

আল্‌মীকি-ৰাযায়ণ

চতুৰ্থ খণ্ড

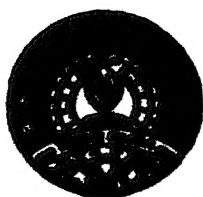
সুন্দৰকাণ্ড

অনুবাদক

শ্ৰীকবিতৰু মহন্ত

সম্পাদন-প্ৰকাশন

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

1970

GAUHATI UNIVERSITY

**RAMAYANA (SUNDARAKANDA), Assamese translation of Valmiki-Ramayana
by Sri Kavichandra Mahanta and edited and published by the University of
Gauhati 1970**

by
Gauhati University

Price Rs 10-00

Printed by Sri K. C. Pal at Nalajiban Press
66 Grey Street, Calcutta-6

ବାସାଂସନ ଅବସ୍ଥା-ପ୍ରକାଶନ ଉପକେଟା ମିଶିତି (୧୯୬୭-୭୭)

ଡକ୍ଟର ବିବିକିକୃଷ୍ଣ ବରା (ମତାମତି)

ଡକ୍ଟର ସହେସର ନେତ୍ର

ଅଧ୍ୟାପକ ସୁକୁମାରୀୟର ମହା

ଶ୍ରୀବିଦ୍ୟନାଥୀୟର ମାନ୍ୟ

ଶ୍ରୀବିଚିତ୍ର ସହ

ଡକ୍ଟର ମତୋଜନାଥ ମହା (ଆବଶ୍ୟକ)

ମନ୍ତ୍ରାଧିକାରୀ :

ଅଧ୍ୟାପକ ସୁକୁମାରୀୟର ମହା

ଶ୍ରୀବିଦ୍ୟନାଥୀୟର ମାନ୍ୟ

ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର :

ଡକ୍ଟର ମତୋଜନାଥ ମହା

হুন্দবকাণ্ডৰ প্ৰকাশ সম্পৰ্কে জ্ঞাপন

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সৌজন্যত ঐকবিত্তৰ মহন্তই মূল বাণীকীয় বাসায়ণৰপৰা দ্বোকানুসাৰে অসমীয়া গল্পৰূপত অহুবাদ কৰা বাসায়ণৰ হুন্দবকাণ্ড অসমীয়া পাঠকৰ মহাহুত্ব লাভাৰ্থে আগবঢ়োৱা হ'ল। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে অহুবাদ কৰোৱা আৰু প্ৰকাশ কৰা বাসায়ণৰ এইটো চতুৰ্থ খণ্ড। বাসায়ণৰ অহুবাদ আৰু প্ৰকাশাৰ্থে অসম চৰকাৰৰ শিক্ষাবিভাগে বি ২৮,০০০ হেজাৰ টকাৰ অনুদান দিছিল সেই অনুদানৰপৰাই এই খণ্ডৰ আংশিক ব্যয় বহন কৰা হৈছে। কিন্তু চৰকাৰৰ অনুদান ইতিমধ্যে অহুবাদ আৰু পূৰ্ববৰ্তী তিনিটা খণ্ড প্ৰকাশ কৰাত ব্যয় হৈ যোৱাত এই খণ্ডৰ আংশিক খৰচ আৰু প্ৰকাশ হবলগীয়া পৰবৰ্তী দুটা খণ্ডৰ (মুঠ আৰু উত্তৰ-কাণ্ড) খৰচ বিশ্ববিদ্যালয়ে বাকীৰ পূৰ্ণাৰপৰা বহন কৰিবলৈ আগবাঢ়িছে। ইয়াৰ কাৰণে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কৰ্তৃপক্ষ গভ্ৰবাদাৰ্থ। অসম চৰকাৰৰ শিক্ষাবিভাগৰ বৌলিক সাহায্যৰ কাৰণেও কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰা হ'ল। সজ্জয় পাঠকগোষ্ঠীৰ সমাদৰ লাভ কৰিলে পৰিত্ৰাণ আৰু ব্যয় সাৰ্থক হ'ব।

২০১০।১০

ঐসত্যেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা

সভাপতি, বাসায়ণ প্ৰকাশন বিভাগ

মুখ্যপাঠ মুদ্রাবলী

সর্গ	বিবরণ	শ্লোক সংখ্যা	পৃষ্ঠা
১।	হুম্মানব সমুদ্র-লঙ্ঘন বর্ণনা	২০২	১
২।	লঙ্কাত উপস্থিতি	৫৫	১৪
৩।	লঙ্কাৰ অধিষ্ঠাত্রী দেবীর ওপৰত পৰাতৰ	৫১	১৮
৪।	বাবণৰ অন্তঃপুৰত প্ৰবেশ	৩০	২১
৫।	বাক্স আৰু বাক্স-পত্নীসকলৰ ক্ৰীড়াবস বর্ণনা	২৭	২৩
৬।	হুম্মানব দ্বাৰা বৰে বৰে সীতাক আবেষণ	৪৪	২৬
৭।	বাবণৰ আন আন বৰব বর্ণনা	১৭	২৮
৮।	পুষ্পক বিমান দৰ্শন	৮	৩০
৯।	বিমান লাভ আৰু অগ্ৰহতা গন্ধৰ্ব-ক্ৰীড়ামূহুৰ কথা	৭৩	৩১
১০।	বাবণৰ শয়ন, আসন আদিৰ বর্ণনা	৫৪	৩৬
১১।	বাবণৰ অন্তঃপুৰৰ পানভূমিৰ বর্ণনা	৪৮	৪০
১২।	সীতাক ক'তো দেখা নাপাই হুম্মানব বিষাদ	২৫	৪৩
১৩।	সীতাক নেদেখি হুম্মানব আশঙ্কা	৬৭	৪৫
১৪।	অশোক বনত প্ৰবেশ আৰু সীতাক আবেষণ	৫২	৪৯
১৫।	অশোক বনত যোৰাকৃতি বাক্সীৰ মাজত সীতাক দৰ্শন	৫৪	৫৩
১৬।	সীতাক এনে অৱস্থাত হুম্মানব শোক	৩২	৫৭
১৭।	অশোক বনত বকা সীতাক দৰ্শন আৰু বাঘৰ সহিয়া কীৰ্ত্তন	৩২	৫৯
১৮।	সীতাক চাবলৈ বাবণৰ অশোক বনলৈ আগমন	৩২	৬২
১৯।	বাবণক দেখাৰ পিচত সীতাক যনোক্তাব বর্ণনা	২২	৬৪
২০।	সীতাক ওচৰত প্ৰলোভনমূলক ভাতি	৩৬	৬৬
২১।	বাবণৰ প্ৰতি সীতাক ভিৰত্কাৰ	৩৪	৬৯
২২।	বাবণৰ দ্বাৰা সীতাক ভয় প্ৰদৰ্শন	৪৬	৭১
২৩।	বাক্সবোৰৰ তৰ্জ্জন-পৰ্জ্জন	১৯	৭৩
২৪।	বাক্সীবোৰৰ ভিৰত্কাৰ	৪৫	৭৫
২৫।	সীতাক শোক	২০	৭৮
২৬।	সীতাক বিলাপ	৪৬	৭৯
২৭।	ক্ৰিষ্টা বাক্সীৰ সপোনৰ কথা	৪৭	৮০
২৮।	সীতাক ভয়	১৯	৮৬
২৯।	ভূত লক্ষ্য দৰ্শন	৭	৮৮
৩০।	হুম্মানব অজ্ঞানা-কল্পনা	৪৪	৮৯
৩১।	হুম্মানব বায়কৰা বর্ণনা	১৮	৯২
৩২।	সীতাক ভয়-বর্ণনা	১৪	৯৩
৩৩।	হুম্মানব লগত সীতাক কথোপকথন	৩১	৯৫
৩৪।	হুম্মানব লগত সীতাক কথোপকথন (২)	৪০	৯৭

পৰ্গ,	বিষয়	লোকসংখ্যা	পৃষ্ঠাঙ্ক
৩৫।	হনুমানৰ লগত সীতাৰ আলাপ (৩)	৮৮	১০০
৩৬।	সীতা-হনুমান সংবাদ	৪৭	১০৬
৩৭।	সীতাদেবীৰ লগত হনুমানৰ কথোপকথন	৬৮	১০৯
৩৮।	সীতাদেবীৰ ধেম	৭০	১১৪
৩৯।	হনুমানৰ সাস্থনা দান	৫৪	১১৮
৪০।	সীতাদেবীৰ বিলাপ	২৫	১২২
৪১।	অশোকবন ধ্বংস	২১	১২৪
৪২।	বান্ধুসৰ লগত বণ	৪৪	১২৬
৪৩।	হনুমান কৰ্তৃক চৈতন্যপ্ৰাসাদ ধ্বংস	২৫	১২৯
৪৪।	হনুমান কৰ্তৃক জম্বুমাগী নিধন	২০	১৩০
৪৫।	হনুমান কৰ্তৃক বান্ধুস বধ	১৭	১৩২
৪৬।	বান্ধুসকুমাৰ অক নিধন	৩৮	১৩৬
৪৭।	ইন্দ্ৰজিতৰ যুদ্ধ গমন আৰু হনুমানৰ লগত বণ	৬১	১৪০
৪৮।	বাবণৰ বাজসভাত হনুমানৰ আগমন	২০	১৪৫
৪৯।	বাবণৰ বাজসভাত হনুমানৰ উপস্থিতি	১৯	১৪৬
৫০।	হনুমানৰ বাবণক উপদেশ	৪৫	১৪৮
৫১।	বাবণৰ প্ৰতি বিতৰীষণৰ উপদেশ	২৫	১৫১
৫২।	হনুমানৰ নেজত অগ্নিসংযোগ	৪০	১৫৩
৫৩।	লঙ্কা দাহন	৫০	১৫৬
৫৪।	হনুমানৰ অমৃতপান	৩৫	১৫৯
৫৫।	হনুমানৰ প্ৰত্যাৰ্ত্তন	৫১	১৬২
৫৬।	হনুমানৰ সমুদ্ৰ অভিযম	৫৩	১৬৫
৫৭।	হনুমানৰ দ্বাৰা লঙ্কা-প্ৰবেশ বৰ্ণনা	১৬৯	১৬৮
৫৮।	হনুমান কৰ্তৃক সীতাদেবীৰ অৱস্থা বৰ্ণনা	৩২	১৭৭
৫৯।	বান্ধুস বীৰগণৰ আলোচনা	২০	১৮০
৬০।	বান্ধুসবোৰ কৰ্তৃক যমুনা-প্ৰবেশ	২৪	১৮১
৬১।	যমুনা ধ্বংস	৩৮	১৮৩
৬২।	হুগ্ৰীষৰ ওচৰত দৰিদ্ৰৰ অভিযোগ	৩৩	১৮৫
৬৩।	হনুমান আদিৰ বাবৰ ওচৰত আপদন	৪৫	১৮৮
৬৪।	হনুমান কৰ্তৃক সীতাৰ বৰ্ণনা	২৩	১৯১
৬৫।	বামচন্দ্ৰৰ বিলাপ	১৫	১৯৩
৬৬।	হনুমান কৰ্তৃক সীতাৰ বাতৰি প্ৰদান	৩৬	১৯৪
৬৭।	হনুমানৰ প্ৰবোধ বচন	২৯	১৯৭

অসমীয়া বাল্মীকি-ৰামায়ণ

সুন্দৰ কাণ্ড

প্ৰথম সৰ্গ

হনুমানৰ সমুদ্ৰ-লঙ্ঘন-বৰ্ণনা

১। তাৰ পিচত শত্ৰুহত্যা হনুমানে সিদ্ধচাৰণসকলে সততে বিচৰণ কৰা পথেৰে নৈ বাৰাণ অপহৰণ কৰা সীতাৰ থকা ঠাই বিচাৰি উলিয়াবলৈ ইচ্ছা কৰিলে।

২। কপিপ্ৰবৰ হনুমানে লগত কোনো সহায় সাৰথি নোলোৱাকৈ সমুদ্ৰ-লঙ্ঘন কৰণ কঠিন কামটো কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰি তেওঁৰ মূৰ আৰু ডিঙিভাগ ওপৰলৈ তুলি দোণবগতি দৃৱতৰ তুল্য ৰূপ ধৰিলে।

৩। তাৰ পিচত মহাবলশালী ধীৰমতি হনুমানে জনসদৃশ স্ত্ৰীয়েৰে বৈষ্ণৱ্যমণিৰ বহেৰে ৰঞ্জিত পৰ্ৱতৰ কোমল খাঁহাৰাৰ ওপৰত স্থণেৰে বিচৰণ কৰিবলৈ ধৰিলে।

৪। এইদৰে বিচৰণ কৰি কুৰাংত গ'ত থকা পক্ষীকুল সমুহত হল, তেওঁৰ বুকুৰ আঘাতত বৃক্ষসমূহ চূৰ্ণীকৃত হল আৰু নিজ প্ৰচণ্ড সিংহ সদৃশ হৈ তাত থকা বহুত পক্ষী মৰ কৰিলে।

৫—৭। সেই সময়ত স্বভাবাত বেঃনীয়া বৰণৰ নিজ নিজ পৰিয়ালৰ সৈতে একেলগে থকা দেবতাৰ নিচিনা মায়াবী যক্ষ, কিন্দ্ৰ, পক্ষী, প্ৰমগ আদিৰে পৰিপূৰ্ণ, স্বভাৱসিদ্ধ নীল, লোহিত, যাক্ৰিষ্ট, শুভ কৃষ্ণ আৰু পদ্মবৰ্ণবিশিষ্ট ষাডু সমূহেৰে সন্ধ্যোভিত পৰ্ৱতৰ ভলভাগত থিয় দি কপিপ্ৰবৰ হনুমানে বৃহৎ ব্যাধিত ভুজ্জল সদৃশ খোতা ধাৰণ কৰিলে।

৮। তাৰ পিচত বহু মহন্ত বোম্বীকুলৰ মন পৰিত্ৰকাৰী বয়স্ক ব্ৰহ্মা আৰু আন ভূতবৰ্ণৰ প্ৰতি অৱলি প্ৰদান কৰি সমুদ্ৰ পান হবলৈ মন কৰিলে।

৯। এইদৰে বিধিৰি নাথৰ বাবে উটদেবতাসকলৰ প্ৰতি সমকায় জনোতাৰ পিচত পূৰ্বপিনে মূৰ কৰি জলগাতা পৰম দেবতালৈ পূজা দেৱা জনাই কাৰ্ণাকুল হনুমানে বহুদিন দিনলৈ বাবলৈ মূলি নিজ কলেবৰ বৃদ্ধি কৰিবলৈ ধৰিলে।

১০। এনে অবস্থাত আন আন শ্ৰেষ্ঠ বান্ধববিলাকে দেখিলে যে একোটা বিশেষ সময়ত সমুদ্রই বিদৰে বৃদ্ধি লাভ কৰে, বামৰ মঙ্গলৰ বাবে দৃঢ়প্ৰতিজ্ঞ হহুৱানেও সেইদৰে নিজ শৰীৰ বঢ়াব ধৰিছে।

১১—১২। অপৰিসীম আকাৰৰ হহুৱানে বাহ আৰু ভৰি দুখনেৰে পৰ্ৱতৰ ওপৰত আশ্ফালন কৰাত পৰ্ৱত কঁপি উঠিল আৰু লগে লগে গছ-গছনিবোৰৰ ফুলপাতবোৰ সবিলৈ ধৰিলে।

১৩। গছবিলাকৰ পৰা ফুলবোৰ সৰি পৰাত স্ৰগদ্ধি ফুলেৰে পৰিপূৰ্ণ হৈ পৰ্ৱতখন পুশ্ময় হৈ উঠিল।

১৪। সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ বীৰ্যশালী হহুৱানে পৰ্ৱতক এইদৰে আঘাত কৰাত পৰ্ৱতে মদমত্ত হাড়ীয়ে মদম্ভাৱ কৰাৰ দৰে নিজ শৰীৰৰ পৰা জলবাশি বোৱাই দিবলৈ ধৰিলে।

১৫—১৬। মহাবলশালী কপিপ্ৰবৰৰ দ্বাৰা আহত হোৱাৰ ফলত মহেন্দ্ৰ পৰ্ৱতৰ গাৰ পৰা সোণ আৰু ৰূপ বৰগীয়া সোত বৰলৈ ধৰিলে আৰু মন শিলামুক্ত* ডাঙৰ ডাঙৰ শিলসমূহ বাগৰি পৰাত অহুমান হল যেন পৰ্ৱতে চাৰিওফালে ধোৱাৰে আবৃত মাজভাগৰ পৰা প্ৰদীপ্ত বন্ধিগুক্ত সমুজ্জল অগ্নিপিশু সমূহেহে বৰ্ণন কৰিছে।

১৭। কপিপ্ৰবৰ হহুৱানৰ দ্বাৰা পীড়িত হোৱাত, চাৰিওফালে গুহাসমূহত বাস কৰি থকা প্ৰাণীসমূহে দুখ পাই বিকৃত স্বৰে চীংকাৰ কৰিবলৈ ধৰিলে।

১৮। শেহত সেই চীংকাৰধ্বনি এনেদৰে বাঢ়ি উঠিল যে সমগ্ৰ পৃথিৱী, চতুৰ্দ্ধিক আৰু বন উপবন সমূহ ভাৰ ধনিত্তে পৰিপূৰ্ণ হল।

১৯। মহা মহা নাগ সমূহেও স্বস্তিক চিহ্নবিশিষ্ট বৃহৎ কণাসমূহ বিস্তাৰ কৰি অগ্নিসম বিষ উল্লসীৰণ কৰি শিলবোৰ কামুৰিবলৈ ধৰিলে।

২০। কুপিত নাগসমূহে সিহঁতৰ বিশাল দাঁতেৰে শিলত কামুৰি ধৰাত, শিলবোৰ অগ্নিদগ্ধ হোৱাদি উজ্জল ৰূপ ধাৰণ কৰি খণ্ড-বিখণ্ড হবলৈ ধৰিলে।

২১। এনে অবস্থাত পৰ্ৱতত যিবোৰ বিষ নাশৰ ওষধি আছিল, সেইবোৰেও সাপৰ বিষময় জালা উপশম কৰিব নোৱাৰিলে।

২২। সেই পৰ্ৱতত থকা উপশ্মী আৰু বিভাধৰসকলে পৰ্ৱতত বাকস আদি মহাত্মত সমূহৰ উৎপীড়ন হোৱা বুলি ভাবি সন্তুষ্ট হৈ ডেওলোকৰ পৰিয়ালৰে সৈতে পৰ্ৱত এৰি আকাশলৈ বাবলৈ উপক্ৰম কৰিলে।

২৩—২৪। বিভাধৰ সকলে বঙা মালা শিদ্ধি বস্ত্ৰ অহুলেপনেৰে লিপ্ত হৈ মদৰ জালতে সিহঁতৰ পদ্মপত্ৰসম নেত্ৰ ফুল বস্ত্ৰবৰ্ষে বঞ্জিত কৰি মত্তপানভূমিত আসক্ত হৈ আছিল। এনেতে পৰ্ৱত কঁপি উঠাত ডেওলোকে মত্তপান ভূমি, হৰ্ষ নিৰ্ভিত আসন, মহামূল্য পানপাত্ৰ সমূহ, হিৰণ্ময় জলপাত্ৰ, নানাবিধ মেজ আৰু ভক্ষ্য বস্তু, নানা ভৰহৰ

* এবিধ ভীৰ বঙা বনৰীয়া বাহু।

† বাগৰি পৰি থকা শিলসমূহৰ মাজতৰ এৰীপ অগ্নিসম বঙা বনৰ আৰু শিলৰ বহিৰ্ভাগ যোৱা বনৰীয়া হোৱাত এনে উপৰা।

যতঃ, বিবিধ ক্ৰমচৰ্চানিৰ্ব্বাৰিত পাত্ৰ, আৰু সোণৰ মূৰ্তি লগোৱা খড়্গ পৰিত্যাগ কৰি আকাশ বাৰ্গলৈ গতি কৰিলে।

২৬। লগে লগে ভেওঁলোকৰ ডিবোভাসকলেও হাব নুপুৰ, কেঁচুৰ আৰু বলয় আদিয়ে হুশোভিতা হৈ আশ্চৰ্য্যাস্থিত হৈও ইহিমুখে প্ৰিয়জনৰ লগত আকাশ পথলৈ গতি কৰিলে।

২৭—২৮। এনে সময়তে ওপৰীসকলে কবলৈ ধৰিলে—“মহাবেগবান পৰ্ৱত সন্মুখ যাকত পুত্ৰ হুম্মানে বকণালয় সমুদ্ৰ অতিক্ৰম কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰিছে। বায় আৰু লগবীয়া বাল্লববোৰৰ মজলৰ বাবে এই দুকৰ কাম সমাধা কৰি তেওঁ আনৰ অলঙ্ঘনীয় সমুদ্ৰৰ সিপাবলৈ যাবলৈ ইচ্ছা কৰিছে।”

২৯। বিচাৰৰ সকলে ওপৰীসকলৰ এই উক্তি শুনি পৰ্ৱতৰ পিনে চাই কপিপ্ৰেষ্ঠ অলঙ্ঘনীয় কপসম্পন্ন হুম্মানক দেখা পালে।

৩০। আনপিনে হুম্মানে অগ্নিতুল্য ৰূপ ধাৰণ কৰি নিজৰ শৰীৰটো কঁপাই তুলিলে আৰু লগে লগে ভেওঁৰ নোমবোৰ কঁপাই মহা মেঘসদৃশ ভীষণ শব্দেৰে গৰ্জ্জন কৰি উঠিল।

৩১। পক্ষীৰাজ গকড়ে যিদৰে সাপক তুলি তুলি আচাৰ মাৰে হুম্মানেও লোমৰে পূৰ্ণ ঘূৰণীয়া আকাৰৰ নেজডাল ওপৰলৈ তুলি আশ্ৰয়লৈ লৈবলৈ ধৰিলে।

৩২। এনে অবস্থাত আচাৰ থাই থকা সেই নেজডাল ভেওঁৰ পিঠিৰ কালে থকাত নেজডালে গকড়ে ধৰি নিয়া বৃহৎ সৰ্পসদৃশ ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

৩৩। তাৰ পিচত হুম্মানে মহা অৰ্জলসদৃশ বাহুযুগলৰ ওপৰত সন্মুখভাৱে তৰ দি ভৰি দুখন কৌচাই লৈ সমুদ্ৰ লঙ্ঘনৰ বাবে সাক্ষ হৈ পৰ্ৱতৰ মাজতানত বহিল।

৩৪—৩৬। এইদৰে হাত দুখন আৰু ডিঙি কৌচ খুৱাই নিজ শক্তি আৰু বীৰ্য্য বঢ়াই লৈ দুবলৈ দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰি ভেওঁ ভেওঁৰ পথ বিচাৰি লাল আৰু আকাশলৈ লক্ষ্য কৰি ক্ষমত প্ৰাণবায়ু সঞ্চয় কৰি লৈ কাণ দুখন সাক্ষ্য কৰি ওপৰলৈ জাপ দিবলৈ সাক্ষ হৈ ভৰিৰ ওপৰত দৃঢ়ভাৱে থিয় দিলে।

৩৭—৪০। তাৰ পিচতে কপিপ্ৰেষ্ঠ হুম্মানে কপিহুলক সম্বাদন কৰি কবলৈ ধৰিলে—“হে কপিসকল, পৱন সদৃশ বেগবান বায়ৰ শৰে যিদৰে গতি কৰে, বায়ৰ পালিত লতালৈ যোৱা গতি উদাহৰণ হ'ব, তালৈ গৈ যদিহে জনকান্ধজা বৈদেহীক দেখা নাপাওঁ তেন্তে ঠিক এই বেগতে এই বেগতাসকলৰ বাসভূমিলৈ গতি কৰিম। এইদৰে পৰিত্ৰাণ কৰাব পিচত যদি বৰ্গভো নীতাক লগ নাপাওঁ, তেন্তে বাকসবাক বাৰণক বাতি লৈ ইয়ালৈ আহিম। ভোয়ালোকে বনত বাধিবা যই সকলো প্ৰকাৰে কৃতকাৰ্য্য হৈ নীতাক ইয়ালৈ লৈ আহিম। অথবা বাৰণে সৈতে লতাক লাঠি লৈ ইয়ালৈ লৈ আহিম।”

৪১—৪২। এইখুলি কৈ কপিপ্ৰেষ্ঠ বেগবান হুম্মানে নিজ দুখতানৰ প্ৰতি লক্ষ্য নকৰি নিজকে নিজে গকড়ৰ সমান খুলি ভাৰি ক্ৰমবৰ্ধে ওপৰলৈ জাপ দিলে।

৪৩। হুম্মানে ক্ৰতপতিত এইদৰে জাপ দিলত ভেওঁৰ বেগৰ কোবত পৰ্ৱতত থকা গছবোৰেও চাৰিডকালৰ পৰা নাখা প্ৰনাখা সামুখি লৈ ভেওঁৰ লগে লগে ওপৰলৈ গতি কৰিলে।

৪৪। তেওঁৰ প্ৰচণ্ড বেগৰ বলতে কণামূচুৰি আদি চৰাইবোৰ পৰি থকা, ফুলেৰে জকমক কৰি থকা ধুনীয়া গছবোৰ উকুৱাই লৈ কপিপ্ৰবৰে নিৰ্মল আকাশৰ মাজেদি যাবলৈ ধৰিলে।

৪৬। নাইবা বজাৰ পিচে পিচে সৈন্তসমূহ যিদৰে যায় সাল আদি শ্ৰেষ্ঠ বৃক্ষসমূহো হুহুমানৰ উক প্ৰদেশৰ বেগৰ কোবতে সেইদৰে তেওঁৰ পিচে পিচে যাবলৈ ধৰিলে।

৪৭। অগ্ৰভাগ পুষ্পৰাশিৰে স্তোভিত বৃক্ষৰাজিৰে অনুধাবিত হৈ হুহুমান আচৰিত পৰ্কট এটা যেন হৈ পৰিল।

৪৮। পূৰ্বাত মহেন্দ্ৰৰ খেদাত বৰ নোৱাৰি ভয়তে পৰ্কটসমূহ বকণাগৰ সমুদ্ৰত বুৰ মাৰি যিদৰে লুকাই আছিল, হুহুমানৰ পিচে পিচে গৈ থকা বৃক্ষসমূহৰ ভিতৰত সাৰ-বান গধুৰ গছবোৰ ক্ৰমাৎ সাগৰত পৰি নেদেখা হবলৈ ধৰিলে।

৪৯। কিন্তু তথাপি পুষ্প, অন্ধুৰ আৰু ফুলকলিবোৰ কপিবৰৰ পিচে পিচে গৈ থকাৰ কাৰণে হুহুমানে জোনাকী পৰুৱাৰে পৰিবাস্ত্ৰ মেঘসদৃশ পৰ্কট এটাৰ নিচিনা ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

৫০। অবশেষত স্তম্ভজনক আগবঢ়াবলৈ গৈ বন্ধুবৰ্গ যি দৰে উভতি আহে হুহুমান ক্ৰতপদে আগবাঢ়ি যোৱাৰ কাৰণে তেওঁৰ পিচে পিচে গৈ থকা বৃক্ষবোৰেও নিজ নিজ ঠাল-ঠেঙ্গলিত উৎপন্ন ফুলসমূহ আকাশতে এৰি শীৰ্ণ-বিশীৰ্ণ হৈ সাগৰত পৰিবলৈ ধৰিলে।

৫১। গছৰপৰা এৰাৰপৰা নানাবৰণৰ বিচিত্ৰ ফুলবোৰ সিহঁতৰ লঘুতা হেতু কপিপ্ৰবৰৰ শৰীৰৰপৰা উৎপন্ন বতাহৰ কোবতে কিছুকণ আকাশতে উৰি থাকি শেহত সিহঁতো সাগৰতে পৰিল।

৫২। সেই সময়ত নানাবৰ্ণবিশিষ্ট স্তম্ভ পুষ্পৰাশিৰে পৰিবৃত্ত হুহুমানে আকাশ মার্গত আৰোহণ কৰি নানাবৰ্ণৰ বিছাডমালাৰে বিভূষিত, উঠি অহা মেঘখণ্ডৰ নিচিনা ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

৫৩। সন্ধ্যাসময়ত ধুনীয়া তৰা ওলালে আকাশৰ ৰূপ যেনে হয়, কপিবৰৰ বেগৰ কোবত উৰি অহা ফুলবোৰৰ শোভাত সাগৰৰ জলৰাশিয়েও যেনে ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

৫৪। আকাশৰ মাজত তেওঁৰ প্ৰসাৰিত বাহুগুল পৰ্কটবৰণৰা ওলাই অহা পাঁচমুখীয়া সাপ যেন দেখা হল।

৫৫। সময়ত তেওঁ যেতিয়া ওললৈ যুৰ কৰি গতি কৰিছিল, অহুমান হৈছিল যেন সাগৰৰ ভৰজমালা পান কৰিহে তেওঁ যাব ধৰিছে। পিচ যুহুৰ্ত্তত আকৌ ওপৰলৈ যুৰ কৰি গতি কৰাত অহুমান হৈছিল যেন সমগ্ৰ আকাশখণ্ড পান কৰাৰ ইচ্ছা কৰিহে তেওঁ গতি কৰিছে।

৫৬। বায়ুপথক আশ্ৰয় কৰি গৈ থকা কালত বিহাংপ্ৰভা বিশিষ্ট তেওঁৰ নয়নদুল পৰ্কটৰ ভিতৰত থকা হু-হু-হু যেনে দেখা দৈছিল।

৫৭। কপিপ্ৰবৰ হুহুমানৰ পিছল বৰণৰ চকুযুৰি পানীত প্ৰতিকলিত হৈ বৃহৎ আকৃতি ধাৰণ কৰাত অহুমান হৈছিল যেন একেধৰ আকাশতে চন্দ্ৰ আৰু সূৰ্য উভয়ে একেলগে উদয় হৈছে।

৫০। সন্ধ্যাসময়ত সূৰ্য্যাস্তলৰ যেনে কণ হয় তাৰ বৰষীয়া কণিপ্ৰবৰৰ নাকৰ প্ৰভাবত তেওঁৰ মূখমণ্ডলে ভেনে কণ ধাৰণ কৰিলে।

৫১। বাহুপুত্ৰ হুমুমান আকাশ পাৰেৰ গৈ থাকোঁতে তেওঁৰ নেজৰ যি শোভা, সি ইন্দ্ৰৰ সৰ্বোচ্চ কল্যাণ অমুকণ হৈছিল।

৬০। সময়ত এই নেজে চকাকৰে আগুৰি ধৰাত শুভ্ৰদন্তবিশিষ্ট মহাপ্ৰাক্ষ পবনলক্ষন মণ্ডলাকৃত সূৰ্য্যাসয় শোভাযিত হৈছিল।

৬১। মহাকপি হুমুমানৰ কটিপ্ৰদেশ অধিক পৰিমাণে তাত্ৰবৰ্ণবিশিষ্ট হোৱাৰ কাৰণে তেওঁ পৰ্বত কালি ওলাই অহা গৈবিক ৰাডু মিশ্ৰিত মহা পৰ্বত সন্মুখ শোভা পাইছিল।

৬২। সাগৰ লঙ্ঘন কৰাৰ সময়ত কপিপ্ৰেষ্ঠ হুমুমানৰ কুক্ৰিভাগৰ (ভলপেট) পৰা যি বায়ু নিৰ্গত হৈছিল তাত্ৰই যেষ গৰ্জ্জনসদৃশ ধ্বনি শুনা গৈছিল।

৬৩। আকাশত উদ্ভৱ দিশৰপৰা ওলাই অহা উজ্জ্বা, ভাব ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ অংশসমূহে সৈন্ত নিপাত্তি হব ধৰিলে যেনে কণ ধাৰণ কৰে কপিকৃষ্ণৰ হুমুমানৰ কণ সেই সময়ত ভেনে ধৰণৰ দেখা হৈছিল।

৬৪। গগন বিহাৰী সূৰ্য্যাসদৃশ সূৰ্য্যৰ্ধ অৱয়ব বিশিষ্ট হুমুমানক তেওঁৰ কোমৰ বান্ধনি বস্ত্ৰেৰে সৈতে কোমৰত বন্ধুৰ বন্ধা মাত্ৰ সন্মুখ দেখা হল।

৬৫। উৰ্দ্ধস্থিত কপিৰবৰ শৰীৰৰ গভীৰ ছা সাগৰত পৰাত কপিৰে সাগৰত বঙাহে লৈ ফুৰোৱা নাও এখন যেন দেখা হৈছিল।

৬৬। মহাকপি হুমুমান সাগৰৰ যি যি অংশৰ ওপৰেদি গৈছিল সেই সেই অংশতে সমুদ্ৰ উত্তাল হোৱা যেন দেখা হৈছিল।*

৬৭। এনে অবস্থাৰ ভিতৰত মহাকপি হুমুমান তেওঁৰ শৈল সম বন্ধঃখলোৰ সাগৰৰ ভৰজমালা প্ৰতিহত কৰি আকাশ পাৰেৰ বাবল ধৰিলে।

৬৮। এইদৰে কপিপ্ৰবৰৰ শৰীৰৰপৰা উৎপন্ন বতাহ, যেষমালাৰ পৰা ওলাই অহা বতাহৰ লগত মিহলি হৈ তীৰণ গৰ্জ্জনকাৰী সমুদ্ৰক বৰকৈ ঠপাই তুলিলে।

৬৯। লগে লগে তেওঁৰ গতিৰ কোবতে লবণ সমুদ্ৰত তীৰণ ভৰজমালা ওপৰলৈ তুলি আনি নিজ শৰীৰৰ দ্বাৰা সিঁতাক তৈ কৰি স্বৰ্গ আৰু পৃথিৱীত জনকলা বিকীৰণ কৰিহে যেন কপিৰাৰ গতি কৰিবলৈ ধৰিলে।

৭০। অমুমান হল মহান সমুদ্ৰৰৰ মাজত যেক আৰু মন্যৰ পৰ্বতত লহান যিবোৰ চোঁ উঠিছিল মহাবেগশালী কপিপ্ৰেষ্ঠ হুমুমানে সেইবোৰ পৰা কৰিহে যেন বাবলৈ ধৰিহে।

৭১। তেওঁৰ বেগৰ বলত যি জনবালি ওপৰলৈ নিষ্কিণ হবলৈ ধৰিলে সেইবোৰেই পুনঃ আকাশত থকা যেষমালাৰ লগত মিহলি হৈ শবংকালত স্তব্ধত যেষবস্তৰ দৰে বিৰাজ কৰিলে।

* অৰ্থাৎ সাগৰৰ ভিতৰত পুৰিলাক পৰি তীল ভৰজমালাৰ উৎপত্তি হৈছিল আৰু লগত যেন কৰ্মৰ আদি বিকাৰ অৱস্থা দেখা গৈছিল।

৭২। এইদৰে সাগৰৰ জলবাশি ওপৰলৈ নিক্ৰিষ্ট হোৱাত, বহুবিহীন প্ৰাণীসমূহৰ অঙ্গ প্ৰত্যঙ্গৰ নিচিনা সাগৰৰ ভিতৰত থকা ভিষি, নক্ৰ, কল, কুৰ্ম আদি প্ৰাণীবোৰ স্পষ্টকৈ দৃষ্টিগোচৰ হ'বলৈ ধৰিলে।

৭৩। যিবোৰ সাপ সাগৰত বাস কৰি আছিল, আকাশপথেৰে কপিপ্ৰবৰক এইদৰে যোৱা দেখি অস্থান কৰিলে পক্ষীৰাজ গৰুড়োহে যেন আকাশপথেদি গতি কৰিছে।

৭৪। এইদৰে গতি কৰি থাকোঁতে কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানৰ দশযোজন বহল আৰু ত্ৰিশ-যোজন দীঘল ছাই দেখোঁতে অতি মনোহৰ ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

৭৫। বায়ুপুত্ৰ হনুমানৰ লগে লগে গৈ থকা এই ছাঁ লবঙ্গসমূহৰ ওপৰত পৰি শুভ্ৰমেঘ-মালাৰ দৰে সুন্দৰ এক শোভা ধাৰণ কৰিলে।

৭৬। এইদৰে বায়ুপথেদি অবলম্বনহীন আকাশেদি গৈ থাকোঁতে মহাভেজৰী অমিতকায় হনুমান পাখি থকা পৰ্কড় এটা যেন হৈ পৰিছিল।

৭৭। যি পথেদি মহাবলবান কপিহুঙৰে নিজ বেগবলে গতি কৰিছিল, ঘূৰ্ণিপাকত সাগৰৰ সেই ঠাইতে জলবাশি ওপৰলৈ উঠি যোৱাত সাগৰৰ ৰূপ দ্ৰোণাকৃতি স্তম্ভৰ সদৃশ হৈছিল।

৭৮। আকাশত পক্ষীসমূহৰ যি পথ সেই পথকে আশ্ৰয় কৰি পক্ষীৰাজ গৰুড় সদৃশ হনুমানে বতাহে বৈ অনা দি মেঘমালাক আকৰ্ষণ কৰি যাবলৈ ধৰিলে।

৭৯। এইদৰে আকৃষ্ট হৈ মহা মহা মেঘমালাই শুভ্ৰ, অৰুণ, নীল আৰু লোহিত বৰণ লৈ আকাশত শোভা কৰিবলৈ ধৰিলে।

৮০। এনে অবস্থাত হনুমানে কেতিয়াবা মেঘমালাৰ ভিতৰত সোমাই আকৌ তাৰপৰা ওলাই আহি কেতিয়াবা দেখা আৰু কেতিয়াবা নেদেখা হৈ চন্দ্ৰৰ নিচিনা শোভিত হ'ব ধৰিলে।

৮১। এইদৰে ক্ৰম গতিত হনুমানক সাগৰ লক্ষ্যন কৰা দেখি তাত থকা দেৱতা, গন্ধৰ্ব আৰু দানবসকলে ডেওৰ ওপৰত পুষ্পবৃষ্টি কৰিবলৈ ধৰিলে।

৮২। সূৰ্য্যই ডেওৰ কিৰণৰ দ্বাৰা ডেওক সন্তুষ্ট নকৰিলে আৰু বায়ুবেগ বায়ৰ কাৰ্য্যনিষ্ঠিৰ অৰ্থে ডেওৰ শ্ৰম দূৰ কৰিবলৈ ধীৰে ধীৰে প্ৰবাহিত হ'বলৈ ধৰিলে।

৮৩। এইদৰে আকাশমার্গেৰে গৈ থাকোঁতে ৰবিসকলে ডেওক ভক্তি কৰিলে আৰু দেৱতা আৰু গন্ধৰ্বসকলে প্ৰশংসা কৰি ডেওৰ যশোগীত গালে।

৮৪। তাৰ পিচত হঠাৎ কপিপ্ৰবৰৰ শৰীৰৰ ক্লান্তি দূৰ হোৱা দেখি নাগ, বহু, আৰু নানাবিধৰ বাকসে ডেওক ভক্তি কৰিব ধৰিলে।

৮৫। কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানে এইদৰে সাগৰ লক্ষ্যন কৰি গৈ থাকোঁতে ইন্ধাকু তুলৰ প্ৰতি সন্ধান দেখুৱাবৰ ইচ্ছা কৰি সাগৰে চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

৮৬। “এই সময়তে যদি হনুমানৰ প্ৰতি সাহায্য আগ নবঢ়াত তেনেহলে নবসমাজত বই তেনেই নিশ্চয়ীয়া হয়।

৮৭। ইন্ধাকুনাথ সপৰপুত্ৰসকলৰ অত্যাচাৰতে বই বুদ্ধিপ্ৰাপ্ত হৈ ইমান ভাওব হৈছোঁ।

এই হুহুমানে বায়ৰ দৃঢ় হিচাবে ইকাকুতুলৰ কাৰ্য সাধন কৰিবলৈ আগবাঢ়িছে, এডেকে এওঁক অধিক শ্ৰমৰ ভাগী হবলৈ দিয়াটো কোনোপধ্যে যুগুত নহব।

৮৮। এনে স্থলত যই এনেভাবে কাম কৰা উচিত হব বাডে কপিপ্ৰবৰ আৰু অধিক পৰিমাণে শ্ৰান্ত নহয়। তেওঁ মোৰ ইয়াত জিবলি লব পাৰিলে বাকী থকা পথখিনি তেওঁ স্থৰেৰে অতিক্ৰম কৰিব পাৰিব।”

৮৯। এইদৰে সজ বুদ্ধি আলচি সাগৰে পানীত লুকাই থকা পৰ্ৱতশ্ৰেষ্ঠ হুৰ্ণময় মৈনাকক কলে।

৯০। “হে মৈনাক, পাতালনিবাসী অহুৰগণক বন্ধ কৰি বাহিবলৈ দেববাল মহাত্মা ইন্দ্ৰদেবে কপাটবন্ধন ভোমক ইয়াত ৰাখি থৈছে।

৯১। অহুৰ শক্তিৰ বিষয়ে সম্পূৰ্ণ অভিজ্ঞ ইন্দ্ৰৰ আদেশ মাত্ৰ সিহঁত আকৌ ওপৰলৈ উঠি আহিব নোৱাৰাকৈ তুমি অতুলনীয় পাতালপূৰীৰ দ্বাৰ অববোধ কৰি আছা।

৯২। হে পৰ্ৱত, বক্তব্যে, ওপৰলৈ অগৰা তললৈ বাঢ়িবপৰা শক্তি ভোমৰ আছে। এতেকে হে গিৰিপ্ৰবৰ মোৰ অহুৰোধমতে তুমি ওপৰলৈ উঠি আছা।

৯৩। বায়ৰ কাৰ্য সাধন কৰিবলৈ কপিশ্ৰেষ্ঠ এই হুহুমান আকাশ পথেৰে গতি কৰিছে। মহাবীৰ্যবানী তেওঁ ভোমৰ ওপৰত বহি জিৰাব। এতাক তেওঁৰ পৰিশ্ৰমৰ পিনে লক্ষ্য কৰি অহুগ্ৰহ কৰি তুমি ওপৰলৈ উঠা।”

৯৪। দিব্যগাওঁ মৈনাকে লবণ সমুদ্ৰৰ কথা শুনি ডাঙৰ ডাঙৰ গছগছনি আৰু লতাৰে পৰিপূৰ্ণ হৈ তুৰতে পানীৰ পৰা ওপৰলৈ উঠিল।

৯৫। সমুদ্ৰল বন্ধিবিশিষ্ট হুৰ্ণাই বিন্দৰ বেধক ভেদ কৰি বাহিবলৈ ওলাই আহে, মৈনাকেও সেইদৰে সমুদ্ৰজল ভেদ কৰি ওপৰলৈ উঠি আহিল।

৯৬। অলপ সময়ৰ ভিতৰতে সেই পৰ্ৱতে সাগৰৰ দ্বাৰা নিযুক্ত হৈ সাগৰৰ জলবালিৰ দ্বাৰা পৰিকৃত হৈ হুহুমানক তেওঁৰ সূক্ষ্মৰূপ দেখুৱাই দিয় দিলে।

৯৭। মৈনাকৰ সূক্ষ্মৰূপ হুৰ্ণময় কিৰুৰ আৰু মহা মহা উৰণসমূহৰ বাসস্থান, দেখোতে আদিত্য সদৃশ। এনেদৰে সূক্ষ্মসূত্ৰৰে তেওঁ আকাশ ভেদ কৰি বিয় দিলে।

৯৮। মৈনাকপৰ্ৱতৰ পৰা ওলাই অহা হুৰ্ণময় সূক্ষ্মসূত্ৰ সিহঁতৰ নিজ জ্যোতিৰূপৰে অস্ত্ৰবৎ স্তায়লবৰ্ণ আকাশকো হুৰ্ণময় কৰি তুলিলে।

৯৯। এইদৰে মহাপ্ৰভাবশালী হুৰ্ণময় সূক্ষ্ম সমুদ্ৰৰ জ্যোতিৰে নিবিৰৰে নিজেও হুৰ্ণৰ দৰে উজ্জল হৈ উঠিল।

১০০। লবণসমুদ্ৰৰ মাজত হঠাতে এইদৰে ওপৰলৈ উঠি আহি তেওঁৰ সমুখত বিয় দিয়া দেখি হুহুমানে মৈনাকক আন এটা বিশ্ববন্ধন বুলি স্থিৰ কৰিলে।

১০১। তেতিয়া বতাহে বিন্দৰে বেধ দ্বিগুণ কৰে মহাবেশালী কপিপ্ৰবৰেও নিজ বুকুৰে আঘাত কৰি বন্ধত ওপৰলৈ উঠি অহা পৰ্ৱতক তললৈ হেঁচি পঠালে।

১০২। পৰ্ৱতশ্ৰেষ্ঠ মৈনাকে হুহুমানৰ আঘাত পাই তেওঁৰ বলৰ পৰিমাণ বৃদ্ধি হওঁকিত হল আৰু নিজে আঘাত পাই টিঙাৰি উঠিল।

১০৩। এনে অবস্থাত আকাশতে অবস্থান কৰি পৰম ছট্টিচিন্তে মৈনাকে নভস্থলত বিচ্যমান বীৰ হুম্মানক সন্ধান কৰি কবলৈ ধৰিলে।

১০৪। মৈনাকে মনুষ্যকণ ধাৰণ কৰি নিজ শিখৰৰ ওপৰতে থিয় দি কলে :—“হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, তুমি এই দুৰূৰ কামটো সম্পন্ন কৰিবলৈ ওলাইছা।

১০৫। বৰ্তমানে মোৰ শূন্যৰ ওপৰত অলপ সময় বিশ্রাম কৰি পৰম স্থখে গতি কৰা। বাঘবৰ কুলত উৎপন্ন সগৰ পুত্ৰ নবপতি সমূহৰ দ্বাৰা সাগৰ পৰিবৰ্দ্ধিত হৈছে।

১০৬। এতেকে তোমাক বাঘৰ হিতৰ অৰ্থে নিযুক্ত হোৱা দেখি সাগৰে তোমালৈ অভ্যর্থনা আগবঢ়াইছে, কিয়নো উপকাৰীৰ প্ৰতি প্ৰত্যাশকাৰ কৰা উচিত—এয়ে জগতৰ সনাতন ধৰ্ম্ম।

১০৭। বসুকুলবংশজ বজাগণৰ পৰা উপন্ন সমূহে বৰ্তমানে তেওঁলোকৰ প্ৰত্যাশকাৰ কৰিব বুলি উক্ত হৈছে, এতেকে তুমিও তেওঁৰ প্ৰতি উপযুক্ত সন্মান দেখুৱা উচিত। অকল তোমাক সেৱা কৰিবলৈ বুলি সন্মান্যনে মোক সন্মানপূৰ্বক অনুপ্ৰেৰণা দি পঠিয়াই তেওঁ কৈছে।

১০৮। ‘শতযোজন পথ লঙ্ঘন কৰিব বুলি এই কপিপ্ৰববে আকাশমার্গ অবলম্বন কৰিছে, এতিয়া তোমাৰ শূন্য প্ৰদেশত অলপ সময় বৈ তেওঁ বাকী পথখিনি অতিক্ৰম কৰক।’

১০৯। এতেকে হে বানৰপ্ৰেষ্ঠ হুম্মান, তুমি অলপ সময় মোৰ ইয়াত জিৰণি লৈ যোৱা। স্থগতি আৰু স্থাছ বহু কল, মূল ইয়াত আছে।

১১০। হে কপিপ্ৰবৰ তুমি সেইবোৰৰ আশ্বাদ লৈ ভাগৰ পলুৱাই যোৱা। হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, সাগৰৰ এই অনুবোধ প্ৰত্যাধান কৰিলেও তোমাৰ লগত বহুগুণযুক্ত ত্ৰিলোকখ্যাত মোৰ এটা সম্বন্ধ বৰ্তমান আছে।

১১১। হে মাকতাস্বজ, বেগবান লঙ্ঘনকাৰী যিবিলাক বাঘৰ পৃথিৱীত আছে, সেই সকলৰ ভিতৰত মই তোমাকে শ্ৰেষ্ঠ বুলি মানো।

১১২। দাণ্ডিকজনৰ পক্ষে অতিথি, সাধাৰণ হলেও পূজ্য, এতেকে ধৰ্ম্মদেয়কাৰী মোৰ পক্ষে তোমাৰ নিচিনা অতিথি এজনৰ সেৱা কৰাৰ বিষয়ে কবলৈ আৰু কি আছে ?

১১৩। হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, তুমি দেবভাসকলৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ মহাত্মা মাকতৰ পুত্ৰ আৰু বেগতো তুমি তেওঁৰেই সমান।

১১৪। এতেকে ধৰ্ম্মজ্ঞ তোমাক পূজা কৰিলে, এই পূজাৰ ভাগ পবনদেবেও পাব। এতেকে তুমি মোৰ পূজনীয়, যি কাৰণত এনে হবলৈ পাইছে কও শুনা।

১১৫। সত্য যুগত পৰ্ৱতবোৰৰ ডেউকা আছিল। গতিকে মহাবেগশালী গৰুড়ৰ দৰে সেইসময়ত পৰ্ৱতবোৰে চাৰিওফালে উৰিফুৰিছিল।

১১৬। পৰ্ৱতবোৰ এইদৰে উৰিফুৰাৰ কাৰণে ঋষিকল, দেবভাৱণ আৰু আন আন প্ৰাণীগণ, পৰ্ৱতসমূহৰ ওপৰত পৰি যাব পাৰে বুলি সন্দেহ হল।

১১৭। ভেটিয়া মহাত্মক শতক্ৰতু ইন্দ্ৰদেৱ ক্ৰুদ্ধ হৈ তেওঁৰ বস্ত্ৰৰ দ্বাৰা শই শই হাজাৰে হাজাৰে পৰ্ৱতৰ ডেউকা কাটিবলৈ কৰিলে।

১১৮—১১৯। ভাব পিচত দেবৰাজ কুণ্ড হৈ বহুত ছুনি লৈ যোৰ ওচৰ পালেহি। ঠিক সেই বৃহত্তম মহাত্মা পবনদেৱে হঠাতে বোক ওপৰলৈ ছুনি নি পিচত এই লবণসমুদ্ৰত নিক্ষেপ কৰিলে। এইদৰে যোৰ পাৰি দুখন বন্ধা পৰাত মই নৰীৰব কোনো অজবে হানিবিধি নি নাহাবাকৈ ভোমৰ পিতৃদেৱৰ অমৃতপ্ৰহু বন্ধা পৰিলে।

১২০। হে মাকন্তি এই কাৰণেই তুমি যোৰ মাননীৰ আঁক মই ভোমৰ প্ৰতি সন্মান আগবঢ়াইছোঁ। হে কপিপ্ৰবৰ ভোমৰ লগত যোৰ এবাব নোবাৰা এই সম্বন্ধ।

১২১। হে মহামতি হুহুমান, সমুদ্ৰ আঁক মই এইদৰে আগত উপকৃত হৈ আছোঁ। এতিয়া তুমি হঠচিন্তে আমাৰ প্ৰীতি সাধন কৰা উচিত।

১২২। হে কপিপ্ৰবৰ তুমি জিৰাই-মঁতাই যোৰ পূজা গ্ৰহণ কৰ। ভোমৰ পিতৃদেৱৰ লগত সম্বন্ধ থকাৰ কাৰণে মই ভোমৰ সন্মানাৰ্থ, এডেকে তুমিও যোৰ প্ৰীতি সাধন কৰা উচিত। তোমাক দেখি মই সঁচাকৈ আনন্দিত হৈছোঁ।”

১২৩। কপিপ্ৰেষ্ঠ হুহুমানক এইদৰে কোৱাত তেওঁ পৰ্ৱতাস্থৰ বৈদ্যক কলে “হে পৰ্ৱতপ্ৰধান মই ভোমৰ কথাত সন্তুষ্ট হৈছোঁ, যোৰ প্ৰতি কনিবলগা আতিথ্য কৰা হৈছে, কিন্তু বৰ্তমানে মই তাক গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰোঁ। তুমি দুখ নকৰিবা।

১২৪। কাৰণই যোৰ সময় নাইকিয়া কৰিছা দিনো শেষ হওঁ হওঁ হৈছে। মই আগতে প্ৰতিজ্ঞা কৰিছোঁ যে মাকন্ত ক'তো মই নবঙ।”

১২৫। এই বুজি গৈ মহাবীৰাশালী কপিপ্ৰবৰে হাতোৰ পৰ্ৱতক স্পৰ্শ কৰি প্ৰসন্ন-বদন হাঁহি টাহিছে যেন আকাশপাখি বাবলৈ ধৰিল।

১২৬। তেওঁ এইদৰে গৈ থাকোঁতে সমুদ্ৰ আঁক পৰ্ৱত উভয়ে সন্মান্যে তেওঁৰ পিনে চাই বন আঁক তেওঁক সন্মান জনাই উপযুক্ত আশীৰ্ব্বাদমূলক তেওঁক অভিনন্দিত কৰিলে।

১২৭। মন পিচত কপিপ্ৰবৰে সমুদ্ৰ আঁক পৰ্ৱতক এৰি ওপৰৰ দুবন্ধ পথ লৈ বিয়ল আকাশত পিতৃদেৱৰ পথ গ্ৰহণ কৰি বাব ধৰিল।

১২৮। বাহুপুৰ কপিপ্ৰেষ্ঠ হুহুমান পৰ্ৱতৰ পিনে চাই চাই কোনো অবলম্বন গ্ৰহণ নকৰাকৈ তাতোকৈ ওপৰলৈ উঠি বাব ধৰিল।

১২৯। কোনো প্ৰকাৰৰ জিৰিলি নলৈ তাতোকৈ উৰ্দ্ধপথ অবলম্বন কৰাটো হুহুমানৰ পক্ষে দ্বিতীয় দুৰৱ কৰ্ম। বৰতা সিদ্ধপুৰ আঁক প্ৰেষ্ঠ ৰবিশণে তেওঁৰ এই কাম দেখি তেওঁক প্ৰশংসা কৰিবলৈ ধৰিলে।

১৩০। আনপিনে হুহুমান হিবল্ল্য বৈদ্যকৰ কৰ্ম দেখিও সেই পৰ্ৱত, আঁক আকাশত থকা দেৱতাসকল আঁক সম্ভ্ৰান্ত ইন্দ্ৰ পৰিভূট হল।

১৩১। আনকি ৰবান বয়ঃ পটীপত্ৰিয়ে পৰম আনন্দিত হৈ হুহুমানতাপবিশিষ্ট সেই পৰ্ৱত প্ৰেষ্ঠ বৈদ্যক কলে :—

১৩২। “হে হুহুমান লৈলেন্দ্ৰ, মই ভোমৰ প্ৰতি অভিশপ্ত সন্তুষ্ট হৈছোঁ, হে দীঘা, মই তোমাক অভয় দিছোঁ, এতিয়া মলৈকে উজা যোৱাটো।

১৩৩। হুহুমানে কোনো শাৰীৰিক প্ৰম অথবা মানসিক ভৱ অহুতৰ নকৰাকৈ

শত্ৰুযাজন পথ অতিক্ৰম কৰি থকাত তুমি যে তেওঁৰ বিপদ আশঙ্কা কৰি ডেওঁলৈ সাহায্য আগবঢ়াইছা তাতৈ মই পৰম প্ৰীত হৈছোঁ।

১৩৪। দাশৰথি ৰামৰ হিতৰ অৰ্থে কপিপ্ৰবৰে সমুদ্ৰ পাৰ হবলৈ ওলাইছে, এনে অবস্থাত যথাশক্তি তেওঁৰ প্ৰতি যি সৎকাৰ দেখুৱাইছা তাতৈ মই তোমাৰ ওপৰত অতিশয় সন্তুষ্ট হৈছোঁ।”

১৩৫। পৰ্ব্বতশ্ৰেষ্ঠ মৈনাকে, দেবপতি শত্ৰুজিত এইদৰে পৰিতুষ্ট হোৱা দেখি মনত অশেষ আনন্দ লাভ কৰিলে।

১৩৬। তেতিয়া গিৰিবৰে ইন্দুৰপৰা এইদৰে বৰ লাভ কৰি যথাস্থানত বৈ থাকিল আৰু হনুমানেও মুহূৰ্তকালৰ ভিতৰতে সাগৰ অতিক্ৰম কৰিবলৈ ধৰিলে।

১৩৭। তাৰ পিচত দেবতা, গন্ধৰ্ব সিদ্ধ আৰু শ্ৰেষ্ঠ ঋষিগণে সূৰ্যাসদৃশ প্ৰভাৱিতা নাগ-মাতা স্তবসাব ওচৰলৈ গৈ তেওঁক কলে।

১৩৮। “হে স্তবসে, বায়ুপুত্ৰ ক্ৰীমান হনুमानে সাগৰ লঙ্ঘন কৰিবলৈ বুলি সাগৰৰ ওপৰেদি গৈ আছে, এতিয়া তুমি অলপ সময়ৰ কাৰণে তেওঁৰ অলপ বিচিনি ঘটোৱা।

১৩৯। তুমি পৰ্ব্বত প্ৰমাণ শৰীৰ লৈ ঘোৰ ৰাক্ষসৰ ৰূপ ধাৰণ কৰা আৰু তীষণ-দন্তবিশিষ্ট পিললবণ চকুৰে সৈতে বদনমণ্ডলেৰে আকাশ স্পৰ্শ কৰি থাকা।

১৪০। আমি আকৌ এবাৰ হনুমানৰ বল আৰু পৰাক্ৰম চাবলৈ ইচ্ছা কৰিছোঁ; তেওঁ কেনেকৈ তোমাক হৰুৱাই জয়লাভ কৰে নাইবা তোমাক দেখি বিষণ্ণই হয় আমাৰ চাবলৈ ইচ্ছা হৈছে।”

১৪১—১৪২। দেবতাসকলে তেওঁৰ প্ৰতি সৎকাৰ জনাই এইদৰে কোৱাত স্তবসাই সাগৰৰ মাজতে ৰাক্ষসৰ ৰূপ ধৰি সকলোৰে প্ৰতি ভয়াবহ বিকৃত আৰু বিৰূপ আকৃতি লৈ সমুদ্ৰ পাৰ হৈ গৈ থকা হনুমানৰ বাট ভেঁটা দি কবলৈ ধৰিলে।

১৪৩—১৪৪। “হে কপিশ্ৰেষ্ঠ দেবতাসকলে তোমাক মোৰ তৰু স্বৰূপে নিৰ্দেশ কৰিছে। এতিয়া মই তোমাক ধাম, এতেকে তুমি মোৰ এই মুখৰ ভিতৰত প্ৰবেশ কৰা। এই বৰ পূৰ্বতে বিধাতাই মোক দি থৈছে।” এই বুলি কৈ লবালবিকৈ মুখ মেলি স্তবসা স্বৰূপে হনুমানৰ আগত থিয় দিলে।

১৪৫। স্তবসাই এইদৰে কোৱাত হনুमानে বং মনেৰে কলে—ৰজা দশৰথৰ ৰাম নামে পুত্ৰই তেওঁৰ ভায়েক লঙ্ঘণ আৰু ভাৰ্য্যা বৈদেহীৰ সৈতে দণ্ডকাৰণ্যত প্ৰবেশ কৰিছিল।

১৪৬। ঘটনাক্ৰমে ৰাক্ষসবোৰৰ লগত তেওঁৰ শত্ৰুতা হোৱাত এদিনাখন মাত্ৰাহুপৰূপ ৰাক্ষসক বধ কৰা কাৰ্যত লাগি থাকোঁতে বাবে তেওঁৰ বশচিনী ভাৰ্য্যা সীতাক হৰণ কৰি নিয়ে।

১৪৭। বৰ্ত্তমানে ৰামৰ নিৰ্দেশ মতে হুত্বৰূপে মই তেওঁৰ ওচৰলৈ যাবলৈ ওলাইছোঁ। তুমি বাঘচক্ৰৰ ৰাজ্যতে বাস কৰি থাকি এই ক্ষেত্ৰত মোক সহায় হৈ কৰা উচিত।

১৪৮। আৰু নহলে মই প্ৰতিজ্ঞা কৰি কৈছোঁ মৈথিলীৰ লগত দেখাভনা কৰি আহি অক্লান্ত কৰ্মী ৰামৰ ওচৰত সকলো নিবেদন কৰাৰ পিচত মই তোমাৰ ওচৰলৈ আহি তোমাৰ মুখৰ ভিতৰত প্ৰবেশ কৰিম।”

১৪৯। হুহুমানে এইদৰে কোৱাৰ পিচত কামৰূপিণী হুহুসাই কলে “যোক বিদ্যা বৰবৰ অৰ্থ এই যে মোৰ সমুখত পৰা কোনো প্ৰাণিয়েই মোক অভিক্ৰম কৰি যাব নোৱাৰে।”

১৫০। তথাপি হুহুমান যাবলৈ উন্নত হোৱা দেখি নাগমাতা হুহুসাই হুহুমানৰ পক্ষিৰ পৰিমাণ জানিবলৈ চিন্তা কৰি আকৌ কবলৈ ধৰিলে।

১৫১—১৫৪। “হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, যেনেহলেও তুমি আজি মোৰ মুখৰ তিতবত সোমাই গলিবি আৰু পক্ষি আছে যদি ওলাই যাবা।। পূৰ্বতে বিধাতাই এই ববকে মোক দিছিল।” এই বুলি কৈ লবালবিকৈ তেওঁৰ অভিশয় ব্ৰহ্ম মুখখন মলি মকংগু হুহুমানৰ আগত থিয় হল। হুহুসাই এইদৰে কোৱাত কপিপ্ৰবৰ হুহুমান কোৱাখিন হৈ ক’ল “বাক, তেওঁ বিদ্যান বহল হলে তুমি মোক গিলিব পাৰিবা, তোমাৰ মুখ তিমান বহল কৰা।” এই বুলি কৈয়ে হুহুমান ক্ৰুদ্ধ হৈ হুহুসাৰ বদনাবিবৰ দহযোজন পৰিমাণ দেখা পাই তেওঁৰ শৰীৰো দহযোজন পৰিমাণলৈ বঢ়ালে। তেতিয়া হুহুসাই তেওঁৰ বদন কুৰি যোজন পৰিমাণলৈ বঢ়ালে।

১৫৫—১৫৭। তেতিয়া বায়ুপুত্ৰ বুদ্ধমান হুহুমান, নবকসদৃশ অতিভয়কৰ দীঘল জিভাৰে সৈতে হুহুসাৰ বিৰূপ মুখখন দেখি নিজৰ শৰীৰটো সৰু হ’ব লগে। এক মুহূৰ্ত্তত তেওঁ তেওঁৰ শৰীৰটো বুঢ়া আঙুলি এটাৰ সমান কৰি হুহুসাৰ মুখৰ তিতৰেদি সোমাই পিচ মুহূৰ্ত্ততে তাৰ পৰা ওলাই আছিল। তাৰ পিচত মহাবলশালী ক্ৰিয়ান হুহুমানে আকাশত স্থিতি লাভ কৰি হুহুসাক কবলৈ ধৰিলে।

১৫৮। “হে নককতা হুহুসা, তোমাক নমস্কাৰ। মই তেমাৰ মুখৰ তিতবত সোমাই ওলাই আহিলোঁ। এতিয়া বৈদেহীৰ বঁটা আছে মই তলৈ যাম। তুমি বি বব লাভ লাভ কৰিছিল। সিও সত্যত পৰিণত হল।”

১৫৯। চন্দ্ৰ বাতৰ মুখৰি ওলাৱা দি কপিবাৰও তেওঁৰ মুখৰ পৰা ওলাই অহা দেখি দেৱী হুহুসাই নিজৰূপ ধাৰণ কৰি তেওঁক কলে।

১৬০। “হে সোম্য কপিপ্ৰবৰ, এতিয়া তুমি তোমাৰ উদ্দেশ্যসিদ্ধিৰ অৰ্থে পৰম স্নেহ পতি কৰা আৰু মহাত্মা বামৰ ওৰিলৈ বৈদেহীৰ বাতৰি লৈ আহা সৈ।”

১৬১। হুহুমানৰ তৃতীয় এই বহুতৰ কৰ্ম দেখি সকলো প্ৰাণিয়ে ‘দাহু’ ‘দাহু’ বুলি তেওঁক প্ৰশংসা কৰিবলৈ ধৰিলে।

১৬২। তাৰ পিচত হুহুমানে আনে সহজে ওচৰ চাপিব নোৱাৰা বকশালয় সমুদ্ৰৰ ওপৰেদি সৈ পিচ মুহূৰ্ত্ততে নিজ বেগবলে নককসদৃশ আকাশত প্ৰবেশ কৰিলে।

১৬৩—১৬৬। যি আকাশপথেৰে বায়ুপুত্ৰ হুহুমানে যাব ধৰিলে সি বেগ আৰু পকীসমূহৰ ক্ৰীড়াভূমি, পিতৃ নৃত্যাৰি বিভাৰ আচাৰ্য্য ভুতুক প্ৰকৃতি পদাৰ্থগণৰ আশ্ৰয়স্থান, ঐবাবত-নামক নবল আৰু দীৰ্ঘ ইন্দ্ৰবহু ভাত বিবাজমান। এই পথ দিহে, হাড়ী, বাঘ, পাণ্ডিককা নৰ্প আদি চিহ্নেৰে চিহ্নিত বিয়ল বিয়ানেৰে অলকৃত, বহু আৰু অবনিসদৃশ।

প্ৰভাবিশিষ্ট অগ্নিয়ে তাত শোভা কৰি আছে, নিজ পুণ্য বলেৰে স্বৰ্গ বিজয়ী মহাভাগ্যশালী পুৰুষ সকল তাত বিচৰণ কৰি ফুৰে, হব্যবহনকাৰী বহিয়েও এই পথকে আশ্ৰয় কৰে, এই পথ গ্ৰহ, নক্ষত্ৰ, চন্দ্ৰ, সূৰ্য আৰু তাৰকাবাণীৰে বিক্ৰিয়িত, মহৰ্ষি, গন্ধৰ্ব, নাগ আৰু বক্ষ সকলে সদায় এই পথেদি বিচৰণ কৰে, এই পথ সৰ্বতোভাবে মুকলি আৰু বিশ্ব আশ্ৰয়স্থান-স্বৰূপ; বিশ্বাবস্থানামক গন্ধৰ্বৰাজ তাত বিৰাজমান, চন্দ্ৰ আৰু সূৰ্য মঙ্গলময় এই পথ জীৱগণৰ আবৰণবস্ত্ৰ স্বৰূপ ব্ৰহ্মাৰ দ্বাৰা নিৰ্মিত, আৰু বীৰ বিভাধৰগণৰ দ্বাৰা পৰিপূৰ্ণ।

১৭০—১৭২। তাৰ পিচত বতাহে যিদৰে মেঘমালাক আকৰ্ষণ কৰে, হনুমানেও বঙা বগা, হালধীয়া আদি ডাঙৰ ডাঙৰ মেঘৰ টুকুৰাবোৰ আকৰ্ষণ কৰাত সেইবোৰ ভাগিবলৈ ধৰিলে। তেতিয়া মাকতান্নজ হনুमानে বাৰে বাৰে এই মেঘমালাৰ ভিতৰত এবাৰ সোমাই তাৰ পিচতে আকৌ ওলাই আহি শবৎকালৰ চন্দ্ৰৰ দৰে শোভা ধাৰণ কৰাত সকলোকালৰ পৰা তেওঁক দেখা পাব পৰা হল।

১৭৩—১৭৪। এইদৰে থাকি নিৰালস্য আকাশৰ ভিতৰত হনুমানে পক্ষযুক্ত পৰ্বতৰ দৰে স্থশোভিত হল। ঠিক এনে সময়তে হনুমানক দেখা পাই অতিশয় বৃহদাকাৰ কামৰূপিণী সিংহিকা নামৰ বান্ধনীয়ে মনে মনে চিন্তা কৰিলে, “বহুদিনৰ মূৰত আজি এসাজ হেপাহ পলুৱাই ধাব পাৰিম।

১৭৫। বহুদিনৰ মূৰত এটা মহাপ্ৰাণী মোৰ মুখলৈ আহিছে।” মনে মনে এইদৰে ভাবি সিংহিকাই হনুমানৰ ছাটো আক্ৰমণ কৰিলে।

১৭৬—১৭৭। ছাটোক এই দৰে আক্ৰমণ কৰাত কপিৰে ভাবিবলৈ ধৰিলে, “হঠাতে কোনোমতে মোক আক্ৰমণ কৰিলে আৰু প্ৰতিভুল বতাহৰ কোবত সাগৰত থকা ডাঙৰ নাৱৰ গতিৰ দৰে মোৰ গতিও ধৰ্ষ কৰিলে।” এই বুলি কৈ হনুমানে উৰ্দ্ধ, অৰঃ আৰু বক্ষভাবে চাই দেলিলে যে বৰ ডাঙৰ এটা প্ৰাণী লবণসমুদ্ৰৰ পৰা উঠি আহিবলৈ ধৰিছে। বিকৃত মুখৰ সেই প্ৰাণীটোক দেখি মকতনন্দন হনুমানে ভাবিবলৈ ধৰিলে।

১৭৮। ‘বাল্লবৰাজ সূত্ৰীয়ে ছায়াগ্ৰাহী মহাবীৰ্যশালী অজুতদৰ্শন বি এটা প্ৰাণীৰ কথা কৈছিল, এইটোৱে নিশ্চয় সেই প্ৰাণী।’

১৮০। ছায়াগ্ৰহণৰূপ কাৰ্যৰপৰা বুজিমান কপিপ্ৰবৰে কথাৰ সকলো ভদ্ৰ বুলি লৈ এয়েই সিংহিকা বুলি স্থিৰ কৰি শবৎকালৰ মেঘৰ দৰে তেওঁৰ বৃহৎ শৰীৰ আৰু বঢ়াই ললে।

১৮১। ইপিনে সিংহিকাই কপিপ্ৰবৰৰ বাঢ়িবধৰা শৰীৰৰ পিনে লক্ষ্য কৰি, আকাশ পাভাল ঘোৰাকৈ ভাইৰ মুখখন মেলি দিলে।

১৮২। আৰু মেঘমালাই যিদৰে গৰ্জন কৰে তায়ো সেইদৰে গৰ্জন কৰি কপিপ্ৰবৰৰ ওচৰলৈ খেদা ললে।

১৮৩—১৮৭। তেতিয়া যেনাবী মহাকপি হনুমানে বান্ধনীৰ স্তম্ভৰূপে বিকৃত মুখ, শৰীৰ আৰু বৰ্দ্ধমানবোৰ চাই লৈ নিজ শৰীৰ পুনৰ্ৰূপ সঙ্কুচিত কৰি বস্ত্ৰসূত্ৰ সঙ্কুচ শৰীৰে সৈতে ভাইৰ মুখৰ ভিতৰলৈ সোমাই গল। পৰ্ব্বকালত পূৰ্ণচন্দ্ৰ যিদৰে বাহৰ মুখৰ ভিতৰলৈ সোমাই যায়, কপিপ্ৰবৰ হনুমানে সেইদৰে বান্ধনীৰ বহন বিষবত প্ৰবেশ কৰিলে। সিদ্ধ-চাৰণদেৱ

নিজ চকুৰে ঘটনাটো চাই আছিল। তাৰ পিচত যনসয় বেগবিজয়শীল কপিৰে ভীত নথৰ দ্বাৰা বাকসীৰ বৰ্ণস্থান ভেদ কৰি উভালিকে তাইৰ পেটৰ ভিতৰৰ পৰা ওলাই আহি আকাশলৈ আগ দিলে। দেবভাসকলৰ অহুগ্ৰহ, নিজ বৈৰ্য আৰু কৰ্মকুললতাৰ দ্বাৰা কপিপ্ৰবৰে বাকসীক বধ কৰি উভালিক পুনঃ নিজ শৰীৰ বচাই ললে। এইদৰে হুহুমানে কদম বিদীৰ্ণ কৰাত বাকসী প্ৰাণ ত্যাগ কৰি সাগৰৰ পানীত পৰিল। তদবান ব্ৰহ্মাই বাকসীক বধ কৰিবলৈকে হুহুমানক কৃষ্টি কৰিছিল।

১৮৮। হুহুমানৰ দ্বাৰা নিহত হৈ সিংহিকা উভালিকে এইদৰে পৰি যোৱা দেখি আকাশবিহাৰী প্ৰাণীগণে ভেঁওক কবলৈ ধৰিলে।

১৮৯। “হে হুহুমান, অতি ভয়ঙ্কৰ এটা প্ৰাণীক বধ কৰি তুমি মহৎ এটা কাম সাধিলা। হে কপিপ্ৰবৰ, এতিয়া নিবিহে তোমাৰ অভিপ্ৰেত কাৰ্য্যসিদ্ধি কৰা গৈ।

১৯০। হে কপিপ্ৰেষ্ঠ যাৰ পাণ্ড তোমাৰ দৰে বৈৰ্য্য, হস্ত দৃষ্টি, যতি আৰু কৰ্মকুললতা এই চাৰিটা গুণ আছে তেনজনে কোনো কাৰ্য্যতে বিষন্ন নহয়।”

১৯১। সৰ্বজনপূজ্য হুহুমান সকলো প্ৰাণীৰ দ্বাৰা এইদৰে পূজিত হৈ অভিপ্ৰেত কামৰ সিদ্ধিৰ অৰ্থে তেওঁলোকৰ ওভেজা লাভ কৰি সৰ্পজুক গকটসদৃশ বৈ আকাশমার্গেৰে গতি কৰিবলৈ ধৰিলে।

১৯২। শ বোজন পথৰ অন্তত সমুদ্ৰৰ পাৰ পাণ্ড পাণ্ড হোৱা অবস্থাত বিশাল এটা বনভাগ তেওঁৰ চকুত পৰিল।

১৯৩। এইদৰে আৰু কিছুদূৰ গৈ নামাৰিৰ বৃক্ষাদিৰ পৰিপূৰ্ণ দ্বীপ আৰু বলয়পৰ্কতজাত উপবনসমূহ তেওঁ দেখিবলৈ পালে।

১৯৪। লগে লগে লহাৰ ওচৰত থকা সাগৰ আৰু তৎসংলগ্ন জলময় স্থানসমূহ আৰু তাৰ বৃক্ষসমূহ আৰু সমুদ্ৰ পত্নী নদীদ্বাৰৰ মোহনা তেওঁৰ চকুত পৰিল।

১৯৫। তাৰ পিচত বুদ্ধিমান হুহুমানে আকাশ অববোধী মহামেঘসদৃশ বৃহদাকাৰ নিজৰ শৰীৰৰ পিনে লক্ষ্য কৰি তাৰিবলৈ ধৰিলে।

১৯৬। ‘মোৰ এই ভাঙৰ শৰীৰ আৰু বেগৰ প্ৰকোপ দেখি বাকসবোৰে কৌতূহলমুক্ত হৈ নিশ্চয় মোৰ পিনে লক্ষ্য কৰিব।’

১৯৭। ইয়াকেই দিব কৰি সংসাৰৰ প্ৰতি দ্বাৰাযোহপুত্ৰ জীৱন্তুক পুৰুষৰ দৰে হুহুমানে পৰ্কটপ্ৰমাণ নিজ শৰীৰ সজুচি কৰি নিজৰ আগৰ ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

১৯৮। তদবান হবিস্ত তিনি ধোজেৰে বলিৰ বীৰ্য্য হৰণ কৰাৰ পিচত প্ৰকৃতিত হৈ বিহবে নিজৰূপ ধাৰণ কৰিছিল, হুহুমানেও তেনেদৰে তেওঁৰ বৃহদাকাৰ সজুচি কৰি নিজ ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

১৯৯। এইদৰে যমোহৰ নামাৰিৰ ৰূপধাৰী হুহুমানে আমৰ অলঙ্ঘনীয় সমুদ্ৰৰ আন পাবত উপস্থিত হৈ সকলো বিষয়ে নিজে নিজে চিন্তা কৰি কাৰ্য্যসিদ্ধিৰ উপযোগী কৰ্ম নিজৰ অহুগ্ৰহ শৰীৰটো নক কৰি ললে।

২০০। তাৰ পিচত মহামেঘসদৃশ বহাৱা হুহুমানে কেতক, উদাসক,

নাৰিকেলাদি বৃক্ষে পৰিপূৰ্ণ বিচিত্ৰ শৃঙ্গবিশিষ্ট অতি উচ্চ লম্ব নামক পৰ্ৱতৰ এটা শৃঙ্গৰ ওপৰত নাছিল।

২০১। এটদৰে কপিপ্ৰবৰ হনুমানে সাগৰৰ পাৰত উপনীত হৈ আগবৰুণ এৰি লম্ব পৰ্ৱতত থিয় দি তাত থকা পশুপতীসকলক সম্ভৱ কৰিলে আৰু ত্ৰিকুট পৰ্ৱতৰ শিখৰত অৱস্থাপিত লঙ্কা নগৰী দেখা পালে।

২০২। হনুমানে শক্তিৰ বলত দানব-প্ৰপংগেৰে পৰিপূৰ্ণ ভীষণ চৌৱে পূৰ্ণ সাগৰ পাৰতৈ ভাৰ ভীৰত উপনীত হোৱাৰ পিচত অমৰাবতীসদৃশ লঙ্কানগৰী তেওঁৰ চকুত পৰিল।

॥ ইতি সুন্দৰাকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত প্ৰথম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

দ্বিতীয় সৰ্গ লঙ্কাত উপস্থিতি

১। মহাবলশালী হনুমানে অলঙ্ঘনীয় সমুদ্ৰ পাৰ হৈ গৈ চিত্ৰকূট পৰ্ৱতৰ ওপৰত থিয় দি অলপ স্থল হৈ লঙ্কানগৰীৰ পিনে লক্ষ্য কৰিলে।

২। সেই পৰ্ৱতৰ বৃক্ষসমূহ বীৰ্য্যবান্ কপিপ্ৰবৰৰ ওপৰত পুষ্পবৃষ্টি কৰাত তেওঁৰ শৰীৰ পুষ্পময় হৈ পৰিল।

৩। পৰমবিক্ৰমশালী হনুমানে শত যোজন পথ অতিক্ৰম কৰাৰ পিচতো তেওঁ ভাগব পলাবলৈ কোনো প্ৰকাৰৰ দীৰ্ঘনি শ্বাস নেপেলালে অথবা ক্লান্তিও অনুভৱ নকৰিলে।

৪। হনুমানে নিজকে নিজে কবলৈ ধৰিলে—‘মই শ শ যোজন সাগৰ পাৰ হবলৈ সমৰ্থ, কিন্তু সাগৰখন মাত্ৰ এম যোজনহে।’

৫—৬। মহাবীৰ্য্যসম্পন্ন মহাবেগবান কপিপ্ৰবৰ হনুমানে মহাসমুদ্ৰ অতিক্ৰম কৰাৰ পিচত পৰ্ৱতশিখৰৰপৰা নামি আহি স্তামল তৃণবালিৰে পৰিপূৰ্ণ, বৃক্ষবহুল, স্থপতি, মধুময় নীলবৰ্ণ বনৰ মাজভাগেদি গৈ লঙ্কাত প্ৰৱেশ কৰিলে।

৭। তেজস্বী হনুমানে গছ-বনেৰে ঢাক খাই থকা পৰ্ৱত-পাহাৰ আৰু পুন্ডিত বনবালি পাৰ হৈ যাবলৈ ধৰিলে।

৮। সেই পৰ্ৱতৰ শিখৰৰপৰাই পৰমাত্মজ হনুমানে বন, উপবন আৰু পৰ্ৱতৰ ওপৰত সংস্থাপিত লঙ্কানগৰী দেখিবলৈ পালে।

৯—১০। হনুমানে দেখিলে যে লঙ্কাপুৰী সৰল, কণিকাৰ, পুন্ডিত বৰ্জ্জ্বৰ, প্ৰিয়াল, মুচুলিন্দ, কূটজ, কেতকী, স্থপতি প্ৰিয়ঙ্ব, কদম, চন্ডিমান, অমল, ককৰক, ফুলি থকা কৰবীৰ

আদিবে পৰিপূৰ্ণ; সেট বৃক্ষসমূহ ফুলে ভৰপূৰ, কিছুমানত কেবল কলিহে ওলাইছে; পক্ষীসমূহ ভাত বিবাজমান এই গছবোৰৰ আগবোৰ বতাহে দৌৱাই দৌৱাই খেঁছে। ভাৰ পুখুৰীসমূহ পদ্ম আৰু উৎপলেৰে স্তম্ভোদ্ভিত আৰু সবাদি আদি পক্ষীৰে পৰিপূৰ্ণ, ইয়াৰ উপৰিও আন বহুবিধৰ জলাশয় ভাত আছে। ভাৰ বৰশীৰ কীৰ্ত্তাকৃষিবোৰ সকলো বৃত্ততে উৎপন্ন ফল আৰু ফুল স্তম্ভোদ্ভিত বৃক্ষৰাজিৰে সমাকৃত আৰু উদ্ভাসনমূহা মনোৰম।

১৪। ভাৰ পিচত ক্ৰীমান্ হুহুমানৈ বাৰণপালিত লডাও উপনীত হৈ দেখিলে যে এই নগৰী চাৰিওফালে পদ্ম আৰু উৎপলেৰে স্তম্ভোদ্ভিত পৰিধাৰে পৰিব্যাপ্ত।

১৫। সীতাক হৰণ কৰি অনাৰ কাৰণে, উগ্ৰধৰ্ম্মৰাধী বাক্সগণে ইয়াৰ চাৰিওফালে বিচৰণ কৰি কৰি ইয়াক বন্ধা কৰি আছে।

১৬। এই মহাপুৰী অতি বৰশীৰ হৈ আছে। ত্বৰ্ণময় পাটীৰে আৱৃত ইয়াৰ ঘৰাঘাৰ পৰ্কট প্ৰমাণ আৰু শবৎকালৰ মেঘৰ নিচিনা।

১৭—৮। ইয়াৰ যাজে যাজে পশু পৰসমূহ ওখ আৰু বগা। ল'ল প্ৰাসাদৰ ওপৰৰ ভাগ ক্ষত আৰু পতাৰাৰে স্তম্ভোদ্ভিত, পাটীৰে ত্বৰ্ণময় ভোৰণসমূহ নানা ভৰংব লডা-পাত আদিৰে চিত্ৰিত। ওচৰত উপস্থিত হৈ দেবীপুৰীসদৃশ এই লডানগৰী হুহুমানৈ দেখিবলৈ পালে।

১৯। হুহুমানৰ মনত প্ৰাসাদসমূহৰ দ্বাৰা স্তম্ভোদ্ভিত সমগ্ৰ নগৰীখনেই লুপ্তত ওপতি থকা এখন নগৰীৰ নিচিনা বোধ হ'ল।

২০। এই নগৰী বাক্সবাজৰ দ্বাৰা পালিত আৰু বহু বিধকৰ্ম্মৰ দ্বাৰা নিৰ্ম্মিত; কপিপ্ৰবৰ হুহুমানৈ নগৰখন লুপ্তত থকা দেখা দ'খালে।

২১—২২। হুহুমানৈ ভাৰিাল বিধকৰ্ম্মাদাৰ মানসপটত এগৰাকী নাৰীৰ ৰূপ কল্পনা কৰি লৈছে এট লডানগৰীৰ নিৰ্ম্মাণ কৰিছে। তেতি আৰু প্ৰাচীনসমূহ ইয়াৰ জঘন, বিপুল জলবাৰি আৰু বনৰ জি ইয়াৰ এসম পতঙ্গী অগ্ন আৰু লুপসমূহেই এট নগৰ বৰশীৰ কেশপাৰ আৰু অট্টালিকাসমূহ এওঁৰ কৃষণ। এট নগৰীৰ উত্তৰকালৰ দ্বাৰদেশত উপস্থিত হৈ বাক্সবাজ অলপ চিত্তাৰিত হ'ল।

২৩—২৪। তেতিয়া কৈলাসস্থান সদৃশ আকাশপাখী উত্তৰ দিশৰ দ্বাৰ, আকাশমণ্ডল-ধাৰী অতি ওখ প্ৰাসাদসমূহ, সাপেৰ তৰি থকা ভহানসদৃশ ঘোৰ বাক্সগণে পৰিপূৰ্ণ লডা-নগৰী ভাৰ বন্ধনৰ দ্বাৰা, চাৰিওফালে আৱৰি থকা সমুদ্ৰ আৰু ঘোৰ পত্ৰ বাৰণৰ ৰূপ ভাবি তেওঁ মনে মনে চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

২৫। "মই যি দেখিছোঁ বাক্সবোৰ ইয়ালৈ আহিলেও ভাৰ থকা কোনো ফল নথৰিব, আনকি দেহভাসকলেও বুদ্ধ কৰি লডা জয় কৰিব নোৱাৰে।

২৬। লডা সকলো প্ৰকাৰে এখন অতি বিঘৰ স্থান, বাৰণৰ দ্বাৰা পালিতা; ইয়াত প্ৰবেশো দুঃসাধ্য। যতাবাহ বাবেই বা ইয়ালৈ আহি কি কৰিব।

২৭। বাক্সবোৰৰ তিতবত বুদ্ধৰ নাম, দান ভেদনীতি প্ৰদোশ কৰাৰো কোনো প্ৰকাৰৰ সুযোগ দেখা নাপাওঁ।

২৮। উগ্রভেজস্বী বাল্লববোৰৰ ভিতৰত বালীপুত্ৰ অজ্ঞান, নীল, মই আৰু ধীমান বজা স্ত্ৰীৰ এই চাৰিজনেকে এই নগৰলৈ আহিব পাৰে।

২৯। বাক, প্ৰথমতে বৈদেহী জীয়াই আছে নে নাই তাকেই কিবা উপায়ে জানিব পাবোনেকি চাওঁছোন। জনকাস্বজা সীতাৰ লগত দেখা শুনা কৰাৰ পিচতহে তেওঁক উদ্ধাৰ কৰাৰ বিষয়ে চিন্তা কৰিম।”

৩০। তাৰ পিচত কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানে পৰ্ব্বতৰ শৃঙ্গত থকেক বহি বাঘৰ হিডৰ অৰ্থে চিন্তা কৰি স্থিৰ কৰিলে :—

৩১। “মোৰ এই ৰূপ লৈ ক্ৰুৰ, অতিবলশালী ৰাক্ষসবোৰৰ দ্বাৰা ৰক্ষিত লঙ্কাত প্ৰবেশ কৰিব নোৱাৰিম।

৩২। এই ৰাক্ষসবোৰ মহাশক্তিশালী, বীৰ্যবান আৰু বলবন্ত, এতেকে জানকীৰ বিষয়ে অনুশন্ধান কৰাৰ সময়ত ইহঁতক প্ৰবঞ্চনা কৰিহে কামত আগবাঢ়িব লাগিব।

৩৩। এতেকে মোৰ এই মহৎ কাৰ্য সাধিবলৈ ৰাত্ৰিকালত দেখা নদেখা অবস্থাত যোগেদি লঙ্কাত প্ৰবেশ কৰাটোৱে যুক্তিযুক্ত হ'ব।”

৩৪—৩৬। এই লঙ্কানগৰী স্থৰ আৰু অস্থৰবিলাকৰ পক্ষেও অজ্ঞেয়, এনেদৰে দুৰ্বাক্ৰমণীয় হোৱাত হনুমানে বাৰ বাৰ দীৰ্ঘ নিঃশ্বাস কাঢ়ি চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে, “এতিয়া ছৰাস্বা ৰাক্ষসেন্দ্ৰ সেই বাঘৰ চকুত নশৰাকৈ জনকাস্বজা মৈথিলীৰ লগত দেখাশুনা কৰে! কোনেই, কি উপায়ে গোপনে মই অকলে, লগত কোনো প্ৰাণী নথকা অবস্থাত সীতাৰ লগত কথাবতৰা হ'ব পাৰে। আৰু মহাস্বা বাঘৰ কাৰ্য্যত ব্যস্ততা নোহোৱাকৈ কামটো সমাধা কৰিব পাৰে।

৩৭। সূৰ্য্যৰ উদয় হলে অন্ধকাৰ বিদৰে বিনষ্ট হয় অনভিজ্ঞ দূতে দেশ আৰু কালৰ বিবোধিতা কৰি কাম হাতত লোৱাৰ ফলত প্ৰায়ে সিদ্ধ হওঁ ২ওঁ অবস্থাত থকা কাষো নষ্ট হয় গৈ।

৩৮। আনকি কাৰ্য্যাকাৰ্য্য বিষয়ে ভালদৰে চিন্তা কৰি স্থানিষ্ঠিত কোনো এটা পন্থা নিৰ্দ্ধাৰিত কৰা হলেও অবিস্মৃতকাৰী দূতে নিজ জনাটো হৈ কামত হাত দিলে তেনে কাষো নষ্ট হয়।

৩৯। এতেকে যিদৰে কৰিলে কামটো নষ্ট নহয়, বুদ্ধিহীনতাও প্ৰকাশ নহয় আৰু এই সমুদ্র লজ্জনো মিছাতে নাযায় ভেনেবিধৰ কাৰ কৰাটোহে মোৰ পক্ষে উচিত হ'ব।

৪০। ৰাক্ষসবোৰে বহিছে কোনো প্ৰকাৰে যোক দেখা পায় তেন্তে মহাস্বা বাঘৰ বাঘ বধ কামনা ভেনেই নষ্ট হ'ব।

৪১। আন পক্ষে কোনো ৰাক্ষস বা আন কিবা এটা ৰূপ ধাৰণ কৰি থাকিলেও ৰাক্ষসবোৰে নজনাকৈ থকাটো অসম্ভব হ'ব।

৪২। মই যি দেখিছো ৰাক্ষসবোৰে দম নোপোৱাকৈ আনকি বাহুত ইয়াত চলাচল কৰিব নোৱাৰে। এই ঠাইত ভীৰকৰ্মী ৰাক্ষসবোৰৰ অবিদিত একেদৰেই নাই।

৪৩। যদি যাই নিজকপ লৈ ইয়াতেই থাকে, তেনেহলে যোৰাটো যবণ হবই লগে লগে পৰাকীৰ কাৰ্য্যবো ব্যাঘাত হব।

৪৪। এডেকে নিজ কপ লৈ ইয়াতেই থাকি বাত্ৰিকালত নিজেই ক্ষুদ্ৰ এটা কপ ধাৰণ কৰি বামৰ কাৰ্য্যসিদ্ধিৰ অৰ্থে লক্ষ্য উপস্থিতি হয়।

৪৫। এইদৰে নিশাকালত বাবণৰ অলক্ষ্যনীয় এই নগৰীত প্ৰবেশ কৰি, সকলো ঘৰতে সোমাই জনকান্ধৰা সীতাক বিচাৰি চায়।”

৪৬। ইয়াকে সিদ্ধান্ত কৰি কপিপ্ৰবৰ বীৰ হনুমানে বৈদ্যহীক দেখা পাবলৈ উৎসুক হৈ বেগি মাৰ যোৰালৈকে অপেক্ষা কৰি থাকিল।

৪৭। ভাৰ পিচত সূৰ্য্য অস্ত গলত বাতি যাকত পুৱ হনুमानে নিজৰ শৰীৰটো সৰু কৰি লৈ মেকুৰী এটাৰ সমান অক্ষুণ্ণ দৰ্শন এটা প্ৰাণীৰ কপ ধাৰণ কৰিলে।

৪৮। এইকপ লৈ সন্ধ্যাকালত বীৰ্য্যবান হনুমান উভাঙ্গিক আগ মাৰি মহা মহা ধাক্কাধৰ দাবা বিভক্ত বমণীয় লক্ষ্য নগৰীত প্ৰবেশ কৰিলে।

৪৯। প্ৰবেশ কৰি হনুমানে দেখিলে যে সমগ্ৰ নগৰী প্ৰাসাদসমূহেৰে পৰিব্যাপ্ত, ভাৰ ভক্তসমূহ সোণৰ সদৃশ আৰু খিড়িকীবোৰো সোণৰ, দেখোঁতে গোটেইখন নগৰী গজৰ্জসকলৰ এখন নগৰৰ নিচিনা।

৫০। ভাৰ ঘৰবোৰ সাত আঠ মহলাৰ, যজ্ঞাৰোহত কটিক আৰু সোণৰটোৰা। বাক্সবোৰৰ এনেবধৰ ঘৰসমূহেৰে সমগ্ৰ নগৰী স্থাপত্যভিত্তি।

৫১। এইদৰে বাক্সবোৰৰ স্বৰ্ণময় বিচিত্ৰ ভোৰণৰাজিয়ে লক্ষ্যনগৰীক চাৰিওফালে অলঙ্কৃত কৰি ৰাখিছে।

৫২। মহাকপি হনুমানে অচিন্তনীয় অক্ষুণ্ণ আকাশৰ এই লক্ষ্যনগৰী দেখি সীতাক দেখা পাবলৈ সমুৎসুক হৈ একে সময়তে হৰ্ষ আৰু বিৰাট উত্তৰকে অনুভৱ কৰিব ধৰিলে।

৫৩। এইভাৰ লৈয়ে বাবণৰ দাবা পালিত আৰু ভীম বলশালী বাক্সগণৰ দাবা বক্ষিত গুপ্ত লানি লগা প্ৰাসাদসমূহে বক্ষিত মহাৰ্ছ স্বৰ্ণৰাজিৰে গৰাক আৰু ভোৰণাধিবে স্থপত্যভিত্তি বন্দৰীনি লক্ষ্য নগৰীত হনুমানে প্ৰবেশ কৰিলে।

৫৪। এই সময়ত আনক সহস্ৰ বন্দিত্বক চক্ৰ ভাৰকাৰাণীৰ মাজত বিৰাজ কৰি লোকসমূহৰ গুপত নিজ পোহৰ বিস্তাৰ কৰি হনুমানৰ সহায় বক্ষণ হৈছে যেন আকাশৰ মাজত উদ্ভিত হল।

৫৫। তেতিয়া কপিপ্ৰবৰ হনুমানে দেখিলে যে সাৰাবৰৰ মাজত সীতুৰি-বাহুৰি বক্স বাজাইব যেন কপ মধ্যপ্ৰতা সদৃশ কীৰ আৰু কালগণাত চক্ৰয়ো আকাশত উদ্ভাসিত হৈ তেনে কপ ধাৰণ কৰিছে।

৥ ইতি লক্ষ্যৰ কাণ্ডৰ অন্তৰ্গত দ্বিতীয় সৰ্গ সমাপ্ত ॥

তৃতীয় সগ

লঙ্কাৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱীৰ ওপৰত পৰাভৱ

১—২। মহাসত্ত্বসম্পন্ন কালোচিত বিচাৰকল্প কপিপ্ৰবৰ মাৰুতনন্দন হনুমাণে সত্ত্বগুণক আশ্ৰয় কৰি লক্ষ্মান মেঘখণ্ডৰ নিচিনা উন্নত শিখৰবিশিষ্ট লক্ষ্য নামৰ পৰ্ব্বতত থিৰাপি লোৱাৰ পিচত বাঙি হোৱাত ৰমণীয় উদ্যান আৰু জলাশয়েৰে পৰিপূৰ্ণ লঙ্কা নগৰীত প্ৰবেশ কৰিলে।

৩। এই লঙ্কা নগৰী শৰৎকালৰ মেঘৰ নিচিনা বগা ঘৰ সমূহেৰে পৰিশোভিত, সমুদ্ৰ-গৰ্জ্জনৰ নিচিনা ৰাক্ষসৰ গৰ্জ্জন ধ্বনিৰে ভৰপূৰ আৰু সদায় সাগৰৰ বজাহেৰে প্ৰবাহিত।

৪। গছ-গছনিৰে আঙুৰি থকা লঙ্কা সৰ্ব্বতোভাবে পৰিপূৰ্ণ ৰাক্ষস সৈন্তেৰে ভৰপূৰ; তাৰ দুৱাৰ আৰু ভোৰণসমূহ শুভ্ৰ আৰু মন্ত্ৰগজৰ প্ৰতিকৃতিৰে সূশোভিত।

৫—৭। সাপবোৰে চাৰিওফালে আঙুৰি ৰক্ষা কৰি থকা স্নানৰ ভোগবতী নগৰীৰ নিচিনা লঙ্কাপুৰীও ৰাক্ষসবিলাকৰ দ্বাৰা সূৰক্ষিত। বিদ্যাংমালাযুক্ত মেঘেৰে পৰিপূৰ্ণ জ্যোতিৰ্ময় গ্ৰহ নক্ষত্ৰাদিৰে সূশোভিত আৰু প্ৰচণ্ড বতাহৰ ধ্বনিৰে নিনাদিত অমৰাবতীৰ নিচিনা এই নগৰী হনুমানৰ চকুত পৰিল। তেওঁ প্ৰাচীৰৰ ওচৰ চাপি দেখিলে যে স্বৰ্ণময় ওখ প্ৰাচীৰে নগৰখন চাৰিওফালে আঙুৰি আছে আৰু ঠায়ে ঠায়ে দুখুৰা লগোৱা পতাকাবোৰ তাত উৰি আছে।

৮—১২। নগৰখনৰ চাৰিওফালে চাই হনুমান আচৰিত হল। তেওঁ দেখিলে যে ইয়াৰ দুৱাৰবোৰ ওপৰ স্বৰ্ণ নিৰ্ম্মিত, যি ভেটিৰ ওপৰত দ্বাৰদেশ স্থাপিত সেইবোৰত বৈদূৰ্য্যমণি খটোৱা। খটখটীবোৰ ক্ষটিক আৰু মুক্তামণিৰে বিদূষিত, কপৰ নিচিনা বিমল শুভ্ৰ দুৱাৰ মুখত স্বৰ্ণময় মন্ত্ৰগজৰ প্ৰতিকৃতি। তাৰ খটখটীবোৰ বৈদূৰ্য্যমণি নিৰ্ম্মিত আৰু ৰাজভাগত ক্ষটিকমণি খটোৱা হোৱাত তাত ধূলিকণা পৰাশুভ নাই। ঠায়ে ঠায়ে মনোহৰ চাৰিটা চাৰিটা ঘৰৰ সমষ্টিৰে আকাশ স্পৰ্শ কৰিছে যেন শোভা পাইছে। এই দুৱাৰ মূখবোৰ জ্যোত্স্ন আৰু ময়ূৰ পক্ষীৰ আনন্দ পূৰ্ণ কোলাহলেৰে পূৰ্ণ আৰু ৰাজহংসবিলাক সদায় ইয়াত বিচৰণ কৰি থাকে। নগৰৰ চাৰিওফাল গীত বাজ আৰু অলঙ্কাৰৰ দৰেৰে সুশৰিত। মহাকপি হনুমাণে ক্ষুণ্ণতে ওপঙি থকা সকলো বজ্জৰ সাৰভূত অলকা নগৰী সজ্জ লঙ্কাৰ ৰূপ দেখি নিজৰ মনতে বৰ আনন্দ লাভ কৰিলে।

* ৰাক্ষসসকল ভয় আৰু ভয়: জন প্ৰধান। এজেকে সত্ত্বগুণক আশ্ৰয় কৰিলেহে সিহঁতৰ ওপৰত জয়লাভৰ সম্ভাৱনা। এইদেখুকে সত্ত্বগুণক আশ্ৰয় কৰাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে।

১৩। ভেটিয়া বীৰ্য্যখান হুম্মানে বাক্সাখিপতিৰ সৰ্কোস্তম, সম্বন্ধিলালী আৰু মজলময় এই নগৰী দেখি চিন্তা কৰিব ধৰিলে।

১৪। খোলা ভোবোৱাল লৈ বাবগৰ সৈন্তই পহৰা দি থকা এই নগৰী আন কোনোৱে আক্ৰমণ কৰিব নোৱাৰে।

১৫—১৬। অকল কুহুদ অজদ মহাকপি স্বেষণ, মৈন্দ হিবিদ স্বৰ্ণাত্ত হুগ্ৰীৰ, কুশবনৰ নিচিনা লোমবিশিষ্ট ঋকুৰাজ জাৰবান আৰু মোৰ পাৰু মাত্ৰ প্ৰসিদ্ধ এই ঠাইলৈ অহাটো সম্ভৱ হ'ব পাৰে।

১৭। তাৰ পিচতে বাম আৰু ডায়েক লক্ষ্মণৰ পৰাক্ৰমৰ কথা মনত পৰাত তেওঁৰ হৃদয় ভাব আঁতৰিল আৰু মনত আনন্দ পালে।

১৮—১৯। হুম্মানৰ ভাব হল এই সমগ্ৰ লভা বেন সকলো অলভাবেৰে ভূষিত। সম্বন্ধিলালী এগৰাকী স্কন্ধী নাৰী বহুময় প্ৰাচীৰ সমূহকৈ তাৰ বসন, গো আৰু অৰ্দ্ধশালাদিৰে তাৰ অলহাৰ আৰু বস্ত্ৰাগৰ সমূহকৈ তাৰ স্তনযুগল। প্ৰদীপ্ত দীপমালা আৰু চন্দ্ৰৰ পোহৰে তাৰ অঙ্ককাৰ আঁতৰাই দিয়াত বাক্সগৰ বজা বাবগৰ সেই পুৰী মহাকপিৰ চকুত পৰিল।

২০। প্ৰবেশ কৰি থকা অৱস্থাত লঙ্কানগৰীয়ে নিজ ৰূপ লৈ পৰম নন্দন কপিপ্ৰবৰক দেখা পালে।

২১—২২। বাবগপালিতা বিকৃতনন্দনা লভাই বস্ত্ৰপ্ৰবৃত্ত হৈ তেওঁৰ সম্মুখত থিয় দিলে আৰু কপিপ্ৰেষ্ঠ হুম্মানৰ পিন চাই ভীষণ বাব গৰ্জন কৰি ক'ব ধৰিলে।

২৩। “হে বনবাসী বানৰ। তুমি কোন? কি কাম কৰিবলৈ আহি ইয়াত উপস্থিত হৈছাহি। জীৱন শেষ হোৱাৰ আগতে আচল কথাটো মোক কোৱা।

২৪। হে বান্দৰ, এই লভা সকলো প্ৰকাৰে বাবগৰ সৈন্তসমূহৰ দ্বাৰা হৰ্ষকিতা, এডেকে তুমি কোনোপধ্যে ইয়াত প্ৰবেশ কৰিব নোৱাৰিবা।”

২৫—২৬। মুষ্টিমতী লভাৰ কথা শুনি দীৰ হুম্মানে সম্মুখত উপস্থিত হোৱা তেওঁক হুহিলে, “তুমি যি হুৰিছ। তাৰ বৰাঘৰ উত্তৰ মই দিম কিন্তু প্ৰথমতে কোৱাচোন বিকৃতনন্দনা তুমি কোন আৰু কিয়ইবা এই নগৰৰ দ্বাৰা হুহত উপস্থিত হৈছা। হে নিদাকণী তুমি কি কাৰণে বঙতে জলি পকি মোক গালি পাৰিব ধৰিছা।”

২৭। হুম্মানৰ কথা শুনি কায়কপিষী লভাই বঙতে বহিকৈ জলি পকি উঠি কৰ্ণন ধৰেৰে পৰনাস্ত্ৰ হুম্মানক কলে:

২৮। “মই বাক্সবাজ মহাজ্ঞা বাবগৰ আজ্ঞাৰ্ণৱিনী স্বৰূপে আনে আক্ৰমণ কৰিব নোৱাৰা এই নগৰী বন্ধা কৰি আছোঁ।

২৯। মোক অবজ্ঞা কৰি কোনোৱে ইয়াত প্ৰবেশ কৰিব নোৱাৰে; এডেকে আজি মোৰ হাজত প্ৰাণ বিসৰ্জন দি তুমি ইয়াতে উই থাকিবা।

৩০। হে বান্দৰ মইয়ে সকলো প্ৰকাৰ এই লভা নগৰী বন্ধা কৰি আছোঁ—মোৰ কবলপীয়া কথা ভোমক কৰোঁ।”

৩১। লঙ্কাৰ কথা শুনি বায়ুপুত্ৰ হনুমানে লঙ্কা জয়ৰ প্ৰতি যত্নপৰ হৈ পৰ্ব্বত সন্মুখ দৃঢ় হৈ তাত থিয় দি থাকিল।

৩২। তাৰ পিচত কপিপ্ৰবৰে বিকৃত ক্ৰীকণধাৰিণী লঙ্কাক দেখি কলে :

৩৩। “এই লঙ্কা নগৰী বিতোপন অট্টালিকা আৰু প্ৰাচীৰ আদিৰে স্তম্ভোভিতা হৈ থকা দেখি ইয়াক চাবলৈ আহিছোঁ। পৰম কৌতুহলযুক্ত হৈ ইয়াক চাবলৈ আহি ইয়াত উপস্থিত হৈছোঁহি।

৩৪। লঙ্কাৰ বন, উপবন, কানন আৰু প্ৰধান প্ৰধান ঘৰবোৰ চাম বুলি ইয়ালৈ আহিছোঁ।”

৩৫। হনুমানৰ কথা শুনি কামৰূপিণী লঙ্কাই কটু ভাষাৰে কলে.—

৩৬। “হে দুৰ্বুদ্ধি বানৰাধম, মোক পৰাস্ত নকৰাকৈ তই বান্ধুসৰাজ পালিতা এই নগৰী চাব নোৱাৰিবি।’

৩৭। বান্ধুসী লঙ্কাৰ কথা শুনি বানৰশ্ৰেষ্ঠ হনুমানে কলে—“হে ভদ্ৰে, নগৰখন চোৱা হলেই মই যিবাটে আহিছিলোঁ সেই বাটেই উভতি যাম।”

৩৮। ভেটিয়া লঙ্কাবান্ধুসীয়ে ভয়ঙ্কৰ এটা শব্দ কৰি কিপ্ৰ গতিত আগবাঢ়ি আহি কপিপ্ৰবৰৰ গাত হাতেৰে এটা ধাপৰ মাৰিলে।

৩৯—৪০। লঙ্কাই ধাপৰ মৰাত অতি বলশালী মাকত পুত্ৰ হনুমানে গৰ্জি উঠিল আৰু খঙতে অধীৰ হৈ বাওঁহাতৰ আঙুলীবোৰ কোচাই মুঠি মাৰি বান্ধুসীৰ গাত মুষ্টিপ্ৰহাৰ কৰিলে।

৪১। ক্ৰী বুলিয়েই হনুমানে তাইৰ ওপৰত বিশেষ ঋং নদেখুৱালে, তথাপিহে সেই প্ৰহাৰতে বিকৃত আনন আৰু নয়নযুক্ত বান্ধুসীয়ে ব্যাকুল হৈ মাটিত বাগৰি পৰিল।

৪২। তাইক বাগৰি পৰা দেখি ভেজৰী বীৰ হনুমানে ক্ৰী বুলিয়ে তাইৰ প্ৰতি পুতৌৰ ভাব দেখুৱালে।

৪৩। সেই প্ৰহাৰতে লঙ্কা বান্ধুসীয়ে অভিশয় উদ্ভিদ্ধা হৈ গদ্গদ হৈ মিনতি কৰি বান্ধুপ্ৰবৰ হনুমানক কবলৈ ধৰিলে।

৪৪। “হে মহাবাহু কপিপ্ৰেষ্ঠ তুমি প্ৰসন্ন হৈ মোক বন্ধা কৰা, হে সৌম্য, ভেজৰী মহাবলশালী লোকে সদায় সময়ৰ বিধান মানি চলে।

৪৫—৪৬। হে প্ৰবলম, ময়েই এই লঙ্কা নগৰী। আজি তোমাৰ হাতত মই পৰাস্ত হালোঁ। হে বান্ধুপ্ৰেষ্ঠ হনুমান, বন্থজু ব্ৰহ্মাই মোক দিয়া বৰৰ কথা কওঁ জনা :—

৪৭। কোনো এটা বান্ধুৰে নিজ বলেৰে ভেটিয়া তোমাক ভেঙৰ বনলৈ আনিব ভেটিয়াই তুমি বান্ধুসবোৰৰ ভয়ৰ কাৰণ উপস্থিত হৈছে বুলি জানিবা।

৪৮। হে সৌম্য, আজি তোমাক দেখি যোৰ সেই সময় উপস্থিত হৈছে বুলি অনুমান হৈছে। বন্থজু ব্ৰহ্মাই কোৱা সভ্যবাণী কেতিয়াও অকথা নহয়।

৪৯। সীতাৰ কাৰণেই হুৱান্ধা বজা বাৰণ আৰু সকলো বান্ধুসৰ বিনাশৰ সময় উপস্থিত হৈছে।

৫০। হে হৰিপ্ৰেষ্ঠ, এতিয়া বাবণপালিত এই লঙ্কাত প্ৰবেশ কৰি ভোম্বাৰ যি ইচ্ছা তাকে কৰা।

৫১। হে কপিপ্ৰবৰ। শাপগ্ৰস্তা বান্ধসৰাজ পালিতা মনোবৰ এই লঙ্কা নগৰীত প্ৰবেশ কৰি তুমি যলৈকে তলৈকে গৈ জনকনন্দিনী সতী সীতাৰ অন্বেষণ কৰা।”

॥ ইতি হুম্বৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত তৃতীয় সৰ্গ সমাপ্ত ॥

চতুৰ্থ সৰ্গ

বাবণৰ অন্তঃপুৰত প্ৰবেশ

১—২। মহা সন্তুষ্টমগ্ন ডেউলী আৰু বীৰ্য্যবানী কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানে কামকপিৰ প্ৰসিদ্ধা লঙ্কাক পৰাস্ত কৰি অপ্ৰমত্ত হাব ভাগেদি প্ৰাচীৰ পাৰ হৈ বাতিৰ ভিত্তবতে লঙ্কাত সোমাল।

৩। কপিৰাজ হুগ্ৰীবৰ হিঁত কামনা কৰি হনুমানে লঙ্কাৰ মূৰত ভৰি দি আগবঢ়াব দৰে বাওঁ ভৰি আগবঢ়াই লঙ্কাত প্ৰবেশ কৰিলে।

৪—৬। এইদৰে লঙ্কাত সোমাই কুলি থকা গছ-লতা সমূহেৰে বিকৃতিত বাজপথেৰে বমণীয় লতানগৰীৰ পিনে যাওঁতে মাকত পুত্ৰ হনুমানে দেখিলে যে নগৰখন হাঁহিৰ বোল আৰু মূললিত গীতবাতাদিৰ ধ্বনিৰে মুগ্ধিত হৈ আছে ;

৭—৯। তেওঁ দেখাত সেই সময়ত বান্ধসৰাজৰ স্তম্ভৰ ঘৰবোৰেৰে লঙ্কা নগৰীয়ে উজ্জল এটা ৰূপ ধাৰণ কৰি আছিল। ঘৰবোৰ ওত্ৰ যেঘমালাৰ নিচিনা আৰু নানা প্ৰকাৰে চিত্ৰিত। চাৰিওফালে পদ্ম, শতিক, বৰ্জ্জমান আদি সংখ্যক বিভিন্ন ধৰণে ঘৰসমূহ সংস্থাপিত হোৱাত সমগ্ৰ নগৰীয়ে স্তম্ভৰ শোভা ধাৰণ কৰি বিৰাজমান হৈছিল। কপিৰাজ হুগ্ৰীবৰ পৰম হিতৈষী হনুমানে বিচিত্ৰ মালা আৰু আভৰণৰ দ্বাৰা অলঙ্কৃত চাৰিওফালৰ লঙ্কাৰ ৰূপ দেখি পৰম আনন্দ লাভ কৰিলে আৰু বামৰ কাৰ্য্যসাধন কৰাৰ উদ্দেশ্যে ই ঘৰবগৰা গি ঘৰলৈ গৈ চাই চাই হুবিব ধৰিলে।

১০—১১ এইদৰে অ’ত ভ’ত বিবিধ ৰূপ আৰু আকাৰৰ ঘৰবোৰ চাই চাই গৈ থাকোঁতে বক, কৰ্ঠ আৰু শিবোভাসৰ পৰা উৎপন্ন মন্ম, মধ্য আৰু ভাবঘৰমুক্ত হুমধুব শীতলনি ওনিব পালে আৰু লগে লগে সবগৰ অপ্সৰাসকলৰ নিচিনা কামাত্মৰ শ্ৰীমকলম কৰঘনী (ঘৰুৱা লগোৱা হাব) আৰু নুপুৰৰ লগিত তেওঁৰ কাণত পবিল।

১২। ঠায়ে ঠায়ে ভাঙৰ ভাঙৰ বান্ধসৰাজৰ ঘৰত বহুঘণ্টাহেদি উঠা মৰা কৰা ভকিৰ লক্ষ, কৰলনি আৰু সিংহপৰ্জ্বন নৃত্য গভীৰ কৰ্ঠবোৰে তেওঁৰ কাণত পবিল।

১৩। হনুमानে গুনিলে কোনো কোনো বান্ধসৰ ঘৰত সিহঁতে মন্ত্ৰ জপ কৰিছে আৰু আৰু ক'তো বা সিহঁত বেদপাঠত নিৰত হৈ আছে।

১৪। ক'তো বা বাবণৰ স্তব পাঠ কৰি সিহঁতে ভীষণ স্বৰে গৰ্জন কৰি আছে আৰু ঠায়ে ঠায়ে বান্ধসগলে দলপাতি ৰাজপথ আগুৰি আছে।

১৫—১৬। তাৰ পিচত বাবণৰ অন্তঃপুৰৰ মধ্যম কক্ষত উপস্থিত হৈ হনুमानে বান্ধসবোৰৰ বহুত গুপ্তচৰ তাত দেখা পালে। সিহঁতৰ বহুতই দীক্ষিত, জটাধাৰী, মুণ্ডিত শিৰস্ক, কিছুমান গো-চৰ্ম্ম পৰিধানকাৰী, কিছুমান বা দিগম্বৰ। কিছুমান কুশাস্ত্রধাৰী কিছুমান অগ্নিকুণ্ড ৰূপ অস্ত্রধাৰী। কিছুমানৰ হাতত লোৰ কুট অথবা মৃদাৰ আৰু কিছুমানৰ হাতত দণ্ড।

১৭—২১। কপিপ্ৰবৰে আৰু দেখিলে যে বান্ধসবোৰৰ কাৰো কাৰো একেটা মাত্ৰ চকু, এখা কাণ, ওলমি থকা এটামাত্ৰ স্তন। সিহঁতৰ মুখৰ আকৃতি ভয়ঙ্কৰ, আৰু বক্ৰ। দেখোত সিহঁত ভয়লগা আৰু কিছুমান বা তেনেই ধৰ্ম্মাকৃতিৰ। সিহঁত বিৰূপ, বহুকণী; তাৰ ভিতৰতে আকৌ কিছুমান স্বৰূপ আৰু তেজ ক্ৰীসম্পন্ন, সিহঁতৰ হাতে হাতে ধ্বজ, পতাকা আৰু নানা উৰহৰ অস্ত্ৰ। শক্তি, বজ্ৰাস্ত্ৰ, পট্টাশ, অশনি, নিক্ষেপ উপযোগী পাশাস্ত্ৰও বহুতৰ হাতত বিৰাজ কৰি আছে।

২২—২৩। ইয়াৰ উপৰিও, মালাদিৰে শোভিত, স্তম্ভজি অনুলেপনেৰে বজ্জিত, মনোহাৰী বসনপৰিহিত আৰু নানাতৰহৰ বেশভূষাৰে মণ্ডিত, যথেষ্ট গমনশীল বহুত বান্ধস কপিপ্ৰবৰে তাত দেখা পালে। সিহঁতৰ ভিতৰত বহুতো মহাবলী বান্ধসে স্তম্ভজ শূল আৰু বজ্ৰ আদি লৈ ৰাজ অন্তঃপুৰৰ মাজভাগ অতি সাৱধানে পহৰা দি থকা ভেওঁ দেখিলে।

২৪—২৮। তাৰ পিচত মহাকপি হনুमानে বান্ধসাধিপতিৰ নিৰ্দেশমতে অন্তঃপুৰৰ সন্মুখত স্বৰ্ণ নিৰ্ম্মিত মহা প্ৰাচীৰে আগুৰা পৰ্বতৰ শিখৰত স্থাপিত বান্ধসৰাজৰ স্তম্ভাভ্যাসত ভৱন দেখা পালে। পৰিখা আৰু প্ৰাচীৰ বেষ্টিত এইস্থান দেখোতে স্বৰ্গৰ নিচিনা আৰু স্বৰ্গীয় স্বৰূপনিৰে মুখৰিত, ঘোঁৰা আৰু তেনেকুৱা অকুণ্ড প্ৰাণী সমূহৰ নাদেৰে নিৰাদিত, ৰথ, বিমান, স্থপোভন স্তম্ভ আৰু গজাদিৰে স্তম্ভাভিত। ইয়াৰ দ্বাৰদেশ শুভ্ৰমেঘ সঙ্গ চাৰিভঁতীয়া হাতী, মন্ত্ৰ যুগ আৰু পক্ষী সমূহৰ দ্বাৰা বিভূষিত।

২৯। অৱশেষত হাজাৰ হাজাৰ মহাবলী বান্ধসবোৰৰ দ্বাৰা স্তম্ভজিত বান্ধসৰাজৰ স্তম্ভত এই ভৱনত মহাকপি হনুমান লোৱাল গৈ।

৩০। এইদৰে প্ৰবেশ কৰি হনুमानে দেখিলে যে বাবণৰ অন্তঃপুৰ সপ্ত বৰ্ষ হেম আৰু ষোড়শ বৰ্ষ জাম্বুনদ স্বৰ্ণৰে নিৰ্ম্মিত আৰু মহাৰ্ম্মণিমূৰ্ত্তাৰে স্তম্ভাভিত। প্ৰাচীৰৰ দ্বাৰা পৰিবেষ্টিত হৈ অত্যাশ্ৰিত ক'লা অগৰু আৰু চন্দনৰ স্পৰ্শেৰে এই ঘৰ যলযলাই আছে।

॥ ইতি স্তম্ভবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত চতুৰ্থ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

পঞ্চম সৰ্গ

বাক্স আৰু বাক্স-পত্ৰীসকলৰ ক্ৰীড়াৰস বৰ্ণনা

১। তাৰ পিচত শক্তিসম্পন্ন হুমানে দেখিলে যে আকাশৰ মাজভাগত অংশমানী চন্দ্ৰই সূৰ্য্যসংযোগযুক্ত কিৰণমালাৰে উদ্ভাসিত হৈ নিজ গোটৰ মাজত বিচৰণ কৰি ফুৰা বস্তুবৃন্দসমূহ শোভা ধাৰণ কৰিছে।

২। হুমানে দেখিলে চন্দ্ৰই তওৰ শীতল কিৰণৰ দ্বাৰা 'লাক্সমুহূৰ' পাপজনিত দুখ দূৰ কৰিছে। মহাসমুদ্র জোৰীৰ তুলিছে আৰু সকলো জীৱজন্তুকে নিজ জেউতিৰে উদ্ভাসিত কৰি আকাশ পথেৰে গৈ আছে।

৩। দিবাভাগত মন্দৰপৰ্ব্বতত, সন্ধ্যাকালত সমুদ্রত, অথবা পাণীত থকা পশুপক্ষি যি শোভা দেখা যায়, এতিয়া ৰাত্ৰিকালত চন্দ্ৰত সেই শোভা দেখা গৈছে।

৪। কপৰ সজাব ভিতৰত থকা হাঁহৰ, মন্দৰপৰ্ব্বতৰ গছৰাত থকা সিংহৰ অথবা বস্তুগতাকঢ় বীৰপুৰুষৰ যি শোভা এই সময়ত আকাশৰ মাজত থকা চন্দ্ৰতো অেনে শোভা দেখা গৈছিল।

৫। জোড়াল শিং থকা ঘাঁড় অথবা উচ্চ শিখৰবিশিষ্ট শ্বেত মহাপৰ্ব্বত অথবা সোণেৰে বহোৱা শৃঙ্গবিশিষ্ট (শ্বেত) হস্তীৰ যি কপ সেইসময়ত চন্দ্ৰৰ কলঙ্কক ধৰিণশূন্য প্ৰকাশ পোৱাত তেওঁৰো কপ তদনুকূপ হৈছিল।

৬। বৰ্ষাকাল অতীত হোৱাৰ পিচত আকাশৰ শীতল জলকণাকপ মলিনতা (অৰ্ধাংশ কুঁৱলী) দূৰ হল, মহাগ্ৰন্থ সূৰ্য্যৰ কিৰণসংস্পৰ্শত চন্দ্ৰৰ প্ৰভা অধিকমাত্ৰাই প্ৰকাশ পাব ধৰিলে আৰু উভয়। তেওঁৰ লবীৰ কলঙ্কৰ চিন 'ভালন'ৰ প্ৰকাশ পোৱাত চন্দ্ৰটো তপস্বান লম্বাডকপে স্পষ্টভাবে আকাশত প্ৰকাশ হল।

৭। পৰ্ব্বতৰ পাদদেশত অবস্থিত হুগলু, মহাবলকল্পৰ মাজত গজেন্দ্ৰ অথবা ৰাজ্যল্যাত কৰাৰ পিচত নবোৱাই যি শোভা পায় আকাশত চন্দ্ৰয়ো অেনে শোভা পায়।

৮। সেই সময়ত সন্ধ্যাকাল পঢ়ি গৈ ৰাত্ৰিৰ প্ৰথম ৰাৱ (তিনি বস্তী) অতীত হৈছে প্ৰায়, উদিত চন্দ্ৰৰ কপ ভালদৰে প্ৰকাশ পোৱাত যন্তকাৰ আঁতৰি গৈছে; এনে অবস্থাত বাক্সবোৰৰ বাহুস ভোজনৰ মাত্ৰা ক্ৰমাৎ চৰি আহিছে আৰু লগে লগে বহুদীসকলৰ প্ৰণয় কলহ শব্দ কাটিছে; সমগ্ৰ অস্তঃপুৰত এটা হুৰৰ সোঁত বব ধৰিছে আৰু লগে লগে প্ৰদোব-কালবো পৌৰব বাঢ়ি উঠিছে।

৯। ঠায়ে ঠায়ে ভ্ৰতিমবুৰ বীণাজনি শুনা গৈছে; পতিভ্ৰতা নাৰীৰাৰে বাধীৰ লগত গাতে গা লগাই গুই আছে আৰু আনপিনে নিশাচৰ বাক্স আৰু পত্ৰপকীৰাৰে সিঁতৰ বিহাৰ কাৰ্য্যত বহু হৈছে।

১০। এই সময়তে কপিপ্ৰবৰ ধীমান হহুমানে দেখিলে যে বাক্সবোৰৰ ঘৰবোৰ ঐৰ্হ্ব্যপূৰ্ণ আৰু মতপানাদিৰ কাৰণে প্ৰমত্ত বাক্সবিলাকৰ দ্বাৰা পৰিপূৰ্ণ, বধ, ঘোঁৰা আৰু শ্ৰেষ্ঠ আসনসমূহ তাত ভৰি আছে আৰু সকলো ঘৰতে বীৰত্ব আৰু সৌন্দৰ্য ভালদৰে প্ৰকাশ পাইছে।

১১—১২। তেওঁ আৰু দেখিলে বাক্সবোৰৰ কিছুমানে কাজিয়া কৰি আছে, কিছুমানে সিহঁতৰ বৃহৎ বাহ আশ্ফালন কৰিব ধৰিছে, কিছুমানে বা উন্মত্ত হৈ প্ৰলাপকে বকিছে আৰু আন কিছুমানে বা পৰস্পৰক ভিৰন্ধাৰ কৰিব ধৰিছে। কিছুমানে বুকুৰে আশ্ফালন কৰিছে। কিছুমানে আকৌ সিহঁতৰ নিজ প্ৰিয়াক আলিঙ্গন কৰিবলৈ গৈ সিহঁতৰ ওপৰত শৰীৰটোকে ঢালি দিছে, কোনোৱে বা শৰীৰৰ বিচিত্ৰ সাজপোছাক দলিয়াই পেলাব ধৰিছে আৰু কোনোৱে বা ধনু হাতত লৈ দৃঢ়মুষ্টিৰে গুণ টানিছে।

১৩। তাৰ পিচত হহুমানে দেখিলে পুৰুষ বাক্সবোৰৰ নিচিনা ভিৰোভাবিলাকৰ ভিতৰতো কিছুমানে গাত চন্দনাদি অহুলেপন সানিব ধৰিছে, কিছুমানে বা গুইয়ে আছে। ধুনীয়ামুখৰ কিছুমানে বা হাঁহিতে মত্ত হৈ আছে, কিছুমানে বা খঙতে অধীৰা হৈ দীৰ্ঘনিঃশ্বাস পেলাব ধৰিছে।

১৪। মহাগজৰ নাদ, পৰমপুজনীয় বিভীষণাদি সাধু বাক্সবিলাকৰ শোভা আৰু বীৰ বাক্সবিলাকৰ দীৰ্ঘল উপত নিঃশ্বাস এই সকলোকে লৈ অন্তঃপুৰধন মহাকপি হহুমানৰ মনত কোঁচকোঁচনিৰে দীৰ্ঘনিঃশ্বাসযুক্ত ভুজঙ্গসমূহৰে বিৰাজমান এটা মহা হৃদৰ নিচিনা লাগিল।

১৫। তাৰ পিচতে বহুত হুবুজ্জিগম্পন্ন, মিঠভাবী, আন্তিকমডিযুক্ত জগতৰ ভিতৰতে প্ৰধান, স্থলৰ স্থলৰ নামযুক্ত বাক্স নানা বেষজুধাৰে মণ্ডিত হৈ থকা হহুমানে নগৰীৰ ভিতৰত দেখা পালে।

১৬। এইদৰে স্বৰূপসম্পন্ন নানা গুণে বিকৃষিত, আত্মগুণাহৰুপ স্ত্ৰী বাক্সসকলক দেখি হহুমানে মনত নতৈ আনন্দ পালে, লগতে বিৰূপাকৃতি কিছুমান বাক্সো সিহঁতৰ বেষজুধাৰ বলত তেওঁৰ চকুত স্বৰূপ যেন লাগিল।

১৭। হহুমানে দেখিলে এই নগৰীতে বহুত শ্ৰেষ্ঠ বেষজুধাৰ অধিকাৰিণী, মহাহুভাৰা, বিভূজমতিসম্পন্ন বাক্সীয়ে প্ৰিয়পতি আৰু মদ এই দুয়োতে অহুৰক্তা হৈ ভাৰকামণ্ডলীৰ নিচিনা জিলিকি আছে।

১৮। হহুমানে দেখিলে বাত্ৰিকালত বিহগীয়ে যিদৰে বিহগক আঙৰি ধৰি আলিঙ্গন কৰি থাকে, অন্তঃপুৰতে বহুত বমণীয়ে ডেওঁলোকৰ স্বামীক আলিঙ্গন কৰাত লাজ আৰু হৰ্ষভে ডেওঁলোকৰ সৌন্দৰ্য অধিকগুণে চৰি উঠিছে।

১৯। তেওঁ আৰু দেখিলে যে আন কিছুমানে ডেওঁলোকৰ অট্টালিকাৰ ওলত স্বামীৰ কোলাত বহি স্বামীৰ আদৰ পাই স্বামীসেৱাকৰ্ণ ধৰ্মপৰায়ণা হৈ কাষভাবত মত্তা হৈ আছে।

২০—২১। তাৰ পিচত হহুমানে দেখিলে যে স্বৰ্ঘবেধাসদৃশ শোভাবিশিষ্ট বহুত বমণীৰ শৰীৰৰ ওপৰভাগত কোনো কাপোৰ নাই; ডেওঁলোকে চন্দ্ৰকান্তিসদৃশ শৰীৰ লৈ স্বামীসজ্ঞ নাপায়ো যনোহৰ কৰণ ধাৰণ কৰি আছে; অলপ সময়ৰ পিচতে ডেওঁলোকৰ চিত্ত-

প্ৰসাদক প্ৰিয় স্বামীৰ সজ লাভ কৰি পৰম ক্ৰীড়া হৈ ফুলি উঠা ফুল এটিৰ নিচিনা কণবতী হৈ স্বামীৰ শোভা ধাৰণ কৰিছে।

২২। লগতে চন্দ্ৰৰ নিচিনা মুখৰে, ধুনীয়া জুহুগলবিশিষ্টা চাকনয়না, অপাৰ দৃষ্টিযুক্ত বহুত বম্বী বিহাৎপ্ৰভাবিশিষ্ট হশোভাযুক্ত মালাৰে বিভূষিতা হৈ থকা ডেওঁ দেখিলে।

২৩। কিন্তু আভিজাত্যসম্পন্ন, ধৰ্ম্মাহুঁচাৰিণী ৰাজকুলজা, স্বামীৰূপে প্ৰকল্প লভাৰ সদৃশ বহুতা আৰু ব্ৰহ্মাই নিজ মানসপটৰপৰা বাক সৃষ্টি কৰিছে, ভৱাজী সেই সীতাক হহুমানো ক'তো দেখা নাপালে।

২৪—২৭। যি সীতা সদায় সনাডন পাণ্ডিত্ৰতা ধৰ্ম্মচাৰিণী, বায়েই যাৰ একমাত্ৰ ধ্যান, কামৰ ভাবতো ৰামতেই যাৰ মন, স্বামীৰ অন্তৰত প্ৰবেশ কৰি যি জনাই স্বামীৰ সৌভাগ্যৰ অধিকাৰিণী হৈছে আৰু জগতৰ শ্ৰেষ্ঠ ব্ৰীহস্পতীৰ ভিতৰতে উদ্ভৱা, যি স্বামীৰ বিবাহ পীড়াতো চকুৰ পানী মচি এতিয়া বাল্পকদ্ধকৰ্ণা, আগতে স্বামীৰ লগত বাস কৰা কালত যাৰ ডিঙিত উদ্ভৱ অলঙ্কাৰে শোভা পাইছিল যাৰ চকুৰ নোমবোৰ সুক্ৰীসম্পন্ন, কৰ্ণৰ অতি সুমধুৰ আৰু যিজন বনবিহাৰিণী ময়ূৰীসদৃশ মনোহাৰিণী, স্বামীবিবাহতে যি জনা বৰ্তমানে মেঘাকৃত চন্দ্ৰবেধা অথবা গুলিমিশ্ৰিত স্বৰ্ণবেধা অথবা বায়ুবিধাকৃত মেঘবেধা সদৃশ কান্তিহীন প্ৰাণীসমূহৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ মানবেশ্বৰ ৰামচন্দ্ৰৰ পত্নী সেই সীতাক বহুত অৱেষণ কৰিও ক'তো দেখা নাপাই কপিপ্ৰবৰ হহুমান অভিশয় হুংখিত হৈ সীতাক বিচৰাকায়ত দিখিল হল।

॥ ইতি স্বামীৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত পঞ্চম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ষষ্ঠ সৰ্গ

হনুমানৰ দ্বাৰা ঘৰে ঘৰে সীতাৰ অন্বেষণ

১—২। কামৰূপী কপিপ্ৰবৰ লক্ষ্মীবান্ হনুমানে ইচ্ছানুসৰি লৰালৰিকৈ সাততলাৰ গৃহসমূহত সীতাক বিচাৰি বিচাৰি লক্ষা নগৰীত ঘূৰি ফুৰিব ধৰিলে আৰু শেহত সূৰ্যসম সমুদ্ৰল প্ৰাচীৰেৰে আবৃত বান্ধুসৰাজ বাবণৰ বাস ভৱনত উপনীত হল।

৩। সিংহই ডাঙৰ অৰণ্য বন্ধা কৰি থকা দি ভীষণ আকৃতিৰ বান্ধুসৰোৰে এই ঠাই ডোখৰ বন্ধা কৰি থকা দেখি কপিপ্ৰবৰে তাতো তন্ন তন্ন কৈ বিচাৰি চাবলৈ সাজু হল।

৪। তাৰ ভৱনসমূহ লোণ আৰু ৰূপ খটোৱা নানা চিত্ৰে ৰঞ্জিত তোৰণে স্থশোভিত। বিচিত্ৰ কৰু যুক্ত; ইয়াৰ দুৱাৰবোৰ ধুনীয়াকৈ লগোৱা।

৫। গজাবোহী মাউত আৰু শ্ৰমহীন বীৰপুৰুষসকল তাত নিযুক্ত,

৬। ৰথবাহী অভিযন্তা বেগবান অশ্ব, সিংহ আৰু ব্যাঘ্ৰ চৰ্ম্মে আচ্ছাদিত লোণ আৰু ৰূপ খটোৱা হাতীৰ দাঁতৰ প্ৰতিমা, কিঙ্কিণীৰ শব্দে নিনাদিত বিচিত্ৰ ৰথসমূহ সদায় তাত বিৰাজ কৰি থাকে।

৭—৮। এই ভূবনসমূহ বহুত ধনবদ্ৰ আৰু অত্যাশ্ৰুত আসনেৰে পৰিপূৰ্ণ, মহা মহাৰথসমূহৰ আগাৰ আৰু মহাৰথীসকলৰ বাসস্থান, চাৰিওফালে অত্যাশ্ৰুত দৃশ্য আৰু হেজাৰ-বিজাৰ নানা তৰহৰ পশু পক্ষীৰে পৰিপূৰ্ণ।

৯—১০। অন্ত পুৰৰ সীমান্তভাগ স্থশিক্ষিত বান্ধুসৰ দ্বাৰা স্থৰক্ষিত আৰু অন্তৰ্ভাগ প্ৰধান প্ৰধান বৰাজনাসমূহেৰে পৰিপূৰ্ণ, আনন্দত উৎফুল্ল বৰনাৰীসকলৰ অলঙ্কাৰৰ জন জননীত অন্ত পুৰৰ ভিতৰখন উৰজ মুখৰিত সমুদ্ৰৰ দৰে হৈ পৰিছিল।

১১—১২। যবসমূহ বজাঘৰৰ ছত্ৰ, চামৰাদি সকলো শোভাবে স্থশোভিত আৰু উৎকৃষ্ট চন্দ্ৰনাদিৰ অহুলেপনেৰে ৰঞ্জিত, বৃহৎ অৰণ্য যিদৰে সিংহৰ দ্বাৰা পৰিপূৰ্ণ হৈ থাকে এই অন্তঃপুৰো প্ৰেষ্ঠ প্ৰেষ্ঠ বান্ধুস সমূহেৰে পৰিপূৰ্ণ, ভেৰী যুদ্ধ আদি বাতৰি সদায় তাত বাজিয়ে আছে। তাত বান্ধুসসকল যজ্ঞৰ কাৰণে উৎপন্ন সোম আৰু নিজ নিজ ইষ্টদেৱতাৰ পূজাত বত।

১৩—১৫। তাৰ ভিতৰত কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানে দেখিলে সমুদ্ৰসদৃশ গভীৰ স্বৰযুক্ত সেই অন্তঃপুৰত অত্যাশ্ৰুত বদ্বাবলীৰে পৰিব্যাপ্ত আৰু মহা মহা বদ্ৰসমূহে পৰিপূৰ্ণ মহাত্মা বাবণৰ বিশাল ভৱন বিৰাজমান। হাতী, ঘোঁৰা আৰু বথেৰে পৰিপূৰ্ণ বাবণৰ ভৱন কপিপ্ৰবৰৰ ঘনত লক্ষ্য এটা অলঙ্কাৰৰূপে বুলি বোধ হল। কপিপ্ৰবৰ হনুমানে বাবণৰ ওচৰত থকা এই ভৱন সমূহত সীতাৰ অন্বেষণ কৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে।

১৬। এইদৰে সেই স্থানৰ ভৱনে ভৱনে আৰু চাৰিওফালে থকা উত্থানসমূহত বিচাৰি চাই মনত কোনো ভয় বা শঙ্কা নোহোৱাকৈ বাক্সবোৰৰ প্ৰাসাদবোৰ ভগ্ন ভগ্নকৈ বিচাৰিব ধৰিলে।

১৭-২৭। মহাবেগী শক্তিশালী পবননন্দন হুমানে লাফ দি দি প্ৰহুত আৰু মহাপাৰ্শ্বৰ, ভৱনত অহুসঙ্কান কৰিলে, তাৰপিচত কুন্তকৰ্ণৰ মেঘসদৃশ অট্টালিকাত বিচাৰি চাই ক্ৰমে বিভীষণ, মহোদৰ, বিকপাক্ষ বিদ্যাজ্জিহ্ব, বিদ্যামালী, বহুত্ৰংষ্ট, মহাবেগশালী গুৰু, ধীমান সাৰণ, ইন্দ্ৰজিৎ, জম্বুমালী হুমানী বন্ধিকেতু হৃদ্যশক্ৰ, বহুকাষ ধূমাক্ষ, সম্পাতি, ভীষ্মক্ৰতি, বিদ্যাক্ৰপ, ঘন, বিঘন, শুকনাত, বক্ৰ, শঠ কপট হৃদ্যকৰ্ণ, দংষ্ট, লোমশ, যুদ্ধোন্মত্ত অৰূপবিচালক ক্লজগ্ৰীৱ, বিদ্যাজ্জিহ্ব, দ্বিজিহ্ব, হস্তীমুখ কৰালা, বিশাল, শোনিতাক্ষ—এই বাক্সবোৰৰ ঘৰত চাবলৈ ধৰিলে। বহুমূলীয়া এই ঘৰাঘাৰ দেখাৰ লগে লগে সমুজ্জিশালী বাক্সবোৰৰ ঐৰ্হাৰ উৎকৰ্ণও মহাযশস্বী কপিপ্ৰববৰ চকুত পৰিল।

২৮। এইদৰে চাৰিওফালে সকলোৰে ঘৰবোৰ চাই চাই শ্ৰীমান হুमानে শেহত বাক্সৰাজ বাণৰ ঘৰ পালেহি।

২৯-৩০। তাত দেখি'ব বিকৃতনয়না বহুত বাক্সীয় বাণৰ শয়নকক বন্ধা কৰি আছে। তেওঁ দেখিলে এই বাক্সীয় বাণৰ শত শত মূল মূলৰ শক্তি তেৰণ আদি অস্ত্ৰ লৈ বাণৰ ভৱনত ঠায়ে ঠায়ে দল বান্ধি থৈ আছে।

৩১-৩৪। ইয়াৰ উপৰিও বান্ধা অস্ত্ৰশস্ত্ৰ হাতত লৈ থকা বহুত বিৰাটকাৰ বাক্স, বড়া বগা আৰু ক'লা বৰণৰ বৰ বেগী ঘোৰা উচ্চকুলজাত আৰু কৰ্ণসম্পন্ন হাড়ীবোৰ তেওঁ তাত দেখা পালে। এই হাড়ী বাৰ শুশুকিত আৰু যুদ্ধত দৈবাবলৰ কৃপা, ইষ্ট শক্ৰপক্ষৰ গজহস্তা আৰু শক্ৰসৈন্ত বিনাশক, তেইটো দেৱতা মেঘ আৰু পৰ্শ্বত সমান, ইষ্টতৰ নাদ মেঘৰ গাঁজনৰ নিচিনা আৰু সমৰ ক্ষত শক্ৰপক্ষৰ অপৰাজয়। হুমানে দেখিলে সোণৰ অলঙ্কাৰ বিভূষিত হাজাৰ হাজাৰ সন্তপ্ত হাত আছে।

৩৫-৩৯। তাৰ পিচত বাণৰ সেই অস্ত্ৰ পুৰৰ ভিতৰতে চাৰিওফালে সোণৰ জালে স্থপোষিত নানা প্ৰকাৰৰ অসংখ্য দাগনা, বিচিঞ লত'গৃহ, আৰু দিশি চিন্ধেৰে পৰিপূৰ্ণ ঘৰ, ক্ৰীড়াগৃহ, কাঠেৰে সাজাৰ ক্ৰীড়া পৰ্শ্বত, বতিগৃহ, দিনৰ ভাগত বিহাৰৰ উপযোগী ঘৰ-সমূহো তেওঁৰ চকুত পৰিল। তাৰ পিচত মহাকপি হুমানে বন্ধপৰ্শ্বতসমান চাৰিওফালে ক্ৰীড়ামূৰ সংস্থাপিত ঠাইসমূহৰে পৰিব্যাপ্ত ক্লজ পতাকাৰ স্থাপতিত বাণৰ উত্তম ভৱন দেখা পালে। এই ভৱন অনন্ত বহুৰ আকৰ আৰু চাৰিওফালে ঐৰ্হাৰসমূহে ভৰপূৰ, আৰু বীৰ, দ্বিৰ কৰ্তব্যপৰায়ণ পুৰুষকলৰ বাৰা স্বৰ্ভকিত; দেখাতে অসুখান হয় যহেৰৰ অথবা বক্ৰবাক্স কুবেৰৰহে যেন এই ঘৰ।

৪০। বাণৰ শক্তি আৰু বগিসমূহৰ জ্যোতিতে এই ঘৰ জ্যোতিমান হৃদ্যৰ নিচিনাকৈ জিলিকি আছে।

৪১-৪২। ইয়াৰ শব্দা আৰু আসনসমূহ স্বৰ্ণময়। ইয়াত থকা পাজসমূহ বন্ধা বৰণৰ, আৰু মধু, মদ আদিৰ বগেৰে ভিত্তি থকা। মণিগুহুতা আৰু উত্তম পাক্সসমূহ

দ্বাৰা ভৰি থকা গোটেই ঘৰটোৱেই যেন যক্ষৰাজ কুবেৰৰহে বাসস্থান এনে অনুমান হৈছিল।

৪৩—৪৪। ভিবোতাবিলাকৰ মূৰ আৰু কৰধনীৰ শৰেৰে মুখৰিত, মৃদল আৰু তালৰ শৰেৰে জনজনাট থকা ধুনীয়া জীৰে পৰিপূৰ্ণ ডাঙৰ ডাঙৰ কোঠালী থকা বহুতো প্ৰাসাদৰ সমষ্টি বাবৰ এই ৰাজটোলত হুমানে প্ৰবেশ কৰিলে।

॥ ইতি সুন্দৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত ষষ্ঠ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

সপ্তম সৰ্গ

ৰাজগৰ আন আন ঘৰৰ বৰ্ণনা

১। বৰ্ষাকালত বিহঙ্গকুল পৰিব্যাপ্ত বিদ্যান্ধালাসংযুক্ত মেঘমালাৰ নিচিনা বৈদুৰ্ঘ্যমণি খটোৱা সোণৰ খিড়িকীৰে স্তম্ভোভিত বাবৰ প্ৰাসাদসমূহ বলশালী হুমানৰ চকুত পৰিল।

২। প্ৰাসাদসমূহৰ ভিতৰতে আন আন বহুত ঘৰ তেওঁ দেখা পালে। তাৰে কিছুমান অতি প্ৰশস্ত লক্ষ্য আদিৰ দ্বাৰা শোভিত, কিছুমান আকৌ পৰ্শ্বতৰ নিচিনা ওখ আৰু কিছুমানৰ টোপত চন্দ্ৰকান্ত মণি খটোৱাত দেখিবলৈ চকুত লগা হৈ পৰিছে।

৩। নিজ বাহুবলেৰে উপাৰ্জন কৰা নানা ধনবস্তুৰে পৰিপূৰ্ণ এই ঘৰবোৰ দেবতা আৰু অস্থৰবিলাকৰো পূজা, আৰু সকলো প্ৰকাৰৰ দোষশূন্য।

৪। হুমানে দেখিলে যে লক্ষ্যধিপতিৰ এই ঘৰবোৰ সাক্ষাৎ ময়দানৰে যেন নিজ হাতে নিৰ্মাণ কৰি বহুদূৰে বথান্ধাত সংস্থাপিত কৰি পৃথিবীৰ ভিতৰতে সৰ্ব্বগুণশ্ৰেষ্ঠ কৰি ৰাখিছে।

৫। এই অট্টালিকাবোৰ চোৱাৰ পাচত ৰাক্ষসৰাজৰ নিজবলৰ অশুকৰ্ণ মেঘবৰ্ষ স্বৰ্ণময় মনোহৰ আৰু ওখ আন এটা ঘৰ হুমানৰ চকুত পৰিল।

৬। হুমানে দেখিলে এই ঘৰ বহুতো উজল ৰত্নাদিৰে শোভিত, এই ঘৰটো দেখি হুমানৰ ভাৰ হ'ল স্বৰ্গধনৰ যেন নাহি আহি পৃথিবীত বৈ আছে; বস্তুৰ শোভাতে নানাজাতীয় গছলতাৰ ফুল আৰু ফুলৰ বেণু ব্যাপি থকা পৰ্শ্বতৰ চিত্তৰ নিচিনাকৈ এই ঘৰটো জিলিকি আছে।

৭। বিজুলীৰে শোভিত মেঘ, অথবা কীৰ্ত্তিমান পুণ্যশীল লোকৰ হংসবাহন যুক্ত

ঐকিবিক্ৰিও বিমানৰ নিচিবাকৈ হুল্লৰী ডিবোতাবিলাকৰ দ্বাৰা পূৰ্ণ বাবণৰ এই বৰটোও জিলিকি থকা হুহুমাণে দেখিলে।

৮। নানা ঠাডুৰ বঙেৰে বজ্জিত গিৰিশৃঙ্গ অথবা গ্ৰহচন্দ্ৰাদিৰে শোভিত আকাশৰ নিচিনা, বহুবৰ্ণৰচিত নানা বঙেৰে শোভিত বাবণৰ পুস্পক নামৰ বৰ্ণখন হুহুমানৰ চকুত পবিল।

৯। এই বৰ্ণত বহুতো মানুহ বহিব পৰাকৈ ঠাই আছে; সেই ঠাইবোৰ কৃত্ৰিম পৰ্ৱতশ্ৰেণীৰে পৰিপূৰ্ণ, পৰ্ৱতবোৰ আকৌ গছ-গছনিৰে আওৰা আৰু গছ-গছনিবোৰো ফুল আৰু ফুলৰ কেশৰেৰে শোভিত।

১০। তাত সজোৱা বৰবোৰ বগা, পুখুৰী বোৰ পহুম ফুলেৰে পৰিপূৰ্ণ, ইয়াৰ উপৰিও বিচিত্ৰ বন আৰু সৰোবৰসমূহো তাত সজাই ধোৱা হৈছে।

১১—১২। মহাকাশি হুহুমাণে দেখিল পুস্পকনামৰ এই বৰ্ণ নানাবৰ্ণৰ প্ৰভাবত উজ্জল হৈ চাৰিওফালে ঘূৰি থাকি দেহভাসকলৰ অতুংকষ্ট ভবনতকৈও হুল্লৰ শোভা ধাবণ কৰি আছে।

১২। বৈদূৰ্ঘ্য, আৰু কপৰ নিচিনা শুভ প্ৰবাল আদি মণিৰে নিৰ্ম্মিত পক্ষী, নানা-বৰ্ণেৰে নিৰ্ম্মিত বিচিত্ৰ সৰ্পকুল আৰু আভিজাত্য সম্পন্ন হুল্লৰ শৰীৰবিশিষ্ট কৃত্ৰিম অৰ্ধসমূহো তাত সজাই ধোৱা ভেওঁ দেখা পালে।

১৩। হুহুমাণে দেখিলে তাত যিবোৰ পক্ষী ধোৱা হৈছে সেইবোৰৰ মুখ আৰু পাখি হুল্লৰ ভাবে সজোৱা, পাখিবোৰত প্ৰবাল আৰু সোণৰটাই এনেভাবে হুল্লৰৰূপে ভাজ দি ধোৱা হৈছে যে দেখিলেই অহুমান হয় যেন সাক্ষাৎ কামদেবৰ হে পাখি তাত জিলিকি আছে।

১৪। পহুমফুলে পৰিপূৰ্ণ তাৰ সৰোবৰৰ ভিতৰত লক্ষ্মীৰ মূৰ্ত্তি অবস্থিত, স্মোতন হাতত পহুমফুল লৈ ভেওঁ তাত বিৰাজ কৰিছে আৰু হাতীবোৰে পিটতৰ হুল্লৰ জৰেৰে কেসৰযুক্ত উৎপল ওপৰলৈ তুলি ভেওঁক সেৱা জনাইছে।

১৫। এনেবোৰ গুণসম্পন্ন মনোৰম গুহা বিশিষ্ট স্মোতন পৰ্ৱতসদৃশ বাবণৰ প্ৰাসাদসমূহ দেখি হুহুমান পৰম বিম্বিত হল। ভেওঁৰ অহুমান হল যেন বসন্তকালৰ পৰম সুগন্ধি কোটৰ বিশিষ্ট গছ এজুপিছে তাত বিৰাজ কৰিছে।

১৬—১৭। কপিপ্ৰবৰ হুহুমান সৰ্কজগৎ পূজা, স্থশিকিত, সজনীতিপৰায়ণ, ভ্ৰুত্ৰিভুতি আদি শাস্ত্ৰজ্ঞান সম্পন্ন আৰু মহাত্মা। ভেওঁ দশমূখ বাবণৰ বাহুবলেৰে পালিত পৰম বয়স্ক লছানগৰীত ঘূৰি ঘূৰি, পতিৰ গুণকে ধ্যান কৰি যনৰ দ্বৰ যনতে মাৰি শোকাভিভূত অবস্থাত থকা পৰম পূজনীয় জনকহুহিভা সীতা দেৱীক ক'তো দেখা নাপাই পৰম হুৰিত হল।

॥ ইতি হুল্লৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত সপ্তম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

অষ্টম সৰ্গ পুষ্পক বিমান দৰ্শন

১। পবনপুত্ৰ ধীমান কপিপ্ৰবৰে দেখিলে পুষ্পক নামৰ এই ডাঙৰ বথখন বাবণৰ প্ৰাসাদবিলাকৰ সাজতে থোৱা আছে। ই নানান মণিৰত্নৰ দ্বাৰা চিত্ৰিত আৰু উত্তমস্বৰ্ণ নিৰ্মিত খিড়িকীৰে সূশোভিত।

২। স্বয়ং বিশ্বকৰ্মাদেৱে তেওঁৰ সৃষ্টিৰ অতুলনীয় প্ৰতিমূৰ্ত্তি স্বৰূপে নানা সৌন্দৰ্য্যৰ দ্বাৰা ভূষিত কৰি এই বথ সৃষ্টি কৰিছে আৰু এই বথে যেতিয়া বায়ুমৰ্গত আকাশ পথেদি গতি কৰে তেতিয়া ইয়াক সূৰ্য্যৰ চিহ্ন যেন অনুমান হয়।

৩। তাত এনে এটা বস্তু নাই যাক বিশ্বকৰ্ম্মাই বিশেষ যত্ন পূৰ্ব্বক সৃষ্টি কৰা নাই, আৰু তাত যিবোৰ মণিৰত্ন খতোৱা হৈছে, সেই সকলো মহামূল্যবান। বিশ্বকৰ্ম্মাদেৱে যি যি বিশিষ্ট উপাদানেৰে এই বথ নিৰ্ম্মাণ কৰিছে তেনেবোৰ বৈশিষ্ট্য দেবতাসকলৰ বিমান সমূহতো দেখা নাযায়। মুঠতে তাত থকা সকলোৱে অতি বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ।

৪। বাবণে তেওঁৰ তপস্ৱী আৰু পৰাক্ৰমৰ বলত এই বথ নিজৰ অধীনলৈ আনে, এই বথৰ গতি মনৰ ইচ্ছানুৰূপ। দিব্য বিমানোপযোগী বিশেষ বিশেষ ৰচনাপদ্ধতিৰ সংস্থানৰ দ্বাৰাইহে বিশ্বকৰ্ম্মাদেৱে এই বথ নিৰ্ম্মাণ কৰিছে।

৫। এই বথ আৰোহী প্ৰভুৰ মনৰ গতি অনুসৰি শীত্ৰণামী, আৰু বতাহৰ সমান বেগশালী হোৱা কাৰণে ই আনৰ পক্ষে অনতিক্ৰমণীয় হৈ পুণ্যাশীল সমৃদ্ধিশালী মহাস্ব। সকলৰ পৰম সুখৰ সম্পদ স্বৰূপ আছিল।

৬। জগতৰ আশ্চৰ্য্য বস্তুসমূহৰ সমষ্টি স্বৰূপ বহুতো ঘৰেৰে শোভিত এই বথে ভিন ভিন গতিৰে ভিন্ ভিন্ সময়ত ভিন ভিন ঠাইত উপস্থিত হব পাৰে। ই সৰ্বাঙ্গ সুন্দৰ, শৰৎ কালৰ চন্দ্ৰৰ নিচিনা নিৰ্ম্মল আৰু বহুশৃঙ্গ বিশিষ্ট পৰ্কট সদৃশ।

৭। কাগত কুণ্ডল পিচ্ছা বহুভোজী গগণ বিহাৰী ঘূৰ্ণায়মান নিৰ্ণিমিষ-নেত্ৰবিশিষ্ট মহাবেগশালী হাজাৰ হাজাৰ নিশাচৰ প্ৰাণীবোৰে ইয়াক সদাষ বৈ লৈ যায়।

৮। এনেহেন শুণসম্পন্ন বসন্তকালৰ ফুলবোৰৰ দ্বাৰা শোভিত বসন্তকালত কৈও মনোহৰদৰ্শী বিমান শ্ৰেষ্ঠ এই পুষ্পক বথ বান্ধববীৰ হনুমানে দেখা পালে।

॥ ইতি কুম্ভাকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত অষ্টম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

নবম সৰ্গ

বিমান লাভ আৰু অপহৃত পক্ষীসমূহৰ কথা

১। বাবৰ প্ৰেৰণ প্ৰাসাদসমূহৰ ভিতৰত প্ৰেৰণ, আহল-বহল আৰু মনোৰম অট্টালিকা এটা পৰ্য্যটনলৈ হুমানৈ দেখা পালে।

২। বাক্সেলৈ বাবৰ এই ভূমি বহলে আৰা যোজন আৰু দীঘে এক যোজন আৰু বহুত প্ৰাসাদেৰে পৰিপূৰ্ণ।

৩। শত্ৰুহন্তা হুমানৈ আয়তলোচনা সীতাক বিচাৰি বিচাৰি এই প্ৰাসাদসমূহৰ চাৰিওফালে ঘূৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে।

৪। বাক্সবোৰৰ প্ৰেৰণ ভৱনসমূহত বিচাৰি চাই প্ৰিয়মান হুমানৈ শেহত বাবৰ নিজ ভৱনত উপস্থিত হল।

৫—৭। হুমানৈ দেখিলে স্তম্ভ ৭ এই ভৱন চাৰিওফালে আৰু তিনিওফালে হাত্তিৰে পৰিপূৰ্ণ আৰু অস্ত্ৰধাৰী সৈন্যসমূহৰ দ্বাৰা সুরক্ষিত। বাবৰ বাক্সী পত্নী আৰু আন আন বজাবিলাকক পৰাজয় কৰি পত্নী হিচাপে সংগ্ৰহ কৰি আন। বাক্সসমূহেৰে বাক্সভৱন পৰিপূৰ্ণ। ওপাতিত কোণা বাধাবিহীন নোহোৱাকৈ চাৰিওফালে চাই হুমানৈৰ অনুমান হল যেন বাবৰ এই অস্ত্ৰপুৰ নক, মকৰ, তিমিৰল, কৰ, সৰ্প আদি জন্তুৰে পৰিপূৰ্ণ আৰু বতাহৰ কোবত আন্দোলিত ৭৫ বক্সী সমুদ্ৰৰেই অমুকপ।

৮। কুবেৰৰ ঘৰত যি শোভা অথবা যুগবাহন চিত্ৰত যি সৌন্দৰ্য, অলপো হীনভেটি নোহোৱাকৈ সেই বহুদৈ শোভা আৰু সৌন্দৰ্য, বাবৰ ঘৰত বিদ্যমান বুলি ভেঙে অনুমান কৰিলে।

৯। বজা কুবেৰ, বম বা বক্সৰ সমৃদ্ধিৰ সমান, অথবা তাতোকৈ অধিক সমৃদ্ধিৰে বাবৰ ঘৰসমূহ পৰিপূৰ্ণ।

১০। এই প্ৰাসাদৰ মাজতে অনিশ্চিত বহু আগচালিৰে স্থাপিত আন এখন স্তম্ভ ভৱন হুমানৈৰ চকুত পৰিল।

১১। সবগত বিশ্বকৰ্ম্মাধেৰে আদিতে পিতামহ ব্ৰহ্মাৰ কাৰণে সকলো বস্তুৰে এই পুন্সক বধ ভৈয়াৰ কৰিছিল।

১২। ভাৰ পিচত ভগবতৰ দ্বাৰা কুবেৰে পিতামহৰ পৰা এই বধ লাভ কৰে। সবশেষত বাক্সবাজ বাবৰে নিজ বাক্সবোৰ কুবেৰক পৰাভ কৰি এই বধ কাটি লয়।

১৩। নিজ সৌন্দৰ্য্যতে জিলিকি থকা এই বধৰ পুৰীষোৰ সোণ আৰু কপোৰে স্বৰ্ণবৰ্ত্তাবে সজোৱা আৰু দৈহিকৰ (কুকুৰ নেচীয়া বাঘ জাতীয় জন্তুৰ) চিত্ৰচিত্ৰিত।

১৪। বথৰ সকলো ঠাইতে মল্লৰ পৰ্বতৰ নিচিনা গগনস্পৰ্শী গোপনীয় আৰু বিহাৰৰ উপযোগী ঘৰসমূহ অলঙ্কাৰস্বরূপ হৈ বথৰ শোভা বৰ্দ্ধিত কৰিছে।

১৫। ভাভ মনোৰম অত্যাংকষ্ট সোণৰ সোপানবিশিষ্ট বেদিকাবোৰ আছে, দেখিলে অসুস্থমান হয় যেন বিশ্বকৰ্মাদেৱে প্ৰদীপ্ত সূৰ্য্যসদৃশ প্ৰভাৱিত কৰি এই বথ সৃষ্টি কৰিছে।

১৬। ইয়াৰ খিড়িকীবোৰত সোণ আৰু ফটিকমণি খতোৱা আৰু অত্যাংকষ্ট বেদিকা-সমূহ ইন্দ্ৰনীল আৰু মহানীল মণি খটাই ডেয়াৰ কৰা।

১৭। বথৰ ভিতৰত ঘৰসমূহৰ সম্মুখত চোতালৰ নিচিনা যিবোৰ মুকলি ঠাই আছে তাত বিচিত্ৰ বৃক্ষৰাজি, মহামূল্যৰ মণি আৰু হুল্লৰ স্ৰগোল মুক্তাবলীয়ে শোভা কৰি আছে।

১৮। সূৰ্য্যকি সূৰ্য্যসদৃশ বস্ত্ৰচন্দনে অমূল্যপুৰুষ এই বথ দেখোতে যেন নতুনকৈ ওলাই অহা সূৰ্য্যটোহে।

১৯। এনে হেন দিব্য পুষ্পক বথত উঠি মহা কপি হনুমানে তাত থকা অন্ন, মত্ত, আৰু আন আন ভক্ষ্যবস্তুবোৰ দেখা পালে।

২০—২১। কোন এজন বন্ধুৱে তেওঁৰ পৰম বন্ধুক যিদৰে সজ উপদেশ দিয়ে, বিমানৰ সূৰ্য্যকিও চাৰিওফালে আগুৰি থকা বায়ুৰ মুৰ্ত্তিমান ৰূপৰ মাজেদিয়ে যেন মহা সন্তুষ্টমান হনুমানক কৈ উঠিল “ইয়াৰ পৰা তুমি বাবণ য’ত আছে তালৈ আহ।” এই উপদেশ মতে গৈ হনুমানে বাবণৰ সূৰ্য্যোভন অভিবাহু দেই ঘৰটো দেখিলে।

২২। হনুমানে দেখিলে বাবণৰ এই ঘৰ অতি ৰমণীয় আৰু হুল্লৰী নাৰীসদৃশ কমনীয়, ইয়াৰ সোপানসমূহ মণিৰে নিৰ্ম্মিত আৰু ইয়াৰ চাৰিওফালে সূৰ্য্যময় খিড়িকী আছে।

২৩—২৪। মজিয়াখন ফটিক মণিৰে বন্ধোৱা আৰু মাজে মাজে হাতী দাঁতৰ কাককাৰ্য্য খতোৱা। এই কক্কত বহুত খুটা আছে, খুটাবোৰো আকৌ মণি, বস্ত্ৰ, প্ৰবাল, সোণ আৰু ৰূপ খতোৱা, প্ৰত্যেকটো সমান সৰল আৰু চাৰিওফালে যথাস্থানত সুল্লৰকৈ ভাগ লগাই থোৱা, অসুস্থমান হয় যেন এই খুটাবোৰে পাখিৰ নিচিনা ৰূপ ধাৰণ কৰি ঘৰটোক আকাশতে ধৰি আছে। ঘৰৰ ভিতৰখন নানা ৰঙে বৰ্দ্ধিত পৃথিবীৰ আকৃতিত সজোৱা চাৰিভুগীয়া সূৰ্য্যকিত কৰ্ম্মলৈকে আৱৰা।

২৫। হনুমানে দেখিলে ভিন ভিন ৰাজ্যত বিভক্ত পৃথিবী যেনে সূৰ্য্যকিত, বিভিন্ন কোঠালীৰে পৰিপূৰ্ণ বাবণৰ অট্টালিকাও ভেনেদৰে সূৰ্য্যকিত। এই অট্টালিকা সদায় মত্ত বিহঙ্গমূলৰ ঝুঞ্জনেৰে নিৰ্ম্মিত, দিব্য গন্ধে সূৰ্য্যকিত, উৎকৃষ্ট আভৰণে আচ্ছাদিত, ঠায়ে ঠায়ে অগ্ৰ ৰূপৰ ঘোঁৰাতে পুত্ৰবৰ্ণ আৰু কতোবা হংসসদৃশ বিশিষ্ট পুত্ৰবৰ্ণ।

২৬। তেওঁ দেখিলে এই কক পত্ৰ আৰু পুষ্পৰ সঙ্কলন দ্বাৰা বৰ্দ্ধিতমূলৰ জ্যোতিৰ্দ্ৱীৰ লবলা ৰেখাৰ সদৃশ শোভা ধাৰণ কৰি প্ৰাণিবৰ্গৰ মনৰ আনন্দদায়ক, দেহৰ কান্তি প্ৰসাধক, সৰ্ব্বশোক বিনাশক আৰু স্বৰ্গীয় সৌন্দৰ্য্যৰ জননীস্বরূপ হৈ ভাভ বিৰাজ কৰিছে।

২৭—৩০। এনেহেন সৰ্ব্বসৌন্দৰ্য্যৰ আধাৰ বাবণ পালিতা অন্তঃপুৰে নিজ জননীসদৃশ হনুমানৰ ইন্দ্ৰিয় আৰু লব্ধ, স্পৰ্শ, ৰূপ, বস, গন্ধ, শ্ৰোত্ৰ, স্বৰ, চক্ৰ, জিহ্বা আৰু নাক এই

এই পঞ্চেন্দ্ৰিয় পৰিতৃপ্ত কৰাত, মাকতপুত্ৰ হনুমানৰ অনুমান হল বাবগৰ এই আলম বৰ্ণ, অথবা দেবলোক অথবা ইন্দ্ৰৰ অমৰাবতী, অথবা গন্ধৰ্বসকলৰ মায়াবলে নিৰ্মিত কোনো সিদ্ধিবৰূপ।

৩১—৩২। হনুমানৰ ভাৱ হল বাবগৰ অন্তঃপুৰ বৃহৎ বৃহৎ দীপমালাৰ পোহৰ বাবগৰ নিজস্ব ভেল আৰু অলঙ্কাৰসমূহৰ জ্যোতিৰে উদ্ভাসিত হোৱাত, পাশাধেলত অলপ ধূত খেলুৱৈজন অধিক ধূত খেলুৱৈৰ হাতত পৰাজিত হৈ বননাশ হোৱাৰ বাবে চিন্তামগ্ন হৈ থকাৰ সোণৰ স্তম্ভত থকা দীপসমূহও যেন নিস্পন্দ হৈ আছে।

৩৩। এই সকলো চাই-চিন্তি লোৱাৰ পিছত হাজাৰ হাজাৰ স্থলবী জী ভেওঁৰ চকুত পৰিল, ভেওঁলোক নানা বৰণৰ কাপোৰ আৰু মালা পিন্ধি বিচিত্ৰ বেশভূষাৰে বিকুৰিত হৈ বিতাপন কাপোৰেৰে ঢকা শয্যাৰ ওপৰত শুই আছে।

৩৪। শিশা হোৱাৰ লগ লগ ভেওঁলোক সকলো প্ৰকাৰৰ উপভোগ ক্ৰীড়াৰ বস্ত্ৰ হৈ শিশাৰ মাজ ভাগত ক্ৰীড়া শেষ হোৱাত মদ্যপান আৰু টোপনিৰ আলত অভিভূত হৈ গভীৰ নিদ্ৰাত মগ্ন হৈ আছে।

৩৫। সকলোবোৰে এইদৰে টোপনি খাৱাত, অন্তঃপুৰত নুপুৰজনি আদি সকলো শব্দই বন্ধ হৈছে আৰু ভেঙিয়া হনুমানৰ মনত ভাৱ চল যেন বাবগৰ শয়নকক্ষটো কলকলহীন হ'ল আৰু শুশুণনি নোহোৱা ভ্ৰমবস্তুক পত্নমাত্ৰ ভবা ডাঙৰ সৰোবৰৰে।

৩৬। মাকতপুত্ৰ হনুমান দেখিল বাবগৰ মহিষীসকলৰ মূৰবোৰ পদ্বৰ নিচিনা স্থগন্ধি, টোপনিত ভেওঁলোকৰ চকু নিৰীলিত আৰু দাঁতাবাৰ হুই ওঠাৰ দৰা সম্পূৰ্ণৰূপে আৱৃত।

৩৭। অনুমান হল ৰাতি শেষ হোৱাৰ লগ লগ কুল উঠা পত্নমূল পুনঃ নিশাৰ আগমনত যিদৰে মৃদ খায়, বাবগৰ মহিষীবাণী নিৰ্মিত অৱস্থাত তেনে ৰূপ ধাৰণ কৰিছিল।

৩৮—৩৯। মহাকবি হনুমান বাকসৰ বমণীৰ পৰা সৌন্দৰ্য্য চাই মুক্তি আৰু উৰ্বৰ দ্বাৰা সিদ্ধান্ত কৰিলে যে মনুজাতী ভোমাবাবাৰে মহিষীসকলৰ এই মূৰপদ্ব প্ৰকৃততে প্ৰস্তুতিত পদুম বুলি ভুল কৰা আৰু সঁচাকৈয়ে শুণ্ডাত এটাৰে সলিলজাত পদুমৰে ভুল।

৪০—৪১। হনুমানৰ মনত ভাৱ হল বমণীসমূহৰ বাপৰ এই শয়নকক্ষ তাৰাকালিৰে আঙুৰি থকা শবৎকালৰ নিৰ্মল আকাশৰ নিচিনা আৰু বাকসাবিগতি বাবগৰ ভেওঁলোকৰ দ্বাৰা পৰিবেষ্টিত হৈ তাৰাপতি জীৱান চন্দ্ৰৰ নিচিনা সোভা ধাৰণ কৰি আছে।

৪২—৪৩। তেওঁ আকৌ ভাবিলে যে পুষ্পকয় হোৱাৰ দৰে যিবোৰ ভবা আকাশৰ পৰা বহি পৰে সিহঁতেই এই বমণীসমূহৰ ৰূপলৈ এঠাইতে গোট বাই আছে আৰু সেই নক্ষত্ৰবোৰৰ বিৰল জ্যোতিও বমণীকুলৰ শৰীৰৰ কান্তি, দেহৰ ৰূপ আৰু উজ্জলতাৰ পৰা প্ৰকাশ পাইছে।

৪৪। যি সকল মহিষী ভাত আছে, ভেওঁলোকে স্বৰূপানন্ত বস্ত্ৰ হৈ পীত নৃত্য আৰু বতীক্ৰীড়াত আসক্ত হোৱাত ভেওঁলোকৰ শৰীৰ অৱশ হয় আৰু তাৰ ফলতে নিদ্ৰাভিভূত হৈ ভেওঁলোক এতিয়া অচেতন অৱস্থাত পৰি আছে, ভেওঁলোকৰ কেন্দ্ৰাশ কৃত, বৃহৎ বৃহৎ দালি আৰু উৎকৃষ্ট ভূষণ চাৰিওফালে সিঁতৰিত হৈ পৰিছে।

৪৫—৪৬। কিছুমানৰ বা কপালৰ কোঁট মচা গৈ চাৰিওফালে বিয়লি গৈছে, কাৰো বা ভৰিৰ নুপুৰ স্থলকি পৰিছে, আন কোনো স্থলৰী বমণীৰ ডিঙিৰ হাৰ ছিগি একলীয়া হৈ পৰি আছে, কাৰো বা মুকুতাৰ হাৰ ছিন্ন ভিন্ন হৈছে, আকৌ কাৰো বা বসনেই স্থলকি পৰিছে, অথবা কৰ্ণালৰ কৰধনীয়ো ছিগি গৈছে। এইদৰে বজ্জ আৰু অলঙ্কাৰহীন নিমিত্তা বমণী সকলক দেখি হনুমানৰ ভাব হল যে ভাৰবাহী মাইকী ঘোঁৰা পথপ্ৰান্ত হৈ মাটিত নুটি বাগৰ দি বন্ধনৰ পৰা মুক্ত হোৱাৰ পিচত যিদৰে গুই থাকে ৰঙিকীভাশ্ৰান্ত বমণী সকলেও যেন তেনেদৰে গুই আছে।

৪৭। কিছুমানে বা কাণৰ কুণ্ডল হেৰাই শৰীৰৰ হেচাঙে বিদলিত মালাৰে সৈতে মহাৰণ্যত থকা গজেন্দ্ৰ বিমৰ্দ্দিত লতা যেন হৈ পৰি আছে।

৪৮। কাৰো বা চল্লিকিৰণ সদৃশ মুকুতাৰ শৰীৰৰ পৰা বিচ্ছিন্ন হৈ স্তনযুগলৰ মাজত গুই থকা হাঁহ এটিৰ নিচিনা ৰূপ ধাৰণ কৰিছে।

৪৯। আন কিছুমানৰ বেলিকা বৈদূৰ্ঘ্যমণিমালা কলহংসৰ আৰু সোণৰ হাৰে চক্ৰবাক পক্ষীৰ ৰূপলৈ শোভা কৰিছে।

৫০। এইদৰে নানা বৰণৰ অলঙ্কাৰ ৰাজিৰ মাজেদি হংস, কাৰণ্ডব, চক্ৰবাক আদি জলচৰ পক্ষীৰ প্ৰতিমূৰ্ত্তি ফুটি ওলোৱাত হনুমানৰ ধাৰণা হল মহিষীগণে পক্ষী পৰিপূৰ্ণ বিপুল পুলিনযুক্ত নদীৰ ৰূপ লৈছে যেন তাত বিৰাজ কৰিছে।

৫১। ডেওঁলোকৰ কিঙ্কিনীজাল (ঘুঘুৰাৰ মালা) নৈৰ কুমুদ ফুল, সোণৰ অলঙ্কাৰ ভাৰ পছম, স্বপ্নাবস্থাত স্বৰত ক্ৰিয়াৰ ভাব মকৰ কুন্তীৰ আদি গ্ৰাহসমূহ, শৰীৰৰ কান্তি নৈৰ ভীষ আৰু ডেওঁলোকৰ পুণ্যজনন নদীৰ বিপুল পুলিন প্ৰদেশ। এইদৰে নৈৰ সকলো প্ৰকাৰ উপমা বমণী সকলৰ গাত প্ৰতিফলিত হোৱাত হনুমানৰ ভাব হল শ্ৰুতপ্ৰাপ্ত অবস্থাত বমণীগণে নদীৰ শোভা ধাৰণ কৰিছে যেন তাত বিৰাজ কৰিছে।

৫২। স্বৰত জীভাৰ সময়ত শৰীৰ বিমৰ্দ্দনৰ ফলত কোনো কোনো বমণীৰ কোমল অঙ্গত আৰু স্তনৰ ওপৰত যি বেথা পতিত হৈছিল, হনুমানে দেখিলে সিও যেন শৰীৰৰ অলঙ্কাৰ স্বৰূপ হৈছে বিৰাজ কৰিছে।

৫৩—৫৪। হনুমানে দেখিলে মনোহৰ কান্তিবিশিষ্ট বাবণৰ পত্নীসকলৰ মুখৰ ওপৰত পৰি থকা নানা বঙৰ স্বৰ্ণ সূত্ৰৰ দ্বাৰা গথ্য সূক্ষ্ম বস্ত্ৰৰ অকল মুখৰ বড়াহতে বাৰে বাৰে সঞ্চালিত হৈ যেন পতাকাৰ ৰূপ লৈছে শোভা ধৰিছে।

৫৫। এই বড়াহৰ সম্পৰ্কতে উজ্জল কান্তিবিশিষ্ট কোনো কোনো বমণীৰ কাণৰ কুণ্ডল লবি থকাও ডেওঁৰ চকুত পৰিল।

৫৬। বাবণৰ পত্নী সকলৰ মুখ নিঃসৃত বায়ু স্বভাৱতে স্বৰভি গন্ধযুক্ত আৰু স্বৰকৰ, তাতে মদৰ মধুৰ গন্ধৰ লগত মিহলি হৈ বাবণৰ পক্ষে ই অধিকতৰ স্বৰকৰ হৈছে।

৫৭—৫৮। সেই সময়ত বাবণৰ মহিষীসকল মদৰ জালত অৱশ, এডেকে ডেওঁলোকৰ মাজৰ কিছুমানে বাবণৰ মুখ বুলি ভাবি লপতীৰ মুখতে চুখন কৰিছিল আৰু যিহেতু

ভেঙলোক ঐকান্তিক ভাবে বাৰণতে আসক্ত পক্ষীগণে এই চুখনত কুহু নহৈ অভিন্ন আনন্দহে লাভ কৰিছিল।

৫১। হাতত পিন্ধা বালাৰে স্থশোভিতা কোনো কোনো হুম্বৰী নাৰীয়ে বাহৰ ওপৰত কাপোৰৰ আঁচলত মুৰটো থৈ শুই আছে।

৬০—৬১। আৰু এইদৰে বাৰণৰ প্ৰতি স্নেহ আৰু যত্নৰ জালত অতিভূত হৈ কোনোৱে আনজনীৰ বুকুৰ ওপৰত, কোনোৱে হাতৰ ওপৰত কোনোৱে কোলাত, কোনোৱে বা স্তনযুগলৰ ওপৰত,—পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ উৰুদেশ, শৰীৰৰ কোনো একপাশ, জঘন, বা পিঠি দি এডাল দোলতে বান্ধ খাই থকাৰ নিচিনাকৈ সেই শয়ন কৰত পৰি আছিল।

৬২—৬৩। স্থশোভন মধ্যভাগ বিশিষ্টা বাজমহিষী সকলে পৰম শ্ৰীত হৈ পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ অঙ্গ স্পৰ্শ কৰি হাতত ধৰাধৰি কৰি শুই থকাত হুম্বমানৰ ধাৰণা হল যেন মধুলোভী ভোম্বাৰা পৰি থকা এধাৰি ফুলৰ মালাহে ভাত পৰি আছে। বম্বীসকল একোটি একোটি ফল, ভেঙলোকৰ হাতৰ বান্ধনি মালাৰ স্তম্ভ আৰু কেন্দ্ৰপাশ আৰু নেত্ৰযুগল উজ্জ্বল ভ্ৰমবকুল।

৬৪—৬৫। বসন্ত কালত ফুলি থকা লতা বতাহৰ হেমোলানিত মালা গাঁথাৰি থকা হুম্বসমূহৰ দ্বাৰা শোভিত হৈ যেন কপ ধাৰণ কৰে এই বম্বীসকলে ভেনেদৰে বিৰাজ কৰি থকাৰ নিচিনা তেওঁৰ চকুত পৰিল। তেওঁৰ ভাব হল বাৰণৰ এই শয়নকৰ এধন স্ত্ৰীদন সদৃশ, বাৰণ সেই বনচ্ছিত বৃক্ষৰ স্থশোভন স্বৰূপে, বম্বীসকল তাৰ লতা আৰু ভোম্বাবাৰাৰ হ'ল ভেঙলোকৰ কেন্দ্ৰপাশ আৰু চকু।

৬৬। বাৰণৰ মহিষী সকলৰ সকলো কৃষণ বৰ্ণাঙ্কনত সংলগ্ন থকাত ভেঙলোকৰ শৰীৰৰ কান্তি আৰু জ্বৰণৰ উজ্জলতাৰ ভিতৰত সাদৃশ্য এনে হৈছিল যে কোনটো ভেঙলোকৰ শৰীৰ অঙ্গ, কোনবিধ অঙ্গদ্বাৰ, কোনবিধ বসন অথবা কোনধাৰি মালা ভাক নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা অসম্ভৱ হৈছিল।

৬৭। বাৰণ পৰম স্থৰে চৌপাশি সৈ থকাত শয়ন কৰত সোণৰ প্ৰদীপৰ উজ্জলতা দেখি হুম্বমানৰ অহুমান হল যেন সিহঁতে এই সময়তে নিৰ্নিবেশ নৱনে নানা বৰ্ণৰ প্ৰভাৱে সমুজ্জ্বল মহিষী সকলৰ পিনেহে চাই আছে।

৬৮। বাৰণৰ মহিষীসকল বাজৰি, বিপ্ৰ, দৈত্য আৰু পক্ষীসকলত জয়লাভ কৰা; ভেঙলোকে বাৰণৰ প্ৰতি অধুবক্তা হৈছে যেন পক্ষী হিচাবে এই বান্ধসক বৰণ কৰিছে।

৬৯। বাৰণৰ এই পক্ষীবৰ্গৰ ভিতৰত কিছুমানক তেওঁ মুহুৰ্ত্ত জয় কৰি লাভ কৰিছে আৰু কিছুমানে বা তেওঁৰ প্ৰতি কাৰভাৱতে আসক্ত হৈ প্ৰতি হিচাপে তেওঁক গ্ৰহণ কৰিছে।

৭০। বহাহুতাৰা বাৰণপক্ষী জনকপুত্ৰী দীভা ভিন্ন বাৰণৰ সংবন্ধিতা এই মহিষী-সকলৰ এনে এজনী নাছিল যাক তেওঁৰ অনিচ্ছা সত্ত্বেও বাৰণে নিজ বীৰ্য্যৰ বলত জোৰ কৰি হৰণ কৰি আনিছে, অথবা এনে কোনো এজনী নাছিল যি আনৰ প্ৰতি আসক্তা আছিল অথবা যাক আনে উপভোগ কৰিছিল।

৭১। ভেঙলোকৰ ভিতৰত এনে এজনী নাছিল যি ফুল বৰ্ণমা, কপ অথবা বস্ত্ৰ

আন্তৰ্গণ্যদিত হীন আছিল, তেওঁৰ ভাৰ্য্যা সকলোকেই গৰাকীয়ে উচ্চ গুণ সম্পন্ন আৰু স্বামী বশ্ৰতা আছিল।

৭২। এইবোৰ দেখি গুনি সজবুদ্ধিসম্পন্ন কণিপ্রবৰ হুম্মানৰ ভাব হল যেন যদি বাঘৰ বাঘৰ ধৰ্ম্মপত্নী সীতাদেবীও বাক্সবাজ বাবণৰ এই ভাৰ্য্যাসকলৰ দৰে হয় তেনেহলে ভো বাবণৰ পক্ষে সৌভাগ্যৰে কথা।

৭৩। আন পক্ষে হুম্মানৰ মনত ভাব হল যে সীতা এই সকলো বমণীত কৈ নিশ্চয় অতি উচ্চ গুণসম্পন্ন আৰু এওলোকৰ মতিগতিত বৈ তেওঁৰ মনৰ ভাব সম্পূৰ্ণ বেলেগ নহলে মহাবলশালী বাবণে মায়াৰ আশ্রয় লৈ অশেষ কষ্টৰ মাজেদি হৰণ কৰি আনি অনাৰ্য্য জনোচিত এনে কুকাৰি কৰিব নালাগিলেহেতেন।

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত নবম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

দশম সৰ্গ

বাবণৰ শয়ন, আসন আদিৰ বৰ্ণনা

১। বাবণৰ শয়ন গৃহৰ ইফালে সিফালে চাই থাকোতে নানা মণি মুকুতা খটোৱা নফটিকময় ওখ দিব্য বেদী এটা কণিপ্ৰেষ্ঠ হুম্মানৰ চকুত পৰিল। বাবণৰ শোৱা পালঙ্ক এই বেদীৰ ওপৰতে বথা হৈছে।

২। তেওঁ দেখিলে এই বেদীৰ ওচৰতে হাতীৰ দাঁত আৰু সোণৰ বিশিষ্ট বৈদূৰ্যমণি শোভিত মহামূল্য কাপোৰেৰে আৱৰা বমণীসকলৰ শয়নোপযোগী বহুমূলীয়া উৎকৃষ্ট বিছনা যথান্থানত স্কন্দৰ ভাবে সজাই থোৱা আছে।

৩—৪। বেদীৰ এক অংশত দিব্য মালাৰে স্তম্ভোভিত চন্দ্ৰৰ নিচিনা শুভ্ৰ এটা ছত্ৰ আৰু তাৰ ওচৰতে অগ্নিসম সমুজ্জল, অশোক মালাৰে আবৃত এখন সোণৰ পালঙ্ক হুম্মানৰ চকুত পৰিল।

৫—৬। হুম্মানে দেখিলে ক্ৰীমুৰ্দ্ধিধাৰী যন্ত্ৰ* কিছুমানে পালঙ্কৰ চাৰিওফালে হাতত চামৰ লৈ বিচি আছে আৰু নানা উৰহৰ স্তম্ভস্থি ধূপৰ গন্ধে মলমলাই আছে। পালঙ্কখন অতি কোমল স্কন্দৰ ছাগলীৰ ছালেৰে আবৃত আৰু উৎকৃষ্ট চাদৰৰ দ্বাৰা আচ্ছাদিত, চাৰিওফালে শ্ৰেষ্ঠ মালাসমূহে ক্ৰমশোভিত।

* টীকাৰ্থ মতে এইবোৰ ক্ৰীমুৰ্দ্ধিধাৰী ব্যৱিশেষ, জীৱন্ত বমণী নহয় কিয়নো বাবণৰ ভোগ্যৰ বসন্ত তেওঁৰ পত্নী ভিন্ন আনে প্ৰবেশ কৰিব নোৱাৰে আৰু হুম্মানো তেওঁলোকৰ চকুত বপৰাকৈ নাথাকে।

† যি মালা ওচৰত থাকিলে কোনো প্ৰকাৰৰ শোকৰ ভাব মনলৈ নাহে।

৭—১। উজ্জল কেক শিঙি, বাৰিষাৰ মেঘৰ নিচিনা তন্নকৰ বক্তাক মহাবাহু বাৰণ পালঙত শুই আছে, শিঙা কাপোৰৰ ফুটা সোণৰ, গোটেই পাটে বক্তচকন বহী, দেখোতে বিদ্যামণ্ডিত সজ্জাকালৰ বক্তিম মেঘখণ্ডৰ নিচিনা। ডেওৰ শৰীৰৰ বিভিন্ন অঙ্গত দিবা আভৰণ, শৰীৰৰ কান্তি হুল্লৰ অক মোহনীয়, অনুমান হয় যেন বৃক্ষ বন আৰু গুহাদিগুৰু মন্দৰ পৰ্ব্বতহে তাত শুই আছে।

১০—১১। বাক্সাধিপতি বাৰণ বাক্স কস্তাসকলৰ অতি চেনেহৰ পাত্ৰ আৰু সমগ্ৰ বাক্সহুল্লৰ স্বৰূপ আশ্ৰয় বৰুণ, শ্ৰেষ্ঠ আভৰণৰে ভূষিত হৈ মন্থপান আৰু বভিকীড়া শেষ হোৱাৰ পিচত বীৰ বাৰণে সমুজল এই পালঙত শুই আছে।

১২। কপিপ্ৰবৰ হুমুমান দেখিলে হাতীৰ নিচিনা দীঘল দীঘল কৈ উপাহ হৈ বাৰণ শুই আছে, বাৰণৰ ওচৰ চাপি অহাত হুমুমানৰ মনত এটা, উদ্বিগ্নৰ ভাবে দেখা দিলে আৰু অলপ ভীত হোৱা যেন হৈ তেওঁ ভাবপ্ৰবাহ আভৰিল।

১৩। তাৰ পিচতে বেদীৰ খটখটীয়াৰৰ মাজভাগ মানলৈ উঠি যদোগ্ৰস্ত বাক্স-প্ৰবৰক ভালকৈ নিৰীক্ষণ কৰিবলৈ ধৰিলে।

১৪। হুমুমান দেখিলে ভালকৈ টেপনি গৈ থকা অৱস্থাত বাক্সেন্দ্ৰ বাৰণে গছ হাতী বিশিষ্ট এটা নিজৰাৰ দৰে শোভা কৰিছে।

১৫। সোণৰ বাক্স শিঙি থকা মহাকাব্যবিশিষ্ট বাৰণৰ বাহুগুল যেন বিছনাত পৰি থকা ইলুৱাহ ধৰু।

১৬। ডেওৰ দুই বাহুতেই ঐৰাবতৰ দাঁতৰ আঘাত, প্ৰশস্ত কাঙত বজাঘাত আৰু বিষ্ণুচক্ৰৰ সংঘৰ্ষৰ চিন স্পষ্ট দাব হুমুমান তেওঁত দেখা পালে।

১৭—১৮। ডেওৰ স্বচ্ছভাগ প্ৰশস্ত আৰু সমান বাহু গুলৰ লগত হুল্লৰূপে দৃঢ়ভাবে সংলগ্ন, নখ আৰু আঙুলিসমূহ শ্লক্ষণ সম্পন্ন; বাহু গুল অৰ্গল সদৃশ আৰু হাতীৰ ওঁৰৰ নিচিনা বৰ্ণলৈ দেখোতে অনুমান হয় যেন পক্ষীৰ্ণ ভুলজহৰহে ধবল বৰণৰ বিছনাত পৰি আছে।

১৯—২২। এই বাহুগুল মহামূল্য শীতল অগ্নিৰ লহাপত্ৰৰ বক্ত সদৃশ চকনেৰে বক্তিত, সৰ্ব্বালম্বাৰে ভূষিত সৰ্ব্বোত্তম হুল্লৰ শ্ৰীসকলৰ অ'লম্বনৰ দ্বাৰা বিযুক্ত আৰু অত্যাংকত গছপ্ৰব্যৰ দ্বাৰা অনুলিপ্ত, হুমুমান দেখিলে যক পন্নগ পছৰ্ক দেব দানব পদৰ ভয়প্ৰদ এই বাহুগুল বিছনাৰ ওপৰত মন্দৰপৰ্ব্বতৰ ভিতৰত শুই থকা কুহ মহাসৰ্পৰ নিচিনা কণ লৈহে যেন বিছনাত পৰি আছে, আৰু বাৰেগৈ এই বাহু গুলৰ দ্বাৰা পৰিপুষ্ট হৈ বিশ্বজবিশিষ্ট মন্দৰপৰ্ব্বতসম তাত শোভমান হৈছে।

২৩—২৪। নিমিত্ত অৱস্থাত বাক্সবাজৰ সেই বৃহৎ মূৰহুল্লবৰণা আম, পুৰাণ আৰু বহুলৰ গছনিমিত্ত অন্ন আৰু মদৰ গছ নিঃস্বাসৰ লগত ওলাই আহি সমগ্ৰ ঘৰকে পুৰাই ধৈছে।

২৫—২৬। চৌপনিৰ ভালত বগি-বুহুতা খটোৱা চিহ্নিত সোণৰ মুহুট মূৰবৰণা হলকি পৰিলেও হুল্লৰ পোতাৰে ডেওৰ মূৰ উজ্জল হৈ আছে আৰু হাবণাশৰ পোতাৰ বক্তিত বহল মুহু অনুবৰ হৈ আছে।

২৭। তেওঁৰ চকু দুটা বঙা, পিছা কাপোৰৰ ভল ভাগ বগা পাটৰ আৰু ওপৰ ভাগত বহুমূলীয়া হালধীয়া বঙৰ কাপোৰ, দুয়োখন কাপোৰেই যথাস্থানত নাথাকি উলট-পালট হৈ আছে।

২৮। হুমুমানে দেখিলে বাবণ দ'মকৈ ধোৱা মাটিমাহ যেন হৈ পৰি আছে আৰু সাপৰ দৰে দীঘল দীঘল ১ক উশাহ লৈছে, তেওঁক গজাৰ সুবিখ্যাত জঁলৰাশিৰ মাজত শুই থকা হাতী এটা যেন দেখা হৈছিল।

২৯। তেওঁৰ চাৰিওফালে চাৰিটা সোণৰ প্ৰদীপে বিজুলীৰে সুশোভিত মেঘসদৃশ তেওঁৰ শৰীৰৰ সকলো অঙ্গ সুন্দৰভাবে পোহৰাই তুলিছে।

৩০। শয়ন কৰুত পত্নীসকলৰ অতি চেনেহৰ পাত্ৰ মহাবলবান ৰাক্ষসৰ ভৰি-পঠানৰপিনে তেওঁৰ পত্নীসকল শুই থকা হুমুমানৰ চকুত পৰিল।

৩১। কপিশ্ৰেষ্ঠ হুমুমানে দেখিলে ৰাজমহিষীসকলৰ মুখত্ৰী চন্দ্ৰৰ নিচিনা মনোহৰ আৰু উজ্জল, কাণত বহুমূলীয়া কেক, অগ্নান মাল্য আৰু আভৰণৰ দ্বাৰা সুশোভিত।

৩২। তেওঁলোক নৃত্য গীত আৰু বাতায়ন্ত্ৰত কুশল, ৰাক্ষসৰাজৰ আশ্ৰয়ত লাগিত-পালিত আৰু শ্ৰেষ্ঠ আভৰণে বিভূষিত ১হ নিদ্রিত অবস্থাত তেওঁলোক তাত শুই আছে।

৩৩—৩৪। আৰু লগতে তেওঁৰ অনুমান হল, বৈদূৰ্ঘ্যমণি খটোৱা সোণৰ কুণ্ডল আৰু বাহু জিলিকি থকা ৰমণীসকলৰ চন্দ্ৰবদন আৰু অলঙ্কাৰৰ প্ৰভাবত সেই শ্ৰেষ্ঠভবন ভৰাবে শোভিত আকাশ সদৃশ তাত বিৰাজ কৰিছে।

৩৫। মণ্ডপান আৰু ৰত্নজীড়াৰ ফলত অবশ হৈ বাবণৰ স্তম্ভায়া পত্নীবৰ্গ কৰুৰ ভিতৰত যেনে য'তে পাইছে তাতে শুই পৰিছে।

৩৬। নৃত্য নিপুণা সৰ্বস্বাস্থ্য সুন্দৰী কোনোজনী মহিষীয়ে টোপনিত হাতভৰি নচুৱাই ধীৰে ধীৰে নৃত্য কৰি আছে,

৩৭। কোনোৱে বীণাখনিকে বুকুত বান্ধি মহানদীৰ মাজত নৌকাক আশ্ৰয় কৰি থকা পত্নী ফুলটিৰ দৰে শোভা ধাৰণ কৰিছে,

৩৮। সুন্দৰ ক'লা চকুৰে কোনো ৰমণীয়ে, পুত্ৰবৎসলা নাৰীয়ে পুত্ৰক কাষত লৈ থকাৰ দৰে মণ্ডুক নামৰ বাতায়ন্ত্ৰটিকে কাষত লৈ টোপনি গৈছে।

৩৯। আন কোনো মনোহৰ স্তনবিশিষ্টা সুন্দৰী মহিষীয়ে পটহযন্ত্ৰকে আলিঙ্গন কৰি শুই আছে; অনুমান হয় যেন বহুদিনৰ পিছত তেওঁৰ প্ৰিয়জনক পাই ৰমণক্ৰিয়াৰ পাছত তেওঁক আলিঙ্গন কৰিছে শুই আছে।

৪০। আন কোনোজনী কমললোচনা কামিনীয়ে কাষভাবত উদ্ভাস্তা হৈ প্ৰিয়তমজনক আলিঙ্গন কৰি থকা দি বীণাখনিকে অলিঙ্গন কৰি নিশ্চা উপভোগ কৰিছে।

৪১। কোনোজনী নাচনিয়াৰ সুন্দৰী ৰমণীয়ে কান্তজনৰ লগত শুই থকাৰ নিচিনা বিপকীখনকে লৈ নিশ্চাভিভূতা হৈছে,

৪২। কামোদ্ভক্তজনবিশিষ্টা কোনোজনীয়ে তেওঁৰ সুবৰ্ণ সৰু, স্কুল, কোমল মনোৰম অঙ্গৰ দ্বাৰা দ্বাৰীক আলিঙ্গন কৰি থকাৰি সুদক্ষকে সাবটি ধৰিছে যেন শুই আছে;

৪৩। অনিন্দ্য স্থানবী ক্লেশদৰী আন কোনো জনীয়ে বভিক্ৰিয়াৰ পিচত অবশ হৈ বাহুযুগলৰ মাজত পৰা বস্ত্ৰটিকে লৈ যেন টোপনি গৈছে।

৪৪। উষকবস্ত্ৰপ্ৰিয়া কোনোজনী স্থানবী বয়লীয়া সচজাত শিশুটিক বুকুৰ মাজত লৈ থকাৰি উষকটোকে সাবটমাৰি ধৰি শুই আছে।

৪৫। কমলপত্ৰাকী মদোন্মত্তা কোনো নাৰীয়ে আড়ম্বৰনাশৰ বাতবস্ত্ৰকে আলিঙ্গন কৰি স্বামীসঙ্গ স্থখ পাই থকাৰ নিচিনা নিদ্ৰাস্থ উপভোগ কৰিছে।

৪৬। আন কোনোজনীয়ে পানীৰ কলহটোকে সাবটি ধৰি শুই পৰিছে, কলহৰ পানীৰে শৰীৰ ভিনি উঠাত অনুমান হয় যেন, বসন্তকালৰ নানাবৰণৰ ফুলৰ মালাহে ভাঙি উঠি আছে।

৪৭। কোনোজনী অবলাই বা টোপনিৰ আশাত স্বৰ্ণকলহসদৃশ নিজৰ শ্বশুৰুগলকে হাতেৰ ঢাকি শুই পৰিছে।

৪৮। পূৰ্ণচন্দ্ৰাননা পদ্মপলাশলোচনা কোনোজনীয়ে চান্দনিত্বিনী আন এজনীক আলিঙ্গন কৰিহে যেন নিদ্ৰাভিক্তা হৈছে।

৪৯। এইদৰে তিবোভাবাবে কামুক পিয়জনক সাবটি ধৰি থকা দি বাবণৰ শ্ৰেষ্ঠ মহিষীসকলে তেওঁলোকৰ শ্বশুৰুগলৰ দ্বাৰা বিচিত্ৰ বাতবস্ত্ৰসমূহক সাবটি ধৰি পৰম আনন্দে নিদ্ৰাস্থ উপভোগ কৰি আছে।

৫০। এনেতে মহিষীসকলৰ বিছনাৰপৰা পথকভাৱে একলীয়াক পতা আন এখন স্থানৰ বিছনাত অতিশয় ৰূপবতী এগৰাকী নাৰী হনুমানৰ চকুত পৰিল।

৫১। হনুমানে দেখিল এজনী বয়লীয়ে মুকুট-মণি আদি সৰ্ব্বলভাৱে বিভূষিতা হৈ নিজ সৌন্দৰ্য্যৰ বলতে বাবণৰ শ্ৰেষ্ঠ সেই ঘৰ উজ্জল কৰি গৈছে,

৫২। এওঁৰেই অন্তঃপুৰৰ বয়লীসকলৰ অধীশ্বৰী, তেওঁৰ ৰূপ স্বৰ্ণসদৃশ হালধীয়া আৰু মনোহৰ, এওঁৰেই বাবণৰ অতি প্ৰিয়া মহিষী মন্দোদৰী।

৫৩। পবননন্দন মহাবাত হনুমান সৰ্ব্বলভাৱে বিভূষিতা তেওঁক দেখি মমতে ভাবিলে ৰূপ-বোবনসম্পন্ন এওঁৰেই সম্ভৱতঃ সীতা। তবাব লগ লগ কপিপ্ৰবৰৰ ঘন আনন্দতে নাচি উঠিল।

৫৪। তেওঁ হাত চপৰিয়াই নেজত চুমা খাই, নানা পৰকাৰৰ বৎসেহালনি কৰি, পীত গাই, লক্ষ্মীয়াই শুভত উঠিল আৰু লগতে আপ হাৰি মাটিত পৰি বান্ধব স্থানত প্ৰকৃতি প্ৰকাশ কৰিলে।

৥ ইতি স্থানবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত দশম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

একাদশ সৰ্গ

ৰাৱণৰ অন্তঃপুৰৰ পানভূমিৰ বৰ্ণনা

১। বান্দৰ বুদ্ধিৰ বশবৰ্ত্তী হৈ মন্দোদৰীক দেখি সীতা বুলি যি ধাৰণা হৈছিল বেগতে তাক মনৰ পৰা আঁতৰাই থৈ মহাকপি হনুমানে স্থম্বিৰ হৈ সীতাৰ বিষয়ে আন প্ৰকাৰে চিন্তা কৰিব ধৰিলে।

২। হনুমানে ভাবিলে ৰামৰ বিৰহত সীতাই শয়ন, ভোজন, অলঙ্কাৰ পৰিধান আৰু মগ্ধপান কৰিব নোৱাৰে।

৩। ৰাম ভিন্ন আন কোনো পুৰুষ, আনকি দেবতাসকলৰ দৈশ্বৰ ইন্দুৰ লগতো তেওঁ থাকিব নোৱাৰে, কিয়নো দেবতাসকলৰ ভিতৰতো ৰামৰ সমান কোনো নাই।

৪। তেতিয়া হনুমানে ভাবিলে নিশ্চয় এই জনা আন কোনো মহিষীহে • এইটাকে স্থিৰ কৰি বান্দৰ প্ৰবৰ হনুমানে সীতাক দেখা পাবলৈ ইচ্ছা কৰি সেই পানভূমিত পুনঃ ঘূৰি কুৰিব ধৰিলে।

৫—৬। হনুমানে দেখিলে কোনো বয়লীয়ে খেলত কোনোৱে গীতত, কোনোৱে নাচত কোনোৱে বা মগ্ধপানতে ভাগৰি শুই পৰিছে আৰু কোনো কোনো জনীয়ে মূৰজ, মূদঙ্গ, চেলিকা আদি বাত্ৰযন্ত্ৰকে সাবটি ধৰি কোনোৱে বা স্থম্বৰ বিছনাচাকনিৰে আবৃত বিছনাতে পৰি শুই আছে।

৭—৮। এইদৰে হাজাৰ হাজাৰ বয়লী নানাবিধ অলঙ্কাৰৰ দ্বাৰা ভূষিতা হৈ অত্যধিক ৰতিক্ৰিয়াৰ পিচত টোপনিৰ আলতে ডেওঁলোকৰ ৰূপলাবণ্য অথবা গীতৰ অৰ্থ, দেশ কাল অনুসৰি যথোচিত ভাব নিজ নিজ কথাকে প্ৰকাশ কৰি প্ৰলাপ বকি থকা যেন শুনিব পালে।

৯—১০। ঠিক সেইদৰে আন এঠাইত হাজাৰ হাজাৰ যুৱতী নাৰীয়ে ৰতিক্ৰিয়াৰ পৰা বিৰহ হৈ ডেওঁলোকৰ ৰূপ লাৱণ্যৰ কথা নিজ নিজ ভাষাতে প্ৰকাশ কৰি শুই থকা ডেওঁৰ চকুত পৰিল।

১১—১২। মহাবাহু ৰাক্ষসেন্দ্ৰ ৰাৱণ এই বয়লীসকলৰ মাজত ডেওঁলোকৰ দ্বাৰা পৰিতৃপ্ত হৈ গোঁহালিষৰত ধেনুবোৰৰ মাজত থকা বৃষভ অথবা অৱণ্যত মাইকী হাড়ীৰ দ্বাৰা পৰিতৃপ্ত মস্ত গজ সদৃশ জিলিকি থকা ডেওঁ দেখিলে।

১৩। হৰিশাৰ্দুল হনুমানে দেখিলে ব্ৰহ্মবলশালী ৰাৱণৰ ঘৰৰ ভিতৰত পানভূমি সকলো প্ৰকাৰৰ উপভোগৰ বস্ত্ৰৰে পৰিপূৰ্ণ।

১৪—১৫। ডেওঁ দেখিলে ডাঙ হৰিণ, মহিষ, বৰাহৰ মঙহ ভাগে ভাগে সজাই থোৱা আছে, আৰু সেইদৰে সোণৰ বিশাল পাত্ৰত ময়ূৰ আৰু কুকুৰাৰ মঙহো নোখোৱাকৈ থোৱা আছে।

১৬। দৈ আৰু লবণ মিশ্ৰিত বৰাহ আৰু বাৰ্হীসৰ (যুগ বিশেষ অথবা ধাৰী ছাগল) মাংস, লগাত দিয়া যুগ আৰু ময়ূৰৰ মঙহো হনুমানে ভাত দেখিলে।

১৭। আধাধিনি খাই এবা কুকল (পক্ষীবিশেষ) নানাবিধ ছাগলী লহা আদিৰ মাংস, হৃদয়কৈ বন্ধা ম'হৰ মাংস আৰু মাছ, হনুमानে দেখিলে।

১৮। জিভাৰ অড়তা শুচাবলৈ টেঙা আৰু লবন মিহলাই কৰা উত্তম, মধ্যম, হৃদয় ডাঠ আৰু পাভল নানা তৰহৰ লেহু, পেয় আৰু ভোজ্য দ্ৰব্যও তেওঁৰ চকুত পৰিল।

১৯—২১। তেওঁ দেখিলে মতপানৰ সময়ত বমণীসকলৰ আনন্দ উজ্জ্বল হৈ পৰিব পৰা স্থলকি পৰা বহুমূলীয়া নুপুৰ বাহু আদি অলঙ্কাৰ আৰু পানপাত্ৰত নিক্ষিপ্ত বিবিধ ফলৰ শোভাতে পানকৃষিৰ নোন্দৰ্শ্য অধিকগুণে বাঢ়ি উঠিছে। আৰু স্থলৰ সাজসজ্জায়ে সতে ঠায়ে ঠায়ে পাতিথোৱা বিছনাসমূহৰ জোড়িতে সেই ঠাইডাঙৰ বিনা অগ্নিতে সমুজ্জল ৰূপ ধাৰণ কৰি আছে।

২১—২৩। ইয়াৰ উপৰিও বিবিধ বসৰ সংমিশ্ৰণত পাতকত বাহুনিয় বন্ধা ধ্বংসপ্ৰকাৰৰ মঙহ, কদম্ব আদি বৃক্ষসমূহৰ পৰা স্বতঃ উৎপন্ন দিয়া, হৃদয় হৃদয় আৰু মাথুহে নিজ হাতে তৈয়াৰ কৰা বিবিধ মদ, স্থগন্ধি গুৰিমিশ্ৰিত চেনি, যথু ফল আৰু ফলৰ পৰা উৎপন্ন কৰা মত্তজাতীয় বস পৃথক পৃথক ভাবে সজাই থোৱা ভাত দেখিলে।

২৪—২৬। নানান প্ৰকাৰে সজাই থোৱা ভিন ভিন দেশৰ ফলবৰ্জনা, ক্ষতিকাৰি যনি খতোৱা সোণৰ কলহ, সোণৰ পানপাত্ৰ, সোণ আৰু ৰূপৰ পাত্ৰ সমূহ সেই সৰ্ব্বোত্তম পানকৃষিত তেওঁৰ চকুত পৰিল।

২৬—২৯। কপিপ্ৰবৰ হনুমানে দেখিলে সোণ আৰু নানা মূল্যবান যনি খটোৱা পাত্ৰসমূহৰ কিছুমানৰ মদ আধাধিনি, কিছুমানৰ বা একমাসৰ শেষ কৰি থোৱা হৈছে আকৌ কিছুমানৰ বা সমূলি খোৱাই হোৱা নাই। এইদৰে ভাগ ভাগ লগাই থোৱা থোৱাবন্ধ, মদ আৰু অৰ্দ্ধভুক্ত বা পীড় দ্ৰব্যসমূহ চাই চাই হনুমান ভাত বিচৰণ কৰি কুৰিব ধৰিলে। তেওঁ দেখিলে এই পানকৃষিত বমণীসকলৰ কেইখনমান বিছনা ভেনেট শুল্ক, তেওঁলোকৰ কিছুমানে পৰস্পৰে পৰস্পৰক আলিঙ্গন কৰি একত্ৰন বিছনাতে শুই আছে।

৩০। বমণীসকল টোপনিৰ আস্ত এনেভাবে অস্তিত্বত হৈছিল যে কোনোজনীয়ে আনজনীৰ ওচৰলৈ গৈ তেওঁৰ বস্ত্ৰক টানি আনি নিজৰ গাত লৈ নহই পৰিছে।

৩১। হনুমানে দেখিলে বমণীসকলৰ নিঃস্বাসতে উৎপন্ন বায়ুৰ গতিত তেওঁলোকৰ পাত্ৰ থকা বস্ত্ৰ আৰু মালাবোৰ ধীৰে ধীৰে লবি উঠিছিল যেন বৃহৎ বস্ত্ৰাহৰ দ্বাৰা চালিত হৈছে সিহঁত সেইদৰে নাচি আহিছিল।

০ বাৰ্হীস—ভাষা হতে পক্ষীবিশেষ। কোমোৱে কৰ ব্ৰাহ্মণ ভাষাৰে ধাৰী কৰি থোৱা কেত কৃত ঠাকৰী দায় যুগ আৰু কাম দুখনে পানী পি গোৱান সময়ত পানীত কাম সম্পন্ন কৰে।

মিশ্ৰিত: বিভিন্নভাৱে বেজ কৃতবৰ্জ্যপাত্ৰ।

বাৰ্হীস: ৫ ভাৱ একবৰ্জ্যভাৱে ব্ৰাহ্মণ কৰ্ত্তব্য—বলস্বৰূপ হতে বাৰ্হীস অৰ্থে ব্ৰাহ্মণ।

কুকল—পক্ষীবিশেষ। ইয়াৰ আন নাম কুকল।

৩২—৩৫। পানভূমিৰ পৰা ওলাই আহি কপিপ্ৰবৰ হনুमानে দেখিলে পুস্কক বথভো সেইদৰে শীলত চন্দন, মধুৰ মদ, স্নানৰ উপকৰণ চন্দন আৰু ধূপৰ স্বৰ্ভতি গন্ধ প্ৰবাহিত হৈ আছে আৰু আন আন বহুত স্নান, কৃষ্ণ আৰু শোণৰ সদৃশ বৰ্ণবিশিষ্ট নাৰীয়ে কাম ভাবত অসক্তা হৈ নিদ্ৰাভিত্ততা অবস্থাত অন্তঃপুৰৰ ঠায়ে ঠায়ে পৰি আছে।

৩৬। বাবণৰ অন্তঃপুৰত এইদৰে সকলোকে গভীৰ টোপৰ্ণিত পৰি থকা দেখি হনুমানৰ অহুমান হল যেন সেইবোৰ মুছখাই থকা পত্নমূলহে। এইদৰে অন্তঃপুৰৰ সকলোকে দেখিলে সঁচা কিন্তু জানকীক হলে ক'তো দেখা নাপালে।

৩৭। মহাকপি হনুमानে তিৰোতাসকলক এইদৰে নগ্ন, অৰ্দ্ধনগ্ন অবস্থাত দেখাৰ পিচত ধৰ্ম্মনাশ হোৱাৰ ভয়ত ভেঙৰ মনত এটা ভীষণ শব্দৰ ভাব উপস্থিত হল।

৩৮। ভেঙে ভাবিলে অন্তঃপুৰৰ ভিতৰত আবদ্ধ থকা অবস্থাতে আনৰ জীৱ প্ৰতি নিৰীক্ষণ কৰাৰ পৰা নিশ্চয় মোৰ মহৎ পাপ হল।

৩৯। উত্থপৰি মোৰ দৃষ্টি অকল আন পুৰুষৰ জীৱ ওপৰত পৰিয়ে ক্ৰান্ত হোৱা নাই, লগতে পৰদাৰহৰণকাৰী বাবণকো দেখা পালোঁ। ভাৱ কাৰণেও মোৰ ধৰ্ম্মলোপ পোৱাৰ আশঙ্কা।

৪০—৪১। এইদৰে ভাবি থাকোতে থাকোতেই মহামনা বান্দৰপ্ৰবৰৰ মনত আন প্ৰকাৰৰ এটা চিন্তা হল। ভেঙে ভাবিলে “মই ঐকান্তিকভাবে এটা চিন্তাৰ বশবৰ্ত্তী হৈ মোৰ অৱেষণকাৰ্য্যটো ঠিক ভাবে সমাধান কৰিবলৈ বুলি, নিশ্চিতমনে শুই থকা বাবণৰ এই জীসমূহক দেখিলোঁ, কিন্তু ভাৱ পৰা মোৰ মনত কোনো প্ৰকাৰৰ বিকাৰৰ ভাব উপস্থিত হোৱা নাই।

৪২। ইন্দ্ৰিয়বোৰক শুভ আৰু অশুভ কাৰ্য্যত প্ৰবৰ্ত্তন কৰা বিষয়ত মনেই প্ৰধান কাৰণ, কিন্তু এই ক্ষেত্ৰত কোনো প্ৰকাৰৰ বিকাৰভাবৰ বশবৰ্ত্তী নহৈ মোৰ মন স্থিৰ ভাবে সংযত হৈয়ে আছে।

৪৩। আনপক্ষে বৈদেহীক বিচাৰি উলিয়াবৰ হলে, মই আন কোনো ঠাইত ভেঙক বিচাৰি চাবও নোৱাৰোঁ। নিয়মমতে বিচাৰি চাবলৈ হলে, তিৰোতাক তিৰোতা সকলৰ মাজতহে বিচাৰিব লাগিব।

৪৪। যি প্ৰাণীৰ জন্মগত যি সমাজ, সেই প্ৰাণীক সেই সমাজত হে বিচাৰি চাব লাগে; কোনো হেৰোৱা জীৱ যুগীবোৰৰ ভিতৰত বিচাৰিলেভো নহব।

৪৫। এতেকে মনত শুদ্ধভাবে লৈ মই বাবণৰ এই অন্তঃপুৰত অহুসন্ধান কৰিলোঁ, কিন্তু জানকীক হলে ক'তো দেখা নাপালোঁ।”

৪৬। মহাবীৰ্য্যশালী হনুमानে ইয়াকেই স্থিৰ কৰি দেবতা, গন্ধৰ্ব আৰু নাগবৃন্দা বোৰৰ মাজতো বিচাৰি চালে, কিন্তু জানকী হলে ভেঙৰ চকুত নপৰিল।

৪৭। কপিপ্ৰবৰ বীৰ হনুमानে আন সকলো শ্ৰেষ্ঠা বৰদী বিলাকক চাই চিতি গীতাক ভাত নেদেখি ভাৱ পৰা ওলাই আহিল আৰু আন ঠাইলৈ যাবলৈ সাজু হল।

৪৮। এইদৰে জীৱান মাকভপুত্ৰ হনুमानে পানভূমি পৰিভ্ৰমণ কৰি পুনঃ আন আন সকলো ঠাইত গীতাক অৱেষণ কৰিবলৈ বহুপৰ হল।

॥ ইতি হনুৱৰকান্তৰ অন্তৰ্গত একাদশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

দ্বাদশ সৰ্গ

সীতাক কতো দেখা নাপাই হনুমানৰ বিবাহ

১। বাৰণৰ অন্তঃপুৰতে থাকি হনুমানে সীতাক দেখাপাবলৈ উৎসুক হৈ সকলো লতাগৃহ, চিত্ৰগৃহ আৰু নিশাগৃহলৈ গল, কিন্তু চাকদৰ্শনা সীতাক কতো দেখা নাপালে।

২। এইদৰে বিচাৰিও বহুদলন বান্ধৰ প্ৰিয়া ভাৰ্য্যাক কাতো নেদেখি ভেঁও মনে মনে চিন্তা কৰিব ধৰিলে, “যিহেতু ইমানধন বিচৰাৰ পিচতো মিথিলা ৰাজকন্যাক মই ক’তো দেখা নাপালোঁ এতেকে বুজিলোঁ সীতা এতিয়া জীয়াই থকা নাই।

৩। সীতা আৰ্য্যবৰ্মণীসকলৰ পাতিভ্ৰতা ধৰ্ম্মত অধিষ্ঠিত, এতেকে নিজ ধৰ্ম্মবন্ধা কৰিবলৈ চেষ্টা ক’বাতো নিশ্চয় দুৰ্দ্ধৃতকৰ্ম্মপৰায়ণ ৰাক্ষসপ্ৰবৰ ৰাবণে তেওঁক বধ কৰিছে।

৪। অথবা ৰাক্ষসৰাজৰ মহাবিকৃতাননা স্তৰীৰ্য্য বিকণনেত্ৰা স্ত্ৰীবৰ্গক দেখি জনকবান্ধু হুহিতা ভয়তেই প্ৰাণ ভ্যাগ কৰিছে।

৫। যিহেতু এতিয়া সীতাক দেখা নাপালে, সাগৰ লজ্জনকণ্ঠ বিহুংসাধ্য সাধন কৰি যোৰ পুৰুষৰ দেখুৱালোঁ সি বিফল হল। ইপিনে বান্ধববিলাকৰ লগত থাকি বহুকাল কটোৱাৰ পিচত স্ত্ৰীৰূপে দিয়া সমস্যা বন্ধা কৰিব নোৱাৰিলোঁ। গতিকে স্ত্ৰীৰূপ ওচৰলৈ উভতি যোৱাৰ শক্তি যোৰ নাই, কিয়নো স্ত্ৰীৰ অতি বলবান আৰু ভেঁওৰ দণ্ডবিধানো অতি কঠোৰ।

৬। অন্তঃপুৰৰ সকলো ঠাই চোৱা হল, ৰাক্ষসসকলৰ স্ত্ৰীবোৰকো চালোঁ, কিন্তু সাক্ষী সীতাক হলে ক’তো দেখা নাপালোঁ এতেকে যোৰ সকলো পৰিশ্ৰমেই অৰ্থহে গল।

৭। এতিয়া মই উভতি গলে বান্ধববিলাকে মিলি মোক কি কব ? ভেঁওলোকে কব, “হে বীৰপুৰুষ। তুমি ভালৈ গৈ কি কৰিলা আয়াক কোৱা।”

৮। গতিকে জনক নন্দিনী সীতাৰ সাক্ষাৎ লাভ কৰিব নোৱাৰিলে ভেঁওলোকৰ কথাত উদ্ভবত মই ভেঁওলোকক কি কব ? যিহেতু বান্ধবৰাজ স্ত্ৰীৰূপে দিয়া সময় উকলি গলেই এতেকে যোৰ পক্ষে প্ৰায়োপবেশন কৰায়ে প্ৰেয়ঃ হব।

৯। বৃদ্ধ জাম্ববান অথবা অজদেই বা কব কি ? নিশ্চয় ভেঁওলোকে আৰু আন আন বান্ধবসকলে একগোট হৈ সমুদ্ৰ পাৰ হৈ আহিও অকৃতকাৰ্য্য হোৱাৰ কাৰণে মোক বিভাবহে দিব।

১০। যি হেতু উৎসাহেই হৈছে সকলো সন্তুষ্টিৰ হূল, আৰু উৎসাহতেই সকলো হৰ্ষ, এতেকে মই যি যি ঠাইত বিভাব কৰি চোৱা নাই পুনঃ সেইবোৰ ঠাইত এবাৰ বিচাৰি চাওঁ।

১১। উৎসাহৰ বলতেই মানুহে সকলো কাৰ্য্যৰ প্ৰেৰণা পাই যি কামকে কৰে তাত সফল হয়।

১২। এডেকে মইও উৎসাহৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰেৰিত হৈ এবাৰ ভালদৰে চেষ্টা কৰি চাওঁ আৰু বাবণৰ দ্বাৰা পালিত সকলো ঠাইতে অন্বেষণ কৰোঁ।

১৩। পানভূমিত বিচাৰি চলোঁ আৰু সেইদৰে পুষ্পগৃহ, চিত্ৰশালা আৰু ক্ৰীড়া গৃহসমূহতো বিচাৰি চলোঁ।

১৪। বিশ্ৰামাগাৰৰ মাজত যিবোৰ পথ আছে সেইবোৰত আৰু লগে লগে পুষ্পকাৰি আন আন সকলো বস্তু বিচাৰিলোঁ।” এইদৰে চিন্তা কৰি কপিপ্ৰবৰ হনুমানে পুনঃ অনুসন্ধানৰ কাম আৰম্ভ কৰিলে।

১৫। তেওঁ এবাৰ লক্ষ্মীয়াই উঠি, তাৰ পিচতেই নামি আহি, কেতিয়াবা গৈ থাকি আকৌ পিচ মুহূৰ্ত্ততে তাৰ পৰা অইন ঠাইলৈ গৈ, তলাতল ঘৰ, চৈত্যস্থান, ঘৰৰ ওপৰত যিবোৰ ঘৰ আছে সেইবোৰত পুনঃ পুনঃ বিচাৰিব ধৰিলে।

১৬—১৭। এইদৰে সময়ত দুৱাৰ মেলি, সময়ত বা দুৱাৰমুখত থিয় দি, কেতিয়াবা ভিতৰলৈ সোমাই, পিচ মুহূৰ্ত্ততে তাৰপৰা ওলাই আহি, এবাৰ ওপৰলৈ উঠি আকৌ তাৰ পৰা নামি আহি কপিপ্ৰবৰ হনুমানে অন্তঃপুৰৰ মুকলি ঠাইবোৰত এনেদৰে বিচাৰিব ধৰিলে যে তেওঁ নোযোৱাকৈ চাৰি আঙুলি পৰিমাণৰ ঠাযো নৰ’ল।

১৮। চাওতে চাওতে তেওঁ প্ৰাচীৰ সমূহৰ মাজৰ ঠাইবোৰ, চৈত্য আৰু তাৰ বেদিকা-বোৰ, গাঁত, পুখুৰী সকলোতে সীতাক বিচাৰিলে।

১৯। এইদৰে বিচাৰি ফুৰোতে বিবিধ প্ৰকাৰৰ বিকূপ আৰু বিকৃতাকাৰ ৰাক্ষসীবোৰ তেওঁৰ চকুত পৰিল কিন্তু জনকহুহিতাক হলে ক’তো দেখা নাপালে।

২০। সেই সেই ঠাইবোৰত অতুলনীয় ৰূপসম্পন্ন গন্ধৰ্ব কণ্ঠাসকলকো দেখিলে কিন্তু ৰাঘব ৰামৰ আনন্দদায়িনী পত্নী সীতাক নেদেখিলে।

২১। পূৰ্ণচন্দ্ৰাননা নাৰীশ্ৰেষ্ঠা নাগকণ্ঠাসকলৰো দৰ্শন লাভ কৰিলে কিন্তু জনকাস্বজাৰ দৃষ্টি নাপালে।

২২। যি সকল নাগকণ্ঠাক ৰাবণে বলপূৰ্ব্বক হৰণ কৰিছিল তেওঁলোককো তেওঁ দেখিলে, কিন্তু জনকনন্দিনীক হলে দেখা নাপালে।

২৩। এইদৰে পবন নন্দন মহাবাহু হনুমানে আন আন শ্ৰেষ্ঠা ৰমণীসমূহক দেখি তেওঁলোকৰ ভিতৰত সীতাক দেখা নাপাই জেনেই বিষয় হল।

২৪। শ্ৰেষ্ঠ শ্ৰেষ্ঠ বান্ধৱগণৰ উত্তোগ, তেওঁৰ সাগৰ লজ্জন সকলো ব্যৰ্থ হোৱা যেন দেখি বায়ুহত হনুমান পুনঃ চিন্তায়িত হল।

২৫। আৰু সৰ্ব্বজ্ঞদৰ্শী সৰ্ব্বোচ্চ বিমানৰ পৰা নামি আহি শোকাভিকুণ্ড হৈ চিন্তামগ্ন হল।

॥ ইতি হুম্বৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত দ্বাদশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ত্ৰয়োদশ সৰ্গ সীতাক বেদেধি হনুমানৰ আশঙ্কা

১। বেগবান বান্ধবনায়ক হনুমান বাবণৰ অন্তঃপুৰৰ সৰ্কোচ স্থানৰ পৰা নাথি আহি প্ৰাচীৰৰ ওপৰত থিয় দি মেঘমালাৰ ভিত্তৰত থকা বিদ্বাতৰ নিচিনা শোভা ধাৰণ কৰিলে।

২। বাবণৰ অন্তঃপুৰ এৰি আহি জানকীক দেখা নাপাই তেওঁ কব ধৰিলে।

৩। “ৰামৰ প্ৰিয়া ভাৰ্য্যাক বিচাৰি বিচাৰি লক্ষ্যৰ বেচি ভাগ ঠাইতে ঘূৰি ফুৰিলোঁ। কিন্তু সৰ্কোচ শোভনা বৈদেহীক ক’তা দেখা নাপালোঁ।

৪—৫। নদী, সৰোবৰ পুখুৰী জলাশয় উপবন গ্ৰাম দাড়িকাষৰ ঠাই, দুৰ্গ আৰু পৰ্বত সমূহ—সকলোতে ঘূৰি ফুৰিলোঁ, কিন্তু জানকীক হাল দেখা নাপালোঁ। গুপ্ত সম্পাদিত ক’ছিল যে বাবণৰ থকা ঠাইতে সীতা আছে তথাপিহে তেওঁক দেখা নাপালোঁ কিয় ?

৬। ভেনেহলে বাবণে বলপূৰ্বক হৰণ কৰি অনাৰ সময়ত জনকান্ধজা মৈথিলীয়ে কি হতবুদ্ধি আৰু বিবশা হৈ বাবণাকই ভজিলে ? কিন্তু শিঙা ভো অসম্ভব।

৭। অনুমান হয় সীতাক লৈ লবালকটক ওপৰলৈ উঠিব ধাৰাতে হঠাতে ৰামৰ বাণৰ কথা মনত পৰাত বাবণ ভীত হ’ল আৰু সেই কাৰণে তেওঁৰ হাতৰ পৰা এৰি দিয়াত সীতা তললৈ পৰি গ’ল।

৮। অথবা আকাশ পথেদি সিদ্ধসকলৰ বাটেদি হৰণ কৰি অনাৰ সময়ত জানোছা সাগৰৰ কণ দেখি সীতাৰ হৃদকম্প উপস্থিত হ’ল আৰু সেই কাৰণে সাগৰতেই পৰি গ’ল।

৯। হয়তো এনেও হ’ব পাৰে যে বাবণ ভ্ৰমবেগে লৈ থাকোঁতে তেওঁৰ হাতৰ চেপাত বিশালাকী আৰ্ঘ্য সীতা দেবীয়ে প্ৰাণক পৰিত্যাগ কৰিলে।

১০। ক্ৰমাৎ ওপৰলৈ উঠি সাগৰ অতিক্ৰম কৰি গৈ থাকোঁতে সম্ভৱতঃ নিশ্চেষ্ট হৈ জনকান্ধজা সীতা সাগৰতে পৰি গৈছে।

১১। আহা! সীতাৰ অকণমান প্ৰাণ, সহায় সাৰথি হীনা হৈ নিজৰ পাণ্ডিত্য বৰ্ণ বক্ষা কৰাবলৈ বাঙতে সম্ভৱতঃ হতভাগিনী সীতাক বাবণে বাটীয়ে পেলালে।

১২। অথবা এনেও হ’ব পাৰে যে বাবণৰ ছটফটাবা সপত্নীগণে সৰলমতি ক্ৰকমৰনা সীতাক হিংসাতে ধাই বৈছে।

১৩। কিম্বা নহলে বাবণৰ অন্তঃপুৰৰ কোনো ঠাইত আবদ্ধ হৈ থাকি শিলৰাঘৰ ভিত্তৰত থকা শালিকীৰ নিচিনা সীতা দেবীয়ে ভীষণ ভাবে চিঞ’ব-বাখৰ কৰিয়ে আছে।

১৪। হুম্বাৰা সীতাৰ জনকৰ কুলত জন্ম, তেওঁ ৰামৰ পত্নী, এনেহেন বংশদৌৰৱৰ অধিকাৰিণী হৈ তেওঁ বাবণৰ বক্ততা মানিব পাৰে কেনেকৈ ?

১৫। যি হওক বামৰ প্ৰিয়া ভাৰ্যা সীতা যদি দেখা পাব নোৱাৰাকৈ কৰবাভ আছে, অথবা তেওঁক দেখা পোৱাটো তেনেই অসম্ভৱ অথবা যদি তেওঁ প্ৰাণকে ত্যাগ কৰিছে, কথাটো নিশ্চয়কৈ নজনাকৈ মই কোনো বিষয়ে বামক একোটা জনাব নোৱাৰোঁ।

১৬। বৰ্তমান ক্ষেত্ৰত দেখা নাই বুলি কোৱাটো যেনে দোষনীয়, নোকোৱাটোও তেনে, এনেদৰে মই কিটো কৰা উচিত এয়ে হৈছে মোৰ পক্ষে এটা বিষয় সম্ভাৰ কাৰণ।”

১৭। ঘটনা এনেভাবে উপস্থিত হোৱাত সেই সময়ত তেওঁৰ কৰ্তব্য কি হ'ব পাৰে, এই বিষয়ে হুমায়ে পুনঃ চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

১৮। তেওঁ ভাবিলে “যদি সীতাৰ লগত সাক্ষাৎ নোহোৱাকৈ মই ইয়াৰপৰা বান্দৰ-বজাৰ নগৰলৈ যাওঁ, তেনেহলে মোৰ এই পুৰুষাৰ্থ কি ফল হ'ল ?

১৯। তেতিয়া হলে মোৰ সমুদ্ৰ লঙ্ঘন, লঙ্ঘাত প্ৰৱেশ আৰু বান্দৰসকলক চোৱাৰ পৰা একো ফল নধৰিল।

২০। এইদৰে মই কিঙ্কিডাত উপস্থিত হলে স্থগীৰ্ব অথবা বান্দৰবিলাকে একত্ৰ হৈ মোক কি ক'ব অথবা দশৰথনন্দন দুজনাই বা ক'ব কি ?

২১। মই গৈ সীতাক দেখা নাপালোঁ বুলি এই নিদাক্ষণ বাতৰিটো কাকুস্থ বামক জনালে, তেওঁ সেই মুহূৰ্ততে প্ৰাণত্যাগ কৰিব।

২২। এই অশুভ বাতৰিটো তেওঁৰ পক্ষে এনে কঠোৰ, ভয়ঙ্কৰ অসহনীয়, উগ্ৰ আৰু ইন্দ্ৰিয় সন্তাপক যে তাক শুনামাত্ৰকে তেওঁ আৰু জীৱিত নাথাকে।

২৩। ককায়েক এইদৰে দুৰ্দশাগ্ৰস্ত হৈ মৰা শুনিলে মেধাবী ভায়েক লক্ষ্মণে জীয়াই নাথাকে।

২৪। ভ্ৰাতৃযুগল বিনাশপ্ৰাপ্ত হোৱা শুনিলে ভৰতেও প্ৰাণ এৰিব আৰু ভৰতৰ মৃত্যুত শত্ৰুগণ জীৱিত নাথাকিব।

২৫। সকলোটি পুত্ৰ এইদৰে বিনাশপ্ৰাপ্ত হোৱা দেখি তেওঁলোকৰ মাতৃবৰ্গ কৌশল্যা, স্নহিজ্ঞা আৰু কৈকেয়ীয়েও নিশ্চয় প্ৰাণত্যাগ কৰিব।

২৬। বান্দৰৰাজ স্থগীৰ্ব কুডৰ্জ আৰু সত্যপ্ৰভিজ্ঞ ; বামৰ এনে অবস্থা দেখি ভেৰোঁ জীৱন বিসৰ্জন দিব।

২৭। আৰু তেতিয়া স্বামীৰ শোকতে অভিভূত কৰ্মাই মনত ভীষণ আঘাত পাব আৰু নিৰানন্দ আৰু দীনভাবে ভেৰোঁ প্ৰাণত্যাগ কৰিব।

২৮। বাৰ্মীৰ কাৰণে ভাবা এনেয়ে শোকাভিভূত ; এনে অবস্থাত পৰিলে শেহত ভেৰোঁ আৰু জীয়াই থকা সম্ভৱ নহ'ব।

২৯। তেতিয়া পিতাক আৰু মাকৰ শোকত আৰু স্থগীৰ্বৰ মৃত্যুত কৰ্মাৰ অজ্ঞেও প্ৰাণ বিসৰ্জন দিব।

৩০। এনেবোৰ ঘটনা হৈ যোৱাৰ পিচত বনবাসী বান্দৰবোৰে তেওঁলোকৰ প্ৰভুৰ হাতৰ তলুৱা আৰু মূৰিৰে তেওঁলোকৰ মূৰত আঘাত কৰিব ধৰিব।

৩১। তেওঁলোকে বান্দৰৰাজ স্থগীৰ্বৰ পৰা দান, সান্না, দান আৰু যশস্তা লাভ

কৰি লাগিও আক পাগিও। এনেদৰে হুয়ানৰ মোকত ভেঙলোকেও প্ৰাণ ধাৰণ কৰি নাথাকে।

৩২। বন, পৰ্ৱত অথবা শুভাপ্ৰদেশ ক'তো বান্দৰ বীৰগণে আনন্দ বোলা বস্তু আক নাপায়।

৩৩—৩৪। পুত্ৰ, দাৰা আক অমাত্যবৰ্গেৰে সৈতে ভেঙলোকৰ প্ৰভুৰ নিদ-হও নকলোৱে পৰ্ৱতৰ ওপৰৰ পৰা সমান অসমান ঠাইত জপিয়াই পৰিব, অথবা বিষপান, উদ্‌বন্ধন কৰি কৰি নাইবা অগ্নিত প্ৰবেশ কৰি, উপবাসে থাকি অথবা অস্ত্ৰৰ সহায় লৈ প্ৰাণত্যাগ কৰিব।

৩৫। মই অহুমান কৰিব পাৰিছোঁ। মই লৈ পোৱাৰ লগে লগে এক যোৰতৰ অসহনীয় কান্দোনৰ বোম উঠিব, লগতে ইচ্ছাকৃতকৰ নাথ আক বনবাসী বান্দৰসকলৰ বিনাশ উপস্থিত হ'ব।

৩৬। গতিকে মই ইয়াৰ পৰা কিছুদূৰলৈ উভতি আক নাযাওঁ, ১মখিলীৰ সাক্ষাৎ নোপোৱাকৈ মই হুয়ানৰ আগত মুখ দেখুৱাব নোৱাৰোঁ।

৩৭। যদি মই উভতি নলৈ ইয়াতেই থাকোঁ তেন্তেহাল ধৰ্ম্মাত্মা মহাবতী হুয়ান আশাতে জীয়াই থাকিব আক মহাতেজস্বী বান্দৰকুলো জীৱিত থাকিব।

৩৮। যদিহে জনকস্বজা সীতাক দেখা নাপাওঁ তেন্তে সংযতেন্দ্ৰিয় হৈ সন্তুষ্ট হি পাওঁ তাকে ভক্ষণ কৰি বাণপ্ৰস্তু হৈ গছৰ ওৰিও বহি থাকিম।

৩৯। অথবা বহুকালমূলে পৰিপূৰ্ণ এই সাগৰৰ উপকূলত চিত্তা নিৰ্দ্ধাণ কৰি প্ৰজ্জলিত অগ্নিত প্ৰবেশ কৰিম।

৪০। নাইবা অনশন ভ্ৰম অবলম্বন কৰি নিম্নলবীৰ লাভ কৰাৰ পিচত, কাউৰী আক স্বাপদজন্তুৰে মোৰ এই শৰীৰটো ভক্ষণ কৰিব।

৪১। মই জনাত ঋষিসকলে শৰীৰবন্ধনৰপৰা মুক্তিলাভ কৰাৰ আক এটা উপায় নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিছে; সেইমতে যদিহে জানকীক দেখা নাপাওঁ তেন্তে জলত প্ৰবেশ কৰিয়ে প্ৰাণ এৰিম।

৪২। মোৰ সুকাৰ্য্যৰ কলন্ত সৌভাগ্যক্ৰমে লক যশস্তাৰ পৰা যি দুৰীৰ্ণ উপাৰ্জন কৰিছোঁ এতিয়া সীতাৰ বাতৰি নোপোৱাৰ কাৰণে সি চিৰকাললৈ লোপ হ'ব।

৪৩। এভেঁকে সংযতচিত্তে তাপসৰ ভ্ৰম লৈ গছৰ ওৰিতে বাস কৰি থাকিম, ভৰাপি অনিভনয়না সীতাক নেদেখাকৈ মই ইয়াৰ পৰা নাযাওঁ।

৪৪। সীতাৰ সংবাদ বোলোৱাকৈ লগে অজ্ঞান সৈতে বান্দৰবোৰৰ কোনোজন জীয়াই নাথাকিব।

৪৫। এতিয়া যি দেখিছোঁ মৰণ হলে বহুত যোনে স্পৰ্শ কৰিব কিন্তু জীয়াই থাকিলে বহুত ভ্ৰত কল লাভ কৰাৰ সম্ভাৱনা থাকে। এভেঁকে মই জীৱনকে ধাৰণ কৰি থাকিম কিন্তুো ভেতিয়াহলে সকলোৰে পক্ষে এদিন নহয় এদিন হুথৰ সম্ভাৱন পোৱাটো হুনিষ্ঠ।

৪৬। কপিহুত্ৰৰ হুয়ানে এইবোৰ মনে মনে বহুত হুথৰ কথা স্মৰণ কৰি, কোনোপধ্যে মোকৰ পাৰকুল নাপালে।

৪৭। তাৰ পিচত ধৈৰ্য্যশীল কপিপ্ৰবৰ হুহুমানৈ ভেওঁৰ নিজ বিজ্ঞমকে সাবোণত কৰি লৈ স্থিৰ কৰিলে “নহয়, আন সকলোকে এৰি মহাবলশালী দশগ্ৰীৱ বাবণকে বধ কৰোঁ, তেনেহলে সীতাক হৰণ কৰি সি যি বৈৰিতা আচৰণ কৰিছিল তাৰ পোতক ভোলা হব।

৪৮। অথবা বাবণক সাগৰৰ ওপৰলৈ তুলি নি পশুপতিৰ ওচৰত পশু বলি দিয়াৰ দৰে বামৰ ওচৰত তাক উপহাৰস্বৰূপে দান দিওঁ।”

৪৯। সীতাক বিচাৰি নাপাই নানাপ্ৰকাৰৰ ভাবনা চিন্তাতে অভিভূত হৈ হুহুমানৈ পুনঃ ভাবিবলৈ ধৰিলে।

৫০। “বাক, যেতিয়ালৈকে সীতাক দেখা নাপাওঁ তেতিয়ালৈকে বাবে বাবে এই লঙ্কাতে বিচাৰি চাওঁ।

৫১। সম্পাতিৰ কথামতে যদিওবা বামক ইয়ালৈ লৈ আহো, তেতিয়াহলে বাম ইয়ালৈ আহি তেওঁৰ ভাৰ্যা সীতাক দেখা নাপালে সেই খণ্ডতে তেওঁ বান্দৰকুলক বিনাশ কৰিব।

৫২। এতেকে সংযতাহাৰী আৰু সংযন্তেন্দ্ৰিয় হৈ ইয়াতেই বাস কৰি থাকিম। মোৰ কাৰণে সকলো নৰ আৰু বান্দৰকুল বিনষ্ট হোৱাৰ কাৰণ নাই।

৫৩। সন্মুখতে মহা মহা বৃক্ষৰাজিৰে ভৰা এই যে মহৎ অশোক বন, বৰ্ত্তমানে মই তালৈ যাওঁ, এই ঠাইডোখৰত মই সীতাক এতিয়ালৈ বিচৰা নাই।

৫৪। অষ্টবত্ৰ, একাদশ কল্প, দ্বাদশ আদিত্য অশ্বিনীকুমাৰদ্বয় আৰু মৰুৎগণ সকলোকে নমস্কাৰ কৰি ৰাক্ষসকুলৰ শোকবৰ্দ্ধক হিচাপে মই তালৈ যাবলৈ আগবাঢ়িলোঁ।

৫৫। যদিহে সীতা তাত আছে তেন্তে তাত থকা ৰাক্ষসবিলাকৰ ওপৰত জয়লাভ কৰি, তপস্বীজনৰ আগত সিদ্ধি দান কৰা দি ইক্ষাকুলুলনন্দিনী দেৱী সীতাক বামৰ ওচৰত শোধাই দিম।”

৫৬। এইদৰে অলপ সময় চিন্তা কৰি মহাবাহু মাকতনন্দন হুহুমানৈ আকুলচিন্তে ৰিয় হ’ল।

৫৭। তাৰ পিচত স্তুতি কৰাৰ চলে তেওঁ কবলৈ ধৰিলে :—সম্মুখে সৈতে বামক নমস্কাৰ, জনকাস্বজা দেৱী সীতাক নমস্কাৰ, কল্প, ইন্দ্র, আদিত্য আৰু বায়ুদেৱক নমস্কাৰ, চন্দ্ৰ, অগ্নি আৰু মৰুৎগণকো মোৰ নমস্কাৰ।”

৫৮—৫৯। এইদৰে তেওঁলোকক নমস্কাৰ কৰি উঠি স্তম্ভীবলৈ নমস্কাৰ জনাই মাকভাস্বজ হুহুমানৈ চাৰিওফালে এবাৰ চকু ফুৰাই চালে, আৰু তাৰ পিচত অশোক বনত উপস্থিত হৈ তেওঁ তাত কি কৰিব এই বিষয়ে চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

৬০। “এই অশোকবন বহু কাননে পৰিপূৰ্ণ আৰু জলসিক্তনৰ আহিলাপাতি আৰু নানা সংস্কাৰৰ দ্বাৰা সুশোভিত, এতেকে নিশ্চয় বহুত ৰাক্ষস ইয়াত বাস কৰি আছে।”

৬১। বহুত ৰাক্ষসে ইয়াৰ বৃক্ষসমূহ বন্ধা কৰি থাকিব পাৰ। বিশ্বাস্য তপস্বান বায়ুও তাত প্ৰবলবেগে বৰ নোৱাৰে।

৬২। বায় আৰু বায়বৰ কাৰণে যোৰ এই শব্দটো মই শক কৰি গৈছোঁ।
প্ৰাৰ্থনা কৰোঁ যেন ঋষিগণে সৈতে দেবভাসকলে মোক সিদ্ধিলাভ কৰাত সহায় কৰে।

৬৩। স্বয়ম্ভু ভগবান ব্ৰহ্মা, দেবগণ, উপৰীগণ, অগ্নি, বায়ু সৰ্বজননময়ত্বত্ব হস্তধাৰী
ইন্দ্ৰ, পাণ্ডিত্য বৰুণ, চন্দ্ৰ, আদিভা, মহাত্মা অশ্বিনীযুগল, মৰুৎগণ, সকলো প্ৰাণী আৰু
প্ৰাণীসকলৰ যি অধীশ্বৰ ভেৰী, এওঁত্ৰি জনসাধাৰণৰ অকুণ্ঠ বিদগ্ধ সিদ্ধপুৰুষ সৰ্বজ্ঞ
বিচৰণ কৰি ফুৰে তেওঁলোক সকলোৰে যোৰ কাৰ্য্য সিদ্ধিত সহায় কৰক।

৬৬। হাৰ। কেতিয়ানো মই উন্নত নাসিকাস্থত, শুভ্ৰবৰ্ণ, পবিত্ৰ হাঁহি সৰা, পদ্মপদ্ম
লোচনা, বিমল চন্দ্ৰকান্তি তুল্যা আৰ্য্য সীতাৰ বদন দৰ্শন কৰিব পাৰোঁ।

৬৭। আহা। ক্ষুদ্ৰমতি নীচাশয় নিহুৰমুৰ্ত্তি ভয়তৰূপে কপধাৰী সেই বাকদে সাধু
ছদ্মবেশ ধাৰণ কৰি বলপূৰ্ব্বক হতভাগিনী অবলা সীতাক হৰণ কৰি আনিছে। এতিয়া কি
উপায়ে মই তেওঁৰ সাক্ষাৎ লাভ কৰিব পাৰোঁ ?”

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত ব্ৰহ্মোদয় সৰ্গ সমাপ্ত ॥

চতুৰ্দশ সৰ্গ

অশোক বনত প্ৰবেশ আৰু সীতাৰ অন্বেষণ

১। তাৰ পিচত মহাতেজস্বী হনুমানে অলপ সময় সীতাৰ বিষয়ে ধ্যান কৰি মনতে
সীতাক লাভ কৰিলে আৰু তাৰ পিচত বায়বৰ অন্তঃপুৰ সংগত প্ৰাচীৰৰ পৰা জাপ হাৰি
অশোক বনৰ প্ৰাচীৰত উপস্থিত হল গৈ।

২। হনুমানে প্ৰাচীৰত উপনীত হৈ বনত আদি সকলো গছতে উৎপন্ন নানানবিধ
প্ৰস্তুতিত গছৰ আগভাগ দেখি মনৰ আনন্দতে তেওঁৰ সৰ্ব্বশৰীৰ পুলকিত হৈ উঠিল।

৩-৪। তাত ফুলি থকা সাল, আশাক, ভবা, চন্দক, উদালক, নাহৰ গছ, বাহুবৰ
পুণৰ নিচিনা বঙা আম লাগি থকা গছ আৰু লতাই চাৰিধকা আৰণ্যহৰোৰ দেবি গছৰ
পৰা ওলোৱা নাৰাচ বাগৰ দৰে একে জাপতে তেওঁ সেই উপবনত উপস্থিত হল।

৫-৬। বনৰ ভিতৰত প্ৰবেশ কৰি কপিগ্ৰবেৰে বেৰিলে বিচিত্ৰ পতীৰে পৰিপূৰ্ণ,
সোণ আৰু কপৰ বৰণৰ বৃক্ষবাজিৰে সমাক্ৰান্ত, বিহু আৰু বৃগসমূহে পৰিবাৰিত সেই
চিক্ৰকাননে উদিত সূৰ্য্যৰ নিচিনা শোভা ধাৰণ কৰিছে।

৭-৮। সৰ্বজনবিজ্ঞতা বৰবৰ্ণিনী বাজকণ্ঠা সীতাৰ অহুৰতান কৰিবলৈ গৈ
অশোকবনৰ এটাইবোৰ পতপতীকে তেওঁ জনাই ফুলিলে।

১০। হঠাতে চবাইবোৰ উজাৰ খাই উঠাত তেওঁলোকৰ পাখিৰ কোবত যি বতাহ সমুখিত হল তাতেই গছ-গছনিৰ পৰা নানা বৰণৰ ফুলবোৰ সৰি পৰিব ধৰিলে, অহুমান হল যে তাত পুষ্পবৃষ্টিহে হব ধৰিছে।

১১। এইদৰে সৰি পৰা ফুলবোৰে তেওঁক আবৃত কৰাত মাকতাল্লজ হনুমানে অশোক বনৰ ভিতৰত পুষ্পময় পৰ্কটসদৃশ শোভা ধাৰণ কৰিলে।

১২। বনৰ ভিতৰত গছসমূহৰ মাজত চাৰিওফালে লৰি ফুৰা দেখি তাত থকা প্ৰাণীসমূহে তাৰিলে স্বয়ং বশন্তকালে মুষ্টি ধাৰণ কৰি অশোক বনত বিৰাজ কৰিছে।

১৩। এইদৰে লৰি ফুৰোঁতে অশোকবনৰ ভিন ভিন অংশ গছসমূহৰ পৰা সৰি পৰা নানাবিধ ফুলৰে পৰিবাৰ্য হোৱাত অশোকবনৰ সমগ্ৰ ভূমিখণ্ড নানালঙ্কাৰ বিভূষিতা এগৰাকী বমণীৰ দৰে হৈ পৰিল।

১৪। মহাবলী কপিবৰৰ শৰীৰৰ শক্তিৰ বলত গছবোৰ বাৰ বাৰ জোকাৰ খাই উঠাত নানাবৰণৰ বিচিত্ৰ ফুলবোৰ তললৈ সৰি পৰিব ধৰিলে।

১৫। হনুমানৰ জোকাৰণিত গছৰ আগভাগৰ পকা পাত, ফুল আৰু মূলবোৰ পৰি গল আৰু ডেতিয়া পাশা থেলত হাবি গাৰ পৰা বজ্জ আভৰণাদি পেলাই থৈ পাশা খেলুৱৈয়ে যেনে ৰূপ ধাৰণ কৰে অশোক বনৰ বৃক্ষসমূহৰো ৰূপ তদনুৰূপ হল।

১৬—১৭। মহাবেগী হনুমানে গছবোৰ লবাই দিয়াৰ লগে লগে ফলদান বৃক্ষসমূহৰ পৰা পাঁড়-ফুল আৰু ফলবোৰ সৰি পৰিল, চবাইবোৰ তাৰ পৰা উৰি গল আৰু শেহত গছৰ গুৰিমাত্ৰ অবশিষ্ট বল গৈ।

১৮—১৯। কপিপ্ৰবৰ হনুমানে গছত উঠি নেজ, হাত আৰু ভৰিৰে গছৰ ডাল-পাত চুৰমাৰ কৰাত সেই গছবোৰেৰে সৈতে অশোক বনখনো চুৰনত ক্ষতাবধা, নধাৰিতা লোককেশী যুৱতী যেন হৈ পৰিল।

২০। বৰ্ষাকালত বায়ুৱে মেঘমালাক যিদৰে ছিন্ন বিচ্ছিন্ন কৰে কপিপুত্ৰৰ হনুমানেও সেইদৰে বনৰ লতাবোৰ টানি আঁতুৰি একাকীৰ কৰিলে।

২১—২৪। তাৰ পিচত সেই অশোক বনতে ঘূৰি পকি কপিপ্ৰবৰ হনুমানে দেখিলে তাৰ ভূমিভাগ সোণ, ৰূপ আৰু মণি মুক্তাবে বহোৱা, জলাশয়বোৰ বিবিধ আকৃতিৰ আৰু উৎকৃষ্ট পানীৰে পৰিপূৰ্ণ, ঠায়ে ঠায়ে মহামূল্যৰ মণিৰে নিৰ্ম্মিত সোণান শ্ৰেণী, জলাশয়ৰ ওচৰৰ বালিময় ভূমি মুক্তা প্ৰবালেৰে শোভিত, তাৰ মাজতে আকৌ ক্ষটিক মণিৰে বহোৱা সমস্ত ঠাইবোৰ, ভীৰসমূহ সোণৰ, বিবিধ পাদপেৰে উপশোভিত, প্ৰস্তুতি পছম আৰু উৎপলখণ্ড তাত বিৰাজমান আৰু চক্ৰবাক, ডাউক, হংস আৰু সাবস পক্ষীৰ ৰবে ই নিনাদিত।

২৫। চাৰিওফালৰ পৰা প্ৰবাহিত হৃদীৰ্ঘ নদীসমূহে সিহঁতৰ অয়তন্য নিৰ্ম্মল জলবাখিৰ দ্বাৰা তাৰ জলাশয়বোৰ বিভূষিত কৰি ৰাখিছে।

২৬। শই শই লতা তাৰ ওপৰত হালি পৰিছে, চাৰিওফালৰ উপবনবোৰ কল্পবৃক্ষৰ পুষ্পে পৰিপূৰ্ণ, আৰু নানা গন্ধেৰে আবৃত, আৰু মাজে মাজে কবৰীৰ বৃক্ষ তাৰ শোভা বঢ়াই তুলিছে।

২৭—২৮। জলাশয় দৰ্শনৰ পিছত পৃথিৱীৰ ভিতৰতে শ্ৰেষ্ঠ আৰু বৰদীৰ্ঘ এটা পৰ্ৱত কপিমাৰ্জুল হুম্মানৰ চকুত পৰিল। মেঘৰঙ সঙ্গ এই পৰ্ৱত বহুত বহুত উন্নত আৰু বিচিত্ৰ শৃঙ্গমালাৰে পৰিৱৃত্ত, আৰু তাৰ চাৰিওফাল শিলাগৃহ আৰু নানা ভৱৰূপ ক্লক পদ্বিপূৰ্ণ।

২৯। কপিৰে দেখিলে প্ৰিয়পাত্ৰীয়ে বোহ কৰি প্ৰিয়জনৰ কোলাৰ পৰা আঁপ দি যিদৰে আঁতৰি যায়, এই পৰ্ৱতৰ পৰাও এখন নৈ সেইদৰে কাগৰি পৰিব ধৰিছে।

৩০। নৈৰ পাৰত থকা গছবোৰৰ আগবোৰ তাৰ ওপৰত হাউলি পৰাত অহুমান হল যেন খঙৰ জালতে প্ৰিয়জনক এৰি যাব খোজা কামিনীক তেওঁৰ প্ৰিয়বন্ধু সকলে বাধাহে দিছে।

৩১। তাৰ পিচতে গছৰ ঠাল তেঁতুলিত লাগি পানীয়ে ওলোটো মুখে বৰ ধৰা দেখি কপিপ্ৰবৰৰ মনত ভাব হল যে কামিনীয়ে পুনঃ প্ৰসঙ্গ হৈছে যেন তেওঁৰ কান্ধৰ ওচৰ চাপিব খুজিছে।

৩২। এই পৰ্ৱতৰ ওচৰত নানা ভৱৰূপ পক্ষীগণে পৰিপূৰ্ণ পদ্ম ফুলৰ সৰোবৰ এটাও হুম্মানৰ চকুত পৰিল।

৩৩। লগতে শীতল জলে ভৰপূৰ বৃহৎ কৃত্ৰিম এটা পুখুৰী তেওঁ দেখিবলৈ পালে। এই পুখুৰীলৈ নমা ঘাটবোৰ শ্ৰেষ্ঠ মণিৰে নিৰ্মিত আৰু তাৰ ওচৰৰ বালিময় ঠাইবোৰ মুক্তা মণিৰে স্থপোভিত্ত।

৩৪—৩৬। এই পুখুৰীটো দাঁতিকাষৰৰ নানাবিধ বৃক্ষ আৰু বিচিত্ৰ কাননৰ দ্বাৰা পৰিপূৰ্ণ, তাৰ দাঁতিত স্বয়ং বিশ্বকৰ্মাদেৱৰ নিৰ্মিত স্বৰূপ প্ৰাসাদসমূহ আৰু বহুত বহুত কৃত্ৰিম উপবনে তাৰ শোভা বঢ়াইছে। তাত যিবোৰ বৃক্ষ আছে, সকলোবোৰ ফল আৰু ফুলে পৰিপূৰ্ণ, সিহঁতৰ আগভাগবোৰ ছত্ৰাকাৰ আৰু মনোৰম।

৩৭। গুৰিৰ বেদীবোৰ সোণৰ নিৰ্মিত আৰু বহুবিধ লতাগতাবে আবৃত্ত; এইবোৰ দেখি শুনি মহাকপি হুম্মানে স্বৰ্ণময় এজোপা নিতগছ তাত দেখা পালে; এই গছৰ চাৰিওফালে থকা বেদীবোৰে স্বৰ্ণময়।

৩৮। অশোক বনৰ ভিতৰত থকা সকলো জুতাগ, পৰ্ৱত, নিজৰা আদি চাই লোৱাৰ পিচত অগ্নিসমুজ্জল আন আন বৃক্ষসমূহো তেওঁৰ চকুত পৰিল।

৩৯। মহাকপি হুম্মানে যেক পৰ্ৱত সঙ্গ কপ ধাৰণ কৰি বৃক্ষৰাজিৰ শোভাতে শোভাবিত্ত হল আৰু নিজকে নিজে অহুমান কৰিলে তেওঁ যেন সোণৰ কপৰে প্ৰাপ্ত হৈছে।

৪০—৪১। বতাহ বলিৰ ধৰাত, অহুৰ আৰু পল্লবে স্থপোভিত্ত কাকজমৰ পুলিত উৰাজি কলিত হৈ উঠিল আৰু লগে লগে সিহঁতৰ মাজৰ পৰা নই নই নক বুবুৰাব জনি বাজি উঠিল, এইবোৰ দেখি কপিপ্ৰবৰ বিস্ময়ান্বিত হল। তাৰ পিচত মহাবেপৰাৰ হুম্মানে পাঁতলস্বৰূপে আবৃত্ত কৰি বধা সেই লিংগলা গছ জোপাত উঠি ভাবিবলৈ ধৰিলে।

৪২। এই গছৰূপিৰ পৰায়ে বামৰ দৰ্শনাকাখিনী শোক সন্তপ্তা হুৱাতিহুৱা বৈদেহীক আপোন মনে ইকালে দিকালে ঘূৰি হুৱা অৱস্থাত যই দেখা পাম।

৪৩—৪৪। নিশ্চয় এয়ে হুৱান্না সেই বাকসৰ চন্দৰ, চম্পক, বহুল আদি ক্লকৰে

স্বশোভিত বয়সীৰ অশোক বন। আৰু পক্ষীগণে পৰিখ্যাপ্ত এইয়ে মনোৰম পদমকুলে পৰিপূৰ্ণ পুখুৰী। ৰাজমহিষী জামকী নিশ্চয় ইয়ালৈ আহিব।

৪৫। ৰাখৱৰ প্ৰিয়ান্ধাৰ্য্য ৰাজমহিষী সীতাই বন উপবনত ভ্ৰমণ কৰিয়েই ভাল পায়। বৰ্ত্তমানে ৰামৰ বিৰহত কাভৰা হৈ তেওঁ নিশ্চয় এইপিনে আহিব।

৪৬। সীতাৰ চকুযুৰি যুগ শিশুৰ নিচিনা ধুনীয়া, তেওঁ এই বনৰ সকলো বিষয়ে অভিজ্ঞ। বৰ্ত্তমানে ৰামৰ কাৰণে শোক আৰু চিন্তাতে সম্ভ্ৰান্ত, এতেকে এই সময়ত তেওঁ নিশ্চয় ইয়ালৈ আহিব।

৪৭। চাক নেত্ৰা সীতাৰ বনবাসতেই বতি, এতেকে ৰামৰ শোকত অভিজ্ঞতা হৈ এই বনত বিচৰণ কৰি ফুৰিবলৈ তেওঁ নিশ্চয় ভাল পাব।

৪৮। পূৰ্বৰেপৰা বনবিহাৰী পশুপক্ষীগণক চাবলৈ জনক দুহিতা ৰামৰ প্ৰিয়া ভাৰ্যা সতী সীতাদেবীৰ বৰ হেপাহ।

৪৯। সন্ধ্যাকালৰ যি কৰ্ত্তব্য তাক পালন কৰিবলৈ তেওঁ ইচ্ছুক, এতেকে এই পুৱাৰ সন্ধ্যা সমাপন কৰিবলৈ নাৰীশ্ৰেষ্ঠা শ্ৰীমা সীতাদেবী পবিত্ৰ জলপূৰ্ণ। এই মৈলৈ নিশ্চয় আহিব।

৫০। মনোৰম এই অশোকবন সৰ্ব্বজন বিদিতা, পতিভ্ৰতা সূচৰিত্ৰসম্পন্ন। পাৰ্থিবেশ্ব ৰামৰ পত্নীৰ প্ৰকৃততে অমূৰূপ স্থল।

৫১। সেই চন্দ্ৰবদনা দেবী যদিহে জীবিতা আছে তেন্তে এই সময়ত তেওঁ শীতল-সলিলা এই মৈলৈ নিশ্চয় আহিব।”

৫২। ইয়াকে ভাবি মহাত্মা হনুমানে ইকালে সিকালে চাই মহাজেন্মপত্নীৰ আগমন প্ৰতীক্ষা কৰি পাতে ভৰপূৰ সেই গছজুপীলৈ গৈ ভাত লুকাই ৰাখিল।

॥ ইতি স্কন্দবৰ্ণনৰ অন্তৰ্গত চতুৰ্দশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

পঞ্চদশ সৰ্গ

অশোক বনত ঘোষাকৃতি বাক্সীৰ মাজত সীতাক দৰ্শন

১। হনুমানে শিশুগছ জোপাৰ ওপৰত থিতাপি লৈ মৈথিলীক বিচাৰি ইফালে সিফালে চাই, গোটেইখন অশোকবনৰ ওপৰতে দৃষ্টিপাত কৰিবলৈ ধৰিলে।

২। তেওঁ দেখিলে এই বন সম্ভানক নামৰ লতা আৰু গুহসমূহে উপশোভিত, দিবা গছ আৰু বনে পৰিপূৰ্ণ, আৰু সকলোপিনে সৌষ্ঠবময়।

৩। এই বন সৰগৰ নন্দনকানন সদৃশ, যুগ আৰু পক্ষীকুলেৰে পৰিপূৰ্ণ স্বৰ্ণময় প্ৰাসাদে স্তম্ভোভিত আৰু মন্ত কোকিলৰ বাবে মুখৰিত।

৪। তাৰ পৃথ্বীবোৰ সোণৰ উৎপল আৰু পল্লবোৰে পৰিশোভিত গুহসমূহ বহুভা-
বিশিষ্ট আৰু বহুত আসন আৰু আন্তৰণে পৰিব্যাপ্ত।

৫—১১। শিশুগছ গছতে থাকি সকলো প্ৰকাৰে উৎপন্ন ফল আৰু ফুলে ভৰি থকা গছবোৰৰ শোভা আৰু প্ৰস্ফুটিত অশোক ফুলৰ সৌন্দৰ্য্য দেখি হনুমানৰ ভাব হল যেন সমগ্ৰ অশোক বন স্তম্ভোদয়ৰ প্ৰভাভোহে দীপ্তিমান হৈ আছে। অশোক গছৰ পাত ঘন, তথাপি শই শই নানা বৰণৰ পক্ষী পুষ্পবাণীৰে বিকীৰ্ত্তিত হৈ বাবে বাবে ডাঙে পৰাত পাতবোৰ ভেঁনেই ঢাক খাই পৰিল অনুমান হল যেন পত্ৰবিহীন ঠাল ঠেঙলিযুক্ত হৈছে অশোক গছবোৰ তাত থিয় হৈ আছে। হনুমানে দেখিলে গুৰিবেশৰা ফুলে জকমকাই থকা অশোক গছবোৰে ফুলৰ ভৰতে ভূমি স্পৰ্শ কৰি আছে। আৰু প্ৰস্ফুটিত কণিকাৰ আৰু কিংগুক গছৰ শোভাতে সেই ঠাই ডাঙৰে সমজল ৰূপ ধাৰণ কৰিছে। এইদৰে পুন্নাগ, সপ্তপৰ্ণ, চম্পক, উদালক আদি গছবোৰেও সিহঁতৰ হৃদিত্ত ভাৱে সৈতে ফুলৰ শোভাতে জকমকাই আছে। এই বনৰ ভিতৰত হাজাৰ হাজাৰ অশোক গছ বিভ্ৰমণ, তাৰ ভিতৰত কিছুমান স্বৰ্ণসদৃশ কিছুমান অগ্নিসম প্ৰভাশালী আৰু কিছুমান নীলাঞ্জনসদৃশ ককাত; এইবোৰ দেখাৰ পিচত কপিপ্ৰবৰ হনুমানৰ বাধ হল এই অশোক বন সৰগৰ দেবভাসকলৰ নন্দনকানন অথবা কুবেৰৰ চিত্ৰবৰ বনৰ সদৃশ।

১২। অথবা বনৰীয়া সৌন্দৰ্য্যযুক্ত অচিন্ত্য আৰু দিবা এই উপবনে স্তম্ভোদয় কাননকে চেৰ পেলাই তাৰ পুন্সসমূহৰ জ্যোতিত দ্বিতীয় এখন আকাশৰূপে যেন শোভা ধাৰণ কৰিছে।

১৩। তেওঁৰ অনুমান হল শই শই বিচিত্ৰ পুষ্পবনৰ দ্বাৰা মণ্ডিত হৈ অশোকবনে পক্ষৰ সমুদ্ৰৰ ৰূপ লৈছে যেন তাত বিবাহ কৰিছে; এই উদ্যানৰ গুহসমূহ সকলো বহুতে উৎপন্ন ফুলেৰে শোভিত আৰু যুগতে স্তম্ভিত।

১৪। নানাবিধ যুগ আৰু পক্ষীৰ মাজত যুধবিভ আৰু পবিত্ৰ হৃগন্ধে পৰিবাৰ্য্য উত্তানৰ
ৰূপ অতি বমনীয় আৰু মনোৰম হৈছে।

১৫—১৬। তাৰ পিচত ৰূপপ্ৰবৰ হুমুমাৰে এই অশোক বনত তেওঁৰ ওচৰত
শৈলৰাজ হিমালয়সম ওখ আৰু হৃগন্ধে পৰিপূৰ্ণ দ্বিতীয় গন্ধমাদন সদৃশ বিভোজন বৰ্ত্তলুকাৰ
এটা চৈত্যপ্ৰাসাদ দেখা পালে। এই প্ৰাসাদে হাজাৰ তন্ত্ৰৰ ওপৰত স্থিত হৈ শুভবৰ্ষ
কৈলাশ পৰ্ব্বত সদৃশ শোভা ধাৰণ কৰিছে।

১৭। তাৰ সোপান শ্ৰেণী প্ৰবাল মণিৰে সজোৱা আৰু ভেটিটো সোণেৰে নিৰ্মিত,
দেখিলেই চকুৰ দৃষ্টি হ্ৰাস হয়।

১৮। এই প্ৰাসাদ অতি নিখুঁল আৰু ওখ, অমুমান হয় যেন গগনগ্ৰহে স্পৰ্শ
কৰি আছে।

১৯। এই সকলো দেখি শুনি উঠাৰ পিচত মলিনবসনা, ৰাক্ষসীকলৰ দ্বাৰা
পৰিতৃতা, উপবাসত শুকাই ক্ষীণাই যোৱা, দীনবদনা, বাৰে বাৰে দীঘল দীঘলকৈ উশাহ
লৈ থকা গুৰুপক্ষৰ প্ৰথম ভাগৰ বিমল চল্লকলাসদৃশ কান্তিবিৰিষ্টা এগৰাকী বমণী তেওঁৰ
চকুত পৰিল।

২০। হুমুমাৰে দেখিলে ইয়াৰ ভিতৰতে যি অকণমান প্ৰভা তেওঁৰ চকুত পৰিল
তাতেই ধোৱাৰে আৱৃত অগ্নিশিখা সদৃশ তেওঁৰ মনোমোহা কান্তি প্ৰকাশ পাইছে।

২১। তেওঁৰ গাত হালধীয়া বঙৰ একেখনি মাজ বস্ত্ৰ, সময়ত অতি উত্তম ধৰণৰ হলেও
এতিয়া জীৰ্ণ আৰু মলিন অবস্থাত পৰিণত হৈছে। এই বস্ত্ৰে সৈতে, অলঙ্কাৰবিহীন অবস্থাত
সেই বমণীৰ ৰূপ পদ্মবিহীন, বোকাৰে পৰিপূৰ্ণ জলাশয় এটাৰ সদৃশ বুলি প্ৰতীয়মান হল।

২২। হতভাগিনী সেই বমণী শোকপীড়িতা আৰু দুখাভিভূতা হৈ থাকি কেতুগ্ৰহ-
পীড়িত বোহিণীনক্ষত্ৰ সদৃশ দেখা হৈছিল।

২৩। হুমুমাৰে দেখিলে বমণীৰ মুখখণ্ডল চকুৰালাৰে পুণ, ত্ৰিহীন আৰু অনাহাৰতে
শুকাই ক্ষীণাই যোৱা, শোকবিহ্বল অবস্থাত ধ্যানপৰায়না হৈ থাকি সদায় যেন দুখতে
কাল কটাই আছে।

২৪। অকল ৰাক্ষসীবোৰক হে চকুৰ আগত দেখি থাকি যুগীদলৰপৰা বিচ্ছিন্ন
হুকুৰৰ দলে বেচি থকা যুগীৰ যেনে ৰূপ হয় সেই বমণীৰো ৰূপ সেই সময়ত ভেনে
দেখা গৈছিল।

২৫। মেঘ আঁতৰি যোৱাৰ পিচত নীল বৰণৰ বনৰাজিৰে আৱৃত ভূমি ভাগৰ যেনে
শোভা হয় বমণীজনীয়েও তেওঁৰ জঘন প্ৰদেশলৈ ওলমি থকা চুলিৰ নীল নাগসদৃশ একেটা
মাজ বেগীৰে ভেনে শোভা ধাৰণ কৰিছিল।

২৬। এই নাৰী সকলো হৃথভোগৰ যোগ্য আৰু কোনোকালে কোনো প্ৰকাৰৰ
দুখকেই তেওঁ ভোগ কৰা নাই কিন্তু ভূখাপি তেওঁক শোকসন্তপ্তা, মলিন ভাবাপন্ন আৰু
শুকাই ক্ষীণাই যোৱা দেখি হুমুমাৰে যুক্তি-ভৰ্ক আৰু হেতু উপাদানৰ দ্বাৰা অনুমান কৰিলে
যে বিশালাকী এই নাৰীয়ে সীতা।

২৮। কামৰূপী সেই বাকসে হৰণ কৰি অনাৰ সময়ত এওঁৰ যেনে ৰূপ বুলি অহুমান হৈছিল, এই বৰণীৰ ৰূপো উদমূৰূপ। হনুমানে দেখিলে তেওঁৰ মূখমণ্ডল পূৰ্ণচন্দ্ৰ সদৃশ কান্তি বিৰিষ্ট, ক্ৰমুগল স্তম্ভৰ আৰু স্তনদ্বয় স্থোভন আৰু স্তম্ভাকাৰ, অহুমান হব যেন এই দেৱীয়ে তেওঁৰ শৰীৰৰ প্ৰভাবে চাৰিওফালৰ অন্ধকাৰ বিতাৰিত কৰিছে।

২৯। এওঁৰ কণ্ঠপ্ৰদেশে ইল্লনীল মণিৰ প্ৰভাতে নীল বৰণৰ ৰূপ ধাৰণ কৰিছে, ওঠচুখন বিম্বকল যেন বঙা, শৰীৰৰ মধ্যভাগ অপৰূপ আৰু সকলো অঙ্গই যথাস্থানত স্তম্ভৰভাবে সংস্থাপিত।

৩০। পদ্মপলাকী এই সীতা দেৱী মন্ত্ৰৰ পদ্মীকৰূপা আৰু চন্দ্ৰৰ প্ৰভাসদৃশ সকলো জগতৰে বৰেণ্যা।

৩১। শোভনাম্বুবিৰিষ্টা এওঁ সততে ভূতলশায়িনী হৈ থকাৰ কাৰণে দেখাতো ভাপসী-সদৃশ ৰূপ ধাৰণ কৰিছে আৰু সন্ততচিন্তে দুজৰ বাজপত্নী সদৃশ দীঘল দীঘল কৈ উশাহ লৈ আছে।

৩২। মহা শোকজ্বলে আবৃত কৰি ৰখাৰ কাৰণে আগৰ উজ্জলতা হ্ৰাস পোৱাত তেওঁ ধোৱাৰ জালে বেঢ়ি ধৰা বহিৰ শিখা সদৃশ প্ৰকাশ পাইছে।

৩৩—৩৫। সন্ধেহপূৰ্ণ কথাত দূষিত শ্ৰুতি, অজ্ঞানতাবে নষ্ট হোৱা ঐশ্বৰ্য্য, নাস্তিক বুদ্ধিৰ দোষত ছুটা প্ৰজ্ঞা, ভগ্ন মনোবৰণ বিধিনিষিদ্ধা সিদ্ধি ৰাগদ্বेषাদি দোষত ছুটা বুদ্ধি, অথবা নভবা নিচিন্তা অপবাদ কলহিতা কীৰ্ত্তিৰ যেনে অবস্থা, বামৰ সেৱাৰ পৰা বঞ্চিতা সীতাবে। অবস্থা সেই সময়ত উদমূৰূপ হৈছিল বুলি তেওঁৰ অহুমান হল।

৩৬। সীতাৰ চকুযুৰী মূণ শিশুৰ চকুৰ নিচিনা ধুনীয়া, তেওঁৰ চকুৰ নোমবোৰ ক'লা আৰু বক্তভাবাপন্ন, বাকসগণৰ দ্বাৰা প্ৰসীড়িত হৈ অবলাই বাস্পপূৰ্ণনত্ৰে ইফালে সিফালে চাই মলিনবসনে বাৰ বাৰ উশাহ লৈ আছে মাত্ৰ।

৩৭। সকলোপ্ৰকাৰ ক্ৰমণৰ অধিকাৰিণী হৈও ক্ৰমণ বিৰাজিতা অবস্থাত মলিন শৰীৰ আৰু দীনভাবাপন্ন বদনে সৈতে প্ৰলয়কালৰ মেঘাবৃত নক্ষত্ৰবাজ চন্দ্ৰৰ প্ৰভা সদৃশ তেওঁ প্ৰতিভাত হৈছিল।

৩৮—৩৯। চৰ্চ্চাৰ অভাবত আয়ত্ত কৰা বিজ্ঞা বিদৰে অপৰিস্ফুট হয়, অথবা ব্যাকৰণ আৰু অলম্বাদি শাস্ত্ৰৰ অসংযোগত বাক্যত যিদৰে প্ৰকৃত অৰ্থ হুটি নোলাই আন অৰ্থে প্ৰতিপন্ন হব বিচাৰে, সীতাৰ অলম্বাবিহীন ভাদৃশ অবস্থা দেখি হনুমানৰ মনতো পোনতে সন্ধেহমূলক ভাব উপস্থিত হল আৰু সেহেতু অভিকষ্টেবেহে জানিব পাৰিলে যে এওঁৰেই সীতা।

৪০। এইদৰে নানা কাৰণ আৰু হেতু ঘটুৱাই, হুক্তি তৰ্কৰ দ্বাৰা দ্বিৰ কৰিলে যে এওঁৰেই আয়ত্তলোচনা অনিচ্ছাকৃতপদমন্ত্ৰা ৰাজপুত্ৰী সীতা।

৪১। পূৰ্বতে বামে বৈদেহীৰ বি অঙ্গত যেনে অলম্বাবৰ বৰ্ণনা কৰিছিল তেওঁৰ শৰীৰ উজ্জল কৰি থকা সেই অলম্বাব সমূহকো তেওঁ দেখা পালে।

৪২—৪৩। তেওঁ অহুমান কৰিলে এইয়ে তেওঁৰ কাপৰ স্থানস্থিত কুণ্ডল, আৰু

যথাস্থানত স্থলৰভাবে সংস্থাপিত কুকুৰৰ দাঁত লগোৱা ত্ৰিকৰ্ণক, আৰু এইদৰে যদি আৰু বিক্ৰমখচিত হাঁতৰ বালা,—কোনো দিনে পৰিষ্কাৰ নকৰাকৈ বহুদিন পিছি থকাৰবাবে বৰ্ত্তমানে মলিন অৱস্থাত, তেওঁ ভাবিব ধৰিলে মোৰ অনুমান ৰামে এইবোৰকে বৰ্ণনা কৰিছিল।

৪৪। আহোতে যিবোৰ অলঙ্কাৰ ঋণ্ডমুক পৰ্ব্বভূত পেলাই দি আৰ্হিছিল সেইবোৰ অবশ্যে মই ইয়াত দেখা পোৱা নাই কিন্তু যিবোৰ তেওঁ পেলাই দিয়া নাছিল সেইবোৰেই ইয়াত দেখা এইবোৰ—ভাত কোনো সংশয় নাই।

৪৫—৪৬। তেওঁ পেলাই দিয়াৰ পিচত গছত লাগি থকা স্ববৰ্ণনিৰ্ম্মিত বস্ত্ৰ সদৃশ তেওঁৰ হালধীয়া ৰঙৰ ওপৰত উৰা কাপোৰখন বান্ধবাবোৰে দেখা পাইছেই আৰু এওঁৱেই গাৰপৰা সোলোকাই সশব্দে যিবোৰ অলঙ্কাৰ মাটিৰ ওপৰত পেলাই দিছিল সেইবোৰো তেওঁলোকে দেখিছে।

৪৭। বৰ্ত্তমান যিখন কাপোৰ তেওঁৰ গাত আছে, বহুদিন ব্যৱহাৰ কৰি থকাৰ কাৰণে সি জীৰ্ণতা প্ৰাপ্ত হলেও বৰণত আগতে দেখা উত্তৰীয়খনতকৈ কোনো গুণে হীন হোৱা নাই।

৪৮। নিশ্চয় কনকবৰ্ণাজী এওঁৱেই ৰামৰ প্ৰিয়া মহিষী, ৰামৰপৰা বিচ্ছিন্ন হলেও মানসন্ধেত্ৰত তেওঁ তেওঁৰপৰা বিচ্ছিন্ন হোৱা নাই।

৪৯। এওঁৱেই সেই সীতাদেৱী যাৰ কাৰণে ৰামে কাকণ্য, অনুশংখ, শোক আৰু মদন এই চাৰিবিধ সন্তাপৰদ্বাৰা সন্তপ্ত হৈ আছে।

৫০। তেওঁ জীসজৰপৰা বিচ্ছিন্ন হৈছে এই কাৰণে কাকণ্য বা দয়া, সীতাই তেওঁকেই আশ্ৰয় কৰি বনলৈ আহিছিল তেওঁ তেওঁক ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে এইদৰে অনুশংখ বা নিষ্ঠুৰতাৰ কাৰণ, তেওঁৰ স্ত্ৰী হেৰাল এই কাৰণে শোক আৰু সীতা তেওঁৰ প্ৰিয়া পত্নী এই কাৰণে মদনজনিত ইন্দ্ৰিয় পৰিতাপ।

৫১। সীতাদেৱীৰ যেনে ৰূপ, আৰু অঙ্গ সৌষ্ঠৱ আৰু জীৰামচন্দ্ৰৰ যেনে ৰূপ, তাৰপৰা বুজিব লাগিব অসিতেকুণা এই ৰমণী অকল জীৰামচন্দ্ৰৰে পত্নী।

৫২। এই দেৱীৰ মন তেওঁতেই সংস্থাপিত আৰু সেইদৰে তেওঁৰ মনো এওঁতেই সংস্থাপিত, এই কাৰণেই সম্ভৱতঃ এওঁ আৰু সেই মহাত্মা দুয়োজনে এতিয়ালৈ জীৱন ৰক্ষা কৰি থাকিব পাৰিছে।

৫৩। এনেহেন সতী সাক্ষী জীৱপৰা বিচ্ছিন্ন হৈও যে প্ৰভু ৰামে শোকতে অভিভূত নহৈ জীৱন ধাৰণ কৰি থাকিব পাৰিছে প্ৰকৃততে তেওঁৰ পক্ষে ই এটা অতি দুৰৱ কাৰ।

৫৪। সীতাক এনে অৱস্থাত দেখি পবনাশ্ৰম হনুমানে ধ্যানযোগে প্ৰভু ৰামৰ ওচৰ চাপি তেওঁক প্ৰশংসা কৰিব ধৰিলে।

॥ ইতি কুম্ভাকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত পঞ্চমৰ সৰ্ব সমাপ্ত ॥

ষোড়শ সৰ্গ

সীতাৰ এনে অবস্থাত হনুমানৰ শোক

১। সকলোপ্ৰকাৰ প্ৰশংসাৰ পাণ্ডী সীতা আৰু সৰ্বগুণবিভূষিত ৰামৰ স্তুতি কৰি
কপিপুত্ৰব হনুমানে পুনঃ চিন্তায়ুক্ত হৈ ভাবিব ধৰিলে।

২। অক্ৰপূৰ্ণনেত্ৰে অলপ সময় ধ্যানস্থ হৈ ভেজৰী কপিপ্ৰবৰে সীতাক উদ্দেশ্য কৰি
বিলাপ কৰি কবলৈ ধৰিলে।

৩। “সীতা গুৰুজনৰদ্বাৰা হৃদিকিডা লক্ষ্মণৰ মাননীয়া আৰু ভেওঁৰে গুৰুজন ৰামৰ
প্ৰিয়া পত্নী, এনেস্থলতো যদি ভেওঁৰেই ইমান দুখৰ ভাগিনী হ'ব লগা হৈছে ভেস্তে হুজিব
লাগিব কালৰ গতি কোনোৰে প্ৰতিহত কৰিব নোৱাৰে।

৪। ৰাম আৰু জীমান লক্ষ্মণৰ পৰাক্ৰমৰ বিষয়ে সীতা সম্পূৰ্ণৰূপে অভিজ্ঞা; সেই
কাৰণেহে ভেওঁ এনে দুৰ্দশাগ্ৰস্তা হৈও বৰ্ষাকালত যেনেৰ আগমনত কৃকা গলা নদীসদৃশ
কৃদ্ধ নহৈ থাকিব পাৰিছে।

৪। সীতাৰ চৰিত্ৰ, কুল, বয়স আৰু আন আন সকলো শুভ লক্ষণ ৰামৰ অসুৰূপ,
এতেকে ৰামৰ ৰামৰ ভেওঁহে উপযুক্ত পাণ্ডী আৰু সেইদৰে ৰামো অসিদ্ধনয়না সীতাৰ।”

৬। তাৰ পিচত লোকানলকাৰিণী ক্ৰীসদৃশ নবহেমাতা সীতাৰ শিনে লক্ষ্য কৰি
হনুমানে মনে মনে ৰামক ধ্যান কৰি কব ধৰিলে।

৭। “বিশালাক্ষী এই সীতাৰ কাৰণেই ৰামে মহাবলশালী বাণীক বধ কৰিলে আৰু
ৰাৱণসদৃশ বীৰ্য্যবান কবন্ধক বিনাশ কৰিলে।

৮—৯। যুদ্ধত ইলুই শব্দৰ অহৰক বিদৰে বধ কৰিছিল অকল সীতাৰ কাৰণেই
ভীষ্মপৰাক্ৰম বিৰাট ৰাক্ষসকো ভেওঁ সেইদৰে বধ কৰিছে, আৰু জনহানত ভীষ্মকৰ্ম্মা যি
চৌৰ হাজাৰ ৰাক্ষস বাস কৰিছিল, ৰামৰ অগ্নিনিধাসম শব্দৰ দ্বাৰা সিহঁতৰো নিধন হয়
ভেওঁৰে কাৰণে।

১০। সিহঁতৰ লগতে ধৰ্ম্ম ৰবিল, জিহিৰা ৰবিল আৰু বহাতেজৰী দুখপেও প্ৰাণ
এবিলে, অকল আত্মদৰ্শী ৰামৰ হাততেই।

১১। বাণীয়ে বান্ধববোৰৰ যি দুৰ্গত ঐশ্বৰ্য্য সত্ত্বে বন্ধা কৰি আছিল, বিশ্ববিজিত
হুগ্ৰীৰ তাৰ অধিকাৰী হবলৈ পালে এই সীতাৰ কাৰণেই।

১২। নদ নদী সকলৰ অধিপতি সমুদ্ৰ অভিভূত কৰি আহি এই বে লতা নগৰী
দেখিব ধৰিছে। সিও কেবল বিশালাক্ষী এই সীতাৰ কাৰণে।

১৩। সীতাৰ কাৰণে ৰামে সমুদ্ৰ পৰ্য্যন্ত বিস্তৃত এই পৃথিৱী অথবা সমগ্ৰ জনতৰদৰে
যদি ভলই-পালট কৰে, তথাপি সিও হুতিহুতহে হ'ব, এয়ে ঘোৰ ধাষণ।

১৪। তিনিও জগতৰ ৰাজহু আৰু জনকান্ধজা সীতা—এই দুয়োৰো ভিতৰত তুলনা কৰিলে ত্ৰিজগতৰ ৰাজ্যতাব সীতাৰ যোল কলাৰ এক কলাৰ পৰিমাণো সমান নহয়।

১৫—১৬। স্বামীভক্তি পৰায়ণা সীতা ধৰ্ম্মশীল মিথিলাৰাজ মহাস্বা জনকৰ হুহিতা ; শস্ত্ৰক্ষেত্ৰৰ পদ্মবেণু সদৃশ পবিত্ৰ ধূলিকণাৰ লগত মিশ্ৰিত হৈ হালৰ মুখেদি পৃথিৱী ভেদ কৰি ওলাই আহিছে।

১৭—১৮। আৰ্য্য স্বভাব সম্পন্ন, যুদ্ধত অপৰাধমুখ, পৰম বিজয়শালী ৰজা দশৰথৰ তেওঁ যশস্বিনী জ্যেষ্ঠা পুত্ৰবধূ আৰু আত্মজ্ঞ পুৰুষ ধৰ্ম্মপ্ৰাণ কৃতজ্ঞ ৰামৰ প্ৰিয়া ভাৰ্য্যা, কিন্তু হয়। বৰ্ত্তমানে তেওঁও ৰাক্ষসীগণৰ অধীন।

১৯। সকলো ভোগকে পৰিত্যাগ কৰি অকল স্বামীৰ প্ৰতি স্নেহতে বাহু ধাই, কোনো দুখকে দুখ বুলি নাভাবি এই বিজন বনত তেওঁ প্ৰবেশ কৰিছে।

২০। আৰু স্বামী গুপ্তমাকে দৃঢ় ব্ৰত বুলি মানি লৈ ফলমূলকে ধাই সন্তুষ্ট থাকি ৰাজভবনত থকা দি বনৰ ভিতৰতো পৰম স্থ অশুভব কৰি আছে।

২১। হয়। যি জনাই কোনোদিনে কোনো আপদৰে সন্মুখীন হ'ব লগা নহৈছিল, কনকবৰ্ণাজী, স্নানিত হাসিনী সেই সীতাদেবীয়ে বৰ্ত্তমানে এই অসহ্য যাতনা ভোগ কৰিব লগা হৈছে।

২২। পিয়াহত আতুৰজনে পানী থকা ঘৰ পাবলৈ যিদৰে ব্যাকুল হৈ থাকে, ৰাৱণৰ দ্বাৰা প্ৰপীড়িতা স্ত্ৰীলসম্পন্ন এই সীতাদেবীক লগ পাবলৈ ৰামো তেনেদৰে ব্যাকুল।

২৩। এতেকে ৰাজ্যভ্ৰষ্ট ৰজাই পুনঃ ৰাজ্য লাভ কৰাৰ পিচত যিদৰে আনন্দ অশুভব কৰে, নিশ্চয় এই সীতাদেবীকো সম্পূৰ্ণৰূপে লাভ কৰাৰ পিচত শ্ৰীৰামচন্দ্ৰই তেনে আনন্দ লাভ কৰিব।

২৪। আনপক্ষে সকলো স্থথভোগৰ পৰা বঞ্চিতা, বন্ধুজনৰ পৰা বিচ্ছিন্না এই সীতাৰে অকল ৰামৰ লগত পুনৰ্মিলনকে আকাঙ্ক্ষা কৰি নিজৰ শৰীৰ ধাৰণ কৰি আছে।

২৫। নিশ্চয় একচিন্তে ধ্যানস্থা হৈ ৰামকে মাত্ৰ দেখি থাকি তেওঁক বেচি থকা এই ৰাক্ষসীবোৰ আৰু অশোক বনৰ ফল আৰু ফুলে স্নানোভিত কোনো গছলতাকে তেওঁ দেখা পোৱা নাই।

২৬। স্বামীয়েই ভিৰোডা সকলৰ পক্ষে অজুত্বগতকৈও উৎকৃষ্ট শোভাৰ বস্ত্ৰ। হয়। সেই স্বামীৰ বিবহত সৰ্ব্বলৌক্যৰ অধিকাৰিণী হোৱা সত্ত্বেও কোনো শোভাই এতিয়া সীতাত প্ৰকাশ পোৱা নাই।

২৭। দৰাচলতে এনেহেন পত্নীৰ পৰা বিচ্ছিন্ন হৈও যে প্ৰভু ৰামে শোকতে অভিভূত নহৈ প্ৰাণ ধাৰণ কৰি থাকিব পাৰিব ই প্ৰকৃততে এটা দুৰ্ব্ব কাৰ্য।

২৮। আনকি কৃষ্ণ কেশনাথযুক্তা পদ্মলোচনা সকলো স্বৰৰ যোগ্য তেওঁক এনেভাবে দুখতে কাতৰা হোৱা দেখি যোৰ নিচিনা এজনেও অশুভত বাধা অশুভব কৰিহেঁ।

২৯। পৃথিৱীদৰ ঘৈৰীসীতা পদ্মলোচনা সীতা যাক ৰাম আৰু লক্ষ্মণ উভয়ে বহা

কৰি আছিল, আজি গছৰ ডলত বিকৃত নয়না বান্ধসীবোৰে ভেওঁক বন্ধা কৰি থাকিব লগা হৈছে।

৩০। শীত কালত পহুমৰ শোভা যিদৰে নষ্ট হয়, হুখৰ ওপৰত হুখৰ দাবা প্ৰসীড়িত হোৱাত সীতাৰ সৌন্দৰ্য্যও সেইদৰে বিনষ্ট হৈছে আৰু চক্ৰবাকীয়ে যিদৰে ডাইব প্ৰিয় সহচৰ চক্ৰবাক পক্ষীৰ পৰা বিযুক্ত হৈ দুৰ্দ্ধশাগ্ৰস্তা হয়, জনন্যু হুতা সীতাবনৌ অবস্থা তদনুৰূপ হৈছে।

৩১। এই বে অশোক বৃক্ষসমূহ ফুলৰ ভৰতে আগ হল্যই হল্যই ইয়াত বৈ আছে, নিশ্চয় সিহঁতেও ভেওঁৰ শোকহে বঢ়াই তুলিছে, আৰু হিম আঁতৰি গলে সহস্ৰ বাদ্ৰি চন্দ্ৰৰ যি শীতল বাদ্ৰিয়ে মনত আনন্দ দিয়ে সিও এওঁৰ শোক বঢ়াইহে তুলিছে।”

৩২। কপিপ্ৰেষ্ঠ বেগবান বলশালী বীৰ হনুমানে এইদৰে সকলো কথা বিবেচনা কৰি এওঁৰেই নিশ্চয় সীতা এই বুদ্ধিত উপনীত হৈ সেই শিংখপা গুকে আশ্ৰয় কৰি ভাতে বহি থাকিল।

॥ ইতি জুহুৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত বোড়শ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

সপ্তদশ সৰ্গ

অশোক বনত থকা সীতাৰ দৰ্শন আৰু বায়ব মহিমা কীৰ্ত্তন

১। তাৰ পিচত হংসই নীল জলবান্ধিপূৰ্ণ জলাশয়লৈ যিদৰে গতি কৰে প্ৰস্তুত হুমুদবাণি সদৃশ চন্দ্ৰইও নিৰ্দ্দল আকাশৰ ওপৰলৈ সেইদৰে গতি কৰিলে।

২। অহুমান হল যেন সীতাক দেখা পোৱাৰ স্বৰোগ দিবলৈ বুলিহে বিষল প্ৰভাসুত চন্দ্ৰদেৱে পবণান্ধজ হনুমানৰ ওপৰত ভেওঁৰ শীতল বাদ্ৰিসমূহ বিকীৰণ কৰিছে।

৩। চন্দ্ৰৰ বিষল কিৰণত হনুমানে দেখিলে শোকমগ্না পূৰ্ণচন্দ্ৰোদনা সীতাই পাৰীৰ মাজত থকা অধিক বোজা দিয়া নাৰৰ নিচিনা বুৰ বাও বাও অবস্থাত বৈ আছে।

৪। সীতাৰ ভেনে অবস্থা দেখি ভেওঁক ভালদৰে চোৱাৰ ইচ্ছা কৰি ইকালে সিকালে চকু ফুৰাওঁত, হুঁবৈত ঘোৰমুষ্টি বান্ধসীবোৰ হনুমানৰ চকুত পৰিল।

৫—৬। হনুমানে দেখিলে এই বান্ধসীবোৰৰ কিছুমানৰ এটা বাহু চকু, কিছুমানৰ এখন কাণ, কাৰো বা তুবৎ কাণ, কাৰোবা কাণেই নাই, কাৰো কাণ ফুলাৰ নিচিনা, কাৰো নাকৰ ফুটা ওপৰৰ পিনে উঠা, কাৰো শৰীৰৰ ওপৰৰ ভাগ অতি বৃহৎ, কাৰো ভিত্তি মক, কাৰো মূৰত চুলি নাই, কাৰোবা শৰীৰত ইমান বোম যেন কমলোহে অতি

ধৈছে, কাৰো কাণ, কপাল, পেট আৰু স্তন ওলমি পৰা, কাৰো ঠুঠ লম্বমান, কাৰো ঠুঠ থুঁতুৰিলৈ নামি অহা, মুখখন ওলমি পৰা, আঁঠু অতি দীঘল, সিহঁতৰ কিছুমান ছুটি কিছুমান দীঘল, কিছুমান কুজী, কিছুমানৰ মুখ ধেমুভিজিয়া বিকট আকৃতিৰ, কিছুমান তেনেই বাওনা, কিছুমান কৃষ্ণবৰ্ণা, কাৰোবা মুখখন ভাঙি সোমোৱা, চকু পিঙ্গল বৰণৰ আৰু মুখৰোৰ বিকৃত আকৃতিৰ।

৯—১৫। এনে ধৰণৰ বিকৃতাকাৰ পিঙ্গল আৰু কৃষ্ণবৰ্ণৰ বান্ধসীবোৰ হনুমানে দেখা পালে, তেওঁ দেখিলে সিহঁতৰ কিছুমান খঙাল, কিছুমান কলহপ্ৰিয় আকৌ কিছুমানে কালায়ল, মহাশূল, কুট, মৃদগৰ আদি অস্ত্ৰ সমূহ হাতত লৈ তাত বৈ আছে, কাৰো মুখ বৰাহৰ, আকৃতিৰ, কাৰোবা মৃগৰ, কাৰোবা বাঘৰ, কাৰো মহিষৰ আৰু কাৰোবা শিয়ালৰ দৰে, কাৰো ভৰি হাতীৰ নিচিনা, কাৰো উটৰ আৰু কাৰোবা ঘোঁৰাৰ দৰে, আকৌ কিছুমানৰ মূৰ কবন্ধৰ নিচিনা বুকুৰ ভিতৰলৈ সোমাই যোৱা, কাৰো এখন হাত, এখন ভৰি, কোনোজনীৰ কাণ গাধৰ দৰে কাৰোবা আকৌ ঘোঁৰাৰ নিচিনা, কাৰো গৰুৰ নিচিনা কাৰোবা হাতীৰ নিচিনা, আকৌ কাৰোবা সিংহৰ নিচিনা, কাৰো নাক অতি বৃহৎ, কাৰো বেকা আৰু কাৰোবা নাক তেনেই নাই, কোনোজনীৰ নাক হাতীৰ নিচিনা আৰু কাৰো নাক কপাললৈ উঠি যোৱা; কাৰো ভৰি হাতীৰ দৰে অতি বৃহৎ, কাৰো গৰুৰ দৰে আৰু কাৰো বা ভৰিলৈ চুলিৰে ঢাক খোৱা; কাৰো মূৰ আৰু ডিঙি অতি বৃহৎ আৰু কাৰো বা স্তন আৰু উদৰ হবলগা জোখতকৈ অধিক ডাঙৰ, সেইদৰে কিছুমানৰ মুখ নাক আৰু চকুও অভিমান্ত্ৰাৰ; কাৰো মুখ আৰু জিভা অতি দীঘল, কোনোজনী ছাগলমূখী, কোনোজনী হাতীমূখী, কোনোবা জনী গোমূখী আকৌ কোনোজনী গাহৰিমূখী, কাৰো মুখ ঘোঁৰাৰ, কাৰো উটৰ আৰু কাৰো গাধৰ দৰে—আটাইবোৰৰে ৰূপ ভীষণ। সিহঁত উৎসৰ্গভাববিশিষ্ট আৰু কল্লপপ্ৰিয়।

১৬—১৮। হনুমানে দেখিলে ভীষণাকৃতি, ধুম্ভকেলী বিকৃতবদনা মদ আৰু মাংসপ্ৰিয় বান্ধসীবোৰে, অকল মত্তপান ক্ৰিয়াতে আসক্ত হৈ আছে আৰু মত্তহ আৰু তেজপান কৰি থাকোতে সিহঁতৰ সৰ্ব্বশৰীৰ মত্তহ আৰু ভেজেৰে লিপ্ত হৈছে। কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানে দেখিলে এই বান্ধসীবোৰে সিহঁতৰ লোমহৰ্ষকৰ মূৰ্ত্তিৰে সৈতে শাধা প্ৰশাধাৰে বিকৃত গছজোপাৰ চাৰিওফালে বহি আছে।

১৯। তাৰ পিচতে অগ্নিনাহত মজলময় হনুমানে লক্ষ্য কৰিলে আনন্দিভকণসম্পন্ন বাজপুত্ৰী সীতাদেৱীৰে প্ৰভাহীনা হৈ শোকসন্তপ্ত অবস্থাত মজিন কেশপাণে সৈতে সেই গছৰ ওলত বহি আছে।

২০। পুণ্য কয় হোৱাৰ পিচত আকাশৰ পৰা বিচ্যুত হৈ পৃথিৱীত পৰা ভবাৰ যেনে ৰূপ স্বামীৰ দৰ্শন দুৰ্ভাগ্য হোৱাৰ ফলত চৰিত্ৰবলে বনীয়গী সীতাবোৰে অবস্থা উদহুৰণ হৈছিল।

২১। এই সময়ত সীতাৰ গাত উৎকৃষ্ট কোৰো কৃষ্ণণেই নাই, তথাপি স্বামীৰ প্ৰতি তেওঁৰ বি মেহ, অকল তাৰেই তেওঁ কুৰিভা হৈ আছে; সীতা বান্ধসকলৰ অধিপতি বাৰণৰ দ্বাৰা অবকদ্ধা কোনো বন্ধুবান্ধৱ তেওঁৰ লগত নাই।

২২। এনে অবস্থাত সিংহই বেটি থকা হস্তিনীৰ অথবা বৰ্ধাকাল অতীত হোৱাৰ পিচত শবৎকালৰ মেঘৰ দ্বাৰা আকৃত চন্দ্ৰকলাৰ যেনে ৰূপ হয় সীতাৰো ৰূপ তেনে ধৰণৰ হৈছিল।

২৩। সীতাদেবী সন্তোষ স্বামীসকলৰ অভিলାষিণী, বান্ধবৰ অধীনত থকাৰ আযোগ্য, এনেস্থলত স্বামীসকলৰ পৰা বঞ্চিত হোৱাৰ কাৰণে বান্ধববিহীন হৈ ব্যবহাৰত নলগা এনেৰে পৰিথকা বীণাৰ সদৃশ ভেওঁৰ সৌন্দৰ্য্য ব্লান হৈছে।

২৪—২৫। হনুমানে দেখিলে এনেহেন অবস্থাত থাকি বান্ধবসকলৰ দ্বাৰা পৰিতৃপ্ত সীতা ক্লৰ গ্ৰহণৰ দ্বাৰা আকৃত বোহিণী অথবা অক্লমিত লতাসদৃশ শোকসাগৰত মগ্ন হৈ অশোকবনত বাস কৰি আছে। ভেওঁৰ সৰ্বশৰীৰ মণিৰে পৰিপূৰ্ণ, আৰু অলঙ্কাৰ বিহীন হোৱাৰ কাৰণে বোকাৰে বিলিষ্ট পদ্ম ফুলটিৰ নিচিনা ভেওঁৰ সৌন্দৰ্য্যও প্ৰকাশ পোৱা নোপোৱাৰ ভিতৰত আছিল।

২৬। কপিপ্ৰবৰ হনুমানে দেখিলে যুগলাবাকী ভাষিনী সীতাদেবীয়ে একেখনি মাজ মলিন জীৰ্ণ বসন পৰিধান কৰি ভাত বহি আছে।

২৭। সেই সময়ত অসিভলোচনা সীতাদেবীৰ বদনমণ্ডল দীনভাবাপন্ন হলেও ভেজতে দীপ্তিমতী হৈ নিজ চৰিত্ৰৰ বলত ভেওঁ নিজক ৰক্ষা কৰি আছিল।

২৮। হনুমানে দেখিলে যুগলিত সদৃশ নয়নবিনিষ্টা সীতাদেবীয়ে হৰিণীৰ দৰে ভয়তে বিহ্বল হৈ চাৰিওফালে নিৰীক্ষণ কৰি আছে।

২৯। অহুমান হল যেন ভেওঁৰ তপত নিশ্বাসতে ওচৰৰ পল্লবিত বৃক্ষসমূহ দৰ্কে হব ধৰিছে আৰু ভেওঁ যেন নিজে শোকৰ সমষ্টি স্বৰূপ হৈ দুখসাগৰৰ চৌৰ দৰে ভাত ওপঙি আছে।

৩০। সীতা ক্লশালী, ভেওঁৰ অঙ্গ সমূহ যথাস্থানত স্থলবভাৱে সংস্থাপিত, শৰীৰত কোনো অলঙ্কাৰ ভেওঁৰ নাই ভাষাপি তাৰ ভিতৰতে ভেওঁৰ সৌন্দৰ্য্য স্থলবৰূপে ফুটি ওলাইছে ; যাকউনন্দন হনুমানে এনে অবস্থাত ভেওঁক দেখি মনত বৰ আনন্দ পালে।

৩১। মৃদনয়না সীতাক দেখা পাই ভেওঁৰ চকুৰপৰা আনন্দাক্ত প্ৰবাহিত হবলৈ ধৰিলে আৰু মনে মনে বহুন্দন্দন বামলৈ নম্ৰাৰ জনালে।

৩২। সীতাক দেখি উঠি বীৰ্য্যবান হনুমানৰ মন আনন্দতে নাচি উঠিল ; তাৰ পিচত ভেওঁ বাৰ লক্ষ্য উভয়ক নম্ৰাৰ জনাই বান্ধবীৰূপে দেখা পাব নোৱাৰাকৈ গছৰ ভিতৰতে লুকাই থাকিল।

॥ ইতি ক্লম্বাবাক্যেৰ অন্তৰ্গত সপ্তমশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

অষ্টাদশ সৰ্গ

সীতাক চাবলৈ ৰাৱণৰ অশোকবনলৈ আগমন

১। হনুমানে পুষ্পিতপাদপবিভূষিত বনপ্ৰদেশ ভালকৈ নিৰীক্ষণ কৰি বৈদেহী সীতাৰ দৰ্শন পাবলৈ বিচাৰি থাকোতেই ৰাতি প্ৰায় শেষ হল।

২। সেই সময়তে ৰাতিৰ শেষভাগত ষড়জবেদবিদ আৰু অগ্নিহোত্ৰযাজী ব্ৰহ্মবিদ ৰাক্ষসসকলৰ বেদধ্বনি তেওঁৰ কাণত পৰিল।

৩। ইপিনে মাজলিক বাতায়ন্তৰ শ্ৰুতিমধুৰ শব্দ শুনি মহাবলশালী মহাবাহু দশগ্ৰীববো টোপনি ভাগিল।

৪। সাৰ পাই উঠি টোপনি কালত পিন্ধি থকা কাপোৰ আৰু মালা তুলকি পৰি থকা অৱস্থাতে মহাভাগ প্ৰতাপবাণ ৰাক্ষসৰাজৰ মনত জানকীৰ বিষয়ে চিন্তা উদয় হল।

৫। মদোন্মত্ত ৰাবণ ভীষণভাবে কামপীড়িত হোৱাৰ বাবে তেওঁৰ মন সীতাতে আগন্ত আছিল আৰু সেই কাৰণে তেওঁ তেওঁৰ মনৰ ভাব গোপনে কৰি ৰাখিব নোৱাৰিলে।

৬—৯। টোপনিৰ পৰা উঠি তেওঁ সৰ্কালন্ধাৰ-বিভূষিত হৈ উত্তম শ্ৰী ধাৰণ কৰি সকলো প্ৰকাৰৰৰ ফল ফুলেৰে পৰিপূৰ্ণ বৃক্ষ আৰু পুখুৰীসমূহেৰে পৰিবৃত্ত, নানা পুষ্পে অশোভিত সততে পৰম অদ্ভুত মন্ত বিহঙ্গকুলৰ দ্বাৰা বিচিক্ৰিত দৃষ্টিমনোহৰ কৃত্ৰিম বিবিধ জৈহাযুগে* আবৃত পথ লক্ষ্য কৰি কৰি মণিকাঞ্চন নিৰ্ম্মিত তোৰণে অশোভিত যুগ পৰিপূৰ্ণ সৰিপৰা ফলে ভৰপূৰ বৃক্ষবহুল অশোক বনত প্ৰবেশ কৰিলে।

১। এইদৰে গৈ থাকোতে মহেন্দ্ৰক অনুগমন কৰাৰ নিচিনা এশ দিব্য আৰু গন্ধৰ্ব্ব কন্ডাই পুলস্ত্যনন্দ ৰাৱণৰ পিচে পিচে যাবলৈ ধৰিলে।

১১—১৪। তেওঁলোকৰ কিছুমানে সোণৰ প্ৰদীপ, কিছুমানে চামৰ, কিছুমানে ভালগাভৰ বিচনী, কিছুমানে জলপূৰ্ণ সোণৰ কলহ লৈ আগে আগে যাব ধৰিলে। কিছুমানে ঘূৰণীয়া স্বৰ্ণনিৰ্ম্মিত আসন লৈ পিচে পিচে খোজ ললে। ৰাবণৰ প্ৰিয় পত্নীসকলৰ ভিতৰত কিছুমানে সোহাতত সমুজ্জল বস্ত্ৰময় পানপাত্ৰ লৈ তেওঁৰ লগে লগে, কোনোবোৰ বা সোণৰ দণ্ডে অশোভিত ৰাজহংসসদৃশ পূৰ্ণচন্দ্ৰভূল্যাকাংক্ষিবিশিষ্ট ধবল ছত্ৰকে ধাৰণ কৰি পিচে পিচে খোজ ললে।

১৫। ৰাবণৰ শ্ৰেষ্ঠ এই মহিষীবৰ্গে টোপনি আৰু মদৰ আগতে অবশ চকুৰে সৈতে বীৰ পতি ৰাবণৰ অনুগমন কৰিছিল, দেখোতে অনুমান হয় যেন বেঘৰঙৰ পিচে পিচে বিদ্যুতৰ লতাৰে যাব ধৰিছে।

১৬। এই মহিষী সকলৰ হাব আৰু কাণৰ কেহুৰ নিজ নিজ ঠাইৰ পৰা সোলাক পৰিছে, শৰীৰৰ বৰণ নষ্ট হৈছে, চুলিবোৰ আলিমুলি লাগি আছে আৰু মুখত ঘামৰ ফোটা স্পষ্টৰূপে দেখা গৈছে।

১৭। ঘামৰ ভাপতে স্তম্ভী এই বমণীসকলৰ শৰীৰৰ অঙ্গ আৰু ফুলবোৰ মলিন হৈছিল, পৰিহিত মাল্য আৰু চুলিবোৰ আলিমুলি হৈ ইফালে পিকালে বাগৰি পৰিছিল। মদ আৰু চৌপনিৰ আগত শৰীৰ ঘূৰিব ধৰিছিল।

১৮। এনেদৰেই বক্তিমনয়ন। প্ৰিয়া সেই নাৰীসকলে তেওঁলোকৰ স্বামী বান্ধুসান্ধিপতি বাবণৰ প্ৰতি সন্মান আৰু চেনেহৰ বশবৰ্ত্তী হৈ তেওঁৰ পিচে পিচে গৈ আছিল।

১৯। আনপক্ষে তেওঁলোকৰ পতি মহাবলশালী মন্দমতি বাবণ কামৰূপত হৈ সীতাতে মন আসক্ত বাধি খোজত থানখিতি নোহোৱাকৈ যাব ধৰিলে।

২০—২২। এনে সময়ত মাকতনন্দন হনুমানে সেই স্তম্ভী নাৰীসকলৰ কোমৰৰ হাব আৰু ভৰিত পিন্ধা সুপুৰৰ ধ্বনি শুনিবলৈ পালে আৰু লাগ লাগে অসাধাৰণ কৰ্ম্মবীৰ আৰু অভাবনীয় বলপৌৰুষসম্পন্ন বাবণক অশোকবনৰ দুৱাৰমুখত উপস্থিত হোৱা দেখিলে। তেওঁৰ আগে আগে যোৱা স্তম্ভীসকলৰ অসংখ্য দীপমালাৰ পোহৰত তেওঁৰ শৰীৰ সম্পূৰ্ণৰূপে উজ্জ্বল হৈ থকা তেওঁ দেখিলে।

২৩। বাবণ সেইসময়ত কামৰূপ আৰু মদভাবত উন্মত্ত; তেওঁৰ বিশাল চকু বক্তবৰ্ণ আৰু দৃষ্টি বক্তভাপূৰ্ণ, অহুমান হব যেন শবাসন এৰি সাক্ষাৎ কামদেব হৈ ভাত উপস্থিত হৈছে।

২৪। তেওঁৰ পৰিধানৰ বস্ত্ৰ ছত্ৰকেননিভ; মলিনতাৰ লেশমাত্ৰও ভাত নাই; যোৱাৰ সময়ত ভালকৈ ধোৱা এই বস্ত্ৰ আৰু পুষ্পমালা বাহৰ ওপৰভাগত পিন্ধি থকা অলঙ্কাৰৰ লগত সংলিষ্ট হোৱাত হাতেৰে টানি আনি যথাস্থানত সংস্থাপিত কৰি গৈ আছিল।

২৫। তেতিয়া হনুমানে ঠাল-ঠেঙুলী থকা গছৰ ডালত অসংখ্য ফুল আৰু পাতৰ মাজত নিজক লুকাই ৰাখি সীতাৰ ওচৰচাপি আহিব ধৰা এই প্ৰাণীটো কোন ভাক জানিবলৈ চেষ্টা কৰিব ধৰিলে।

২৬। এইদৰে চাই থাকি কপিপ্ৰবৰ হনুমানে প্ৰথমতে বাবণৰ কণযৌবনসম্পন্ন সেই মহিষীসকলক দেখা পালে।

২৭—২৮। বিচিত্ৰ আভৰণে শোভিত যদোদ্ধত মহাবলশালী শঙ্কৰ নামে এটা বান্ধু সেই বনৰ বন্ধক স্বৰূপে নিযুক্ত আছিল। বিশ্ৰবাব পুত্ৰ মহা বশবী বান্ধুসান্ধিপতি বাবণ স্তম্ভৰ কণবিশিষ্টা নাৰীগণৰ দ্বাৰা পৰিকৃত হৈ, হুগ আৰু পক্ষীকুলৰ ববে বিনাদিত্ত সেই প্ৰযোবকানন্দ উপস্থিত হোৱা দেখিলে।

২৯। বন-বন্ধকে দেখাৰ লগে লগে ভাৰকহাজিৰে আকৃত চক্ৰ সঞ্চল, পৰমাস্তম্ভী নাৰীগণৰ দ্বাৰা পৰিকৃত ভেজখী বাবণ মহাতেজা কপিপ্ৰবৰৰ চকুত পৰিল।

৩০। তেতিয়া "পূৰ্বতে নগৰৰ ভিতৰত উৎকৃষ্ট সেই ভবনত থাক পয়ন কৰি থকা

দেখিছিলোঁ, এওঁবেই সেই মহাবাহু বাবণ” এই বুলি চিন্তা কৰি মহাভেজখী মাকভনন্দন হনুमानে লাকমাৰি গছজোপাৰ অভূচ্চ শাখাত উপনীত হল গৈ।

৩১। মতিমান হনুমান উগ্ৰভেজখী হলেও, বাবণৰ ভেজঃপূৰ্ণ শক্তিৰ প্ৰভাৱ সহিব নোৱাৰি, ঘন পাত থকা অতি গোপনীয় ঠাইত লুকাই থাকিল।

৩২। ইতিমধ্যে বাবণে কৃষ্ণকেশা, চাকনিভয়া, অগিভনয়না শোভনৰ্জনবিশিষ্টা সীতাৰ ওচৰ চাপিল।

॥ ইতি স্তম্ভবকাণ্ডৰ অন্তৰ্ভুক্ত অষ্টাদশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

একোবিংশ সৰ্গ

বাবণক দেখাৰ পিচত সীতাৰ মনোভাব-বৰ্ণনা

১-২। তাৰ পিচত সেইসময়তে নাৰীপ্ৰেষ্ঠা ৰাজপুত্ৰী বৈদেহীয়ে সৰ্ব্বাভৰণে বিভূষিত কপযৌবনসম্পন্ন ৰাক্ষসধিপতি বাবণক দেখা পাই বতাহৰ কোবত কঁপিব ধৰা কলগছৰ দৰে কঁপিবলৈ ধৰিলে।

৩। বাবণক দেখামাজকে উৰুপ্ৰদেশেৰে ভেওঁৰ পেটৰ ভাগ আৰু হাতদ্বয়নিৰে অননুগল আনুভ কৰি বিশালাকী বৰবৰ্ণিনী সীতাই কান্দি কান্দি বহি থাকিল।

৪। বাবণে দেখিলে ৰাক্ষসীগৰ দ্বাৰা ৰক্ষিত হৈ বৈদেহীয়ে বুবিব খোজা নাহৰ আৰোহীৰ দৰে দুখতে অভিভূত হৈ মলিনবদনে ভাত আছে।

৫। ভেওঁ দেখিলে মূল গছৰপৰা বিচ্ছিন্ন হৈ ভূপতিত শাখাই যেনে কপ ধাৰণ কৰে কঠোৰ ত্ৰতাচাৰিণী সীতাইও শুদা মাটিতে বহি থাকি ভেনে কপ ধাৰণ কৰিছিল।

৬। সৌন্দৰ্য্যগুণে সীতা সকলো প্ৰকাৰ ভূষণে অধিকাৰিণী হলেও এইসময়ত মলিনভাইহে ভেওঁৰ অঙ্গভূষণৰ স্থান অধিকাৰ কৰাত বোকা লাগি থকা গহ্বৰফুলটিৰ নিচিনা ভেওঁৰ সৌন্দৰ্য্য প্ৰকাশ পোৱা নোপোৱাৰ ভিতৰত আছিল।

৭। বোধ হল যেন সংকল্পবৰূপ অৰুণক মনোবৰষত আৰোহণ কৰি ভেওঁ আশ্বজ-পুৰৰ ৰাজসিংহ জীৱাৰচন্দ্ৰৰ ওৰিলৈহে ৰাজ্য কৰিছে।

৮। ৰামৰ চিন্তাই মনোমোহা কপবিশিষ্ট সীতাৰ তত ; কিন্তু দুখৰ পাবহুল নাপাই ধ্যান আৰু শোককে আশ্ৰয় কৰি ভেওঁ ক্ৰমাৎ শুকাই ফীণাই গৈছে আৰু অসহায় অবস্থাত পৰি অকল বোধমকে সঞ্চল কৰি লৈছে।

৯। যন্ত্ৰৰ দ্বাৰা অবকদ্ধ হৈ ছাটি-ছটি কৰি থকা সৰ্পৰাজ অথবা পুত্ৰবৰ্ণ কেহু

এহৰ দ্বাৰা সন্তপ্ত বোহিণী নক্ষত্ৰৰ যেনে অবস্থা হয় সেইসময়ত সীতাদেবীৰো অবস্থা ভেনে ধৰণৰ হৈছিল।

১০। সীতাৰ জন্ম সদাচাৰসম্পন্ন আৰু সংস্কাৰবিশিষ্ট ধৰ্মপ্ৰধান কুলত, উৎপত্তি বৈবাহিক কাৰ্য্যকৰণ সংস্কাৰো ভেঁও লাভ কৰিছে, কিন্তু ওখাণি মলিন অবস্থাৰ ভিত্তবত থাকি দুহুলজাতা বমণীসদৃশ ভেঁও কাল কটাব লগা হৈছে।

১১—১৪। বিনষ্ট স্বকীৰ্ত্তি, আদৰবিহীন শ্ৰদ্ধা, ক্ষীণ বুদ্ধি, বিফল মনোৰথ, দুপ্ত ধনপ্ৰাপ্তিৰ ভাব, উপেক্ষিত ৰাজ্যজ্ঞা, প্ৰলম্বাশ্ৰিত প্ৰজলিত দিগ্‌মণ্ডল, বিধ্বস্ত দেৱপূজা, বাহ্যিক চন্দ্ৰমণ্ডলযুক্ত পুৰ্ণিমাৰ নিশা, মোহাৰি পেলোৱা পদ্মফুলটি, নেতাবিহীন সেনানী, অত্যাধৰ দ্বাৰা আকৃত প্ৰভা, স্বল্পতোয়া নদী, অধমৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত যজ্ঞবেদী, অথবা নিৰ্কাণিত শিখায়ুক্ত অগ্নি যিদৰে প্ৰভাহীন হয়, সীতাদেবীও ভেনে প্ৰভাহীন হৈছিল।

১৫। পদ্মতলিত প্ৰৱেশ কৰি হাতীয়ে গুণাঘাতত পদ্মৰ পাতবোৰ ছিঙিতাপি ভাত থকা বিহঙ্গকুলক বিভ্ৰাসিত কৰাৰ পিচত পুখুৰী যিদৰে ব্যাকুলিত হয় বাবণক দেখি সীতাইও ভেনে অবস্থা প্ৰাপ্ত হৈছিল।

১৬। নদীৰ সোঁত অগ্ৰত প্ৰবাহিত হলে নদী যিদৰে ওকাই যায়, পতিশোকাতুৰা সীতাও ভেনেদৰে ওকাই গৈছিল; কোনোদিনে অজমার্জনা নকৰাত, কৃষ্ণকৰ ৰাত্ৰিৰ নিচিনা ভেঁওৰ শৰীৰৰ বৰণ মলিন হৈছিল।

১৭। সীতা স্কুম্বাৰী, আৰু কণাজী; বহুনিৰ্ম্মিত গৃহেই ভেঁওৰ উপযুক্ত বাসভূমি; কিন্তু হয়। শোকসন্তপ্ত হোৱাত ব'দৰ ভাপত ওকাই বোৱা নতুনকৈ উভালি অনা মৃগালিনী সদৃশ ভেঁওৰ সৌন্দৰ্য্যও লেৰেলি গৈছে।

১৮। দেখিলে অহুমান হয় যেন দলপতিৰণৰা বিচ্ছিন্ন হোৱা হতিনী খুঁটাত বান্ধ খাই থাকি শোকতে দীৰ্ঘনিঃশ্বাস কাঢ়ি দুখাভিত্তিত হৈ থকাৰ দৰে সীতাও ভাত ভেনেদৰে আছে।

১৯। বৰ্ণাকালৰ শেহত নীলবনৰাজিৰ দ্বাৰা শোভিতা পৃথিৱীয়ে যেনে কণ ৰবে, কোনোপ্ৰকাৰৰ বস্ত্ৰ নলৈ এনেয়ে বান্ধি থোৱা এটা মাজ বৈৰীৰে সীতাৰো কণ ভেনে ধৰণৰ হৈছিল।

২০। উপবাস, শোক, স্বামীৰ ধ্যান আৰু বাবণলৈ তয় এই সকলো কাৰণতে দীনতাবাপন্ন সীতা ওকাই ক্ষীণাই অন্নমাত্ৰ আহাৰ ভক্ষণ কৰি থকা ভগবিনী সদৃশ কাল কটাব ধৰিছে।

২১। ভেঁওক দেখিলে অহুমান হয় বহুকুলপ্ৰধান বামৰ ওচৰত বাবণৰ পৰাজয় কাহনা কৰি অতি কাতৰভাবে ভেঁওৰ নিজ কুলদেবতাৰ উদ্দেশ্যে হাত বোৰ কৰিছে যেন বৈ আছে।

২২। এনে অবস্থাৰ ভিত্তবত থাকি অনিন্দনীয়গুণসম্পন্ন সীতাদেবীয়ে বামৰ ব্যাক্ষে তত কৰি লৈ ভেঁওৰ নৃপস্বয়ং, বস্ত্ৰপ্ৰান্ত বিশাল ওত্ৰ নয়নমুখিৰে ইকালে নিকালে চপই থাকোতে, বাহ্যে নিজৰ বিনাশৰ অৰ্থে ভেঁওক প্ৰলুভ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে।

। ইতি কুলবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত একোঅবিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ।

বিংশ সৰ্গ

সীতাৰ ওচৰত প্ৰলোভনমূলক স্তুতি

১। বান্ধুসীসকলৰ দ্বাৰা পৰিত্ৰতা মলিনবদনা, নিৰানন্দা ভগবিনী সীতাৰ ওচৰ চাপি বাবণে মধুৰ কথাবে তেওঁৰ নিজ অভিপ্ৰায় প্ৰকাশ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে।

২। “হে কৰভাক, যিহেতু মোক দেখামাত্ৰকে তুমি তোমাৰ উদৰ আৰু স্তনযুগল আবৃত কৰিলা, এতেকে মই বুজিলোঁ ভয়তে তুমি তোমাৰ শৰীৰটোও মোৰ চকুৰপৰা আঁতৰ কৰিব খুজিছা।

৩। হে আয়তলোচনে, তুমি সৰ্ব্বজ্ঞগুণসম্পন্ন আৰু সৰ্বলোকমনোহাৰিণী, মই সঁচাকৈয়ে তোমাক পাবলৈ ইচ্ছা কৰিছোঁ, এতেকে হে প্ৰিয়ে, তুমিও সেইদৰে মোলৈ যথেষ্ট আদৰ আৰু স্নেহ দেখুৱা।

৪। হে সীতে, এই সময়ত ইয়াত কোনো মহুশ্য বা কামৰূপী বান্ধুস নাই, এতেকে মোৰ উপস্থিতিত তোমাৰ মনত যি ভয়ৰ ভাব উদয় হব পাৰে তাক পৰিত্যাগ কৰা।

৫। হে ভীক, বলপূৰ্বক পৰতী গমন আৰু হৰণ বান্ধুসৰ স্বৰ্ণৰূপ তাত কোনো সংশয় নাই।

৬। কিন্তু তথাপিহে হে মৈথিলী, যেতিয়ালৈকে মোৰ প্ৰতি তোমাৰ কাম ভাবৰ উদয় নহয়, মোৰ শৰীৰত কামভাব যিমানেই প্ৰবলভাৱে জাগৃত নহওক কিয়, তেতিয়ালৈ মই তোমাক স্পৰ্শ নকৰোঁ।

৭। হে দেৱী, তুমি এই বিষয়ে মনত অকণো ভয় নকৰিবা, হে প্ৰিয়ে, তুমি মোক বিশ্বাস কৰা আৰু মোৰ প্ৰতি প্ৰণয়বতী হোৱা; এইদৰে শোকাভিকুতা নহবা।

৮। এক বেগী ধাৰণ, মাটিত শয়ন, চিন্তা, মলিন বদন, মিছাতে উপবাস এইবোৰ তোমাৰ পক্ষে উপযুক্ত নহয়।

৯—১০। হে মৈথিলী, তুমি মোক লাভ কৰি বিচিত্ৰ মালা, চন্দন, অঙ্কুৰ, বিবিধ বস্ত্ৰ, দ্ৰিষ্য আভৰণ, পান, আসন, শয়ন, গীত, বাত আৰু নৃত্য উপভোগ কৰা।

১১। তুমি জীৱন্ত-স্বৰূপা, এতেকে এইদৰে থকাটো তোমাৰ পক্ষে শোভা নাপায়; তুমি শৰীৰত অলঙ্কাৰ পিন্ধা। হে শোভনাজী, তুমি মোৰ নিচিনা এজনক পাই অলঙ্কাৰ আদি নিপিন্ধাকৈ থাকিব পাৰা কেনেকৈ?

১২। হে স্বন্দৰী, তোমাৰ স্বন্দৰ এই যৌৱনকাল পাৰ হৈ যোৱাৰ উপক্ৰম হৈছে, নৈৰ সৌভৰ দৰে যোৱা কাল আৰু উভতি নাহে।

১৩। হে শোভনাজী, কণ স্তম্ভি কৰোঁজা বিশ্বকৰ্ম্মাৰেহে তোমাক সৃষ্টি কৰাৰ পিচত

নিশ্চয় কৃপা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা কাষৰ পৰা অবসৰ লৈছে, কিয়নো ভোম্বাৰ এই কৃপাৰ তুলনা ভোম্বাত ব্যভিবেকে আন কোনো বস্তুতেই প্ৰকাশ পোৱা নাই।

১৪। হে বৈদেহী, ভোম্বাৰ দৰে কৃপাবোবনসম্পন্ন এজনাক পাই, এনে কোন পুৰুষ আছে যাৰ মন বিচলিত নহৈ পাবে, আনকি সাক্ষাৎ পিতামহ ব্ৰহ্মাৰো নহয়।

১৫। হে চাকনিভগিনী চন্দ্ৰবদনে সীতে, ভোম্বাৰ শৰীৰৰ যি যি অঙ্গৰ শিনে মই চাওঁ মোৰ চকু তাতেই বৈ থাকে।

১৬। মৈথিলী, ভোম্বাৰ এই হৃদয় এৰি পেলাই মোৰ ভাৰ্য্যা হৈ অসংখ্য প্ৰেত মহিষীসকলৰ ভিতৰত প্ৰধান মহিষী হোৱা।

১৭। হে ভীক মোৰ শক্তিৰ বলত তিনিও জগতৰ পৰা যি যি বস্তু সংগ্ৰহ কৰি আনিছোঁ, এই সকলো মই ভোম্বাত অৰ্পণ কৰিলোঁ, আনকি মোৰ এই ৰাজ্যও ভোম্বাক দান কৰিলোঁ।

১৮। ইয়াৰ উপৰিও হে বিলাসিনী, অকল ভোম্বাৰ শ্ৰীতিৰ কাৰণে অসংখ্য পুৰুষ পৰিপূৰ্ণ এই পৃথিৱীখনকো জয় কৰি ভোম্বাৰ পিতৃদেৱ জনকক দান কৰিয়।

১৯। এই পৃথিৱীত মই এনে এজন দেখা নাপাওঁ যি মোৰ সমকক্ষ হ'ব পাৰে। যুদ্ধক্ষেত্ৰত মোৰ অপ্ৰতিদ্বন্দ্ব অসীম শক্তিলৈ লক্ষ্য কৰা।

২০। এবাৰ নহয় বহুবাৰ স্বৰাস্বৰগণে মোৰ বিৰুদ্ধে থিয় হৈ ভিত্তিৰ নোহোৱাত মই ভেঙলোকৰ সমৰধ্বজা নিপাত্তি কৰিছোঁ।

২১। এতেকে তুমি আগ্ৰহেইসৈতে মোক পতিক্ৰমে গ্ৰহণ কৰি প্ৰসাধন সাধণী ব্যৱহাৰ কৰা, অভ্যাজল অলকাবসমূহে ভোম্বাৰ অঙ্গ বিভূষিত কৰক।

২২। হে বৰাননে, তুমি মোৰ প্ৰতি সন্তুষ্ট হৈ প্ৰসাধন কাৰ্য্য শেষ কৰাৰ পিচত ভোম্বাৰ যি সৌন্দৰ্য্য ফুটি ওলাব তাক এবাৰ মই চকুৰে চাই লওঁ।

২৩। হে ভীক, তুমি ইচ্ছা অনুসাৰে পান আৰু আহাৰ উপভোগ কৰি মনৰ আৱঞ্জেৰে থাকা আৰু মনৰ ইচ্ছামতে ধনসোণ অথবা সমগ্ৰ পৃথিৱী পৰ্য্যন্ত দান কৰা।

২৪। মোৰ ওপৰত বিশ্বাস ৰাখি মোৰ প্ৰতি আগ্ৰহাৱিতা হোৱা আৰু নিশ্চয়চিত্তে ভোম্বাৰ ইচ্ছা অনুসৰি মোক আদেশ কৰা, মোৰ অনুগ্ৰহৰ দ্বাৰা লাভিতা পালিতা হোৱাৰ পিচত ভোম্বাৰ বন্ধুবৰ্গয়ো ভেঙলোকৰ ইচ্ছাৰ অনুকৰণ বৰ লাভ কৰক।

২৫। হে ভগ্নে, বশন্তিনী সীতে, তুমি মোৰ শক্তি, পৰাক্ৰম আৰু ঐশ্বৰ্য্যলৈ লক্ষ্য কৰা, হে স্বভগ্নে, চীৰবস্ত্ৰধাৰী বামেৰে তুমি কি কৰিবা ?

২৬। ৰামৰ জয়লাভৰ কোনো আশাই নাই, এতেকে ভেঙৰ সবুদ্ধিলাভৰ আশাত বিনষ্ট; বৰ্ত্তমানে ভেঙ বনবাসী, ব্ৰতী, মাটিত শয়নকাৰী আৰু শব্দটাপন্ন হৈ জীয়াই থকা নথকা অবস্থাৰ ভিতৰত আছে।

২৭। বগলীৰ শাবী সমুখত লৈ উঠি অহা নীল মেঘমালাৰ দ্বাৰা আকৃত চন্দ্ৰৰ প্ৰভা বিদৰে দেখা পোৱা অসম্ভৱ, বামেও কোনোপধ্যে ভোম্বাক দেখা পাব নোৱাৰিব।

২৮। হিৰণ্যকশিপুৰে ইন্দ্ৰৰ কীৰ্ত্তি যিদৰে লাভ কৰিব নোৱাৰিছিল, বাধব বামেও সেইদৰে মোৰ হাতৰপৰা তোমাক উদ্ধাৰ কৰি নিব নোৱাৰিব।

২৯। হে চাকনেত্ৰে, শোভনদন্তবিশিষ্টা হুহাসিনী সীতে, গৰুড়পক্ষীয়ে যিদৰে সৰ্পকুল হৰণ কৰে তুমিও সেইদৰে মোৰ মন হৰণ কৰিছা।

৩০। তুমি কুশাদ্ৰী, জীৰ্ণকোশেয় বসন পৰিহিতা আৰু অলঙ্কাৰবিহীন হলেও, তোমাক দেখাৰ পিচত মোৰ নিজ পত্নীসমূহত মই কোনো তৃপ্তি পোৱা নাই।

৩১। হে জানকী, মোৰ অন্ত পুৰত সৰ্ব্বগুণাৱিতা যিসকল স্ত্ৰী আছে, তুমি সেই সকলোৰে ওপৰত আধিপত্য লাভ কৰা।

৩২। হে কৃষ্ণকেশী সীতে, মোৰ পত্নীসকল ত্ৰিলোকৰ ভিতৰতে শ্ৰেষ্ঠ, অগ্নিস্বাসকলে যিদৰে লক্ষ্মীৰ সেবা কৰে, ত্ৰৈলোক্যসুন্দৰী এই বমণীগণেও সেইদৰে তোমাৰ পৰিচৰ্যা কৰিব।

৩৩। হে চাকনিভাষিনী, কুব্জৰ ঘৰত যিবোৰ শ্ৰেষ্ঠ ধনবদ্ৰ আছে, মোক লগত লৈ তুমি সেই সকলোবোৰ ভোগ কৰি থাকা।

৩৪। হে দেৱী, উপস্থা, বল, বিক্রম, ধন, ভেজ বা যশস্তা কোনো বিষয়তে তোমাৰ বাম মোৰ সমকক্ষ নহয়।

৩৫। হে সুন্দৰী, তুমি ইচ্ছামতে পান, বিহাৰ, বমণ আৰু ভোগ্যবস্তুৰ উপভোগ কৰা; আৰু পৃথিৱীকে লৈ সমগ্ৰ ধন-ঐশ্বৰ্য্য দান কৰা। তুমি তোমাৰ মনোবাঞ্ছা পূৰণ কৰি মোৰ লগত বিহাৰ কৰা আৰু তাৰ ফলত তোমাকে আশ্ৰয় কৰি তোমাৰ বন্ধুবান্ধব-গণেও তেওঁলোকৰ মনোবাঞ্ছা পূৰ্ণ কৰক।

৩৬। হে ভীক, স্বৰ্ণনিখিত বিমল হাৰৰ দ্বাৰা স্তোভিতা হৈ প্ৰস্তুটিত তৰুৰাজৰে পৰিব্যাপ্ত ভ্ৰমৰকুলৰ দ্বাৰা আবুলিত সমুদ্ৰতীৰস্থ কাননসমূহৰ মাজত মোৰে সৈতে বিহাৰ কৰা।

॥ ইতি সুন্দৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত বিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

একবিংশ সৰ্গ বাবৰণৰ প্ৰতি সীতাৰ তিব্ৰতা

১। কল্পমুষ্টি বাক্সৰ এইবোৰ কথা শুনি হুখাভিভূতা সীতাদেবীয়ে মলিনবদনে ক্ৰীণবৰে ধীবে ধীবে কব ধৰিলে।

২—৬। “পাপচাৰীজন যিদৰে ব্ৰহ্মলোকপ্ৰাপ্তি স্বৰূপ সিদ্ধি লাভ কৰাৰ অমুপযুক্ত তুমিও সেইদৰে মোক পোৱাৰ উপযুক্ত নোহোৱা ; মই কোনোদিনে কোনো গহিত কাম কৰা নাই, একমাত্ৰ পতিৰ সেবাই মোৰ ব্ৰত মহৎ কুলত মোৰ জন্ম আৰু বৈবাহিক সম্বন্ধৰ দ্বাৰা যি কুলত সমৰ্পিতা হৈছে। সিও অতি মহৎ আৰু পৰম পবিত্ৰ”—বশবিনী বৈদেহীয়ে বাবৰণক এই বুলি কৈ তেওঁৰ পিনে পিঠি দি পুনঃ কব ধৰিলে “বাবৰণ, মই আন এজন পুৰুষৰ ভাৰ্যা আৰু সতী, কোনোপধ্যে তোমাৰ উপভোগৰ উপযোগী ভাৰ্যা হব নোৱাৰোঁ।

৭। তুমি সজপথত থাকি ধৰ্ম্মলৈ মন কৰা আৰু সজলোকৰ ব্ৰত পালন কৰা, হে নিশাচৰ তোমাৰ ভাৰ্যা যিদৰে তোমাৰ বন্ধগীয়া, আনৰ ভাৰ্য্যাকো তুমি সেইদৰে বন্ধা কৰা উচিত।

৮। তুমি নিজে যিটো ভাল পোৱা আনভো তাকেই তুলনা কৰি তোমাৰ নিজ ভাৰ্যা সমূহতে ৰত হৈ থাক, যি পুৰুষ নিজ স্ত্ৰীত অসন্তুষ্ট, চক্ৰলম্ভি, চপলেন্দ্ৰিয়, অসাধু-চৰিত্ৰে তেনে জন আনৰ স্ত্ৰীৰ দ্বাৰা কদৰ্শিত হৈ সকলো ক্ষেত্ৰতে পৰাজয়স্বৰূপ অপায় অমৰলভ পৰে।

৯। সদাচাৰ বৰ্জিত তোমাৰ বিপৰীত বুদ্ধি দৰি অহুমান হয় লঙ্কাত সজবিজ্ঞবান কোনো পুৰুষ নাই, অথবা থাকিলেও তুমি ভেনেজনৰ কথা মানি নচলা।

১০। কাৰ্য্যৰ পৰিণামদৰ্শী পণ্ডিতসকলে কেতিয়াবা কোনো হিত কথা কলেও মিথ্যা আৰু অনৰ্থক বুলি ভাবি বাক্সকুলৰ বিনাশৰ কাৰণে তুমি ভেনে কথাত পতিয়ন নোৱাৰা।

১১। বাবৰণ, মনত বাধিবা যি বজা দুৰ্নীতিপৰায়ণ আৰু সজ উপদেশ গ্ৰহণ কৰিবলৈ অনিচ্ছুক ভেনে বজাৰ অধীনত অতি সমৃদ্ধিশালী ৰাজ্য আৰু নগৰো ধ্বংসপ্ৰাপ্ত হয়।

১২। এই কাৰণতে তোমাৰ অধীনত থাকি ধনবন্ধে পৰিপূৰ্ণ এই লঙ্কানগৰী অকল তোমাৰ এজনৰ অপৰাধতে অতি সোনকালে বিনাশ প্ৰাপ্ত হব।

১৩। বাবৰণ, তুমি পাপকৰ্ম্ম আৰু অদ্বন্দ্বদৰ্শী, এডেকে তোমাৰ নিচিনা এজনক ধ্বংসপ্ৰাপ্ত হোৱা দেখিলে সকলো প্ৰাণী আনন্দিত হব।

১৪। যি সকল প্ৰাণী তোমাৰ দ্বাৰা উৎপীড়িত হৈ আছে পাপাচাৰী তোমাৰ বহুত ভেওঁলোকে নিশ্চয় কব ‘ভাগ্যে এই দুবান্ধা নিধন প্ৰাপ্ত হল।’ আৰু এই বুলি কৈ ভেওঁলোকে আনন্দ প্ৰকাশ কৰিব।

১৫। ৰাবণ, তোমাৰ ঐশ্বৰ্য্যবিক্ৰুতি অথবা ধনৰ দ্বাৰা মোক প্ৰলুব্ধ কৰিব নোৱাৰিবা, হৰ্য্যৰ বশ্মিয়ে যিদৰে হৰ্য্য ভিন্ন আনক নাজানে, ময়ো সেইদৰে ৰাঘবৰ বাহিৰে আনক নাজানো।

১৬। ত্ৰিলোকনাথ ৰাঘবৰ হৃদয়ৰ সেই বাহৰ ওপৰত মূৰ থৈ শয়ন কৰি থাকি, এতিয়া আক আন এজনৰ বাহৰ ওপৰত মূৰ থৈ শয়ন কৰিব পাৰো কেনেকৈ ?

১৭। ব্ৰহ্মবিদ্যা যিদৰে ব্ৰহ্মচৰ্য্য ব্ৰত সমাপন কৰাৰ পিচত সমাবৰ্ত্তনকাৰী আত্মতত্ত্ব বিপ্ৰৰ হে উপভোগৰ যোগ্য, যথাবিহিত নিয়ম অনুসৰি পাণি গ্ৰহণ কৰাৰ পিচত ময়ো সেইদৰে জগৎপতি সেই জনৰহে উপভোগৰ যোগ্য। ভাৰ্য্যা।

১৮। হে ৰাবণ, এতেকে বনবাসী যুৱতী হস্তিনীৰ লগত গজাধিপতিক লগ লগাই দিয়াৰ দৰে তুমি ভালে ভালে ৰামৰ লগত মোক লগ লগাই দিয়া।

১৯। যদি তুমি তোমাৰ নিজ ৰাজ্য ৰক্ষা কৰিব খোজা আৰু আত্মীয়স্বজন আদি সকলোৰে পক্ষে কষ্টদায়ক তোমাৰ বিনাশৰপৰা তোমাক ৰক্ষা কৰিব খোজা ভেঙ্গে তোমাৰ পক্ষে পুৰুষশ্ৰেষ্ঠ সেই ৰামৰ লগত মিত্ৰতা স্থাপন কৰাটোহে যুগুত।

২০। ৰাম সৰ্ব্ব ধৰ্ম্মজ্ঞ আৰু শৰণাগত বৎসল বুলি সকলোতে প্ৰসিদ্ধ, এতেকে যদিহে তুমি জীয়াই থাকিব খোজা তেন্তে তেওঁৰ লগত মিত্ৰতা কৰাটোহে উচিত হব।

২১। ৰাম শৰণাগত বৎসল, তুমি তেওঁক প্ৰসন্ন কৰা আৰু আদৰ যত্নসহকাৰে মোক তেওঁত সমৰ্পণ কৰা।

২২। ৰাবণ, বয়ুশ্ৰেষ্ঠ ৰামত এইদৰে সম্প্ৰদান কৰি এতালৈহে তোমাৰ মজল হব, ইয়াৰ অগ্ৰথা কৰিলে তোমাক ঘোৰ বিপদে আঙৰি ধৰিব।

২৩। তোমাৰ ওপৰত বজ্ৰপাত হলেও ৰক্ষা পাব পাৰা আৰু যমেও তোমাক বহুদিনলৈ এৰি থাকিব পাৰে, কিন্তু লোকনাথ ৰাঘব ক্ৰুদ্ধ হলে তোমাৰ ৰক্ষা নাই।

২৪। ইন্দ্ৰই নিকৈপ কৰা বজ্ৰৰ শব্দসদৃশ, ৰামচন্দ্ৰৰ ধনুৰ মহান শব্দ তুমি অচিৰে শুনিবলৈ পাবা।

২৫—২৬। অতি সোণকালে ৰাম আৰু লক্ষ্মণৰ নামাঙ্কিত অগ্নিমুখ সৰ্পসদৃশ হৃপৰ্জ্বৰাগসমূহ এই লক্ষ্য নগৰীত বিয়পি পৰি ইয়াৰ সকলো ৰাক্ষসকে বধ কৰিব। ৰাগসমূহ এনেদৰে পৰিবলৈ ধৰিব যে ইয়াত অকণমানো শূন্ত ঠাই নেথাকিব।

২৭। বিনতানন্দন গৰুড়ে সৰ্পকুল যিদৰে সংহাৰ কৰে মহাশক্তিশালী ৰামকণ গৰুড়ে সৰ্পসদৃশ প্ৰধান প্ৰধান ৰাক্ষসগণক সেইদৰে সংহাৰ কৰিব।

২৮। আৰু তাৰ পিচত ভগবান বিষ্ণুৱে ত্ৰিবিজয়ৰ দ্বাৰা অনুবৰ হাতবৰণৰা লক্ষ্মী উদ্ধাৰ কৰাৰ নিচিনা মোৰ ভৰ্তা শঙ্কৰদমন ৰামচন্দ্ৰয়ো অস্তিত্বজ্ঞে মোক তোমাৰ হাতবৰণৰা উদ্ধাৰ কৰিব।

২৯—৩০। হে ৰাক্ষস, স্বপ্নানভূল্য জনস্বানভ তোমাৰ ৰাক্ষসকুল নিহত হোৱাৰ পিচত, তুমি হুৰ্জল মনোবৃত্তি লৈ মোক হৰণ কৰি আনি এই অসং কামটো কৰিলা। হে ৰাক্ষসাধম, সেই ভ্ৰাতৃযুগলে মাতৃস্বৰ্গৰ ভদ্ৰ হুজিৰলৈ বনত প্ৰবেশ কৰাৰ লগে লগে শূন্ত আশ্ৰয়ত মোমাই তুমি মোক হৰণ কৰি আনিলা।

৩১। বাঘৰ গোল্ল পালে শিয়াল যিদৰে সমুখত ডিকিৰ নোৱাৰে তুমিও সেইদৰে বাঘ লক্ষণক দেখা পালে ডাঙ জীয়াই থাকিৰ নোৱাৰিলাইডেন।

৩২। সেই বীৰযুগলৰ লগত যুদ্ধ আৰম্ভ হলে ইন্দুদেৱে ডেউৰ বাহুগলৰ দ্বাৰা যুদ্ধ কৰি থকা বুদ্ধাস্থৰক যিদৰে নিধন কৰিছিল সহায় সম্পদ থাকিলেও ভোয়াৰো দশা লৈয়ে হ'ব।

৩৩। আদিভ্যই অলপ পৰিমল পানী যিদৰে অতি সোনকালে শোষণ কৰি নিয়ে, মোৰ নাথ বামচন্দ্ৰইও লক্ষ্মণেৰ সৈতে তোমাৰ প্ৰাণ সেইদৰে সংহাৰ কৰিব।

৩৪। কুবেৰৰ কৈলাসপৰ্ব্বততে আশ্ৰয় লোৱ অথবা বজা বক্শৰ সভাস্থলতে থকা, বজ্জাহত মহাবুকৰ দৰে তুমিও কালৰ কবলত পৰি সোনকাল দাশৰথি বাঘৰ হাতত প্ৰাণ এৰিবা।

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত একবিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

দ্বাবিংশ সৰ্গ

বাহুগৰ দ্বাৰা সীতাক ভয়-প্ৰদৰ্শন

১। সীতাৰ নিষ্ঠুৰ সেই বাণী শুনি বাকুলসকলৰ দৈৰ্ঘ্যৰ বাবে হৃদয়তন কণলাবণ্য-যুক্তা সীতাক উদ্বেষ্ট কৰি অশোভ্য বাক্যে কবলৈ ধৰিলে।

২। “সীতা, এই পৃথিৱীত মানুহে সাক্ষ্যপূৰ্ণ কথাকে বিমানে ত্ৰিৰোতাক সত্ত্বই কৰে সিমানৈ সেই পুৰুষজন ত্ৰিৰোতাৰ আদৰৰ পাত্ৰ হয়, কিন্তু মোৰ বেলিকা মই বিমানেই প্ৰিয় বাক্যৰ দ্বাৰা তোমাক সত্ত্বই কৰিব খুজিছোঁ, সিমানটো এই তোমাৰ দ্বাৰা ত্ৰিৰুদ্ধভেদে হৈছে।

৩। তোমাৰ কথাত মই ক্ৰুদ্ধ হলেও হচতুৰ সাৰথিয়ে কৃপাধৰাণী ঘোঁৰাক সংযত কৰি যিদৰে ভাল বাটলৈ আনে সেইদৰে তোমাৰ কাৰণ মোৰ অন্তৰত যি কাম তাৰ আগি উঠিছে সিয়েই মোৰ থঙকো দমন কৰি ৰাখিছে।

৪। দেখিছোঁ মানুহৰ ওপৰত কামৰ শক্তি অতি প্ৰবল আৰু নিষ্ঠুৰ, কিয়নো অভিশপ্ত ক্ৰোধৰ পাত্ৰ হলেও বাৰ ওপৰত এবাৰ কামৰ ভাৱ ওপজে তালৈ ক্ৰুদ্ধজনৰ মনত দয়া আৰু স্নেহৰ ভাৱ এনেয়ে আগুত হয়।

৫। হে চাকবদনে সীতে, এই কাৰণতেই তুমি ক্ৰোধ আৰু অবমাননাৰ পাত্ৰী হলেও মই তোমাক বধ কৰা নাই, তুমি স্থৰ আৰু ভোগ ত্যাগ কৰি মিছাকৈয়ে ভাপসজ্জত অবলম্বন কৰিছা।

৬। মৈথিলী তুমি যি যি নিষ্ঠুৰবাক্য মোৰ প্ৰতি প্ৰয়োগ কৰিছা, সেই সেই কাৰণতে মই তোমাক নিষ্ঠুৰভাবে বধ কৰা উচিত।”

৭। ৰাক্ষসাপিণ্ডি ৰাবণে সীতাক এই বুলি কৈ খঙতে জ্বলি গকি পুনঃ সীতাক উদ্বেষ্ট কৰি কবলৈ ধৰিলে।

৮। “বৰবৰ্ণিনি সীতে, মই আগতে যি দুমাহৰ সময় দিছিলোঁ এই দুমাহকাল মই পালন কৰি মই বৈ থাকিম। কিন্তু ইয়াৰ পিচত তুমি মোৰ অঙ্কশায়িনী হবই লাগিব।

৯। এই দুমাহকাল অতীত হৈ যোৱাৰ পিচতো যদি স্বামী হিচাপে মোক গ্ৰহণ কৰিবলৈ ইচ্ছা নকৰা তেতিয়া মোৰ পাঁচক সকলে মোৰ প্ৰান্ত ভোজনৰ বাবে তোমাক খণ্ড খণ্ড কৈ কাটিব।”

১০। ৰাক্ষসৰাজে জানকীক এইদৰে ভৎসনা কৰা দেখি ভাত থকা দেৱতা আৰু গন্ধৰ্ব কন্যাসকলৰ চকুৰ বৰণ বিকৃত হল আৰু তেওঁলোক বিষয় হৈ পৰিল।

১১। তেওঁলোকৰ ভিতৰত কোনোৱে ওঁঠ, কোনোৱে বা চকু আৰু মুখৰ ভাবভঙ্গীৰে ৰাৱণে উৰ্দ্ধন-গৰ্দ্ধন কৰি থকাৰ ভিতৰতে সীতাক আশ্বাস দিবলৈ ধৰিলে।

১২। তেওঁলোকৰ পৰা এইদৰে আশ্বাস বাগী পাই সীতাদেবীয়ে নিজ চৰিত্ৰ বল আৰু স্বামীৰ বীৰ্য্যৰ গুণত গৰ্ব্বাধিত হৈ ৰাক্ষসাপিণ্ডিৰহকে হিডবাক্য কবলৈ ধৰিলে।

১৩। “ৰাবণ, যিহেতু কোনোৱে তোমাক এই গৰ্হিত কামৰূপৰা এতিয়ালৈ নিবাৰণ কৰা নাই, এতেকে মই বুজিলো তোমাৰ হিতকাজ্জীলোক কোনো এজনো ইয়াত নাই।”

৩৬—৩৮। তেতিয়া এনেহেন আকৃতিবিশিষ্টা ৰাক্ষসীবোৰৰ পিনে লক্ষ্য কৰি ৰাবণে কলে, “ৰাক্ষসীগণ, তোমালোক সকলোটি একগোট হৈ এনেভাবে কাম কৰা যাতে জানকী সীতা অতি শীঘ্ৰে মোৰ বশলৈ আহে। এই উদ্দেশ্যে সাম, দান ভোগাদি নীতি অবলম্বন কৰি তেওঁৰ প্ৰতিকূল আৰু অমুকূলে কথা কৈ অথবা দণ্ড উত্তোলন কৰিষে বৈদেহীক মোৰ পিনে ঘোৰ থুৱাই আনা।” ৰাক্ষসেন্দ্ৰ ৰাবণে ৰাক্ষসীবোৰক বাৰে বাৰে এইদৰে আদেশ দি কাম আৰু ক্ৰোধৰ বশবৰ্ত্তী হৈ জানকীৰ প্ৰতি গৰ্দ্ধন কৰিবলৈ ধৰিলে।

৩৯। ঠিক এনে সময়তে ৰাক্ষসালিনী নামে এজন ৰাক্ষসীয়ে লবালবিকৈ দৰ্শনীয় ৰাবণৰ ওচৰ চাপি তেওঁক আলিঙ্গন কৰি কবলৈ ধৰিলে “হে মহাৰাজ, আপুনি মোৰে দৈতে ক্ৰীড়াৰ বত হওক, এই সীতাক লৈ আপুনি কি কৰিব? হে ৰাক্ষসেন্দ্ৰ, সীতাৰ কোনো বৰণ নাই, দেখিলেই দুখলগা আৰু মনুষ্যজাতীয়া স্ত্ৰী।

৪১—৪২। হে মহাৰাজ, অমৰপ্ৰেষ্ঠ যিসকল দেৱতা, নিচয় তেওঁলোকে আপোনাৰ বাহুবলে উপাৰ্জিত উৎকৃষ্ট ভোগবিলাস এওঁৰ ভাগ্যত লিখা নাই। ভুগুৰি যি স্ত্ৰীৰ মনত কামভাবৰ আগৰণ হোৱা নাই তেনে স্ত্ৰীৰ লগত কামভাবত বত হলে শৰীৰক বিদগ্ধ কৰাহে হয়;

৪৩। আনপক্ষে যি স্ত্ৰী কামভাবত প্ৰবৃত্ত হবলৈ ইচ্ছুক, তেনে স্ত্ৰীৰ লগত ভোগসন্তোগহে উৎকৃষ্ট।” ৰাক্ষসী ৰাক্ষসালিনীয়ে এইদৰে কৈ মহাবলশালী ৰাবণক ভাব পৰা আঁতৰাই নিয়াত মেঘবৰ্ষ ৰাক্ষসে ইহি এটা মাৰি ভাব পৰা গুচি গল।

৪৪—৪৫। দশদ্বীপ বাৰণে পৃথিবীখন কঁপাইহে যেন ভাবপৰা আঁতৰি গৈ প্ৰবীণ হৰ্যাসদূৰ অতি উজ্জল ডেওৰ বৰত প্ৰবেশ কৰিলে আৰু লগে লগে দেবতা, গন্ধৰ্ব আৰু নাগকন্তাসমূহেও ডেওক বেচি ধৰি সেই প্ৰেৰ্ত ভৱনত প্ৰবেশ কৰিলে।

৪৬। এইদৰে ধৰ্মপৰায়ণা মৈথিলীয়ে ভৱত্যা হৈ কপি থকা অবস্থাতে বাৰণে ডেওক ভিতৰত কৰি এৰি গ'ল, আনপকে কাৰণীভিত হৈ বাৰণে নিজ ভৱনত প্ৰবেশ কৰিলে।

॥ ইতি স্তম্ভবকান্তৰ অন্তৰ্ভুক্ত কাৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ত্ৰয়োবিংশ সৰ্গ

বাকসীবোৰৰ ভৰ্জন-গৰ্জন

১। শত্ৰুহাসক বজা বাৰণে মৈথিলীক এইদৰে কৈ বাকসীবোৰক আহ্বান দি সেই ঠাইবপৰা ওলাই গল।

২। ওলাই গৈ পুনঃ ডেও নিজ অন্তঃপুৰত প্ৰবেশ কৰাৰ লগে লগে ভীমকণা বাকসীবোৰ সীতাৰ ওচৰলৈ লৰি আহিল।

৩। সীতাৰ ওচৰ চাপি সকলোটিয়ে ক্ৰোধতে জলিপকি অতি ভীৰু আৰু কৰ্কশবাক্যে বৈদেহীক কবলৈ ধৰিলে—

৪। “সীতা, পুলত্যাৰ সন্ততি (নাতি) সৰ্বজন-বৰেণ্য মহাত্মা বাৰণৰ ভাৰ্যা হোৱাটো তুমি পৰম ভাগ্যৰ কথা বুলি যানি লোৱা নাই কিয়?”

৫। সিহঁতৰ ভিতৰত একজটা নামে বাকসী এজনীয়ে খঙতে চকু দুটি বঙা কৰি কপোদৰী সীতাক সঘোৰন কৰি কলে—

৬। ছয়জনক প্ৰজাপতিৰ ভিতৰত ব্ৰহ্মাৰ মানসপুত্ৰ পুলত্যা চতুৰ্থ প্ৰজাপতি নামে খ্যাত।

৭। “এই পুলত্যাৰে মানসপুত্ৰ মহাতেজস্বী বিপ্ৰবা নামে মহাবীৰ প্ৰজাপতিসকলৰ কুল্য প্ৰভাবাধিত।

৮—১১। “হে আশ্ৰয়লোচনে সীতে, এই বিপ্ৰবাৰ পুত্ৰ শত্ৰুহাসক বাৰণ। এজেকে ভেনেজন বাকসেন্দ্ৰৰ ভাৰ্যা হোৱাটো তোমাৰ পক্ষে নিতান্ত দুঃখ। হে চাক সৰ্বদ্বীপী। যোৱা এই কথাৰাৰ তুমি যানি লব ৰোজা নাই কিয়?” তাৰ পিচতে বিড়ালাকী হৰিজটা নামে বাকসীয়ে খঙতে তাইৰ চকু পকাই কবলৈ ধৰিলে, “বিজনে তেজস্বজন দেবতা আৰু আনকি

দেবভাসকলৰো বজাক পৰাজিত কৰিছে, বান্ধসেন্ৰ সেইজনৰ ভাৰ্যা হোৱাটো তোমাৰ কাৰণে উচিত হব। ডেওঁৰ অসীম বীৰ্য্য, ডেওঁ শূৰ, যুদ্ধত অপৰাজয়ী, বলবান আৰু বীৰ্য্যশালী, তেনে জনৰ ভাৰ্য্যাপদত অধিষ্ঠিত হবলৈ তুমি ইচ্ছা কৰা নাই কিয় ?

১২—১৩। মহাবলশালী বজা বাবণে ডেওঁৰ সকলো ভাৰ্য্যৰ ভিতৰত মহাভাগ্যবতী আৰু সন্মানাৰ্হী প্ৰিয়া ভাৰ্যা মন্দোদৰীকো এৰি তোমাকেই আশ্ৰয় কৰি থাকিব। ডেওঁৰ অন্তঃপুৰ নানা বন্ধে স্তম্ভোভিত আৰু হাজাৰ হাজাৰ স্ত্ৰীৰে সমৃদ্ধিশালী। সেই অন্তঃপুৰকো পৰিত্যাগ কৰি বাবণে তোমাৰ ওচৰতে থাকিব।”

১৪—১৫। তাৰ পিচত বিকটা নামে আন এজনী বান্ধসীয়ে কবলৈ ধৰিলে, “সীতা, এবাৰ নহয় বহুবাৰ যিজনাই দেবতা, গন্ধৰ্ব আৰু নাগসকলক যুঁজত পৰাজিত কৰিছিল, সেইজনো তোমাৰ ওচৰত উপস্থিত। হে অবলা, সকলো পিনে সমৃদ্ধিশালী বান্ধসেন্ৰ মহাস্বামী সেই বাবণৰ ভাৰ্যা হবলৈ তুমি ইচ্ছা কৰা নাই কিয় ?”

১৬। বিকটাৰ পিচতে দুমুখা নামে বান্ধসীয়ে কবলৈ ধৰিলে, “যাৰ ভয়ত সূৰ্য্যই ভাপ দিব নোৱাৰে, বতাহো শ্ৰবলভাৱে নবয়, হে আয়তলোচনে। তুমি তেনে জনাৰ অধীনত থাকিবলৈ ইচ্ছা কৰা নাই কিয় ?

১৭—১৯। হে ভামিনী, যাৰ ভয়তে তৰুৰাজিয়ে পুষ্পবৃষ্টি কৰে, যি জনাই ইচ্ছা কৰা মাত্ৰকে পৰ্কণ আৰু মেঘে জল সিঞ্চন কৰে, ৰাজৰাজেশ্বৰ বান্ধসৰাজ সেই বাবণৰ ভাৰ্যা হবলৈ তুমি মন কৰা নাই কিয় ? হে দেবী, মই সকলো কথাৰ তত্ত্ব বুজি লৈ তোমাক এই সজ উপদেশ দিলোঁ। হে চাকহালিনী, তুমি মোৰ এই উপদেশ গ্ৰহণ কৰা, নহলে তুমি জীয়াই থাকিব নোৱাৰিবা।”

॥ ইতি পুৰাণকালৰ অন্তৰ্ভুক্ত ত্ৰয়োবিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

চতুৰ্বিংশ সৰ্গ বান্ধসীবোৰৰ ভিৰত্কাৰ

১। সীতা কোনো প্ৰকাৰৰ কৰ্কশ বা অপ্ৰিয় কথা শুনাৰ যোগ্য নহলেও বিকৃত-বদনা সেই বান্ধসীবোৰে লগ হৈ অতিশয় তীব্ৰ আৰু অপ্ৰিয় কথা শুওঁক শুনাৰ ধৰিলে।

২। “সীতা, সকলো প্ৰাণীৰ পক্ষে মনোৰম আৰু বহুমূলীয়া শয্যাপাতিৰে স্তম্ভোদ্ভিত সেট বাজ-অন্তঃপুৰত বাস কৰিবলৈ তুমি ইচ্ছা কৰা নাই কিয়?”

৩। “তুমি মহুশ্মজাতীয় স্ত্ৰী আৰু সেট কাৰণ মানুহৰ তাৰ্থ্য্য হৈ থকাটোকে তুমি পৰম সৌভাগ্যৰ কথা বুলি ভাবিছা। কিন্তু এতিয়া তোমাৰ মন বাসৰপৰা আঁতৰাই আনা, কিয়নো বাসৰ লগত তোমাৰ মিলন কোনোপধ্যে সম্ভৱপৰ নহয়।”

৪। “তাৰ সলনি এই জ্বিলোকৰ ঐশ্বৰ্য্যৰ অধিকাৰী বান্ধসেধৰ বাসৰক পটিকপে গ্ৰহণ কৰি যথাস্থে জীৱন কটোৱা।”

৫। “হে অনিন্দিত, তুমি মানৱী আৰু সেই কাৰণেহে ৰাজ্যভ্ৰষ্ট, সকলোতে বিকল-মনোৰথ আৰু দুৰ্দশাগ্ৰস্ত হোৱা বাসকে পাবলৈ তুমি ইচ্ছা কৰি আছা।”

৬। বান্ধসীবোৰৰ কথা শুনি কমলশাচনা সীতাদেবীয়ে কান্দি কান্দি এইদৰে কবলৈ ধৰিলে—

৭। “ভোমালোক সকলোটিয়ে লগ হৈ লোকমত-বিকৃত যি কথা কলা, সি পাপপূৰ্ণ বুলিয়েই মোৰ মনত স্থান পোৱা নাই।”

৮। “মহুশ্মজাতীয় স্ত্ৰী কোনোকালেই বান্ধসৰ তাৰ্থ্য্য হব নোৱাৰে, ভোমালোক সকলোটিয়ে ইচ্ছামতে মোক ভঞ্জন কৰিব পাৰা, মই কেতিয়াও ভোমালোকৰ কথামতে কাম কৰিব নোৱাৰোঁ।”

৯। “দৰিদ্ৰই হওক অথবা ৰাজ্যহীনই হওক, বিজন মোৰ স্বামী ভেৰেই মোৰ ভক, স্বৰ্ঘলোৱ বিদৰে স্বৰ্ঘ্যৰ অনুৰক্তা যয়ো সেইদৰে বাসৰ অনুৰক্তা।”

১০—১৩। “বিদৰে মহাভাগ্যৱতী শচীয়ে ইন্দ্ৰক অকল্মষীয়ে বশিষ্ঠক, বোহিণীয়ে চন্দ্ৰক, লোপামুদ্ৰাই অগত্যক, শূক্ৰাই চ্যবনক, সাৰিঙীয়ে সভ্যবানক, ঈশৱতীয়ে কপিলক, বদয়তীয়ে সৌদামক, কেনিনীয়ে সগৰক, ভীষ্মনন্দিনী দময়ন্তীয়ে ভেৰৰ পতি বিষমবাজ নলৰ অনুব্ৰতা যয়ো সেইদৰে মোৰ স্বামী ইন্ধাকুপ্ৰবৰ বাসৰ অনুব্ৰতা।”

১৩। সীতাৰ কথা শুনি বান্ধসীবোৰে বড়তে অলিপকি উঠিল আৰু বাসৰ কথামতে কৰ্কশ কথাৰে সীতাক ভৎসনা কৰিব ধৰিলে।

• সীতাকাব্যৰ মতে স্বৰ্ঘলোৱ স্বৰ্ঘ্যৰ পত্নীৰ নাম। কাব্যো কাব্যো মতে স্বৰ্ঘলোৱ, স্বৰ্ঘ্যৰ পিছে স্বৰ্ঘ কৰি থকা এখনি কল্পনাত্মক।

১৪। ইপিনে হুম্মানেও শিঙগছজোপাত লুকাই থাকি সীতাক গজ্জি থকা বান্ধসী-বোৰৰ কথা শুনি থাকিল।

১৫। ডেওঁ দেখিলে যে এই বান্ধসীবোৰে চাৰিওকালৰপৰা সীতাক আঙৰি ধৰি সিহঁতৰ ওলমি থকা প্ৰদীপ্ত ওঠবোৰ বাবে বাবে চেলেকিৰ ধৰিছে,

১৬। আক খঙতে একোনাই হৈ খবধৰকৈ সিহঁতৰ হাতৰ কুঠাৰবোৰ লৈ কব ধৰিলে, “বান্ধসৰাজ বাবগৰ ভাৰ্যা হোৱাৰ এওঁ উপযুক্ত নহয় (এডেকে আমি এওঁক থাই পেলোৱাটোহে উচিত)।”

১৭। লক্ষ্মীপ্ৰেষ্ঠা সীতাদেবী ভয়ঙ্কৰা সেই বান্ধসীবোৰৰ দ্বাৰা ভিৰঙ্কতা হৈ চকুৰ পানী মচি মচি সেই শিঙ গছজোপাৰ ওচৰলৈ খোজ ললে।

১৮। বান্ধসীবোৰৰ দ্বাৰা পৰিবেষ্টিত অৱস্থাতে গছৰ ওৰিত উপস্থিত হৈ জানকীয়ে শোকতে অভিভূত হৈ ভাত বৈ থাকিল।

১৯। ভাতো ভয়ঙ্কৰ ৰূপবিশিষ্টা সেই বান্ধসীবোৰে মলিন বস্ত্ৰ পৰিহিতা দীনবদনা ক্লেশকাৰী সীতাক ভৎসনা কৰিবলৈ ধৰিলে।

২০। সিহঁতৰ ভিতৰত ভীমাকৃতি কৰালবদনা হুগভীৰ উদৰবিশিষ্টা, বিনভা নামে এজনী বান্ধসীয়ে অভিলয় খঙেৰে কবলৈ ধৰিলে—

২১। “সীতা, তুমি এভিয়ারলৈকে স্বামীৰ প্ৰতি যি স্নেহ দেখুৱাল। সেয়ে যথেষ্ট হৈছে। সীতা, মনত ৰাখিবা যে সকলো ক্ষেত্ৰতে সীমা অভিক্ৰম কৰিলে তাৰ পৰিণাম স্বৰূপ দুখকেহে মাজ পোৱা যায়।”

২২। “যি হওক, তোমাৰ আচৰণত মই সন্তুষ্ট হৈছোঁ, এনে ক্ষেত্ৰত মানুহে যি কৰে তুমিও ঠিক তাকেই কৰিছা, কিন্তু হে মৈথিলী, এভিয়া মই যি কওঁ তাকে কৰা।”

২৩—২৪। “তুমি সমগ্ৰ বান্ধসকলৰ স্বামী বাবগক ভজা। দেবভাসকলৰ অৰিণ্ডি ৰাসবৰ দৰে ডেওঁ সকলো শত্ৰুকে আক্ৰমণ কৰে সঁচা, কিন্তু সেইবুলি ডেওঁ সিহঁতৰ প্ৰতি দয়ালু ভ্যাগশীল আৰু প্ৰিয়বাদীও। বাম মানুহ আৰু দুৰ্দশাপন্ন মানুহ, এডেকে তুমি ডেওঁক এৰি বাবগক আশ্ৰয় কৰা।

২৫—২৬। বৈদেহী, স্বাহা বিদৰে অগ্নিৰ আৰু শচী বিদৰে ইন্দ্ৰৰ দেবী, সেইদৰে দিবা অজবাগ আৰু সূৰ্যণেৰে বিষ্ণুৰ হৈ আজিৰপৰা তুমিও সকলো প্ৰাণীৰ ঈশ্বৰী হোৱা। হে সূৰ্যবী। হতভাগ্য আৰু অজ্ঞান মানুহক লৈ তুমি কি কৰিবা?”

২৭। “মই এই কথা ভোমাক কলোঁ, তথাপি যদি তুমি সেইমতে কাম নকৰা তেন্তে এই মুহূৰ্ততে আমি সকলোটিয়ে ভোমাক থাই পেলায়।”

২৮। বিনভাৰ পিচতে বিকটা নামে আন এজনী বান্ধসীয়ে খঙতে অলি পকি ভাইব ওলমি পৰা অননুগ্ৰহেৰে সৈতে হাতৰ মুঠি ওপৰলৈ তুলি উৰ্দ্ধন গৰ্জ্জন কৰি কবলৈ ধৰিলে—

২৯। “হে দুৰ্ভাগিনীবাৰণা সীতা, তুমি এৰানিমান এটি জীৱ, এই কাৰণতেই তোমাৰ প্ৰতি দয়ালু হৈ তোমাৰ অপোভনীৰ এইবোৰ বস্ত্ৰ টুকুৰা আমি সজ কৰি আছোঁ।”

৩০—৩১। “আমি যি উপদেশ দিছোঁ, সি সময়ে চিত্ত, আৰু ভোমৰ হিতৰ অৰ্থে, কিন্তু তথাপি তুমি তালৈ কাণ কৰা নাই, তাৰি চোৱা, অলঙ্ঘনীয় সমুদ্ৰৰ ইপাবলৈ ভোমক অনা হৈছে, বৰ্ত্তমানে তুমি বাবণৰ ভয়ৰ অস্তঃপুৰত সোমাই আহা আৰু বাবণৰ ঘৰৰ ভিতৰত আমি সকলোটিয়ে ভোমক পহৰা দি আছোঁ।”

৩২। “সাক্ষাৎ পুৰন্দৰ ইন্দ্ৰয়ো ভোমক উদ্ধাৰ কৰি নিব নোৱাৰে, এডেকে হে মৈথিলি, ভোমক যি হিত উপদেশ মই দিছোঁ তাক পালন কৰা।”

৩৩। “কেবল চকুৰ পানী টুকি থাকিলেই নহব, ভোমৰ অনর্থক এই শোক পৰিত্যাগ কৰা। তুমি দুখৰ ভাব এৰি বাবণৰ প্ৰতি প্ৰণয়বতী হৈ আনন্দ উপভোগ কৰা।”

৩৪। “সীতা, তুমি মনৰ ইচ্ছামতে বাক্সস্বাজৰ লগত বিহাৰ কৰা। হে ভীক। স্নানোক্তৰ যৌবনকাল কণ্ঠস্বাৰী যাত্ৰা বুলি আমি জানো।”

৩৫—৩৬। “এডেকে হে যদিবেক্ষণে, এই যৌবনকাল পাব নোহওঁতেই ভোমৰ জীৱনৰ স্তম্ভ উপভোগ কৰি বাক্সস্বাজৰ লগত বয়সীৰ উদ্ভাৱন, পৰ্ৱত আৰু উপবন সমূহত বিচৰণ কৰা, হে স্তম্ভবী, ভেতিয়াহলে হাজাৰ হাজাৰ স্ত্ৰী ভোমৰ অধীনত থাকিব।”

৩৭—৩৮। সমগ্ৰ বাক্সসকলৰ স্বাৰী বাবণক জ্ঞাত। কিন্তু যদিহে মই যদিবে কৰোঁ তুমি ঠিক সেইমতে কাম নকৰা তেন্তে ভোমৰ শৰীৰবৰণৰা জ্বলিও উলিয়াই আনি তক্ষণ কৰিম।”

৩৮—৪১। তাৰ পিচতে নিষ্ঠূৰাকৃতি চণ্ডোদৰী নামে বাক্সীয়ে বৃহৎ শূল এডাল ঘূৰাই ঘূৰাই কবলৈ ধৰিলে, “বৰ্ত্তমানে মোৰ গৰ্ভাৱস্থা, এই কালত ভিৰোদ্ধাৰ বিশেষ বস্ত্ৰলৈ হোৱা ইচ্ছা অনুসৰি ভয়তে কঁপি থকা জনমুগ্ধে সৈতে এই যুগ্ময়না সীতাক বাৰণে হৰণ কৰি অনা দেখি, তাইক তক্ষণ কৰিবলৈ মোৰ বৰ লোভ লাগি আছে; এইব যত্নে, প্ৰীতি, দুই বাহুৰ মাজৰ মাংসপিণ্ড, নাড়ীৰন্ধনে সৈতে জ্বলিও, আন আন অজ-প্ৰজ্ঞা আৰু মূৰটো খাই পেলাবলৈ মোৰ খুব মন গৈছে।”

৪১—৪২। চণ্ডোদৰীৰ পিচতে অজামুখী প্ৰঘসা নামে বাক্সী এজনীয়ে কবলৈ ধৰিলে, “আমাৰ ভিতৰত হাই-কাজিয়া কৰাটো মোৰ ভাল নালগে, এইক কাটি সমান সমান ভাগত ভগাই এইব যত্নে আমি সকলোটিয়ে খাওঁহক আহা।

৪৩। তাৰ কাৰণে বেগেডাই গৈ বিবিধ যদ আৰু বস্ত্ৰ মালা আনা।”

৪৪। প্ৰঘসাৰ কথা শুনি শূৰ্ণধা০ নামে বাক্সীয়ে কলে, “অজামুখী প্ৰঘসাই যি কৈছে যোৱা সেয়ে যত্ন; বেগেতে সৰ্বশোকবিনাশক যদ আনা।

৪৫। তাৰ লগত মাহুৰৰ মাংস ভোজন কৰি আমি স্নিকৃতিলাপ দেবীৰ আগত নৃত্য কৰিম।”

দেৱকতা সদৃশ সীতাদেবী বিকণাকৃতি বাক্সীবোবৰ ঘাৰা এইদৰে ভৎসিতা হৈ অৰৈধ্য হৈ কান্দিব ধৰিলে।

৥ ইতি পুৰাণকান্তৰ অন্তৰ্গত চতুৰ্বিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

পঞ্চবিংশ সর্গ

সীতাৰ শোক

১—২। ঘোৰমূৰ্ত্তি বান্ধসীবোৰে নিষ্ঠূৰভাবে এইদৰে কৈ থাকোতে জনকনন্দিনী সীতাই একমাত্র পতিভ্ৰতা গুণতে মন স্থিৰ কৰি কান্দি কান্দি সিহঁতক কবলৈ ধৰিলে—

৩। “মহুশ্চ জাতীয়া স্ত্রী কোনো কালতে বান্ধসৰ ভাৰ্যা হব নোৱাৰে, ভোমালোক সকলোটিয়ে যেনেকৈ ইচ্ছা মোক ভক্ষণ কৰিব পাৰা, কিন্তু কোনোপধ্যে মই ভোমালোকৰ কথামতে কাম নকৰোঁ।”

৪। দেৱকণ্ঠাসম সীতা একে বান্ধসীবোৰৰ মাজত, তাতে আকৌ বাবণৰ দ্বাৰা ভৎসিতা হৈ শোকাভিকুতা অবস্থাত থাকি একোতে মনত শান্তি নোপোৱা হ’ল।

৫। এনে অবস্থাত বনত দলভ্ৰষ্টা যুগীক বাঘে আক্রমণ কৰিলে যিদৰে কোচমোচ খাই কঁপি থাকে, সীতাদেবীয়ো শৰীৰৰ সকলো অঙ্গ সঙ্কুচিত কৰি কঁপিবলৈ ধৰিলে।

৬। সীতাৰ মনোবল কমি গৈছে, তথাপি অশোক গছৰ ফুলি থকা স্তব্ধ ঠাল এটাৰ ধৰি শোকতে স্বামীৰ চিন্তাতে মগ্ন হৈ ব’ল।

৭। চকুৰ লোৰে ডেউৰ বন্ধিত স্তনযুগল ভিতি গ’ল তথাপি চিন্তা কৰি কৰি শোকৰ পাৰ নাপালে।

৮। বডাহত কঁপি থকা কলগছ এজোপাৰ দৰে বান্ধসীবোৰৰ ভয়তে কঁপি থকাত ডেউৰ মুখ বিবৰ্ণ হ’ল।

৯। শৰীৰৰ কঁপনিৰ লগে লগে ডেউৰ স্তদীৰ্ঘ বেগীও কঁপিবলৈ ধৰিলে, দেখোতে অনুমান হ’ল যেন বিষধৰ এটি সৰ্পহে তাত লৰচৰ কৰিব ধৰিছে।

১০। সীতাই জোৰতে চৈতন্তবিহীন হৈ শোকাভিকুত অবস্থাত পৰম দুখত চকুৰ পানী টুকি এইদৰে বিলাপ কৰিবলৈ ধৰিলে—

১১। “হা বাম। হালক্ষণ। হে মোৰ শাহু আই কোণল্যা। হে আই স্তমিত্ৰা।”

১২। লোক সমাজত প্ৰবাদ আছে আৰু পণ্ডিত সকলেও তাক উল্লেখ কৰিছে যে কাল প্ৰাপ্ত নহলে পুৰুষ বা স্ত্ৰী সকলোৰে পক্ষে মৃত্যু দুৰ্ভৱ।

১৩। নহলে এই বান্ধসীবোৰৰ দ্বাৰা পীড়িতা মই বামৰ অহুপস্থিতিত যুগ্মকালো জীয়াই থাকিব পাৰো কেনেকৈ ?

১৪। নিশ্চয় মোৰ পুণ্যৰ পৰিমাণ জেনেই অলপ আৰু সেয়েহে দুমুহাৰ কোবত পৰা বোজাই নৌকাৰ নিচিনা মইও অনাখাৰ দৰে প্ৰাণ হেৰুৱাব লগাত হৈছোঁ।

১৫। বৰ্ত্তমান মোৰ স্বামীক মই দেখা নাপাওঁ, তাৰ উপৰি এই বান্ধসীবোৰৰ

পহৰাত থাকিব লগা হৈছে, এডেকে পানীৰ সোঁতত থহি পৰা নৈৰ পাৰৰ নিচিনা য়ো শোকতে মুহুৰান হৈছে।

১৬। আহা! এই সময়ত যি সকলে কুতজ্ঞ প্ৰিয়বাদী পদ্মপলাশলোচন সিংহগতি মোৰ স্বামীক দেখা পাইছে, নিশ্চয় তেওঁলোকেই ধন্ত।

১৭। তীব্ৰ বিষপান কৰি প্ৰাণী জীয়াই থকাটো যিদৰে অসম্ভব, আত্মজ পুৰুষ সেই বামচক্ৰ অবিহনে য়ো জীয়াই থকাটো সেইদৰে সম্ভব নহব।

১৮। হায়! কি মহাপাপকে বা মই মোৰ আন জন্মত কৰিছিলো যাৰ ফলত এই জন্মত অতি দাক্ষ এহি দুখ পাব লগা হৈছে।

১৯। শোকত অস্থিৰ হৈ মই জীবন ত্যাগ কৰাৰ ইচ্ছা কৰিলেও বাক্সীবোৰে বেচি থকাৰ কাৰণে ডাকো কৰিব নোৱাৰা হৈছে, অৰুচ বামকো লগ নাপাওঁ।

২০। যিক্ এই মনুষ্য শৰীৰ। আৰু যিক্ মোৰ এই পৰাধীনতা। যিহেতু মই ইচ্ছা কৰা সত্ত্বেও জীবন পৰিত্যাগ কৰিব পৰা নাই।

॥ ইতি স্মৃষ্ণবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত পঞ্চবিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ষড়্‌বিংশ সৰ্গ

সীতাৰ বিলাপ

১। ওপৰত উল্লেখ কৰা মতে সীতাই তেওঁৰ দুখৰ কাহিনী বৰ্ণাই চকুৰ লোৰে ডিতা মূখ ভললৈ কৰি পুন. বিলাপ কৰিবলৈ ধৰিলে।

২। জুতে পোৱা প্ৰাণী অথবা পিত্তাদি দোষে দুই প্ৰাণীৰ নিচিনা তেওঁ উদ্ভাদপ্ৰায়; শোকতে চিত্ত বিকৃত হৈ মাইকী বোঁৱাই দুখ পাডলাবলৈ যিদৰে বাগৰি থাকে তেওঁ বাটিৰ ওপৰত সেইদৰে বাগৰি বাগৰি কবলৈ ধৰিলে।

৩। “হায়! মই পৰম পৰাক্ৰমশীল ৰাঘবৰ ভাৰ্যা, কিন্তু তথাপি কায়কলী এই বাক্স বাৰণে তেওঁৰ অহুপস্থিতিত নানান কষ্ট দি মোৰ সকলো ক্ৰন্দন উপেক্ষা কৰি বল-পূৰ্ব্বক মোক হৰণ কৰি আনিলে।

৪। এতিয়া মই বাক্সীবোৰৰ পহৰাত আছোঁ, সিহঁতে নিষ্ঠুৰতাৰে মোক ভিৰতাব কৰিব ধৰিছে। ইহঁতৰ এই ভিৰতাব আৰু ৰাঘব বিষয়ে চিন্তা এই সকলো কাৰণত অপৰ যত্নপাৰ মাজত মোৰ জীয়াই থকাৰ ইচ্ছা তেনেই নোহোৱা হৈছে।

৫। মহাবতী বাম অবিহনে এই বান্ধীবোৰৰ মাজত থাকিব লগা হোৱাত মোৰ জীৱনৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই যেন বোধ হৈছে, এই ধন ঐশ্বৰ্য্য অথবা অলঙ্কাৰ আদিবোৰো কোনো আবশ্যক নাই।

৬। হায়! যিহেতু এনে দুখৰ মাজতো মোৰ হৃদয় শীৰ্ষ বিদীৰ্ণ হোৱা নাই এতেকে বুজিলো মোৰ এই অন্তৰ স্নকঠিন পাৰাণেৰে তৈয়াৰী অথবা ই জৰা-মৰণ বহিত।

৭। মোক ধিক্! যিহেতু তেনে এজন পুৰুষৰ সজৰণৰা বক্তিতা মুহূৰ্ত্তকালো মই জীয়াই আছোঁ, মই অনাৰ্য্যা, অসতী আৰু ঘোৰ পাগাচাৰিণী।

৮। নিশাচৰ এই বাবণক মই মোৰ বাওঁভৰিৰেও স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰোঁ, এনেদৰে তাক ভাল পোৱাটো দূৰৈৰ কথা।

৯। বাবণ কামমুগ্ধ, এই কাৰণে মই বাৰে বাৰে তাক প্ৰত্যাখ্যান কৰি থাকিলেও সি তাক গম পোৱা নাই; সি তাৰ বংশ আৰু নিজক চিনি নাপায় আৰু তাৰ স্বভাৱো ক্লব, সেয়েহে বান্ধীবোৰৰ হতুৱাই মোক পোৱাৰ অভিপ্ৰায় জনাই আছে।

১০। হেৰ বান্ধীহঁত, তোমালোকে মোক কাটি টুকুৰা-টুকুৰ কৰা, নাইবা জলা জুইত জাপি দি পুৰিয়ে পেলোৱা, তথাপি কোনোপধ্যে মই বাবণক নভজোঁ, অধিক ভৰ্ত্তাকি কৰাৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই।

১১। বহুদন্দন বাম জগৰিখাত, প্ৰাক্ত, কৃতক্স, দয়াশীল আৰু সংস্কাৰসম্পন্ন, তথাপি যে তেওঁ মোৰ প্ৰতি দয়াশীল হোৱা নাই মোৰ অনুমান সি কেৱল মোৰ সৌভাগ্য ক্সৰ কাৰণেহে।

১২। যি বামে জনহানত অকলে চৈধ্য হাজাৰ বান্ধসক বধ কৰিছিল এই ঠাইত তেওঁ মোক ঢুকি নোপোৱাৰ কাৰণ কি?

১৩। হব পাবে লক্ষা সমুদ্ৰৰ মাজত আৰু সেই কাৰণে আনে ইয়াত প্ৰবেশ কৰি ইয়াক আক্ৰমণ কৰিব নোৱাৰে, সেই বুলি ইয়াতলৈ বামৰ বাণৰ গতিবোধ হব নোৱাৰে।

১৪। হায়! দৃঢ় শক্তিশালী বামৰ মই প্ৰিয় ভাৰ্য্যা, বান্ধসে মোক হৰণ কৰি আনিছে, তথাপি তেওঁ মোৰ ওচৰ চপা নাই ইয়াৰ কাৰণ কি?

১৫। সম্ভবতঃ লক্ষণাগ্ৰজ বাঘচন্দ্ৰই জনাই নাই যে মই ইয়াত আছোঁ; জনা হলে এইটো কি সম্ভৱ যে তেজস্বী সেই পুৰুষজনে মোৰ এই নিৰ্যাতন সহি থাকিব পাবে?

১৬। যি গুৰুৰাজ জটাহুৱে মোক হৰণ কৰি অনা কথা জানিছিল আৰু যি জনাই বাঘৰ ওচৰত সেই কথাটো নিবেদন কৰিব পাৰিলেহেঁতেন, হায়! সেই গুৰুৰাজ জটাহুও বশত বাবণৰ দ্বাৰা নিহত হ'ল।

১৭। আহা! জটাহু বৃদ্ধ হলেও মোৰ প্ৰতি অনুগ্ৰহ দেখুৱাই বাবণক বধ কৰিবলৈ তেওঁ বিদৰ্বে বস্ত্ৰপৰ হৈছিল সেইটো প্ৰকৃততে এটা মহৎ কাৰ্য।

১৮। যদিহে বাঘৰ বামে জানিলেহেঁতেন যে মই ইয়াতে আছোঁ তেন্তে কোৱতে অনি উঠি এই মুহূৰ্ত্ততে তেওঁৰ বাপনবুহৰ দ্বাৰা এই লক্ষা বান্ধসমূহ কৰিলেহেঁতেন।

১৯। ভেঁওৰ বাণে লহা পুৰি ছাৰখাৰ কৰিলেহেঁতেন আৰু মহা সমুদ্রত বন্ধা নগৰিলেহেঁতেন আৰু সেই নীচৰঙি বাবণৰ কীৰ্ত্তি আৰু যথ ঐশ্বৰ্য কৰিলেহেঁতেন।

২০। এই সময়ত যি বিদৰে কান্দি কান্দি কাল কটাইছিল, বাক্সীবোৰেও সিহঁতৰ বাৰী নিহত হোৱাত নিশ্চয় সেইদৰে সিহঁতৰ নিজ নিজ ঘৰত কান্দি কান্দি সময় কটালেহেঁতেন।

২১। লক্ষ্মণে সৈতে বামচন্দ্ৰই বাক্সিবোৰৰ এই লহা নগৰীত অনুসন্ধান কৰি যোক উলিয়াব পাৰিলে বা এওঁলোক দুজনৰ চকুত পৰিলে এই বাক্স আৰু জীয়াই থাকিব নোৱাৰিলেহেঁতেন।

২২। হে বাক্সীবীলাক, ভোমালোকে দেখিবা, নিহত বাক্সিবোৰৰ চিহ্নৰ বোঁৱাৰে লহা পূৰ্ণ হব, লগুণৰ জাকে ইয়াৰ শোভা বঢ়াব আৰু সময় লহা অশানত পৰিণত হব।

২৩। বৰ্ত্তমানে মোৰ এই কথাবোৰ ভোমালোকে বিপৰীত ভাৱত লব পাৰিবা সঁচা, কিন্তু বিপদ ভোমালোকৰ সমুখত, ভোমালোকে অতি সোনকালেই মোৰ এই মনোবাঞ্ছা পৰিপূৰ্ণ হোৱা দেখিবা।

২৪। যেনেবোৰ অদ্ভুত লক্ষণ যি লহাত দেখা পাইছোঁ, অতি সোনকালে এই লহাৰ জী বিনষ্ট হব।

২৫। স্বামীৰ মৃত্যু হলে বিধবা বমণীৰ সৌন্দৰ্য্য নষ্ট হোৱাৰ নিচিনাকৈ পাপৰঙি বাক্সবাজ বাবণৰ মৃত্যুৰ পিচত আনৰ দুৰ্ব্বাক্ষমণীৰ এই লহা নগৰীৰ সমৃদ্ধিও নষ্ট হব।

২৬। যি লহা নগৰী আজি ভোমালোকে পুণ্য উৎসবৰ দ্বাৰা পৰিপূৰ্ণ হৈ থকা দেখিছা, বাক্সসকলে সৈতে লহাৰ অধিপতি বাবণৰ বিনাশ হলে, সেই লহা পতিহীনা নাৰীৰ নিচিনা হব।

২৭। আৰু ভেটিয়া ঘৰে ঘৰে শোকাভিলুতা বাক্স বন্ধাবোৰৰ কন্দনৰ ধ্বনি যি ইয়াতেই শুনিবলৈ পাম।

২৮—২৯। বক্তাকলোচন সেই বীৰপুৰুষ বায়ে যদিহে জানিব পাৰিলেহেঁতেন যে বাক্সৰ ঘৰত যি বন্ধী হৈ আছে, ভেটিয়া হলে ভেঁওৰ শব্দৰ প্ৰভাবত এই সময়ত লহা নগৰী পুৰি ছাৰখাৰ হলহেঁতেন, যোৰ অদ্ভুকাৰে ইয়াক আৱৰি ধৰিলেহেঁতেন, ইয়াৰ সকলো উত্তৰ নষ্ট হলেহেঁতেন আৰু বাক্সপ্ৰধান বীৰবোৰো জীয়াই নাথাকিলেহেঁতেন।

৩০। নৃশংস অধম এই বাবে যি সময়ত যোৰ কাৰণে বিচ্ছাৰিত কৰি দিছিল, সেই সময় এতিয়া উপস্থিত।

৩১। পৰৱৰ্তী হৰণৰূপ যি অৰ্পণ এতিয়ালৈ কৰা হৈছে তাৰ ফলতেই এতিয়াই মহা উৎপাতসমূহ আৰম্ভ হৈছে। যাত্ৰাসাধী এই বাক্সবোৰে ধৰ্ম্ম যে কি বস্তু তাক নাজানে।

৩২। সেই বাক্স বাবে তাৰ প্ৰান্তঃভোজনৰ বাবে যোক বৰ কৰিবই, কিন্তু প্ৰিয়দৰ্শন বাহ যোৰ লগত নাই, এনে ক্ষেত্ৰত যোৰ আন উপায় আৰু কি আছে ?

* আত্মবিশ্বাস বাহ বাহৰ পিছতো তুমি যোক নতজিলে যি প্ৰান্তঃভোজনতে ভোমাক ৰাই ধৰ।

৩৩। হয়। বামক দেখা নাপাই এই দুৰ্ৰহ শোকভে স্বামীৰ অহুপস্থিতিত অতি সোনকালেই মই যম দেবডাক লাক্ষ্য কৰিব লগা হ'ল।

৩৪। ভৰতাগ্ৰজ সেই বামে নাজানে যে মই এতিয়াও জীয়াই আছোঁ; জনাইভেন তেওঁলোক দুজনে (বাম আৰু লক্ষ্মণে) নিশ্চয় গোটেই পৃথিবীতে মোৰ অহুসন্ধান কৰিলেহেঁতেন।

৩৫। অথবা এনেও হব পাৰে যে অকল মোৰ শোকভেই লক্ষ্মণৰ ককায়েক, সেই বীৰপুৰুষ, পৃথিবীত শৰীৰ বক্ষা কৰি দেবলোকলৈ প্ৰস্থান কৰিলে।

৩৬। আহা। এনে অৱস্থাত যি সকল দেৱতা, গন্ধৰ্ব, সিদ্ধ আৰু পৰম ঋষিয়ে মোৰ এই বীৰপুৰুষ বাজীবলোচন বামক দেখি আছে তেওঁলোকেই ধন্ত।

৩৭। অথবা এনেও হব পাৰে যে ধৰ্ম্ম আৰু কামৰ সিদ্ধিৰ অৰ্থে ভাৰ্য্যাৰ প্ৰয়োজন, কিন্তু বাম জীবমুক্ত আত্মজ্ঞানী আৰু পবিত্ৰ স্বৰূপ, এতেকে ধৰ্ম্ম আৰু কামৰ পৰা বিৰত বৈবাগ্য ধৰ্ম্মক অবলম্বন কৰাৰ কাৰণে ধীমান সেই বাজীৰ পক্ষে ভাৰ্য্যাৰ কোনো প্ৰয়োজনেই নাই।

৩৮। হব পাৰে যি সকল পুৰুষ জীবমুক্ত তেওঁলোক কোনো বিষয়তে আসক্ত নহয়, কিন্তু যিজন কোনো বিষয়ত এবাৰ আসক্ত হৈছে তেওঁৰ পক্ষে সেই বিষয়টো ভেনেই পৰিত্যাগ কৰাটো কোনোপক্ষে যুক্তিসঙ্গত নহয়; এতেকে বামৰপৰা মই দূৰত আছোঁ বুলিয়েই বামে মোক পাহৰি যাব নোৱাৰে। বাম কৃতজ্ঞ নহয়; চকুৰ আগত থাকিলেই ভাল পোৱা আৰু চকুৰ আঁতৰ হলেই পাহৰি যোৱাটো কৃতজ্ঞতাৰ চিন, কিন্তু বাম কৃতজ্ঞ নহয়।

৩৯। অথবা এনেও হব পাৰে যে মই বহুত দোষতে দোষী কিবা যি সৌভাগ্যৰ গুণত বামক লাভ কৰিছিলোঁ, মোৰ সেই সৌভাগ্যৰ ক্ষয় হৈছে আৰু তাৰ ফলত সীতাভি-মানিনী মই প্ৰেৰ্ণজনপূজ্য বামৰপৰা আঁতৰি আছোঁ।

৪০। বামৰ চৰিত্ৰত অকণমানো খুঁত নাই, তেওঁ বীৰ আৰু প্ৰকৃতিধনকাৰী, এনেহেঁতেন মহাত্মা এজনৰপৰা বিচ্ছিন্ন হৈ জীয়াই থকাতকৈ মোৰ পক্ষে মৰণেই বেছি ভাল।

৪১। হয়তো এনেও হব পাৰে যে নবপ্ৰেৰ্ণ এই প্ৰাভুগুলে অত্ৰিশত পৰিত্যাগ কৰি বনৰ ভিতৰত কদমূল খাই জীয়াই থাকি হিংসাতৃষ্ণি পৰিত্যাগ কৰি ভাপসকলৰ নিচিনাকৈ বনে বনে ফুৰিব ধৰিছে।

৪২। অথবা দুৰাত্মা বাকসৰাজ বাবে হৃদয়বোৰ ধৰি প্ৰাভুগুলক কৰবাত বধকে কৰিব পাৰে।

৪৩। এনে অৱস্থাত সকলো কালৰপৰা মোৰ পক্ষে মৰণেই বাঞ্ছনীয়; কিন্তু হয়। এই ভীষণ দুখৰ মাজতো বিৰাভাই মোৰ কপালত মৰণ লিখা নাই।

৪৪। যি সকল মহাত্মা মুনিয়ে অকল পবিত্ৰস্বৰূপ সভ্যকে সাৰ বুলি মানি লৈছে আৰু যাৰ মনত প্ৰিয় বা অপ্ৰিয় বুলি কোনো বস্তু নাই, মহাত্মা জীতাত্মা সেই মুনী সকলেই ধন্ত।

৪৫। সেই জীৱমুক্ত পুৰুষসকলৰ পক্ষে প্ৰিয়জনৰ বিবহুত্ব যিদৰে কোনো দ্ৰুত নাই, অপ্ৰিয়জনৰ লগত থাকিব লগা হলেও তেওঁলোকে কোনো বিশেষ দ্ৰুত অনুভৱ নকৰে। প্ৰিয়জনৰ বিবহ অথবা অপ্ৰিয়জনৰ মিলন—এই উভয়ৰে পৰা তেওঁলোক বিমুক্ত। সেই মহাত্মাসকলে মোৰ নমস্কাৰ।

৪৬। এনে অবস্থাত মোৰ পৰম প্ৰিয় আত্মজ পুৰুষ বাসৰপৰা নিমূৰু হৈ পাপমতি এই বাবণৰ অধীনতে থাকি মই মোৰ প্ৰাণ ত্যাগ কৰিম।

॥ ইতি স্মৃদ্ধবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত ষড়্বিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

সপ্তবিংশ সৰ্গ

ত্ৰিজটী বাক্সীৰ সপোনৰ কথা

১। বাক্সীবোৰৰ ওপৰত সীতাৰ অভিষাপ আৰু তেওঁৰ মৰণসংকল্প ৰূপ ভয়ঙ্কৰ কথাবোৰ শুনি বাক্সীবোৰ খঙতে জলি উঠিল, তেতিয়া সিহঁতৰ কিছুমানে দুবান্ধা বাবণক এইবোৰ কথা জনাবলৈ তেওঁৰ ওচৰলৈ যাবলৈ উদ্ভত হ'ল।

২। তাৰ পিচতে বোৰমূৰ্ত্তি সেই বাক্সীবোৰে সীতাৰ ওচৰ চাপি পুনৰাই অনৰ্থ-মূলক কৰ্কশ আৰু অপ্ৰিয় কথা সীতাক কবলৈ ধৰিলে—

৩। “পাপমতি অনাৰ্য্যা সীতা, আজি এই মুহূৰ্ত্ততে বাক্সীবোৰে তোৰ এই ষড়্ৰ পৰম স্ত্ৰেৰে ভোজন কৰিব।”

৪। অনাৰ্য্যা বাক্সীবোৰে এইদৰে তৰ্কন গৰ্জন কৰা দেখি ত্ৰিজটী নায়ে এজনী বৃদ্ধা বাক্সীয়ে চৌপনিবপৰা সাৰ পাই সিহঁতক কবলৈ ধৰিলে—

৫। “হেৰ অনাৰ্য্যাহঁত, ভইতে নিজে নিজকে ধা, জনকৰ প্ৰিয় কন্যা বজা দশবধৰ বোৱাৰী সীতাক ধাব নালাগে।”

৬। এইমাত্ৰ মই ৰোমহৰ্ষক যি ভীষণ বগ্ন দেখিলোঁ, তাত্তেই স্পষ্টকৈ বুজা গৈছে বাক্সীসকল ধ্বংস হব আৰু এওঁৰ স্বামীয়েই জয়লাভ কৰিব।

৭। ত্ৰিজটীৰ কথা শুনি কোৱতে অৰীষ হৈ থকা বাক্সীবোৰে মনে মনে ভৱ ধাই তেওঁক কলে—

৮—১০। “ত্ৰিজটী, কোৱাচোন বাক তুমি কি সপোন দেখিলোঁ?” বাক্সীবোৰৰ কথা শুনি, ত্ৰিজটীই পুৰণি নিশা দেখা সপোনৰ কথা কবলৈ ধৰিলে, “হেৰ বাক্সীহঁত,

এহেজাৰ ঘোঁৰাই টনা হাতীৰ দাঁতৰ অন্তৰীক্ষত বিচৰণ কৰি থকা এখন বথত উঠি বগা মালা আৰু কাপোৰ পিন্ধি বাম লক্ষ্মণেৰে সৈতে আহি ইয়াত উপস্থিত হোৱা দেখিছা।”

১১। “মই আৰু দেখিলোঁ গুপ্ত বস্ত্ৰ পৰিধান কৰি চাৰিওফালে সাগৰে বেঢ়ি থকা এখন গুপ্ত বৰ্ণৰ পৰ্ৱন্তৰ ওপৰত সীতা বৈ আছে।”

১২—১৫। “তাৰ পিচত দেখিলোঁ স্বৰ্গৰ লগত চন্দ্ৰৰ প্ৰভাৱ বিদ্ৰে মিলন হয়, বামৰ লগত সীতাৰো সেইদৰে মিলন হ’ল। তাৰ পিচত দেখিলোঁ বামে পৰ্ৱন্তসদৃশ গুপ্ত চাৰিদৰ্ভীয়া এটা প্ৰকাণ্ড হাতীত উঠি লক্ষ্মণেৰে সৈতে জিলিকি আছে। তাৰ পিচতে নিজ ভেজোবলে দীপ্তিমান স্বৰ্গ্যসম বাম আৰু লক্ষ্মণে গুপ্ত মালা আৰু কাপোৰ পিন্ধি সীতাৰ ওচৰ চাপিছে। তাৰ পিচত দেখিলোঁ আকাশত বৈ থকা সেই ষ্ঠৈপৰ্ৱন্তৰ ওপৰত, ভেঁওৰ স্বামীৰ কোলাৰপৰা নামি সীতাই সেই হাতীটোৰ কান্ধত বহি পৰিল। আৰু তাৰ পিচতে কমললোচনা সীতাই ভেঁওৰ হাত দুখনৰে চন্দ্ৰ আৰু স্বৰ্গ উভয়কে মছিব ধৰিলে।”*

১৬। “তাৰ পিচতে সেই হাতীটোৱে দুয়োজন কুমাৰ আৰু আয়ত্তলোচনা সীতাক লৈ লক্ষ্যত বলহি। তাৰ পিচত আঠোটা ধবল বৰণৰ বলধে টনা বথ এখনত শুকুলা বস্ত্ৰে স্ত্ৰোভিত্ত বামক লক্ষ্মণে সৈতে অহা দেখিলোঁ।”

১৭—১৮। “আন এটা সপোনত দেখিলোঁ সত্যপৰাক্ৰম মহাবীৰ্য্যালী পুৰুষোত্তম বাম ভাষেক লক্ষ্মণ আৰু সীতাৰে সৈতে স্বৰ্গ্যসদৃশ দিব্য পুষ্পক বিমানত উঠি উত্তৰ দিশলৈ প্ৰস্থান কৰিছে।”

১৯—২০। “সপোনত মই বাৰংকো দেখা পালোঁ, ভেঁওৰ মুৰটো খুৰোৱা, শৰীৰ তৈলাক্ত, পিন্ধনৰ কাপোৰ বঙা, ডিঙিত কৰবীৰ ফুলৰ মালা আৰু মন্ত্ৰপানত মন্ত্ৰ। মই দেখিলোঁ ভেঁও বথৰপৰা মাটিত বাগৰি পৰিছে।”

২১। “তাৰ পিচতে দেখিলোঁ ভেঁও কলা বৰণৰ কাপোৰ পিন্ধি আছে, ভেঁওৰ মুৰ খুৰোৱা আৰু ডিৰোতা এজনীৰে ভেঁওক টানিব ধৰিছে। বক্তমালা আৰু বক্ত চন্দনৰ অমূল্যে ৰঞ্জিত হৈ গাধই টনা এখন বথত ভেঁও আৰোহণ কৰিছে।”

২২। “তাৰ পিচতে ডেল পান কৰি ব্যাকুলভাবে বলিয়াৰ নিচিনা হাঁহি নাচি গাধ এটাত উঠি দক্ষিণ দিশলৈ যোৱা মই দেখা পালোঁ।”

২৩। “মই দেখিলোঁ মন্ত্ৰকহীন ৰাক্ষসৰাজ ৰাৱণ ভয়বিহ্বল চিন্তে গাধৰপৰা মাটিত বাগৰি পৰিছে।”

২৪—২৫। “আকৌ ঘপ্ৰকৰি মাটিৰপৰা উঠি মদৰ আলতে অৰীৰ হৈ পাগলব দৰে ভয়ত উলজ বেষে দুৰ্ৱাক্যৰ প্ৰলাপ বলকি ঘোৰ নৰক সদৃশ দুৰ্গন্ধময় এন্ধাৰ দুঃসহ বিষ্ঠাৰ বোকাতে সোমাই ডুব গ’ল।”

* আদিভাষকঃ বাপি চন্দ্ৰকলমেৰ বা।

কমে গুহাতি চন্দ্ৰকাল্য মহাবাহ্য সৰাস্বত্যাঃ।

২৬। “মই দেখিলোঁ ভেঁও দক্ষিণদিনে গৈ বোকা-পানীশূন্য এটা হৃদয় ভিতৰত প্ৰবেশ কৰিলে।

২৭। আৰু কুকৰ্ণা বোকাৰে লেটি লৈ থকা বক্তব্য পৰিহিতা এজনী ভিবোডাই ভিত্তিত জবী লগাই বমবজাব অধীনত থকা দক্ষিণ দিশলৈ ভেঁওক টানিব ধৰিছে। এইদৰে সেই ঠাইতে মহাবলশালী কুন্তকৰ্ণ আৰু বাবৰ সকলো পুত্ৰকো মই ভাঙ দেখিলোঁ।”

২৮। “সিহঁতৰ সকলোৰে মূৰৰ চুলি খুবোৱা আৰু সৰ্ৱ শৰীৰত ডেল সনা। মই দেখিলোঁ বাবৰ গাহৰিত, ইল্লজিতে শিহুত আৰু কুন্তকৰ্ণই উটত উঠি দক্ষিণ দিশলৈ যাব ধৰিছে।”

২৯। “অকল বিতীৰ্ণে মাজ শিবোভাগত ভতহুৱে সুশোভিত হৈ চাৰিজন মন্ত্ৰীৰে সৈতে আকাশপথলৈ গমন কৰিছে আৰু গীতবাজেৰে মুগৰিত এখন বিৰাট সতাই ভেঁওক বেচি আছে।”

৩০—৩১। “আনদিনে ডেল পানত আসক্ত, বক্তব্য আৰু বক্ত পৰিহিত বাক্সদ সকলৰ বমণীয় এই লভা নগৰী ঘোঁৰা, বধ আৰু হাতীৰে সৈতে সাগৰত বুৰ গৈছে আৰু তাৰ বাজঘাৰ আৰু ভোষণ বোৰং ভাঙি চুবুৰাৰ হৈছে।”

৩২। “আৰু দেখিলোঁ লভাই ধূলি আৰু ছাইৰে আবৃত হৈ ককমুঠি ধাবণ কৰিছে আৰু বাক্সদ বধুকলে ডেল পানত মন্ত হৈ হাঁহি হাঁহি ভীষণ ৰবে চীংকাৰ কৰিব ধৰিছে।

৩৩। কুন্তকৰ্ণ আদি মহা মহা বাক্সদবীৰসকলে হুংগিত ৰঙা কাপোৰ পিন্ধি গোৰেৰে পৰিপূৰ্ণ এক হৃদয় প্ৰবেশ কৰিছে।”

৩৪। গভিকে ভোমালোক এতিয়া আঁতৰি যোৱা। চাই থকা বাবৰ বাহচন্ত্ৰই সীতাক উদ্ধাৰ কৰি নিব আৰু সেই খঙতে বাক্সদবোৰে সৈতে ভোমালোকক বধ কৰিব।

৩৫। সীতা বামৰ অতি আদৰৰ প্ৰিয়া ভাৰ্ঘ্যা; বনবাসৰ সময়ত ভেঁওকেই অহুগমন কৰি আহিছে, বাবৰ বাহচন্ত্ৰই ভোমালোকক ভৰ্জ্জন-গৰ্জ্জন অথবা ভং’সনা কেতিয়াও নকৰে।

৩৬। ভেঁওক এইদৰে ভিৰক্তাৰ কৰাৰ আৱশ্যক নাই, ভেঁওক সাক্ষনা দিয়াহে উচিত। মোৰ মতে আমি ভেঁওৰ ওচৰত ক্ৰমা বিচৰাটোহে যুক্ত হব।

৩৭। কাতৰ অৱস্থাত থাকি কোনোৱে এনেবিধৰ সপোন দেখিলে, শেহত সকলো হৃদয়পৰা মুক্ত হৈ পৰম স্থৰ অধিকাৰী হয়।

৩৮। হেৰ বাক্সীহঁত, ভোমালোকে ভেঁওক নানান প্ৰকাৰে ভং’সনা কৰি থাকিলেও এতিয়া ভেঁওৰ ওচৰত ক্ৰমা প্ৰাৰ্থনা কৰা, ভেঁওক ভিৰক্তাৰ কৰাধৰণা কোনো লাভ নহব। জানিবা বাবৰপৰা বাক্সদবোৰৰ ভীষণ ভয়ৰ কাৰণ উপস্থিত হৈছে।

৩৯। জনকান্ধৱা মৈথিলীৰ ওচৰত সেৱা জনাই ভোমালোকে ভেঁওক সন্তুষ্ট কৰা। এই মহৎ ভৱপৰা ভেঁও ভোমালোক বাক্সদীসকলক পৰিত্ৰাণ কৰিব পাৰিব।

৪০। চোৱা আৱলোকনা এই সীতাদেৱীৰ শৰীৰৰ কোনো অঙ্গে কোনোপ্ৰকাৰৰ এখুঁদানো বিকৃতি ঘটা দেখা নাই।

৪১। স্বান আৰু অহুসেপনৰ অভাৱত মাজ শৰীৰৰ কাঙিহে অলপ স্বান হোৱা যেন দেখা গৈছে। এই দেৱী কোনোদিনে কোনো প্ৰকাৰৰ হৃদ পোহাৰ যোগ্য নহয়। সপোনত মই ভেঁওকো আকাশত বৈ থকা দেখা পাইছোঁ।

৪২। মই দেখিছোঁ বৈদেহীৰ সকলো কামনা সিদ্ধিৰ সময় উপস্থিত হৈছে আৰু লগতে বান্ধীগেন্দ্ৰ বাবণৰ বিনাশ আৰু বাঘবৰ জয়ো সমুখত উপস্থিত।

৪৩—৪৫। চোৱা যোৰ সপোনৰ এই প্ৰিয় কথা শুনিবলৈহে যেন তেওঁৰ বিশাল বাঘ চকু নাচি উঠিছে আৰু লগতে দেবীৰ বাঘ বাহ আনন্দতে নাচিব ধৰিছে আৰু কৰিকৰ সম সূন্দৰ বাঘ উক নাচি উঠি তেওঁক যেন কৈছে দিছে যে-বাঘৰ বাঘ সমুখত উপস্থিত হৈছেহি।

৪৬। আৰু চোৱা চবাইবোৰে গছৰ ডালত সজা সিহঁতৰ বাহৰ ভিতৰত সোমাই সূমধুৰ স্বৰে আনন্দ প্ৰকাশ কৰি সীতাৰ আগন্তুক স্বৰৰ ইন্দ্ৰিত জনাইছে।

৪৭। লজ্জানীলা সীতাদেবীয়ে স্বামীৰ জয়লাভৰ এইবোৰ কথা শুনি হৰ্ষাধিত হৈ কলে, “যদি এই কথা সঁচা হয় তেন্তে মই নিশ্চয় ভোমালোকক বন্ধা কৰিম।”

॥ ইতি সূমধবকান্তৰ অন্তৰ্গত সপ্তবিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

অষ্টাবিংশ সৰ্গ

সীতাৰ ভয়

১। শোকাভুৱা সীতাই বান্ধুসৰাজ বাবণৰ অপ্ৰিয় কথাবোৰ শুনি, বনত চাৰিওফালে সিংহৰ ঘাৰা আক্ৰান্ত গজৰাজকন্ডাৰ দৰে ভয়তে কঁপিব ধৰিলে।

২। একে বান্ধুসীবোৰৰ মাজত, ভাতে আকৌ বাবণৰ ভীষণ এই তৰ্জ্জন-গৰ্জ্জন শুনি, হাবিৰ মাজত অকলশৰীয়া অৱস্থাত এৰি থৈ অহা ছোৱালীয়ে যিদৰে বিলাপ কৰে, স্বভাৱতে ভীক সীতাদেবীয়ে সেইদৰে বিলাপ কৰি কব ধৰিলে—

৩। “সজ্জন সকলে সঁচাকৈয়ে কৈছে যে এই পৃথিৱীত কালপ্ৰাপ্ত নহলে কাৰো বৃত্ত্য নহয়, নহলে যোৰ নিচিনা পাপিষ্ঠা এজনীয়ে, চাৰিওকালৰপৰা এইদৰে ভিৰত্বতা হৈও অলপ সময়লৈ হলেও এতিয়ালৈকে জীৱন ধাৰণ কৰি আছে। কেনেকৈ।

৪। যোৰ এই হৃদয় সকলো স্বৰৰপৰা বঞ্চিত আৰু নানান দুখে পৰিপূৰ্ণ, ওধাগিভো বজ্জাহত গিৰিশূন্য সদৃশ হাজাৰ খণ্ডত বিশীৰ্ণ নহৈ যে এতিয়ালৈ স্থিৰ থাকিব পাবিছে এইটো এটা আচৰিত কথা।

৫। মই দেখিছোঁ যে কদাকাৰ এই বান্ধুসৰ হাড়ত যোৰ যবণ অবস্ৰস্তাবী, কিন্তু ওধাপি ভাত কোনো দোষে যোক স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰে, যিহেতু যিজে যেনেকৈ অধিজক বেদমন্ত্ৰ দান কৰিব নোৱাৰে য়ো সেইদৰে বাঘত যোৰ যনপ্ৰাণ সমৰ্পণ কৰিব নোৱাৰে।

৬। বাবণে নিৰ্দ্ধাৰিত কৰি দিয়া সময়ৰ ভিতৰত লোকস্বাৰ্থ বাৰচক্ৰ আহি উপস্থিত নহলে, গৰ্ভস্থ শিশুক চিকিৎসকে যিদৰে অস্ত্রাঘাতৰ দ্বাৰা খণ্ড খণ্ড কৰি বাহিৰ কৰে, এই বাক্সবাজেও তাৰ ভীত শব্দৰ দ্বাৰা যোক কাটি খণ্ড খণ্ড কৰিব।

৭। হায়। একে মই দুখিনী তাতে আকৌ বাবণে বান্ধি দিয়া সময়ৰ যি দুইবাহ কাল আছে সিও যেন সোনকালে শেষ হোৱাৰ উপক্ৰম হৈছে আৰু তাৰ পিচতে ৰাতি শব্দ হলে বধিবলৈ বুলি বজাই আটক কৰি থোৱা চোৰৰ নিচিনা, মইও নিশাচৰৰ হাতত নিহত হব লাগিব।

৮। হা বাম, হা লক্ষ্মণ, হে আই হুমিত্ৰা, বামৰ জননী কোষল্যা আৰু আন আন শাহ আইসকলৰ লগত মোৰ আইসকল, মহাসমুদ্ৰৰ মাজত বতাহৰ ঘূৰ্ণিপাকত পৰা নৌকাৰ নিচিনা মইও এই বিপদত পৰি পাবলৈ নোপোৱা হৈছে।

৯। হায়। অকল মোৰ কাৰণেই সম্ভবতঃ সিংহসদৃশ ডেকাৰী সেই বাজপুত্ৰ দুজন বিদ্যুৎ শক্তিসহ ডেকসম্পন্ন যুগৰূপধাৰী সেই প্ৰাণীটোৰ হাতত নিহত হ'ল।

১০। নিশ্চয় যুগৰূপধাৰী সেই প্ৰাণীটোৱে কালৰূপে হতভাগিনী মোৰ সমুখত উপস্থিত হৈ মোক প্ৰলুপ্ত কৰিলে, তাৰ কলতে মই চৈতন্ত হেৰুৱাই লক্ষ্মণাশ্ৰম বাম আৰু বামাসুজ লক্ষ্মণ এই দুই বাজপুত্ৰক বিসৰ্জন দিলোঁ।

১১। হে সত্যব্ৰত, দীৰ্ঘবাহ পূৰ্ণচন্দ্ৰানন বাম, তুমি সমগ্ৰ জীৱলোকৰ প্ৰিয় আৰু হিতাকাঙ্ক্ষী তথাপি কিয় জানিব পৰা নাই যে মই বাক্সৰ হাতত নিহত হব ওলাইছোঁ।

১২। কোনোদিনে মই পতি ভিন্ন আন দেৱভাক চিন্তা কৰা নাই, লাগ দি বাৰণক ধ্বংস কৰিব পৰা শক্তি থকাতো মই তাক ক্ৰমা কৰি আছোঁ, ভূমিত লয়ন আৰু আন সকলো নিয়ম পালন কৰি নিজ ধৰ্ম্ম বাধি পাতিব্ৰত ব্ৰত পালন কৰি আছোঁ, কিন্তু হায়। অকৃতজ্ঞ মানুহৰ প্ৰতি কৰা উপকাৰ যিদৰে বিফল যায়, মোৰ কাৰণে এই সকলো কাম সেইদৰে নিফল হোৱাদি হৈছে।

১৩। হে বাম, মোৰ এই বৰ্ম্মাচৰণ নিশ্চল আৰু মোৰ পাতিব্ৰত নিৰ্বৰ্ণক, যিহেতু তুমি অবিহনে আৰু ভোমাক লগ পোৱা আশাৰপৰা বঞ্চিত হৈ ওকাই ঈগাই গৈ বিবৰ্ণা হৈও মই ভোমাক দেখা পোৱা নাই।

১৪। মোৰ অনুমান হৈছে মোৰ যিয়েই নহওক তুমি নিয়মমতে পিতৃসভ্য পালন কৰি, ভোমাক ব্ৰত পালন কৰা হলে, বনৰপৰা উভতি গৈ নিঃশঙ্ক চিন্তে আয়ত্তলোচনা আন আন বৰ্ম্মীসকলৰ লগত পৰম স্থখে বিহাৰ কৰি থাকিব।

১৫। কিন্তু হে বাম, মই দেখিছোঁ মোৰ সৰ্কনাশৰ কাৰণেহে ভোমাক প্ৰতি আসক্ত হৈ ভোমাক বন-প্ৰাণ সমৰ্পণ কৰি থাকিলোঁ। মোৰ উপলক্ষ্যে অথবা ব্ৰত পালন সকলো নিশ্চল হ'ল। এভেকে মোৰ এই জীৱন মই পৰিত্যাগ কৰিম। হতভাগিনী মোক বিক।

১৬। অতি সোনকালে বিষ অথবা ভীত অস্ত্ৰৰ সহায়ত মোৰ এই জীৱন মই ত্যাগ কৰিম, কিন্তু এই বাক্সৰ খবৰ বিষ বা ভীত অস্ত্ৰ মোক দিব কোনে ?

১৭। লোকসমুখা সীতাদেৱীয়ে এইদৰে বহু প্ৰকাৰে চিন্তা কৰি তেওঁৰ পৰা বেধী হাতত লৈ দিব কৰিলে "এই বেধীৰে কাঁচ লগাইয়ে মই যমপুৰীলৈ যাত্ৰা কৰিম।"

১৮—১৯। এইদৰে চিত্তা কৰি কোমলাঙ্গী সীতাদেবীয়ে পছৰ ভাল এটাত ধৰি, বাম, লক্ষণ আৰু নিজৰ কুলৰ কথা মনে মনে ভাবি থাকোঁতে ডেওঁৰ শৰীৰত শোক-বিনাশক নিজ ধৈৰ্য্যগুণে লক, বহুকাৰণৰ জনসমাজৰ ভিতৰত প্ৰসিদ্ধি লাভ কৰা শুভ চিহ্নসমূহ দেখা দিলে।

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত অষ্টাবিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

একোৱত্ৰিংশ সৰ্গ

শুভ লক্ষণ দৰ্শন

১। অনিন্দ্যস্কন্দৰী সীতাদেবীয়ে ব্যৰ্থ হৃদয়ে নিৰানন্দ আৰু ম্লান মুখে এইদৰে চিত্তা কৰি থাকোঁতে যিদৰে ভাগ্যবান পুৰুষৰ সেৱকবোৰ ডেওঁৰ ওচৰত থিয় হৈ থাকে, শুভ লক্ষণসমূহেও সেইদৰে ডেওঁৰ ওচৰত দেখা দিবলৈ ধৰিলে।

২। প্ৰথমতে স্কন্দৰী সীতাৰ বজ্ৰপক্ষবাজিৰে আগুত কুক মণিসূক্ত আৰুজিম, বিশাল শুভ্ৰ বাম চকু আছে লবাই দিয়া পছৰ ফুলৰ নিচিনাকৈ ঘনাই নাচিব ধৰিলে।

৩। ডেওঁৰ স্কন্দৰ স্ৰগোল মঙহে ভৰপূৰ বামবাহ, আগতে কলাপক চকনৰে লেপে বজ্ৰিত হৈ থকা আৰু ডেওঁৰ প্ৰিয়ভমে মূৰ থৈ বিশ্ৰাম লোৱা সেই বাম বাহৰ স্পন্দন ডেওঁ অহুতৰ কৰিলে।

৪। ডেওঁৰ কৰিকবসম স্কন্দৰ স্ৰগঠিত আৰু পৰম্পৰে স্কন্দৰভাৱে সংশ্লিষ্ট উকমুগলৰ বাম উকৰ স্পন্দনে যেন স্পষ্টভাৱেহে কৈ দিছে যে বাম তোমাৰ সম্মুখত উপস্থিত।

৫। লগতে চাকসৰ্ব্বাজী, দালিমৰ গুটিৰ নিচিনা ঈষৎ উন্নত দণ্ডবিশিষ্টা অতুলনয়না সীতাৰ হেমবৰ্ণিত ঈষৎ মলিন বসনো নিজ ঠাইবপৰা অলপ স্থলকি পৰিল।

৬। ব'দ আৰু বতাহতে শুকাই থকা শস্তৰ বীজে পুনঃ বৰষুণৰ পানী পালে বিদৰে প্ৰস্তুটিত হৈ আনন্দ প্ৰকাশ কৰে, শোভন ক্ৰমুগল বিশিষ্টা সীতাদেবীয়েও আগবপৰা চলি অহা প্ৰবাদ অমূলক বিশেষ অৰ্থবোধক এইবোৰ আৰু আন আন শুভ লক্ষণসমূহ দেখি মনত ডেনে আনন্দ পালে।

৭। আনন্দতে শোক, অৱসাদ, ক্লান্তি ছৰ হোৱাত সীতাৰ চিত্ত প্ৰফুল্ল হ'ল আৰু ডেউৱা নৰোদিত চন্দ্ৰৰ কিৰণত বাতিৰ দৰে সীতাৰ মূৰত্ৰীয়ে এক অশূৰ শোভা ধাবণ কৰিলে।

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত একোৱত্ৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ত্ৰিংশ সৰ্গ হনুমানৰ জন্ম-কল্পনা।

১। বীৰ হনুमानে সীতাৰ কথা ত্ৰিষ্ণুৰ স্বপ্ন আৰু বান্ধবসকলৰ উৰ্দ্ধ্বন-পৰ্দ্ধন আদি সকলোকে শুনিলে।

২। নন্দন কাননত থকা দেবকল্পা সদৃশ অশোক বাত সীতাক দেখা পাই ভেঁও নানান বিষয়ে চিন্তা কৰিব ধৰিলে।

৩। যি সীতাক উদ্দেশ্য কৰি হাজাৰে হাজাৰে বান্ধবসকল লকলো দিশতে বিচাৰি ফুৰিছে, নিশ্চয় সেই সীতাকে মই ইয়াত পাইছোঁ।

৪। শত্ৰুপক্ষৰ বল নিৰীক্ষণ কৰিবলৈ পঠিওৱা গুপ্তচৰৰ নিচিয়া, গোপনে বিচৰণ কৰি এই সকলোকে মই দেখা পালোঁ।

৫। বান্ধবসকলৰ বিশেষত্ব আৰু লগতে এই নগৰীও মই দেখিলোঁ। বান্ধবসকলৰ বাৰণৰ প্ৰভাবো মই জানিলোঁ।

৬। কিন্তু কি উপায়ে এতিয়া পণ্ডিত দেখা পোৱাৰ আকাঙ্ক্ষাতে বৈ থকা অশেষ গুণসম্পন্ন সকলো প্ৰাণীৰ প্ৰতি দয়ালীল ৰামৰ ভাৱ্যাক আৰম্ভ কৰিব পাবোঁ ভাকেহে চিন্তা কৰা উচিত।

৭। পূৰ্ণচন্দ্ৰনিভাননা সীতাই আগতে কোনোদিনে দুখবোলা বস্তু অহুত কৰা নাই, আৰু এতিয়াও যে সোনকালে দুখৰ পাৰ পাৰ ভাবো সম্ভাবনা নাই।

৮। এনেস্থলত যদি শোকাভূৰা সীতাদেবীক আশ্বাস নিদিয়াতকৈ মই উত্তৰি বান্ধ ভেনেহলে মই ইয়াৰ পৰা যোৱাটো দোষশীল কাম হ'ব।

৯। তাৰ উপৰি কোনো আশ্বাস বাণী নিদিয়াতকৈ মই ইয়াৰ পৰা গলে স্বপত্নী ৰাজপুত্ৰী জানকীয়েও বন্ধা পোৱাৰ কোনো উপায় নেদেখি নিশ্চয় প্ৰাণ ত্যাগ কৰিব।

১০। এতেকে সীতাক দেখা পাবলৈ ইচ্ছুক চন্দ্ৰবদন ৰামক আৰম্ভ কৰাটো যোৰ পক্ষে বিদৰে যুক্তিযুক্ত, সীতাক আশ্বাস দিয়াটোও যোৰ পক্ষে ভেদেদৰে এটা কৰ্তব্য।

১১। এই বান্ধবসকলৰ আগতে সীতাৰ লগত কথা পতাটো উচিত নহ'ব। এনেস্থলত যোৰ কৰ্তব্য কি হৈছে সেইটো যোৰ পক্ষে এটা ভাঙৰ সম্ভা।

১২। আজি বাতিৰ শেষ ভাগতেই যদি মই এওঁক আৰম্ভ কৰিব নোৱাৰোঁ, তেন্তে এইটো ঠিক যে সীতাই প্ৰাণ বিসৰ্জন দিব—ভাত কোনো নকলহ বাই।

১৩। তাৰ উপৰি ৰামে যেতিয়া যোক হুঁৱিব যে হুমুখীয়া সীতাই কি কলে, তেতিয়া সীতাৰ লগত একো কথা নগতাকৈ মই বাৰৰ আগত কি কৰ ?

১৪। সীতাৰ মুখৰ কোনো বচন নোলোৱাকৈ যদিহে ল'ৰালবিকৈ মই ইয়াৰ পৰা ওচি যাওঁ তেন্তে সেই কাকুংখুই ডেওঁৰ ভীত খঙৰ কোবত তৎক্ষণাত মোক মাৰি পেলাব।

১৫। যদিহে ৰামৰ কাৰণে মোৰ স্বামী স্ত্ৰীৰূপ উদ্গাণি দি কামত প্ৰবৃত্ত কৰাওঁ তেতিয়াহলেও সঠিক ইয়ালৈ অহাৰ পৰা একো লাভ নহ'ব, কাৰণ সীতাদেৱীয়ে তাৰ আগতে প্ৰাণ পৰিত্যাগ কৰিব।

১৬। এতেকে ৰাক্ষসীবোৰে এইকালে চকু-কাণ নিদ্ৰিয়া সময়েলৈকে অপেক্ষা কৰাটোৱেই মোৰ পক্ষে উচিত হ'ব আৰু তেতিয়া শোকসন্তপ্তা সীতাক মই লাহেকৈ আশ্বাস দিব পাৰিম।

১৭। এতেকে মই অতি ক্ষুদ্ৰকায় বান্দৰৰ ৰূপ লৈ সাধাৰণ মানুহৰ ভাষাত কথা কোৱাটোৱেই ভাল হ'ব।

১৮। কিয়নো দ্বিজাতিসকলৰ নিচিনাকৈ বিস্তৃত সংস্কৃত ভাষাত কথা কলে, সীতাই মোক ছন্দবেশী ৰাৱণ বুলি ভাবি ভয় খাব।

১৯। এতেকে মই মানুহৰ ভাষাতে তেওঁক সাস্থনা দিয়াটো উচিত হ'ব, নহলে অনিন্দ্যস্বন্দৰী সীতাক আন উপায়ে সাস্থনা দিয়াৰ উপায় নাই।

২০। সীতা এনেয়ে ৰাক্ষসীবোৰৰ ভয়ত আতুৰ, তাতে মোৰ এই ৰূপ আৰু মানুহৰ ভাষাত মোৰ মুখৰ পৰা ওলোৱা কথা শুনি তেওঁ আৰু বেচি ভয় খাব।

২১—২৩। আয়ত্তলোচনা মনস্বিনী সীতাই মোক কামৰূপী ৰাৱণ বুলি ভাবি ভয়তে চিঞৰি উঠিব। তেতিয়া সীতাৰ চিঞৰ-বাধৰ শুনি ৰাক্ষসীবোৰে নানা অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ লৈ কালান্তক যমৰ দৰে মোক খেদি আহিব, আৰু চাৰিওফালৰ পৰা মোক বেচি ধৰি বিকৃতাননা মহাবলশালিনী সেই ৰাক্ষসীবোৰে মোক বধিবলৈ অথবা বন্দী কৰিবলৈ বস্ত্ৰ কৰিব।

২৪—২৭। তেতিয়া মই গছৰ ডাল-পাত নাইবা গা-গছৰ ইফালে সিফালে দৌবা-দৌৰি কৰা দেখিলে সিহঁতে ভীষণ ভয় পাব, আৰু বনে বনে ঘূৰি ফুৰোতে মোৰ স্তব্ধ এই ৰূপ দেখি ৰাক্ষসীবোৰে ভয়তে বিকৃত হ'বে চিঞৰ-বাধৰ লগাব। তাৰ পিচতে ৰাক্ষসীবোৰে ৰাক্ষসৰাজ ৰাৱণৰ অন্তঃপুৰ পহৰা দি থকা ৰাক্ষসবোৰক মাতিব। সিহঁতে হাতত শূল, শৰ আৰু আন আন চোকা অস্ত্ৰ লৈ আতঙ্কৰ কিবা কাৰণ হৈছে বুলি ভাবি এই ঠাইলৈ দৌৰি আহিব।

২৮। ৰাক্ষস সৈন্তবোৰে আঙুৰি ধৰাৰ পিচত মই সিহঁতক বধ কৰিব হয়তো পাৰিম, কিন্তু তাৰ পিচত মহাসমুদ্ৰৰ সিপাৰলৈ যোৱাৰ শক্তি মোৰ নাথাকিব।

২৯। যদিহে শীত্ৰগামী অসংখ্য ৰাক্ষসসৈন্ত আহি মোক বন্দী কৰে তেতিয়াহলে মোৰ আগমনৰ কাৰণ নজনাওঁ সীতাবো কোনো কাৰ্য নহ'ব আৰু ময়ো বন্দী হৈ থাকিব লাগিব।

৩০। ৰাক্ষসবিলাক স্বভাৱতে হিংস্ৰক আৰু জ্বৰ, এই কাৰণেই হয়তো সিহঁতে সীতাক বধ কৰিবও পাৰে। তেতিয়াহলে ৰাম আৰু স্ত্ৰীৰ উভয়ৰে সকলো কাৰ্য নষ্ট হ'ব।

৩১। আনহাতে এতিয়া বি ঠাইত সীতাদেৱী আছে, সমুদ্ৰ পাৰ হৈছে ইয়ালৈ

আহিব পাৰি, ইয়ালৈ অহা বাট-পথ নাই, এই ঠাইৰ চান্দিওকালে বাকসে বেচি চোকা পহৰা দি আছে। এই হেন গুপ্ত ঠাইত তেওঁ বাস কৰি আছে।

৩২। এডেকে যুদ্ধত বাকসবোৰে যদি মোক বধ কৰে অথবা বন্দী কৰে, তেনেহলে বাঘৰ কাৰ্য সাধন কৰিবলৈ আন সহায় নোহোৱা হব।

৩৩। মই ভাবি নাপাওঁ যে মোৰ মৃত্যু হলে আন কোনো বান্ধবে খঙ যোজন বিস্তীৰ্ণ এই সমুদ্ৰ পাৰ হব পাৰিব।

৩৪। মই হেলাৰঙে হাজাৰ হাজাৰ বান্ধস বধ কৰিব পাৰোঁ সঁচা, কিন্তু ভাব পিচত এই মহাসাগৰৰ সিপাৰলৈ যোৱাৰ শক্তি মোৰ নাথাকিব।

৩৫। যুদ্ধত জয় পৰাজয় সদায় অনিশ্চিত, য'ত ফলৰ বিষয়ে সন্দেহ আছে তেনে কাম মোৰ ভাল নালাগে। এডেকে কোন জনা যাহুহে সংশয় নথকা কাম এটাক সংশয়যুক্ত কৰিবলৈ বিচাৰিব?

৩৬। বৰ্ত্তমান ক্ষেত্ৰত সীতাৰ লগত কথা পাড়িলেও অনিষ্টৰ সম্ভাবনা আৰু আনপক্ষে কথা নাপাড়িলেও তেওঁৰ প্ৰাণ নাশ হব পাৰে।

৩৭। মূৰ্য্য উদয় হলে অন্ধকাৰ বিদৰে নোহোৱা হয়, দুবুজি দুভনি কাম কৰা হুড়ে দেশ আৰু কালৰ বিকল্লে গৈ কাম কৰাৰ ফলত প্ৰায়ে সিদ্ধ হওঁ হওঁ অবস্থাত থকা কাথো নিষ্ফল হয়গৈ।

৩৮। কাৰ্য্যাকাৰ্য্য বিষয়ে ভালদৰে চিন্তা কৰি স্থান্চিত্ত কোনো এটা পন্থা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা হলেও অবিম্ভকাৰী দুতে নিজে জনাভো হৈ কামত হাত দিলে তেনে কাথো নিষ্ফল হয়।

৩৯—৪০। এডেকে যিটো কৰিলে কাম নিষ্ফল নহয় অথচ ময়ো বিপন্ন নহওঁ আৰু মোৰ সমুদ্ৰ লজ্জনো বিকলে নাযায় আৰু যিটো কৰিলে সীতাদেবীয়ে মোৰ কথা গুনি শুৱ নাথায় তেনেভাবে কাম কৰাটোহে যুগুত হব। এইদৰে চিন্তা কৰি বুদ্ধিমান হুহুমানো মনতে স্থিৰ কৰিলে।

৪১। “অক্লান্তকৰ্ম্মী বাঘ সীতাৰ অতি প্ৰিয় আৰু আপোনাৰ জন। তেওঁৰ মন-প্ৰাণো বাঘতে আসক্ত, এডেকে হঠাতে তেওঁৰ বাতৰি দান কৰি মই তেওঁক উদ্বিগ্ন নকৰোঁ।

৪২—৪৩। “মধুৰ কথাবে ইন্দ্ৰাকুলডিলক বিভছায়। বাঘৰ বৰ্ণপূৰ্ণ পৰিচ্ছ কাহিনী-বোৰ বৰ্ণনা কৰি মই তেওঁক গুনাই লওঁ। ভাব পিচত এইবোৰ কথাও সীতাৰ মনত যাতে প্ৰছাৰ ভাব উপজিব পাৰে তেনে কৰিম।”

৪৪। এইদৰে বহু প্ৰকাৰে চিন্তা কৰি মহা প্ৰভাবশালী হুহুমানো গছৰ পাতৰ আঁৰত লুকাই থাকি অগতঃ পতি বাঘচক্ৰৰ পত্নী সীতাৰ পিনে চাই মধুৰ কথাবে মধাৰম ভাবে বাঘৰ কাহিনীবোৰ বৰ্ণনা কৰিলে।

। ইতি জন্মবকাণ্ডৰ অন্তৰ্ভুক্ত ত্ৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

একত্রিংশ সৰ্গ হনুমানৰ ৰামকথা বৰ্ণনা ।

১। এইদৰে বহুপ্ৰকাৰে চিন্তা কৰি মহামতি হনুমানে, বৈদেহীয়ে যাতে স্পষ্টকৈ জনে এনে এখন ঠাইৰ পৰা মধুৰ কথা কবলৈ ধৰিলে,

২। দশৰথ নামে এজন ৰজা আছিল, তেওঁৰ অসংখ্য হাড়ী-ঘোঁৰা আৰু ৰথ, তেওঁ পুণ্যশীল, কীৰ্ত্তিমান আৰু ইক্ষাকু বংশী ৰজাসকলৰ ভিতৰত মহাযশস্বী।

৩-৪। তেওঁ অহিংসাপৰায়ণ, মহান, দয়ালু, সত্যপৰাক্ৰম, প্ৰধান ইক্ষাকু বংশৰ ভিতৰত সন্মীলম্পন্ন আৰু সমৃদ্ধিবৰ্দ্ধক, সকলো ৰাজ-লক্ষণযুক্ত, অতুল সমৃদ্ধিশালী আৰু ৰাজশ্ৰেষ্ঠ আছিল। সগাৰবা পৃথিবীৰ ভিতৰতে তেওঁ প্ৰখ্যাত, বহুবৰ্গৰ স্তম্ভবৰ্দ্ধক আৰু স্বয়ং সৰ্বস্বৰ্গৰ অধীশ্বৰ আছিল।

৫। চন্দ্ৰবদন ৰাম তেওঁৰ প্ৰিয় আৰু জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ, ৰাম সকলো বিশিষ্ট জ্ঞানৰ অধিকাৰী আৰু ধৰ্ম্মবৰ্দ্ধকৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ।

৬। তেওঁ নিজৰ আৰু আত্মীয়-স্বজনৰ চৰিত্ৰ আৰু আচাৰ-নীতিৰ পৰিবৰ্দ্ধক, শত্ৰুদমন আৰু জীবলোকৰ ধৰ্ম্ম সংৰক্ষক।

৭। বীৰ ৰামচন্দ্ৰই তেওঁৰ সত্যতত্ত্ব বুদ্ধ পিতাৰ নিৰ্দেশ মতে ভাৰ্য্যা আৰু ভায়েকে সৈতে বনলৈ প্ৰস্থান কৰে।

৮। মহাৰণ্যৰ ভিতৰত যুগুতা কৰি ফুৰোঁতে বহুত মায়াবী বীৰ ৰাক্ষসক তেওঁ বধ কৰে।

৯। জনস্থান নিবাসী ৰাক্ষসবিলাক আৰু থৰ চুৰণৰ যুত্থাব কথা শুনি বাবশে খঙতে মায়া কৰি যুগৰাজ ৰূপ ধৰি ছলেৰে জানকীক অপহৰণ কৰে। তেতিয়া অনিৰ্য্যক্তগম্ভীৰা সীতাদেবীক বিচাৰি বিচাৰি ৰামে বনত স্ত্ৰীৰ নামে এজন বান্দৰ ৰজাক লগ পায়।

১১। তাৰ পিচত শত্ৰুপুৰুষ ৰামে বালীক বধ কৰি মহাত্মা স্ত্ৰীৰ হাতত বান্দৰ-ৰাজ্য সমৰ্পণ কৰে।

১২। স্ত্ৰীৰ নিৰ্দেশ মতে হাজাৰে হাজাৰে বান্দৰে চাৰিওফালে সীতাদেবী বিচাৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে।

১৩। সম্পত্তিৰ কথা মতে আয়তলোচনা দেবী সীতাৰ কাৰণে অতি বেদে সাগৰ পাৰ হলো।

১৪। ইয়ালৈ আহি দেখিলো যে ৰামবৰ্ণৰা সীতাৰ যেনে ৰূপ বৰণ আৰু তেওঁ যেনে লক্ষ্মীযুক্তা বুলি শুনিছিলোঁ, সেই জনাকে যই ইয়াত লগ পাইছোঁ।

১৫। এই বুলি কৈ কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমান মনে মনে থাকিল।

১৬। এইবোৰ কথা শুনি জানকী অতি আশ্চৰ্য্যায়িত হ'ল। তাৰ পিচত তীক্ষ্ণ হৃদয়ে সীতাদেবীয়ে ভেওঁৰ চুলিৰ কেঁকোৰা আগভাগ কৌচাই লৈ মূৰ তুলি শিংশপাগছ জোপাৰ আগলৈ চালে।

১৭। ভেতিয়া সীতাদেবীয়ে কপিপ্ৰবৰৰ কথা শুনি চাৰিওফালে চাই, সন্মোহিতঃকৰণে সদায় বামকে ধ্যান জ্ঞান কৰি থাকি বামৰ সন্মুখত শুনি মনত অতি আনন্দ পালে।

১৮। তাৰ পিচত বজ্ৰভাবে তল আৰু ওপৰৰ পিনে চাই উদয়াচলৰ মূৰাৰ নিচিনা বান্দৰাৰিণি সূৰ্য্যদেৱ অমাত্য অসীম বুদ্ধিসম্পন্ন পবনাস্থল হনুমানক দেখা পালে।

॥ ইতি একত্ৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ষাতিংশ সৰ্গ

সীতাৰ গুণাৰ্গৰা।

১। বিদ্যাপুঞ্জ সদৃশ পিঙ্গল বৰ্ণ হনুমান শুকল। কাপোৰ এখনেৰে গা ঢাকি ভাল এটাৰ আঁঠু লুকাই আছিল, ভেওঁক তেনে অৱস্থাত দেখি সীতাৰ মন অলপ বিচলিত হ'ল (জানোচা মায়ায়ুগৰ নিচিনা ইও মায়াবী কোনো বাক্স এই ভাবি)।

২। তাৰ পিচত ভালদৰে নিৰীক্ষণ কৰি উজ্জল সৰ্গাত চকুবিশিষ্ট হুলি থকা বাশি বাশি অশোক ফুলৰ বৰণৰ এটা বান্দৰে বিনীত ভাবে মধুৰ ভাষাৰে কথা কৈ থকা ভেওঁ দেখা পালে।

৩। এইদৰে অতি বিনীত ভাবে তাত বৈ থকা কপিপ্ৰবৰক দেখি, মৈথিলীয়ে আশ্চৰ্য্যায়িত হৈ চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে :

৪। আহা, বান্দৰ জাতিৰ ভিতৰতে এই বান্দৰ অতি ভয়ঙ্কৰ, বৰ্জৰ আৰু সহজে আনে দেখা নোপোৱা বিধৰ, এইদৰে মনত চিন্তা উদয় হোৱাৰ লগে লগে ভেওঁ পুনঃ যুদ্ধিত হ'ল।

৫-৬। তাৰ পিচতে ভয়তে আঁতুৰ হৈ মুখাতিমুখা সীতাই হা বাম। হা বাম। হা লক্ষ্মণ, বুলি ককণ হৰে বিলাপ কৰিব ধৰিলে আৰু আন দুজনাকৈ উচুপি উচুপি কান্দিবলৈ ধৰিলে। ভৰাপি অতি বিনীত ভাবে কপিপ্ৰবৰক ওচৰলৈ অহা দেখি ভেওঁ চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে—এইটো কি স্বপ্ন ?

৭। তাৰ পিচত বাকসীবোৰে ভেওঁৰ কোনো কথা শুনে নেকি এই আশঙ্কা কৰি চাৰিওফালে এবাৰ চাই লৈ ভঙা মূৰৰ (ভয়হনু),^১ আগতে বাৰ্ণাৰা কপিবিশিষ্ট বুদ্ধিমানসকলৰ ভিতৰত প্ৰেষ্ঠ পৰম পূজ্য কপিপ্ৰেষ্ঠ পবননন্দনক ভেওঁ দেখা পালে।

৮। ডেওঁক দেখা যাক্কে বান্ধৰকপী বাৰণ বুলি ভাবি সীতা বিপন্ন হৈ মৃতপ্ৰায় হ'ল। বহুত সময়ৰ পিচত সংজ্ঞা লাভ কৰি আয়ত্তলোচনা সীতাদেৱীয়ে ভাবিবলৈ ধৰিলে :

৯। শাস্ত্ৰৰ মতে সপোনত বান্ধৰ দেখা বেয়া, ভবাণি মই বিকৃতাকাৰ এই সপোনটো দেখিলোঁ। লক্ষ্মণে সৈতে বাম আৰু শিতা জনকৰ মজল হওক।

১০। কিন্তু এইটো ভো স্বপ্ন নহয়, শোক আৰু দুখতে অভিভূত হৈ থকাৰ কাৰণে মোৰ টোপনি হোৱা নাই। পূৰ্ণেন্দ্ৰবদন সেই বামচন্দ্ৰৰ সজৰ পৰা বকিত হোৱাৰ পিচত স্বথবোলা বস্তু মোৰ নাই।

১১। মনত সদায় বামকে চিন্তা কৰি, আৰু কথাই প্ৰতিও বামৰ নাম লৈ থকাৰ কাৰণে ডেওঁৰ অশ্লুকপ কথাৰে শুনিলোঁ আৰু যেনে শুনিলোঁ তেনে ভাবে দেখাও পালোঁ।

১২। মনৰ ভিতৰত অকল ডেওঁৰে কথা চিন্তা কৰি মই সন্তুষ্ট হৈ আছোঁ, আৰু সৰ্বাস্বত্বকৰণে সদায় তেওঁৰে কথা ভাবি থাকোঁতে মই এইদৰে দেখিলোঁ আৰু শুনিলোঁ।

১৩। এবাৰ ভাবোঁ এই বান্ধৰ কি মোৰ মনৰ কল্পনাপ্ৰসূত, আকৌ ভাবো মই বুদ্ধিৰে বিচাৰ কৰি চাওঁতেও তেওঁকেই দেখা পাইছোঁ। ইয়াৰ কাৰণ কি? মনৰ কল্পিত বস্তুবোৰো কোনো কপ নাই, অথচ এই যুষ্টিটোৱে স্পষ্টকৈ মোৰ আগত উপস্থিত হৈ মোৰ লগত কথা পাতিছে।

১৪। হে দেৱ বৃহস্পতি, আপোনাক নমস্কাৰ। হে বজ্জৰাৰী ইন্দ্ৰদেৱ, হে স্বয়ম্ভু ব্ৰহ্মা, হে অগ্নিদেৱ! আপোনাসকলক নমস্কাৰ। বনবিহাৰী এই প্ৰাণীটোৱে মোৰ আগত যি কলে সি যেন সঁচাকৈয়ে ভেনে হয়, গাৰ অস্ত্ৰথা যেন নহয়।

॥ ইতি বাজ্জিংগ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

দ্বয়ত্ৰিংশ সৰ্গ

হনুমানৰ লগত সীতাৰ কথোপকথন।

১—২। গছৰ অতি ওখ ডালৰ পৰা সীতাদেবীৰ সন্মুখত থকা ভাল এটালৈ নামি আহি বিক্ৰমমণিসদৃশ বঙা মূখৰ মাকড়িয়ে বিষণ্ণ হৈ অতি বিনীতভাবে সীতাৰ ওচৰ চাপি ডেওঁক নমস্কাৰ জনালে আৰু তাৰ পিচত মহাভেজৰী কপিপ্ৰবৰে হাতবোৰ কৰি সেৱা জনাই মধুৰ কথাবে কবলৈ আৰম্ভ কৰিলে :

৩। হে পদ্মগলাশাকী ! তুমি কোন ? তুমি অনিন্দ্যস্থলীৰ অথচ মল্লিন পাটৰ কাপোৰ পিন্ধি গছৰ ডাল এটাত ধৰি থিয় দি আছা।

৪। কি কাৰণে পদ্মব পাণ্ডব পৰা পানী পৰাদি শোকতে তোমাৰ চকুৰ পৰা চকুৰ্ণো বব ধৰিছে ?

৫। হে শোভনে ! দেৱতা, অহৰ, নাগ, গন্ধৰ্ব, যক্ষ, বক অথবা কিন্নৰ, এই সকলৰ ভিতৰত তুমি কোন ?

৬। অথবা হে বৰাননে ! কন্য, মকং বা বহুগণৰ ভিতৰত তুমি কোনোৱা নেকি ? হে বৰাবোহে ! মোৰ অনুমান হৈছে, তুমি কোনো দেৱকন্তা।

৭। অথবা তুমি কি জ্যোতিৰ্ৱয় নক্ষত্ৰমণ্ডলীৰ ভিতৰত থকা শ্ৰেষ্ঠা, সৰ্বভগাবিকা বোহিণী, বৰ্ত্তমানে চন্দ্ৰপৰা বিচ্ছিন্ন হৈ আকাশৰ পৰা নামি আহিছা ?

৮। অথবা হে শোভনেন্দ্ৰে ! তুমি কি কল্যাণদয়ী অকল্মষী, তোমাৰ থং বা অজ্ঞানভাহেতু তোমাৰ স্বামী বশিষ্ঠক কুপিত কৰি আজি ইয়ালৈ আহিছা ?

৯। হে সুষম্যে ! তোমাৰ কোন পুত্ৰ, পিতা, ভ্ৰাতা বা স্বামী পৰলোকপাৰী হোৱাৰ কাৰণে তুমি এইদৰে শোক কৰি আছা।

১০। তোমাৰ কান্ধোন দীঘল হনুনিয়াহ আৰু মাটিত তব দি থিয় দি থকা এইবোৰ লক্ষণৰ পৰা বুজিব পাৰিছোঁ তুমি কোনো দেৱী নোহোৱা আৰু বিশেষকৈ বাবে বাবে বজা বাঘচন্দ্ৰৰ নাম লৈ থকাৰ বাবেও বুজিব পাৰিছোঁ তুমি দেৱী নোহোৱা।

১১। তোমাৰ বেনে তাৰ আৰু শাৰীৰিক লক্ষণ, তাৰপৰা মোৰ অনুমান হৈছে তুমি বাজনকিনী আৰু সূৰিপাল বামৰ মহিষী।

১২। আৰু যদিহে তুমি সেই সীতাদেবী, যাক বাৰণে জনস্বানৰ পৰা বলপূৰ্ণকৈ হৰণ কৰি আনিছে ভেঙে বোক কোৱা, তোমাৰ মঙ্গল হওক।

১৩। তোমাৰ দুখলগা অবস্থা, অসামান্য ক্লম, আৰু তাপনীৰ বেশ দেখি মই জানিব পাৰিছোঁ তুমি নিচয় বামৰ মহিষী।

১৪। ৰামৰ গুণানুকীৰ্ত্তন শুনি বৈদেহীয়ে মনত আনন্দ পালে আৰু ভেওঁৰ কথাৰ উত্তৰ দি গছৰ ডালত বহি থকা হনুমানক উদ্দেশ্য কৰি কলে :

১৫। শত্ৰুসৈন্য-বিনাশক পৃথিৱীৰ শ্ৰেষ্ঠ ৰজাসকলৰ ভিতৰত প্ৰধান, বিদ্বদ্ভাস্ত্ৰা ৰজা দশৰথৰ মই বোৱাবী।

১৬। মহাত্মা বিদেহৰাজ জনকৰ মই দুহিতা, মোৰ নাম সীতা আৰু ধীমান ৰামৰ মই ভাৰ্যা।

১৭। মনুষ্যভোগ্য নানান স্থথ উপভোগ কৰি, সকলো প্ৰকাৰৰ অভিলাষ পূৰণ কৰি বাৰ বছৰ কাল ৰাঘব ৰামচন্দ্ৰৰ ঘৰত মই আছিলোঁ।

১৮। তাৰ পিচত ত্ৰয়োদশ বছৰ উপস্থিত হোৱাত উপাধ্যায়সকলৰ লগত পৰামৰ্শ কৰি ৰজা দশৰথে ইক্ষ্ণুকু-নন্দন ৰামক যৌৱৰাজ্যত অভিষিক্ত কৰিবলৈ যো-জা কৰিলে।

১৯। তাৰ পিচত ৰামৰ অভিষেকৰ সকলো যোগাৰ-পাতি ঠিক হোৱাত কৈকেয়ী নামে ৰজা দশৰথৰ মহিষী এগৰাকীয়ে ভেওঁৰ স্বামীক কলে—

২০। “যদিহে ৰামক অভিষেক কৰা হয় তেন্তে মই দৈনিক যি খাদ্য বা পানীয় বস্তু গ্ৰহণ কৰোঁ তাক নাখাওঁ আৰু এয়ে মোৰ জীৱনৰ শেষ।

২১। “হে ৰাজন, আপুনি পূৰ্বতে প্ৰীতিৰে মোক যি কৈছিলে, এতিয়া যদি তাক মিছা কৰিব নোথোজে তেন্তে ৰাম বনলৈ যাওক।”

২২। সত্যবাদী ৰজা দশৰথে দেৱীক বৰদান দিব খোজা কথাটো স্বৰণ কৰি কৈকেয়ীৰ অতি অপ্ৰিয় আৰু নিষ্ঠুৰ এই কথা শুনি মুৰ্ছা গ'ল।

২৩। তেতিয়া স্বৰিৰ ৰজা দশৰথে সত্যধৰ্ম্মত থাকি কান্দি কান্দি ভেওঁৰ জ্যেষ্ঠপুত্ৰ ৰামৰ ওচৰত প্ৰতিশ্ৰুত ৰাজ্য ভিক্ষা কৰিলে।

২৪। ৰামৰ পক্ষে অভিষেকতকৈ পিতৃবাক্য অধিক প্ৰিয়, এতেকে সেই আদেশ প্ৰথমতে মনৰ ভিতৰতে মানি লৈ শেহত প্ৰকাশ্যে তাক স্বীকাৰ কৰিলে।

২৫। সত্যপৰাক্ৰম ৰামচন্দ্ৰই জীৱনৰ কাৰণে হলেও সদায় আনক দানকে কৰে আৰু কোনো দিনে তাৰ প্ৰতিদান গ্ৰহণ নকৰে, সদায় সঁচাকে কয়, কোনোদিনে মিছা নকয়।

২৬। তেতিয়া ভেওঁ মহামুখ্য উদ্ভৱীৰ বসন আদি ত্যাগ কৰি সৰ্বাস্বত্বকৰণে ৰাজ্যভাৰ এৰি দি ভেওঁৰ জননীৰ হাতত মোক সমৰ্পণ কৰিলে।

২৭। কিন্তু ভেওঁৰ আগতে বনচাৰিণী বেশ লৈ মই ওলাই আহিলোঁ, কিয়নো ৰাম নোহোৱাকৈ স্বৰ্গবাসো মোৰ ভাল নালগে।

২৮। আৰু হুমিত্ৰানন্দন মহাভাগ লক্ষ্মণেও ভেওঁৰ অগ্ৰজৰ অনুগামী হবলৈ আগতে হুশ আৰু চীৰবস্ত্ৰৰে হুলোভিত হ'ল।

২৯। এইদৰে আৰি সকলোটিয়ে আমাৰ গুৰু দশৰথৰ আজ্ঞা সসন্মানে মানি লৈ কঠোৰ ভ্ৰতত ভ্ৰতী হৈ আগতে নেদেখা স্থগতীৰ বনত প্ৰবেশ কৰিলোঁ।

৩০। অসীমশক্তিসম্পন্ন বাম বনত বাস কৰি থাকোঁতে হুৰাজা বাবে ভেঙৰ ভাৰ্যা মোক হৰণ কৰি আনে।

৩১। সেই বাকসে অহুগ্ৰহৰূপ আৰু হুৰাহ কাল মোক সময় দিছে। হুৰাহৰ পিচত মই মোৰ জীৱন ত্যাগ কৰিব লাগিব।

‘ ইতি, ত্ৰয়ত্ৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত।

চতুস্ত্ৰিংশ সৰ্গ

হুম্মানৰ লগত সীতাৰ কথোপকথন (২)।

১। হুৰৰ উপৰি হুথতে অভিজ্ঞতা সীতাৰ এই কথা শুনি কপিপ্ৰেষ্ঠ হুম্মানে সানন্দ দি উত্তৰ দিলে :

২। “হে দেৱী, বামৰ আদেশত দূত হৈ মই আপোনাৰ ওচৰলৈ আহিছোঁ। হে বৈদেহী, বাম কুশলে আছে আৰু তেওঁ আপোনাৰ কুশল বাতৰি জানিব খুজিছে।

৩। দেৱী, যিজনাই সকলো বেদ সম্পূৰ্ণৰূপে আৱৃত্ত কৰিছে আৰু যি জনাই ত্ৰিমূৰ্ত্ত অধিকাৰ লাভ কৰিছে, সেই দশবৰ্ণনন্দন জীৱাচৰ্যই আপোনাৰ কুশল বাতৰি হুৰি পঠিয়াইছে।

৪। আপোনাৰ স্বামীৰ প্ৰিয় অহুচৰ মহাতেজৱী লক্ষ্মণেও শোকতে আহুল হৈ মূৰ দোৱাই আপোনালৈ অভিবাদন জনাইছে।”

৫। নবসিংহ ভ্ৰাতৃদ্বয়লৰ মজল বাতৰি শুনি সীতাৰ সৰুশৰীৰ আনন্দে বোম্বাঙি হ'ল। তেতিয়া তেওঁ হুম্মানক কলে,

৬। লোকসমাজৰ মাজত প্ৰচলিত প্ৰবাদ “মাহুচ জীৱিত থাকিলে ৭ বছৰৰ পিচতো আনন্দই তেওঁক লগ ধৰে”, এই কথাফাকি পৰম কল্যাণময় আৰু সত্য বুলি এতিয়াহে মই বুজিব পাৰিছোঁ।

৭। সাক্ষাৎ বাম-লক্ষ্মণ উপস্থিত হলে যেনে আনন্দ উপভোগ কৰিলোঁহেঁতেন, এই ক্ষেত্ৰতো সীতাৰ বনত ভেনেদৰে অহুত আনন্দৰ অহুত্বিয়ে দেখা দিলে আৰু আন পক্ষে সীতাক লগ পোৱা বুলি হুম্মানবো পৰম আনন্দ। তেতিয়া দুয়োজনে পৰম আনন্দে বিহ্বলভাৱে কথা-বতৰা পাতিব ধৰিলে।

৮। সীতাৰ কথা শুনি বাকনন্দন হুম্মান শোক-সন্তপ্তা সীতাৰ ওচৰ চাপিছে।

৯। হুম্মান বিধাৰেই সীতাৰ ওচৰ চাপিব ধৰিলে সীতায়ে সিহানে তেওঁক বাকলি বাকলি কৰিবলৈ ধৰিলে। শেহত কলে—

১০। “হায়। ষিক্ ষিক্, মই ইয়াৰ লগত কিয় এইদৰে কথা পাড়িলোঁ। বাবণেই পুনঃ কপ সলাই মোৰ ওচৰলৈ আহিছে।”

১১। তেতিয়া সৰ্ব্বাক্ষয়ন্বী সীতা দেবীয়ে শোকত বিহ্বল হৈ অশোক গছৰ ডালটো এৰি মাটিত বহি পৰিল।

১২। এইদৰে বহি পৰাত কপিশ্ৰেষ্ঠ হনুমানে জনকান্নজা সীতাক বন্দনা কৰিলে। কিন্তু ভয়তে আঁতুৰ হৈ তেওঁ হনুমানৰ প্ৰতি নাচালে।

১৩। হনুमानে এইদৰে প্ৰণাম কৰা দেখি চন্দ্ৰবন্দনা সীতাদেবীয়ে দীঘলকৈ জ্বুনিয়াহ এটা কাচি মধুৰ কথাৰে বান্ধিবক উদ্দেশ্য কৰি কলে,

১৪। হে মায়াবী বাবণ, মায়াৰ আশ্ৰয় লৈ যদি তুমি পুনঃ মোক সন্তুষ্ট কৰিব খুজিছা তেন্তে এইটো ভোমাৰ পক্ষে ভাল কাম নহব।

১৫। জনহানন্ত যি বাবণক নিজৰূপ এৰি পৰিত্ৰাজকৰ ৰূপ লোৱা মই দেখিছিলোঁ, এতিয়া দেখিছোঁ। তুমিয়েই সেই বাবণ ইয়াত উপস্থিত হৈছাহি।

১৬। হে মায়াবী নিশাচৰ, উপবাস কৰি কৰি মই শুকাই থৈগাই পৰম দুখতে কাল কটাইছোঁ, তথাপিভে যদি তুমি মোক পুনঃ সন্তাপিত কৰিব খুজিছা, ভোমাৰ পক্ষে সেইটো উচিত নহব।

১৭। অথবা মই যি আশঙ্কা কৰিছোঁ হয়ভে সেইটো নহবও পাৰে, কিয়নো ভোমাক দেখি মই মনত এটা আনন্দ অনুভৱ কৰিছোঁ।

১৮। প্ৰকৃততে যদি তুমি বামৰ দূত হৈহে ইয়ালৈ আহিছা, তেন্তে ভোমাৰ মজল হওক। ভেড়িয়াহলে হে কপিপ্ৰবৰ, যিহেতু বামৰ কথাই মোৰ অতি প্ৰিয়, বামৰ কথাৰে মই ভোমাক লোথো।

১৯। হে কপিপ্ৰবৰ, মোৰ প্ৰিয় বামৰ গুণবোৰ তুমি বৰ্ণোৱা, হে সৌম্য, নদীৰ স্রোতে যিদৰে নদীৰ পাৰ খহাই নিয়ে, বামৰ কথাইভা সেইদৰে মোৰ মন প্ৰাণ হৰণ কৰি নিয়ে।

২০। আহা। এই মাজ দেখা সপোনৰ কি স্থখ। মোক হৰণ কৰি অনাৰ আজি কিমান দিন হ’ল, ভাৰ পিচতো বামে পঠিওৱা বনচাৰী দূত এজনক মই দেখা পালোঁ।

২১। হায়। সপোনভে যদি লক্ষণে সৈতে বামক মই দেখা পালোঁহেঁতেন তেন্তে মনত মই ইমান দুখ নাপালোঁহেঁতেন, কিন্তু মোৰ ক্ষেত্ৰত সপোনেও মোৰ প্ৰতি বিবেচ্যতাবহে আচৰণ কৰিছে।

২২। এইমাজ মই যি দেখিলোঁ ভাক মই সপোন বুলি লব নোৱাৰোঁ; সপোনত বান্ধব দেখিলে দেখোতাজনৰ মজল নহয় কিন্তু এই ক্ষেত্ৰভে ই মোৰ মজলৰ কাৰণেহে হৈছে।

২৩। ভেনেহলে এইটো কি? মোৰ অজ্ঞানতা, বাহুব গতি, উদ্ভাদ-বিকাৰ অথবা বৃগভূক্ষিকা, বাৰ কলত এনেখন হব পাৰিছে?

২৪। কিন্তু উদ্ভাদ অথবা বুদ্ধিভবৰ লক্ষণভে এইটো নহয়, কাৰণ মই নিজক আক বনবিহাৰী এই প্ৰাণীটোক ভালদৰে দেখা পাইছোঁ।

২৫। সীতাদেবীয়ে এইদৰে বহু প্ৰকাৰে বান্ধলবোৰৰ বলাবলৰ কথা চিন্তা কৰি আৰু বান্ধসৰ ইচ্ছামুগাৰে কপ এহণ কৰিব পৰা নভিলে চাই, হুম্মানকো বান্ধসাবিপত্তি বাৰণ বুলিয়ে স্থিৰ কৰিলে।

২৬। ইয়াকেই সাব্যস্ত কৰি তুম্মমামা জনকান্ধজা সীতাদেবীয়ে ভেওঁৰ কথাৰ আৰু কোনো উত্তৰ নিদিলে।

২৭। বায়ুপুত্ৰ হুম্মানে সীতাই স্থিৰ কৰি লোৱা মনৰ ভাব বুলি প ই ভেওঁৰ মনত আনন্দ লগাবলৈ ক্ৰতিমধুৰ ভাষাৰে কব ধৰিলে,

২৮। “হে দেৱী, বাম আদিত্যসম ভেজখী চন্দ্ৰৰ নিচিনা লোকপ্ৰিয়, সুবেবসদৃশ (ধন-ধাত্তাদি দানৰ দ্বাৰা) প্ৰাণীসমূহৰ মনোবঞ্ছক, বিহুসদৃশ পৰাক্ৰমশালী আৰু বন্দখী, সভাবাদী, বৃহস্পতিসদৃশ মধুৰবক্তা, সৌভাগ্যশালী আৰু সাক্ষাৎ কল্পৰ্পৰ নিচিনা কণবান। উপযুক্ত কথাভাৱে বেতিয়া ভেওঁৰ ক্ৰোধ প্ৰকাশ পায় আৰু ভেতিয়া শত্ৰুহুলক ভেওঁ সম্পূৰ্ণৰূপে সংহাৰ কৰে, এই পৃথিৱীত ভেওঁৰেই শ্ৰেষ্ঠ মহাবতী। সেই মহাত্মাৰ ভুজছাৱাকৈ আশ্ৰয় কৰি প্ৰাণীসমূহ বাচি থাকে। যুগকপ ধৰি আশ্ৰমৰ পৰা বাহক উলিয়াই নি বিজনে শূন্তমার্গেদি আপোনাক হৰণ কৰি আনিছে সি তাৰ কাষৰ কল আপোনা-আপুনি ভোগ কৰিব। মহাবীৰ্য্যশালী যি বামচন্দ্ৰই যুদ্ধত ভেওঁৰ ক্ৰোধপ্ৰযুক্ত অগ্নিসম উজ্জল দৰ সমূহৰ দ্বাৰা বাবণক বধ কৰিব, ভেওঁৰে আদেশত দূত হিচাপে যি আপোনাৰ ওচৰত উপস্থিত হৈছে।

৩৪—৩৬। আপোনাৰ বিয়োগত মৰ্ম্মাহত হৈ ভেওঁ আপোনাৰ মজলবাতৰি স্থি পঠিয়াইছে। আৰু স্থমিতানন্দ-বৰ্দ্ধন ভেজখী মহাবাহু লক্ষ্মণেও নমস্কাৰ জনাই আপোনাৰ কুললবাস্তা স্থিছে। তাৰ উপৰিও হে দেৱী, বামৰ লগা বান্ধবসকলৰ বজা কণিপ্ৰবৰ স্থগ্ৰীবো আপোনাৰ মজল বাতৰি স্থি পঠিয়াইছে। হে দেৱী, স্থগ্ৰীব আৰু লক্ষ্মণে সৈতে বামে সদায় আপোনাক সৰণ কৰি আছে।

৩৭—৩৮। বান্ধসীবোৰৰ অধীনত থাকিও সৌভাগ্যক্ৰমে আপুনি এতিয়ালৈকে জীয়াই আছে। অতি সোনকালে কোটি কোটি বান্ধবৰ মাজত মহাবতী বাম, লক্ষ্মণ আৰু স্থগ্ৰীবক আপুনি দেখা পাব। সেই স্থগ্ৰীবৰে মন্ত্ৰী, যোৰ নাম হুম্মান।

৩৯। মহাসমুদ্ৰ পাব হৈ হুৱান্না বাবণৰ সুবত ভৰি দি এই লছানগৰীত প্ৰবেশ কৰিছে।

৪০। অকল পৰাক্ৰমৰ বলতে আপোনাক দেখা পাবলৈ বুলি আহি ইয়াত উপস্থিত হৈছে। হে দেৱী, আপুনি যোক যি বুলি ভাবিছে, যি সেইটো নহওঁ। আপুনি যদব শত্ৰু এৰি পেলাওক আৰু যি কওঁ তাক বিশ্বাস কৰক।

। ইতি চক্ৰজিৎ সৰ্গ সমাপ্ত ।

পঞ্চসিংহ সৰ্গ হনুমানৰ লগত সীতাৰ আলাপ (৩)।

১। বৈদেহীয়ে কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানৰ পৰা এইদৰে বামৰ কথা শুনি অলপ সান্থনা লাভ কৰাৰ পিচত মধুবনৰে কলে—

২। “হে কপিপ্ৰবৰ, বামৰ লগত তোমাৰ ক’ত দেখা হ’ল আৰু লক্ষ্মণক তুমি কেনেকৈ লগ পালি, বান্দৰসকলৰ লগত নবৰূপী ভেঙলোকৰ মিলন কেনেকৈ হ’ল মোক কোৱাঁ।

৩। বামৰ বিবোৰ চিহ্ন আৰু সেইদৰে লক্ষ্মণৰো সকলো চিহ্ন তুমি আকৌ এবাৰ মোক কোৱাঁ, যাতে শোকে মোক অভিজ্ঞত কৰিব নোৱাৰে।

৪। ভেঙৰ শৰীৰৰ গঠন আৰু ৰূপ কেনে মোক কোৱাঁ, ভেঙৰ উক আৰু বাহুগুলৰ ৰূপো বৰ্ণনা কৰা আৰু সেইদৰে লক্ষ্মণৰ ৰূপৰ কথাও মোক কোৱাঁ।”

৫। বৈদেহীয়ে এইদৰে কোৱাও মকণন্দন হনুমানে বৰ্ষাৰ্থভাবে বামৰ ৰূপ বৰ্ণনা ধৰিলে।

৬-৭। “বৈদেহী। সৌভাগ্যক্ৰমে আপুনি মোক বামৰ দূত বুলি জানি যদি আপোনাৰ ঘাৰী আৰু লক্ষ্মণৰ শৰীৰৰ গঠন, বাম আৰু লক্ষ্মণৰ বিশেষ বিশেষ লক্ষণৰ কথা মোক হুৱিছে, তেন্তে কণ্ড শুনক।

৮। হে জনকান্ধজা, বামৰ চকুদুবি পদ্মৰ পাহিৰ নিচিনা আৰু ভেঙৰ মূখখন পুণিমাৰ জোনৰ নিচিনা; ৰূপ আৰু দাক্ষিণ্যাদি গুণসমূহ লৈয়ে ভেঙে জন্মগ্ৰহণ কৰিছে।

৯। ভেঙে আদিভাসম ভেজঘী আৰু পৃথিৱীসম ক্ৰমাশীল, বুদ্ধিত বৃহস্পতিসদৃশ আৰু বৰপ্ৰভাৱ বাসব ইন্দ্ৰৰ সমান।

১০। ভেঙে আত্মীয়স্বজন আৰু জীৱলোকৰ বন্ধক; নিজ চৰিত্ৰ আৰু ধৰ্মৰ বন্ধক।

১১। হে, চাক জাৰিগী, বাম চাৰিও বৰ্ষৰ বাহুহৰ কৰ্তব্য নিৰ্দ্ধাৰক আৰু বন্ধক আৰু পৃথিৱীৰো প্ৰজন কৰোঁতা আৰু পালোতা।

১২। এই কাৰণেই জ্যোতিৰ্গৰ আদিভাসকণ ভেঙে সকলোৰে পূজনীয়। ভেঙে ব্ৰহ্মচৰ্য্যব্ৰতত থাকি লাভলোকক কোৱা সবয়ত কিদৰে উপকাৰ কৰিব লাগে অথবা কোন কৰ্ম কিদৰে প্ৰচাৰ কৰিব লাগে তাক জানে।

১৩। ভেঙে ৰাজনীতিজ্ঞ আৰু ব্ৰাহ্মণৰ উপাসক। ভেঙে জ্ঞানবান, সংবতাবসম্পন্ন, বিনীত আৰু শত্ৰুসংহাৰক।

১৪। ভেঙে বহুৰ্বেদ আদিত হৰিকিত আৰু বেদজ্ঞসকলৰ দ্বাৰা পূজিত। বহুৰ্বেদ আৰু বেদ-বেদাৱাদিত ভেঙে হুপ্ৰতিষ্ঠিত।

১৫। ডেওঁৰ ক্ষুদ্ৰদেশ বিপুল (বুহু আৰু মুল), বাহুগল হুদীৰ্ঘ, ঐৰীবা কহুসহুৰ আৰু বদনমণ্ডল শোভনীয়, বাউসিকে আদি কৰি ডেওঁৰ বুকুৰ হাৰ যঙহেৰে আবৃত আৰু নয়নমণ্ডল বক্তিমাত—জনসমাজত ডেওঁ বাহ নামে প্ৰখ্যাত।

১৬। ডেওঁৰ স্বৰ দুশ্লুতি স্বৰৰ নিচিনা পতীৰ আৰু ডেওঁৰ গাৰ বৰণ স্নিগ্ধ; ডেওঁ মহাপ্ৰভাপী। ডেওঁৰ সকলো অঙ্গ বৰ্ণাংগত হুল্লৰতাবে স্থাপিত, য'ত যিদৰে হোৱা উচিত সেইদৰে দীঘল অথবা চুটি আৰু শ্যাম বৰণীয়া।

১৭-২০। ডেওঁৰ উক, মণিবন্ধ আৰু হাতৰ মূঠি স্থিৰ আৰু চূচতাবে সংগঠিত, ক্ৰমুক (অণ্ডকোষ) আৰু বাহ লম্বিত, কেশাণ্ৰ, বুৰণ (অণ্ডকোষ) আৰু জাহু সমান, নাভিৰ অভ্যন্তৰ, কুক্ষি (পেট) আৰু বুকু উন্নত, চকুৰ কোণ, নখ, হাত আৰু ভৰিৰ ওলুৱা ভাৰ বৰণৰ, পাদৰেখা, চুলি আৰু লিঙ্গভাগ লাহী আৰু নিমজ স্বৰ, গতি আৰু নাতিপ্ৰদেশ স্তম্ভীৰ, উদৰমূল আৰু কৰ্ণ উভয়ে ত্ৰিবেধাবিশিষ্ট ভৰিৰ ওলুৱাৰ মাজভাগ, ভৰিৰ বেধা, চুচুক (স্তনৰ আগ) সমানভাবে ওললৈ হল, ডেওঁৰ ঐৰীবা জননেস্ত্ৰিয়, পিঠি আৰু জজ্ঞাপ্ৰদেশ চুটি; শিৰোভাগত তিনিটা আৱৰ্জ (খাল অৰ্থাৎ কিকিং ওললৈ নয), হাতৰ বুঢ়া আঙ্গুলিৰ ওলত চাৰিও বেদন্ত পাবদশিতা লাভ কৰা চাৰিটি বেধা, কপালত চাৰি বেধা, ডেওঁৰ শৰীৰ চাৰিহাত পৰিমাণ ওখ বাহু মণ্ডল, উকহুৰ আৰু উত্তৰ গণ্ডল সমান সমান জোখৰ, ক্ৰ, নাসাবন্ধ, চকু, কাণ, ঠঠ চুচুক, কিলাকুটি মণিবন্ধ, জাহু, অণ্ডকোষ, ওপিনা, হাত, ভৰি, নিভৰ, এই সকলো অঙ্গ পৰস্পৰে সমান আকৃতিৰ, ডেওঁৰ দাঁতৰ পাৰীৰ দুয়োফালে শাৱোক্ত গুণ্ড-লক্ষণযুক্ত চাৰিটাকৈ দাঁত, ডেওঁৰ গবন সিংহ, শাৰ্কুল, গজ অথবা কৃষতসহুৰ, ডেওঁৰ ঠঠহুৰ বিষকলৰ নিচিনা বঙা আৰু মাংসল, হুহু প্ৰশস্ত আৰু মাংসপেণীৰে আবৃত, নাক দীঘল। ডেওঁৰ বাক্য, মুখ, নখ, লোমবাজি আৰু গাৰ ছাল কোমল আৰু বিহি, ডেওঁৰ বাহুগল, হাতৰ আঙ্গুলি জজ্ঞা আৰু উকহুগল হুদীৰ্ঘ, ডেওঁৰ মুখ, চকু, বদনবিবৰ, জিহ্বা, ওঠ, ভালু স্তন নখ, কৰ আৰু পাদ পহুৰ আকৃতি বিশিষ্ট, ডেওঁৰ বুকু, মূৰ, কপাল, ডিঙি, বাহু, কাছ নাতি ভৰি, পিঠি আৰু কাণ বিশাল, আৰু সকলোবোৰ জী, বলতা আৰু তেজস্বিতাবে পৰিপূৰ্ণ; ডেওঁৰ পিত্তহুল আৰু মাছুহুল উভয়ে বিতৰ্ক আৰু পবিত্ৰ, কাষলতি, পেট, বক, নাসিকা, ভঙ, লগাট এই ছয় উন্নত, আঙ্গুলিৰ পাৰ, চুলি, নোম, নখ, ছাল আৰু অণ্ডকোষ লাহী আৰু হুল্ল; স্নজ্জ, দৃষ্টিশক্তি আৰু বুদ্ধি অতি হুল্ল। সময়ত বৰ্ণোচিত কামৰ দ্বাৰা বৰ্ণ, অৰ্থ আৰু কাম এই ত্ৰিবিধ সাধনত ডেওঁ সদায় বস্ত।

২১। জীৱান বামচক্ৰ সভ্যবৰ্ণবস্ত, বন, বল আদিৰ সংগ্ৰাহক আৰু ভাৰ সহায়তে প্ৰজাবৰ্দ্ধক; দেশ আৰু কালভেদে কৰ্মতৎপৰ আৰু সৰ্বজনৰ প্ৰিয়বান্দী।

২২। ডেওঁৰ বৈমাত্ৰ ভাৱেক হুহুজ্ঞানকৰ লক্ষণ অসীম পত্ৰিসম্পন্ন, জ্ঞানস্বৰূপ, কণ আৰু গুণত ডেওঁৰে সমান।

২৩। লক্ষণৰ শৰীৰৰ কণ লোণ বৰণৰ; মহামহাবী জীৱান বাহৰ বকল ভাৱল। নবপ্ৰেষ্ঠ এই দুয়োজনে আপোনাক দেখা পাবলৈ আগ্ৰহেৰে বাট চাই আছে।

২৪-২৫। সমগ্ৰ ভূভাগত আপোনাক বিচাৰি বিচাৰি ভেঁওলোক দুয়োজন আহি আমাৰ লগ হ'ল। আপোনাকে বিচাৰি আহি ককায়েকৰ দ্বাৰা নিৰ্কাণ্ডিত পত্নৰাজ স্ত্ৰীক ভেঁওলোকে লগ পায়।

২৬। প্ৰিয়দৰ্শন স্ত্ৰীৰে ভেঁওৰ ককায়েকৰ ভয়ত ঋণমুক্ত পৰ্ৱতৰ গছৰ তলত বহি আছিল। ককায়েকে ৰাজ্যৰপৰা খেদি দিয়াৰ পিচত আমি সত্যপ্ৰতিজ্ঞ সেই কশিৰাজ স্ত্ৰীক পৰিচৰ্যা কৰি আছিলোঁ।

২৭। তাৰ পিচত কপিপ্ৰবৰ স্ত্ৰীৰে চীৰবসন পিন্ধা, হাভত ধনুশৰ লৈ অহা নবশ্ৰেষ্ঠ এই দুজনাক দেখি ভয়তে আকুল হৈ জাপ মাৰি পৰ্ৱতৰ শিখৰপ্ৰদেশত উপনীত হ'ল গৈ।

২৮-৩১। পৰ্ৱতৰ শৃঙ্গত বহি লৈ বান্দৰৰাজে লৰালবিকৈ মোক ভেঁওলোক দুজনাক ওচৰলৈ পঠিয়াই দিয়ে। ভেঁওলোকৰ পৰা সকলো কথা বুজি লৈ মই পৰম আনন্দে ভেঁওলোক দুজনাক শিঠিত তুলি সেই ঠাইলৈ লৈ আহিলোঁ আৰু মহাত্মা স্ত্ৰীক সকলো কথা জনাই ভেঁওলোক দুজনাক উপস্থিত কৰিলোঁ।

৩২-৪১। দুয়োজনৰ ভিতৰত কথা-বতৰা হৈ পৰস্পৰে পৰম আনন্দ লাভ কৰিলে। তাৰ পিচত বান্দৰৰাজ স্ত্ৰীক আৰু নবশ্ৰেষ্ঠ ৰাম উভয়ে নিজৰ পূৰ্ববৃত্তান্তৰ বিষয়ে আলোচনা কৰি দুয়ো দুয়োকো আশ্বাস দিলে। ভেটিয়া লক্ষ্মণাশ্ৰম ৰামচন্দ্ৰই স্ত্ৰীক, ভেঁওৰ মহিৰীৰ কাৰণে অধিক বলশালী ভেঁওৰ ককায়েক বালীয়ে খেদি দিয়া দেখি সন্তোষ-পূৰ্ণ কথাবে ভেঁওক আশ্বাস দিলে। তাৰ পিচত আপোনাক অপহৰণ কৰি অনাৰ কাৰণে অক্লান্তকৰ্মী ৰামচন্দ্ৰই যি শোক পাই আছে, লক্ষ্মণে সেই সকলো কথা বান্দৰৰাজ স্ত্ৰীকৰ ওচৰত নিবেদন কৰিলে। বান্দৰৰাজ স্ত্ৰীৰে লক্ষ্মণৰ কথাবোৰ শুনি ৰাজহস্ত সূৰ্য্য নিম্ভ্ৰত হোৱাৰ নিচিনাকৈ স্ত্ৰীকৰ মুখ শেঁতা পৰিল। তাৰ পিচত, হে দেৱী, ৰাক্ষসে আপোনাক হৰণ কৰি অনাৰ সময়ত আপোনাৰ অঙ্গৰ শোভা বঢ়াই থকা আপুনি আকাশৰ পৰা উললৈ পেলোৱা আপোনাৰ অলঙ্কাৰবোৰ বান্দৰসকলৰ অধিপতি সকলে আনন্দেৰে আনি ৰামক দেখুৱালে। কিন্তু সেই সময়ত আপোনাক কোন পিনে লৈ গ'ল ভেঁওলোকে ধৰিব নোৱাৰিলে। এই অলঙ্কাৰবোৰ সলমে মাটিত ছেদেলি-ভেদেলি হৈ পৰা দেখি সেইবোৰ প্ৰথমতে ময়ে সংগ্ৰহ কৰি আনোঁ। শুনীয়া শুনীয়া অলঙ্কাৰবোৰ কোলাত লৈ দেৱদ্যুতিসম্পন্ন শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ মুৰ্ছাপ্ৰায় হ'ল আৰু শোকতে আকুল হৈ নানাপ্ৰকাৰে বিলাপ কৰিব ধৰিলে। এই অলঙ্কাৰে দাশৰথি ৰামচন্দ্ৰৰ শোকাগ্নি জলাই তুলিলে।

৪১। মহাত্মা ৰামচন্দ্ৰই দুখতে আকুল হৈ বহুত সময় মাটিত পৰি থকাৰ পিচত মই নানান প্ৰবোধ দি অতি কষ্টে ভেঁওক তুলি বহালোঁ।

৪২। ভেটিয়া লক্ষ্মণে লৈতে মহামূল্য সেই অলঙ্কাৰবোৰৰ কালে বাবে বাবে চাই শেহত স্ত্ৰীকৰ হাভত সেইবোৰ সমৰ্পণ কৰিলে।

৪৩। হে আৰ্য্যে, আপোনাক নেদেখি ৰাখৰ ৰামচন্দ্ৰ দ্বাৰাৱিত প্ৰজ্জ্বলিত অগ্নি-পৰ্ৱতৰ নিচিনা সেই পুৰি ৰবৰি ধৰিছে।

৪৪। অগ্নিয়ে অগ্নিকুণ্ডক উত্তপ্ত কৰাৰ নিচিনাকৈ হে দেৱী, আপোনাৰ কাৰণে শোক, চিন্তা আৰু অনিশ্চাই বাৰম্বাৰ আমকো পৰিতপ্ত কৰিব ধৰিছে।

৪৫। প্ৰবল ভূমিকম্পত কঁপি উঠা মহান পৰ্ব্বতৰ দৰে আপোনাক দেখা নোপোৱা শোকতে বামো কম্পিত হব ধৰিছে।

৪৬। হে ৰাজ-নন্দিনী, আপোনাক নেদেখি হৃদয় কানন নদী নিজৰা আদি ঘূৰি ফুৰিও তেওঁ মনত কোনো স্থখ পাব পৰা নাই।

৪৭। হে জনকনন্দিনী, নবপ্ৰেষ্ঠ সেই বাৰেৰে মিত্ৰ-বন্ধু-বান্ধবে সৈতে বাৰণক বধ কৰি অতি শীঘ্ৰে আপোনাক উদ্ধাৰ কৰিব।

৪৮। এই কাৰণেই ৰাম আৰু হৃদ্রীৱ উভয়ে সখ্যতাবত আবদ্ধ হৈ বালীক বধ আৰু আপোনাক অন্বেষণ এই দুয়োটা কাৰ্য সম্পাদন কৰিবলৈ প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ হয়।

৪৯। সেই অনুসৰি বীৰকুমাৰ দুজনাই কিছুদিন গৈ যুদ্ধত বালীক বধ কৰে।

৫০। শ্ৰীৰামচন্দ্ৰই নিজ শক্তিৰ বলত যুদ্ধত বালীক বধ কৰি সকলো গৰু আৰু বান্দৰকুলৰ ওপৰত হৃদ্রীৱক বজা পাতিলে।

৫১। হে দেৱী, এইদৰে ৰাম আৰু হৃদ্রীৱৰ ভিতৰৰ ঐক্য স্থাপন হ'ল। আৰু মোক ভেঁওলোকৰ দূত হিচাপে আপোনাৰ সন্মুখত উপস্থিত হুম্মান বুলি জানিব।

৫২। হৃদ্রীৱে নিজ ৰাজ্য পাই নিজৰ মহাবলশালী কপি-সৈন্তসমূহক সংগ্ৰহ কৰি দশোদিশে পঠিয়াই দিছে।

৫৩। বান্দৰৰাজ হৃদ্রীৱৰ আদেশ পাই পৰ্ব্বতাকাৰ মহাবীৰ্য্যশালী বান্দৰবোৰ চাৰিওফালে গৈছে।

৫৪। হৃদ্রীৱৰ আদেশ পাই সমস্ত বান্দৰবোৰে আপোনাক বিচাৰি সমগ্ৰ জনপ্ৰান্তে ঘূৰি ফুৰিব ধৰিছে। সেই বান্দৰবোৰৰ ভিতৰত আৰিও এজন।

৫৫। বালীপুত্ৰ কপিপ্ৰেষ্ঠ মহাবলশালী ঐৰ্ষ্যশালী অজদে তিনিভাগ সৈন্ত লৈ আপোনাক বিচাৰি ওলাই আহিছে।

৫৬। পৰ্ব্বতপ্ৰেষ্ঠ বিজ্ঞাপিবৰ পাঁচ এটাত সোৱাই আহি পথ হেৰুৱাওঁ আৰু ভাঙে চিন্তা আৰু দুখ কৰি থাকোঁতে আমাৰ বহুত দিন অতিবাহিত হ'ল।

৫৭। ভেনে অৱস্থাত আহি নিৰাশ হৈ সময় অতীত হৈ যোৱাৰ কাৰণে বান্দৰ-ৰাজ হৃদ্রীৱৰ ভয়ত প্ৰাণভ্যাগ কৰিবলৈ সংকল্প কৰিলে।

৫৮। আহি পিৰিছুৰ্গ, নদী, নিজৰা আদিত বিচাৰিও ক'তো আপোনাৰ পদচিহ্ন দেখা নাপাই প্ৰাণ বিসৰ্জন দিয়াকে স্থিৰ কৰিলে।

৫৯—৬০। সেই উদ্দেশ্যে পৰ্ব্বতৰ শিখৰত আহি অনশন ব্ৰত আৰম্ভ কৰিলে। হে বৈদেহী, আমাক এইদৰে অনশনব্ৰত লোৱা দেখি অজদে শোকেছৰে স্ত্ৰিয়ান হ'ল। তেতিয়া আপোনাক বিচাৰি নোপোৱা, বালীক বধ, আমাৰ অনশন ব্ৰত, জটায়ুৰ মৰণ আদি ঘটনাবোৰ বৰ্ণাই অজদে বিলাপ কৰিব ধৰিলে। ঠিক এনেদৰে ৰাজ-আজ্ঞাৱত কাৰ্য সাধিব নোৱাৰাত যুদ্ধপ্ৰায় অৱস্থাাপ্ৰাপ্ত আমাৰ কাৰ্য্যনিষ্ঠিৰ অৰ্থেহে যেন পুত্ৰবাজ

জটায়ুৰ সহোদৰ সম্পাতি নামে মহাবীৰ্য্যশালী প্ৰকাণ্ড এক গুৰুৰাজ আহি তাত উপস্থিত হ'ল।

৬৩। তেওঁ তেওঁৰ ভ্ৰাতা জটায়ুৰ বধৰ কথা শুনি খঙে এইদৰে কৈ উঠিল—“যি জনে মোৰ কনিষ্ঠ ভ্ৰাতা জটায়ুক বধ কৰিলে সি কোন ?

৬৪—৬৭। আক তেওঁক বধ কৰিলে ক'ত ? হে শ্ৰেষ্ঠ বান্দবসকল, ভোয়ালোকে মোক সকলো কথা কোৱা, জানিবলৈ মোৰ বৰ ইচ্ছা হৈছে।” তেতিয়া অজদে আপোনাৰ কাৰণে জনস্থানত ভীষণ মুষ্টিৰ বান্ধসৰ হাতত জটায়ুৰ মৃত্যুৰ দিব্ৰণ যথাযথ ভাবে বৰ্ণনা কৰিলে। অকণ-নন্দন সম্পাতিয়ে জটায়ুৰ বধৰ কথা শুনি পৰম দুৰ্ভিত হ'ল আৰু আপুনি বাবগৰ বাসস্থানত থকাৰ কথা আমাক কলে। সম্পাতিৰ পৰা আনন্দবৰ্জক এই কথা শুনি অজদে প্ৰমুখ্যে আমি বান্দববৰ্গ বিদ্যাপৰ্বত এৰি সমুদ্ৰৰ মনোৰম কুলত উপস্থিত হলোঁহি।

৬৮। আপোনাক দেখা পাম এই উৎসাহতে অজদে প্ৰমুখ্যে বান্দববোৰে পৰম হৃষ্টচিত্তে সমুদ্ৰৰ ভীৰত উপস্থিত হ'লহি।

৬৯—৭০। ভীমকায় বান্দববোৰে আপোনাক দেখা পাবলৈ উৎসুক, কিন্তু সাগৰৰ পাৰলৈ আহি তেওঁলোক পুনঃ চিন্তাশ্লিষ্ট হ'ল; তেতিয়া মই তেওঁলোকৰ দুখ দেখি তেওঁলোকৰ মনৰ ভয় আঁতৰ কৰিবলৈ শ বোজন বিস্তীৰ্ণ সমুদ্ৰ জাপমাৰি পাৰ হলোঁ আৰু বাতিৰ ভিডৰতে বান্ধসপৰিপূৰ্ণ লছাত প্ৰবেশ কৰিলোঁ।

৭১। বাবগক দেখা পালোঁ আৰু শোকাভূৰা আপোনাকো দেখিলোঁ। হে অনিন্দ্য-সুন্দৰী সীতে, এতিয়ালৈ যিবোৰ ঘটনা হৈ গৈছে সেই সকলো আপোনাক কলোঁ।

৭২। হে দেৱী, মই দশবত-পুত্ৰ বায়ৰ দুত, আপুনি মোৰ লগত কথা পাডক। বায়ৰ কাৰণেই মোৰ এই উভোগ আৰু আপোনাৰ কাৰণেই মই ইয়ালৈ আহিছোঁ।

৭৩। মোক স্ত্ৰীৰ বস্ত্ৰী আৰু পবননন্দন হনুমান বুজি জানিব। অস্ত্ৰধাৰীসকলৰ অগ্ৰগণ্য আপোনাৰ কাকুৎস্থ বায় মজলে আছে।

৭৪। শুভলক্ষণ লক্ষণ গুৰুজনৰ আবাধনাতে বড হৈ থাকি আপোনাৰ বীৰ্য্যবান স্বামীৰ হিড সাধনত নিযুক্ত আছে।

৭৫—৭৭। হে দেৱী, স্ত্ৰীৰ আদেশমতে মই অকলে এই ঠাইত উপস্থিত হৈছোঁহি আৰু ইচ্ছামতে কপ লব পাৰোঁ বুজিয়ে অকলে ইয়াত বিচৰণ কৰি ছবিৰ পাৰিছোঁ। বান্দবসৈন্তবোৰে আপোনাক নেদেখি শোকত আতুৰ হৈ আছে; এতিয়া ভাগ্যক্ৰমে আপোনাক লগ পালোঁ যেতিয়া মই তেওঁলোকৰ শোক ছৰ কৰিব পাৰিম। মোৰ লোভাগ্য-ক্ৰমে এই সমুদ্ৰলঙ্ঘন বিকলে নগ'ল।

৭৮—৭৯ হে দেৱী, আপোনাক দেখা পোৱাৰ কাৰণে মোৰ বিপুল বলতা লাভ হব আৰু মহাবীৰ্য্যশালী বায়চন্দ্ৰয়ো বাবগক ভাৰ পুত্ৰ, বহুবান্ধবসকলৰ সৈতে বৰ কৰি আপোনাক লাভ কৰিব।

৭৯—৮০। হে বৈদেহী, বায়বান নামে এখন শ্ৰেষ্ঠ পৰ্বত আছে। মোৰ শিক্ৰবৰ কেশবীনায়ে কবিপ্ৰবৰে ভাষণৰা পোৰ্ণ পৰ্বতলৈ গৈ দেখতা আৰু কবিসকলৰ নিৰ্দেশমতে

নদীপাতি পুণ্য ভীৰ্ষহানৰ শয়সাদন নামৰ অস্থলকে বৰ কৰে।

৮১। মৈথিলী, সেই কপিপ্ৰবৰৰ ভাৰ্য্যাত বাহুদেবতাৰ ঔবলত যোৱা জন্ম আৰু নিজ কৰ্ম্মৰ শক্তিগুণত অগতঃ হুমান নামে জনাজাত হৈছে।

৮২। হে বৈদেহী, আপোনাক প্ৰত্যয় কৰাবলৈ আপোনাৰ স্বামীৰ গুণাবলী যই কীৰ্ত্তন কৰিলোঁ। আপুনি নিশ্চয়কৈ জানিব, অতি শীঘ্ৰে বহুন্দন বামে আপোনাক ইয়াৰ উদ্ধাৰ কৰি পৰা নিব।

৮৩। নানা যুক্তি-ভৰ্কৰ দ্বাৰা সীতা দেৱীৰ মনত বিশ্বাস গুপজাত বামৰ বিশেষ বিশেষ লক্ষণৰ বৰ্ণনাৰ পৰা তেওঁ হুমানক বামৰ দূত বলি জানিলে।

৮৪। তেতিয়া তেওঁৰ মনত অস্থপৰ আনন্দই দেখা দিলে আৰু বজ্ৰপদ্মযুক্ত চকুযুগিত আনন্দাক্ৰমণে ববলৈ ধৰিলে।

৮৫। তেওঁৰ আৱক্তিম গুণনেত্ৰপৰিশোভিত বদনমণ্ডলে বাহুত চক্ৰৰ নিচিনা শোভা ধাৰণ কৰিলে।

৮৬। তেওঁৰ বিশ্বাস হ'ল যে সমুখত উপস্থিত কপিপ্ৰবৰ হুমান ভিন্ন আন কোনো নহয়। তাৰ পিচত হুমানে চাকবদনা সীতাক উদ্দেশ্য কৰি কবলৈ ধৰিলে,

৮৭। “মৈথিলী, যই সকলোখিনি কৰা আপোনাক নিবেদন কৰিলোঁ, আপুনি আশ্চৰ্য হওক। এতিয়া যই কি কৰা উচিত আৰু আপোনাৰ অভিকচিয়ে বা কি যোক কওক, যই জীৱামচক্ৰৰ ওচৰলৈ যায়।

৮৮। মৈথিলী, মহাবিসৰূপৰ উদগণিত কপিপ্ৰবৰ কেশৰীয়ে শয়সাদন অস্থলক বৰ কৰাত, বাহুদেবতাৰ প্ৰভাবত বান্ধবৰূপে জন্ম হয় আৰু শক্তিভো যই তেওঁৰে (বাহুদেবতাবে) সমান।”

॥ ইতি গুণবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত পঞ্চত্ৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ষট্টিংঙ্গ সৰ্গ সীতা-হনুমান সংবাদ

১। পবনস্বজ মহাভেজৰী হনুমানে জানকীৰ মনত বিশ্বাস জন্মাবলৈ পুনঃ বিনীত হৈ মধুৰ কথাবে কবলৈ ধৰিলে,

২। “হে দেবী, মই সামান্য বান্দৰ, স্বীমান ৰামচন্দ্রৰ মহাভাগ্যবান দূত। ৰামনাম অন্বিত এই আঙঠীটো লওক।

৩। আপোনাৰ প্ৰত্যয় জন্মাবলৈ মহাত্মা ৰামচন্দ্রই দিয়া এই আঙঠীটো মই লৈ আহিছোঁ। আপুনি আশ্বস্ত হওক, আপোনাৰ মঙ্গল হওক, আপোনাৰ চুখৰ কাল শেষ হৈ আহিছে।”

৪। স্বামীৰ আঙুলি শোভা কৰি থকা আঙঠীটো হাতত লৈ বাৰে বাৰে তালৈ চাই জানকীয়ে তেওঁৰ স্বামীৰ সজ লাভ কৰা যেন ভাবি পৰম আনন্দ লাভ কৰিলে।

৫। তেওঁৰ আৰক্তিম গুৰুনয়নমণ্ডিত হুনীয়া মুখমণ্ডল আনন্দতে উৎফুল্ল হৈ ৰাছমুক্ত চন্দ্রৰ নিচিনা শোভা ধাৰণ কৰিলে।

৬। আঙঠীটো দেখাৰ লগে লগে সমুখতে স্বামীৰ উপস্থিতি অনুভৱ কৰাত জীহুলভ লজ্জাই তেওঁক আঙুৰি ধৰিলে। স্বামীৰ বাতৰি পাই তেওঁৰ অন্তৰ আনন্দতে ভৰি পৰিল। এইদৰে সকলোকালৰ পৰা সন্তোষ লাভ কৰি মহাকপি হনুমানক সাদৰে প্ৰশংসা কৰিব ধৰিলে।

৭। “হে কপিপ্ৰবৰ, যিহেতু অকলে আহি তুমি এই ৰাক্ষসৰ দেশত সোমাব পাৰিছা, এডেকে তুমি পৰাক্ৰমশালী, সমৰ্থবান আৰু জ্ঞানী—এইটো নিশ্চয়।

৮। ভোম্বাৰ প্ৰশংসনীয় এই লক্ষ্মণৰ দ্বাৰা, মকৰাদি প্ৰাণীবোৰৰ আবাস তুমি শতযোজন বিস্তীৰ্ণ এই সমুদ্ৰকো তুমি গৰুৰ ধোজ এটাৰ নিচিনা কৰিলা।

৯। হে বান্দৰ প্ৰেষ্ঠ, ভোম্বাক মই সাধাৰণ বান্দৰ বুলি ভাবিব নোৱাৰোঁ, যিহেতু এই মহাসমুদ্ৰ আৰু বাৰণক দেখি ভোম্বাৰ মনত অকণো ভয় বা আঁসৰ কাৰণ উপস্থিত হোৱা নাই।

১০। হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, যিহেতু বিভ্ৰান্তা ৰামে ভোম্বাক পঠিয়াইছে গতিকে মোৰ লগত তুমি ভালদৰে কথা-বতৰা পাতিব পাৰা।

১১। চুৰ্ছৰ ৰামে পৰীক্ষা নকৰাকৈ অথবা ভোম্বাৰ পৰাক্ৰমৰ বিষয়ে একো নজনা কৈ ভোম্বাক পঠিওৱা নাই, বিশেষকৈ মোৰ ওচৰলৈ।

১২। সভ্যপ্ৰভিষ্ঠ ধৰ্ম্মাত্মা ৰাম আৰু সুবিজ্ঞান-বৰ্দ্ধন মহাভেজৰী লক্ষ্মণ যে কুলে আছে, সেয়ে মোৰ পৰম সৌভাগ্য।

১৩। কাহুৎস্থ বাম যদি কুশলে আছে ভেত্তে দুগাভকালৰ অস্থিৰ নিচিনা ভেওঁৰ
জোৰৰ দ্বাৰা সাগৰে বেচি থকা এই মহীভল ভেওঁ পুৰি পোহোৱা নাই কিয় ?

১৪। ভেওঁলোক দুয়োজন শক্তিমন্ত্ৰ, আনকি দেবভাসকলক দণ্ডবিধান কৰাৰ কৰ্মভাও
ভেওঁলোকৰ আছে। উধাগিভো মই এই অৱস্থাত পৰি থাকিব লগা হোৱাত বুজিব
পাৰিছোঁ, মই ভুগিব লগা দুখৰ অৱসান এতিয়াও ঘট নাই।

১৫। বামৰ শাৰীৰিক কোনো দুখ ব্যথা অথবা মানসিক কোনো পৰিভাপৰ কাৰণ
হোৱা নাইভো ? পুৰুষোত্তম বামে মোক উদ্ধাৰ কৰিবলৈ কৰিব লগীয়া যি যি কাৰ আছে
সেইবোৰ কৰিবলৈ সাজু হৈছে নে ?

১৬। ভেওঁৰ মনত দৈন্ত্ৰ অথবা ভ্ৰান্তিমূলক কোনো চিন্তাই ঠাই পোৱা নাইভো আৰু
কৰ্মপদ্ধতিভো কোনো ভুল-ভ্ৰান্তিয়ে দেখা দিয়া নাইভো ? সেই বাজপুত্ৰই এই ক্ষেত্ৰত
পুৰুষোচিত কৰিব লগীয়া কাৰ্য্যবোৰ কৰি আছে নে ?

১৭। পৰম্পৰ বামচন্দ্ৰই জয়লাভৰ বাবে ইচ্ছুক হৈ ভেওঁৰ যিহ্নৰ প্ৰতি সান, দান
আৰু শত্ৰুৰ প্ৰতি ভেদ, দণ্ড আদি উপায়সমূহ ভিনে ভিনে (দুই বা তিনি ভাগত বিভক্ত
কৰি) প্ৰয়োগ কৰিছেনে ?

১৮। ভেওঁ মিত্ৰপক্ষ সংগ্ৰহ কৰিব পাৰিছেনে অথবা জানে ভেওঁৰ লগত মিত্ৰতা
বিচাৰি ভেওঁৰ ওচৰ চাপিছেনে ? মিত্ৰবৰ্গই ভেওঁৰ প্ৰতি আৰু ভেওঁ মিত্ৰবৰ্গৰ প্ৰতি
কল্যাণকৰ আৰু আদৰ-প্ৰীতিৰ ভাব ৰাখি আছেনে ?

১৯। পাৰ্থিবনন্দন বামচন্দ্ৰই অহুগ্ৰহ বিচাৰি দেবভাসকলক প্ৰাৰ্থনা জনাই আছেনে
আৰু পুৰুষাকৰ আৰু দৈব উভয়কে মানি চলিছে নে ?

২০। মই দুৰন্ত আছোঁ বুলি মোলৈ ভেওঁৰ স্নেহৰ অভাৱ হোৱা নাইভো ? মোক
এই বিপদৰ পৰা ভেওঁ উদ্ধাৰ কৰিব নে ?

২১। বাম সদায় স্তব্ধভেই লালিত-পালিত, দুখ ভেওঁৰ পক্ষে অসহনীয় ; এনেদৰে
পিচত কেবল দুখ ভোগ কৰি থাকি ভেওঁ অবসন্ন হোৱা নাইভো ?

২২। কৌশল্যা, স্মিত্ৰা আৰু ভবতৰ মজল বাতৰি ভেওঁ মথনে পাই আছেনে ?

২৩। অকল মোৰ কাৰণে শোক কৰি থাকি পৰম পূজনীয় বামচন্দ্ৰই কামৰ প্ৰতি
অন্তমনস্ত হোৱা নাইভো ? ভেওঁ মোক সঁচাকৈয়ে উদ্ধাৰ কৰিব নে ?

২৪। মোৰ কাৰণে প্ৰাতঃবৎসল ভবভে ক্ষম-পতাকাৰে শোভিত আৰু যন্ত্ৰীয়গলৰ
দ্বাৰা স্বৰক্ষিত ভৱম্বৰ এক অকোহিণী সেনা পঠাব নে ?

২৫। হে বামদ্বাৰিপতি, মোৰ কাৰণে জীৱান হস্তীৰ দন্ত-বধাদি অস্ত্ৰবিধি কপিনৈস্তব
দ্বাৰা পৰিকৃত হৈ বুদ্ধ কৰিবলৈ আহিব নে ?

২৬। স্বমিত্ৰানন্দবৰ্দ্ধন অস্ত্ৰবিদ্ বীৰ লক্ষ্মণে ভেওঁৰ দৰজালেৰে বাকসবোৰক ধ্বংস
কৰিব নে ?

২৭। আহা ! বামৰ কল্পযুক্তি পৰম আশাত্ত হৃদয়বৰ্গৰ সৈতে বাৰণক অলপ
কালৰ ভিতৰতে বুদ্ধত নিহত হোৱা দেখিব নে ?

২৮। পানী শুকাই গলে ব'ন্দৰ ভাগত প্ৰথম ফুল যিদৰে শুকাই যায়, মোৰ অবিহনে শোক আৰু দুখেতে তেওঁৰ পদ্মগন্ধি স্বৰ্গাত মুখমণ্ডল শুকাই যোৱা নাই নে ?

২৯। ধৰ্ম্মক উদ্দেশ্য কৰি নিজ ৰাজ্য এৰি মোক লগত লৈ পদব্ৰজে বসন্ত প্ৰবেশ কৰাতো কোনো ভয় বা দুখে তেওঁক অভিভূত কৰিবপৰা নাছিল, কিন্তু এতিয়া তেওঁ সেই ধৈৰ্য্য ধৰি থাকিব পাৰিছে নে ?

৩০। হে দূত, তেওঁৰ মনত তেওঁৰ মাতা, পিতা বা আন কোনোজন মোডকৈ অধিক অথবা মোৰ সমান স্নেহৰ পাত্ৰ নহয়, এতেকে বেতিয়ালৈকে যই গুনো যে যই মোৰ প্ৰিয়জনৰ স্নেহৰ পাত্ৰী হৈয়ে আছিলো, তেতিয়ালৈকেহে জীয়াই থকাৰ মোৰ ইচ্ছা।”

৩১। সীতাদেবীয়ে মধুৰ কথাবে মহান ভক্তপূৰ্ণ এই কথা কপিপ্ৰবৰক কোৱাৰ পিচত, পুনঃ বামবিশয়ক চিন্তাপহাৰক মধুৰ কথা শুনিবলৈ তেওঁ কথাকোৱাৰ পৰা ক্ষান্ত হ'ল।

৩২। সীতাৰ কথা শুনি ভীমপৰাক্ৰমশালী পবননন্দন হনুমাণে তেওঁৰ হাত যোৰ কৰি কবলৈ ধৰিলে,

৩৩। “দেবী, কমললোচন ৰামে নাজানে যে আপুনি ইয়াত আছে, সেই কাৰণে ইন্দ্ৰই শচীক উদ্ধাৰ কৰাদি আপোনাক উদ্ধাৰ কৰি নিব পৰা নাই।

৩৪। এতিয়া মোৰ পৰা এই বাতৰি পোৱাৰ লগে লগে ভালুক আৰু বান্দৰ সৈন্ত লগত লৈ অতি সোনকালে ইয়ালৈ আহিব।

৩৫। শবজালৰ দ্বাৰা হুঁসাধ্য এই মহা সমুদ্ৰকো বাহিৰি কাকুংহ ৰামে লক্ষা ৰাক্ষসশূন্ত কৰিব।

৩৬। এই কাম সাধনত ব্যয় যত্ন অথবা মহা অসুখবোৰেও যদি বিধিনি ঘটায় তেওঁ সিহঁতকো সংহাৰ কৰিব।

৩৭। হে আৰ্য্যে, ৰামৰ অন্তৰ আপোনাক দেখা নোপোৱা শোকতে পৰিশূৰ্ণ আৰু এই কাৰণে সিংহৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হাতীৰ নিচিনা তেওঁ মনত কোনো স্থকে পাব পৰা নাই।

৩৮—৩৯। দেবী, মন্দৰ, মলয়, বিষ্ণু, দুৰ্জয় আদি পৰ্ব্বত আৰু কল-মূল আদি মোৰ ভক্ষ্য বস্তুৰ নামত লগৰ খাই কৈছো যে আপুনি অভিলীখে মন্দৰ নয়নবিশিষ্ট, বিঘোৰ্ট শোভিত চাকুতল যন্ত্ৰিত উদ্ভিত পূৰ্ণচন্দ্ৰৰ নিচিনা ৰামচন্দ্ৰৰ মনোমোহা স্থ দেখা পাব।

৪০। বৈদেহী, অভিলীখে আপুনি প্ৰভবৰ পৰ্ব্বতৰ নিখৰ প্ৰদেশত ঐবাবত হাতীৰ ওপৰত উঠি থকা ইন্দ্ৰ সদৃশ ৰামক দেখা পাব।

৪১। ৰামে বাহুসভোজন অথবা মধুপান নকৰে, দিনৰ পক্ষৰ ভাগত সান্নাধ্য কালত শাস্ত্ৰোক্ত বস্ত্ৰনিয়ম অনুসাৰে ৰাজ্য এবাৰহে অগ্ৰাহাৰ গ্ৰহণ কৰে।

৪২—৪৩। ৰামে আপোনাকে চিন্তা কৰি বহি থকাৰ কাৰণে নবীৰবপৰা যহ, ডাঁহ, পোক-পৰুৱা আৰু সবীৰূপ আদিকো নাওঁৱাই। কাৰণ বৰষুণী হৈ শোকাতুৰ অৱস্থাত সদায় আপোনাকে ধ্যান কৰি থাকি আৰু কোনো বিষয়ে একো চিন্তা নকৰে।

৪৪। ৰামৰ চকুত টোপনি নাই আৰু কেতিয়াবা অলপ জ্বলন্ত সীতা সীতা মূলি চিঞৰ মাৰি সাব পাৱ।

৪৫। কল, মূল, ফুল অথবা ভিৰোভাৰ প্ৰিয় আন কোনো বস্তু চকুত পৰিলেই 'হা প্ৰিয়া' বুলি বাবে বাবে চিঞৰি আপোনাৰ নাম লৈ থাকে।

৪৬। হে দেবী, মহাত্মা বাজপুত্ৰে সেই বামচন্দ্ৰই আপোনাৰ কাৰণে শোকাভিভূত হৈ সীতা সীতা বুলি আপোনাৰ নাম লৈ ব্ৰত পাশন কৰি আপোনাক পাবলৈ বহুদূৰ হৈ আছে।"

৪৭। শবংকালৰ চন্দ্ৰ সময়ে সময়ে ডাৱৰে আৱৃত কৰাৰ ফলত নিশ। চন্দ্ৰই যেনে নোভা ধাৰণ কৰে, বামৰ গুণাসুকাৰ্জন গুণি সীতাৰ অৱস্থাও ডেনে হ'ল যদিও, ভেওঁৰ কাৰণে বাম শোকসন্তপ্ত হৈ আহাৰ-নিদ্ৰা পৰিত্যাগ কৰিছে বুলি গুণি বিদেহ-ৰাজকুমাৰী আনকী শোকসন্তপ্ত হ'ল। এইদৰে আনন্দ আৰু শোক উভয়কে একেলগে ভোগ কৰিব ধৰিলে।

॥ ইতি স্তম্ভবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত ষট্ৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

সপ্তত্ৰিংশ সৰ্গ

সীতাদেবীৰ লগত হনুমানৰ কথোপকথন

১। পূৰ্ণচন্দ্ৰাননা সীতাদেবীয়ে হনুমানৰ কথা গুণি ধৰ্ম্মার্থপূৰ্ণ কথাবে কবলৈ ধৰিলে।

২। "হে কপিপ্ৰবৰ, বামে বৰ্ত্তমান শোকপৰাষণ আৰু অন্তৰমনত হৈ কাল কটাইছে বুলি কোৱা ভোমাৰ এই কথা মোৰ মনত বিহ মিহলি অমৃত যেনহে লাগিছে।

৩। মাহুহে বিপুল ঐশ্বৰ্য্য ভোগ কৰি থাকক অথবা 'তীৰ্থ দাৰিদ্ৰ্য্যাত্মক' হওক, ভিত্তিত জৰী লগাই টনাৰ নিচিনাকৈ যুড়ুৱে সদায় ওচৰলৈ টানিব লাগিছে।

৪। হে কপিপ্ৰবৰ, বিবিধ হাড কোনোদে এৰাৰ নোৱাৰে, চোৰী, স্মৃতিজ্ঞানজন লক্ষণ, বাম আৰু বোক দুখে কিদৰে উৎপীড়ন কৰিব লাগিছে।

৫। বহু ভাবি নাপাওঁ পৰাক্ৰমীজনেও মাজ সাগৰত নোকা ভাৰি গদে সীতাবি সাগৰ পাৰ হব নোৱাৰাৰ দৰে বামে এই শোক সমুদ্ৰ অতিক্ৰম কৰিব কেনেকৈ?

৬। মোৰ বাৰীয়ে বাক্সবোৰক আৰু বাৰপক বধ কৰি, লম্বাক তল-ওপৰ কৰি কেতিয়া আহি যোক দেখা দিব?

৭। বাক্স বাৰণে এবছৰ মাজ কাল মোৰ জীৱনৰ বাবে ব্যক্তি দিছে, এজেকে বাতে এই কাল পাৰ হৈ নাযায় ভাব বাবে দুৰি ভেওঁক বৰবৰ কৰিবলৈ কৰা।

৮। বৰ্ত্তমান লক্ষ্য বাহ উপস্থিত হৈছেহি, হে কপিপ্ৰবৰ নিষ্ঠুৰ সেই বাক্সে যি সময় ব্যক্তি দিছে ভাব হুটামাজ বাহ বাকী আছে।

৯। মোৰ নিৰ্ঘাতন লক্ষ্য কৰি তেনে নকৰিবলৈ ভায়েক বিতৰীণে বাবণক বহুত অহুন্নয় বিনয় কৰিছে, কিন্তু সি সেইবোৰলৈ মন-কাণ দিয়া নাই।

১০। মোক প্ৰতাপণ কৰা কথাটোও তাৰ অভিকচিৰ ভিতৰত নহয়, কিয়নো বাবণ এতিয়া কালৰ কবলত আৰু মৃত্যু তাৰ ওচৰ চাপিছে।

১১। হে কপিপ্ৰবৰ, বিতৰীণৰ কলা নামে জ্যেষ্ঠা কস্তা গৰাকীয়ে তেওঁৰ মাকৰ নিৰ্দেশমতে এই সকলো কথা মোক জনাইছে।

১২। অবিদ্যা নামে এজন বিদ্বান ষেধাবী বান্ধুস আছে। তেওঁ ধুতিমান, সচৰিত্ৰবান আৰু বুদ্ধ, বাৰণেও তেওঁক যথেষ্ট সন্মান কৰে।

১৩। তেওঁ কৈছিল, বামৰ দ্বাৰা বান্ধুসকল নাশ হব। কিন্তু দুবান্ধা বাবণে তেওঁৰ হিত উপদেশ হুণ্ডনিলে।

১৪। হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, মোৰ আশা হৈছে মোৰ স্বামীয়ে অভিলীজ্ঞে মোক লগ পাব, কিয়নো মোৰ অন্তৰাত্মা অতি শুদ্ধ আৰু তেওঁৰ গুণ অলেখ।

১৫। হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, উৎসাহ, পুৰুষত্ব, বল, দয়া, কৃতজ্ঞতা, বিক্রম, প্ৰভাব—এই সকলো গুণ বামত বিদ্যমান।

১৬। যি বামচন্দ্ৰই তেওঁৰ ভায়েকৰ সহায় নোলোৱাকৈ অকলে জনস্বানত চৈধ্য হাজাৰ বান্ধুস বধ কৰিছিল, তেনে এজনৰ নাম শুনিলে কোন শত্ৰুৱে ভয় নকৰাকৈ থাকিব পাৰে ?

১৭। যিবোৰ বান্ধুসে এইদৰে দুখ-দুৰ্গতি দি আছে সিহঁতৰ কোনোজনকে পুৰুষপ্ৰেষ্ঠ সেই বামৰ লগত তুলনা কৰিব নোৱাৰি, পুলোমজা শচী যিদৰে ইন্দ্ৰৰ, ময়ো সেইদৰে তেওঁৰে ভাৱতে অনুপ্ৰাণিত হৈ থকা ভাৰ্য্যা।

১৮। হে কপিপ্ৰবৰ, বাৰ বাম যেন সান্ধাৎ দিবাৰ, শৰজাল তেওঁৰ বশি, আৰু এই শৰজালৰ দ্বাৰা শত্ৰুবান্ধুস ৰূপ জলবাশি তেওঁ শোষণ কৰিব।”

১৯। বামৰ শোকতে আতুৰা সীতাদেবীয়ে এইদৰে কোৱাত কপিপ্ৰবৰ হনুमानে অক্ৰপূৰ্ববদনা তেওঁক কলে,

২০। “হে দেৱী, মোৰ এই কথা শুনামাত্ৰকে বামে ভালুক আৰু বান্দৰ সৈন্ত লগত লৈ অভিলীজ্ঞে ইয়াত উপস্থিত হবহি।

২১। অথবা আপুনি ইচ্ছা কৰিলে এই মুহূৰ্ত্ততে মই আপোনাক এই বান্ধুসৰ পৰা পোৱা দুখ-কষ্টৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰি লৈ যাব পাৰোঁ। হে অনিলিভে, আপুনি মোৰ পিঠিত উঠক।

২২। আপোনাক পিঠিত তুলি লৈ মই সাগৰ পাৰ হৈ যাম; হে দেৱী, বাবণে সৈতে লৱাকো তুলি লৈ যোৱাৰ ক্ষমতা মোৰ আছে।

২৩। দেৱী অগ্নিয়ে যিদৰে বজ্জীৰ আছতি ইন্দ্ৰৰ ওচৰলৈ লৈ যায়, ময়ো সেইদৰে আপোনাক লৈ গৈ প্ৰসবণ পৰ্ব্বভূত থকা বামৰ ওচৰত উপস্থিত কৰিম।

২৪। দৈত্যবধৰ বাবে বিষ্ণু যিদৰে বহুপৰ হৈ আছিল আপুনিও আজিয়েই লক্ষ্মণে সৈতে বামক বান্ধুস বধৰ কাৰণে সেইদৰে কামত নিযুক্ত থকা দেখা পাব।

২৫। ঐবাবভৰ ওপৰত উঠি থকা ইন্দ্রৰ দৰে মহাবলশালী বাঘচন্দ্ৰয়ো আশ্ৰয়ৰ ওচৰৰ পৰ্ৱতৰাজৰ ওপৰত উঠি আপোনাক দেখা পাবলৈ আগ্ৰহেৰে বাট চাই আছে।

২৬। হে শোভনে, হে দেৱী, আপুনি মোৰ কাছত উঠক, হেলা নকৰিব। চন্দ্ৰৰ লগত বোহিনী লগ হোৱাৰ দৰে আপুনিও বামৰ লগত সন্মিলিত হওক।

২৭। আপুনি কথা কৈ থাকোঁতে থাকোঁতেই বোহিগৈয়ে চন্দ্ৰক পেৰাফি বামৰ সজ লাভ কৰিব। আপুনি মোৰ পিঠিত উঠক আৰু আকাশ সঙ্গ এই মহানন্দ পাব হৈ যাক।

২৮। হে শোভনে, আপোনাক লৈ মই যেতিয়া ইয়াৰ পৰা যায়, লক্ষ্যবাসী-সকলৰ ভিতৰত কোনো এজনৰে এনে শক্তি নহব যি মোৰ পিচে পিচে যাব পাৰিব।

২৯। হে বৈদেহী, মই বিদৰে আহি এই ঠাইত উপস্থিত হৈছোঁ, আপুনি চাই থাকক, ঠিক তেনেদৰে মই আপোনাক কাছত তুলি লৈ আকাশ পথেৰে উভতি যাম।”

৩০। কপি-প্ৰবৰৰ অদ্ভুত এই কথা শুনি আনন্দ আৰু বিস্ময়ত সীতাৰ সৰ্বশৰীৰ বোম্বাফিত হ'ল আৰু ডেওঁ হনুমানক কবলৈ ধৰিলে

৩১। “হনুমান, ইমান দূৰ বাট তুমি যোক নিব খোজা কেনেকৈ? হে বান্দৰদলপতি, এইখিনিতে তোমাৰ বান্দৰৰ প্ৰকাশ পাইছে বুলি মোৰ অনুমান হৈছে।

৩২। হে কপিপ্ৰবৰ, তোমাৰ শৰীৰটো তেনেকৈ অকণমান হোৱা সন্দেহ তুমি যোক বামীৰ গুলিলৈ নিব খুজিছা কেনেকৈ?”

৩৩—৩৪। সীতাৰ কথা শুনি পৰনন্দন হনুমান ভাবিলে মোৰ পক্ষে এয়ে প্ৰথম পৰাজয়। অসিভেক্ষণ সীতা দেৱীয়ে মোৰ শক্তি আৰু প্ৰভাৱৰ কথা নাজানে, এডেকে ইচ্ছা কৰা মাছেই মই যি কণ ধাৰণ কৰিব পাৰোঁ বৈদেহীয়ে এবাৰ চাই লওক।

৩৫। এইদৰে ভাবি কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানে ডেওঁৰ শত্ৰু দমনকাৰী নিজৰ তীষণ কণ ডেওঁক দেখুৱালে।

৩৬। ধীমান হনুমান গছৰপৰা নামিল আৰু সীতাৰ বিশ্বাস জন্মাবলৈ নিজৰ শৰীৰটো বঢ়াব ধৰিলে।

৩৭। এইদৰে বঢ়াই লৈ মেকন্দৰ সমান কণ ধাৰণ কৰিলে, ডেওঁ সীতাৰ সমুখত থিয় দি প্ৰদীপ্ত অগ্নিৰ দৰে উজ্জ্বল হৈ উঠিল।

৩৮। তেতিয়া পৰ্ৱত প্ৰমাণ শৰীৰেৰে, বক্তৃতা মহাবলশালী হনুমানে বক্তৃতাৰ দাঁত আৰু নখ লৈ তীষণ কণ ধাৰণ কৰি সীতাক কবলৈ ধৰিলে।

৩৯। “হে দেৱী, পৰ্ৱত, বন, প্ৰাচীৰ আৰু ভোৱণসম্বন্ধিত অট্টালিকা, আনকি এই বাজ্যৰ অধীশ্বৰ বাবৰে সৈতে এই লক্ষ্য দাঁতি নিয়াৰ শক্তি মোৰ আছে।

৪০। এডেকে মোৰ কথা বিশ্বাস কৰক, আপুনি সন্দেহ নকৰিব। আপুনি এইদৰে মোৰ পিঠিত উঠি লৈ বাম আৰু লক্ষ্যক শোকসুত কৰক।”

৪১। পদ্মপদ্মসদৃশ বিশালনয়না জনকভনয়া সীতা দেৱীয়ে পৰ্ৱতপ্ৰমাণ কণ দেখি বাহুব ঠেৰলজাত পুত্ৰ হনুমানক কবলৈ ধৰিলে।

৪২। “হে মহাকপি, তোমাৰ বল আৰু শক্তিৰ পৰিচয় মই পালোঁ, তোমাৰ গতি বায়ু সদ্গুণ, আৰু তোমাৰ ভেজো অগ্নিৰ নিচিনা অদ্ভুত।

৪৩। নহলে আন কোন সাধাৰণ প্ৰাণীয়ে অসীম সমুদ্ৰ পাৰ হৈ এই পাৰত থকা ভূ-প্ৰদেশলৈ আহিব পাৰে ?

৪৪। উলটি যাবলৈ তোমাৰ শক্তি আছে বুলি জানিলোঁ আৰু ভূমি যোকা লৈ যাব পাৰা, তথাপি এনে ক্ষেত্ৰত আমাৰ কাম কিদৰে সিদ্ধ হব পাৰে তাক বিচাৰি চোৱাটোহে উচিত।

৪৫। হে কপিপ্ৰবৰ, তোমাৰ লগত মই যোৱাটো যুক্তিযুক্ত নহব, তোমাৰ বায়ুসম গতিত মই সংজ্ঞা হেৰুৱাই পেলাম।

৪৬। সাগৰৰ ওপৰে ওপৰে ভূমি যেতিয়া প্ৰবল বেগে গৈ থাকিব পাৰে তেতিয়া হয়তো মই তোমাৰ পিঠিৰ পৰা পৰি যাম।

৪৭। সাগৰত পৰি যোৱাৰ পিচত ভিহি, মকৰ, আদি ভয়ঙ্কৰ ক্ষুৰ্ণৰ্ভ জলচৰ জন্তুৰ খাত হৈ পৰিম।

৪৮। হে শত্ৰুবিনাশন, এতেকে মই তোমাৰ লগত যাব নোৱাৰোঁ। ভূমি ডিবোতা এজনীক লৈ যোৱা দেখিলে বান্ধুসবিলাকে তোমাৰ ওপৰত সন্দেহ কৰিব।

৪৯। মোক লৈ যোৱা দেখিলে দুৰাশ্বা বাৰণৰ আদেশ মতে ভীষণবাক্মী বান্ধুসবোৰে তোমাৰ পিচে পিচে খেদি যাব।

৫০। সেই বীৰ বান্ধুসবোৰে হাতত শূল মুগুৰ আদি লৈ তোমাক বেচি ধৰিলে, হে বীৰ, মোৰ নিচিনা ডিবোতা এজনী তোমাৰ লগত থকাৰ কাৰণে ভূমি বিপন্ন হব।

৫১। আকাশত বহুত বান্ধুসে অস্ত্ৰশস্ত্ৰ লৈ তোমাক আক্ৰমণ কৰিলে, অস্ত্ৰহীন ভূমি সিঁহতৰ লগত যুদ্ধকে বা কৰিবা কেনেকৈ আৰু মোকে বন্ধা কৰিবা কেনেকৈ ?

৫২। হে কপিপ্ৰবৰ, ক্ৰুৰকৰ্মী বান্ধুসবোৰৰ লগত ভূমি যেতিয়া যুদ্ধত লাগি থাকিব পাৰে তেতিয়া ভয়তে মই তোমাৰ পিঠিৰপৰা পৰি যাম।

৫৩। হয়তো মহাকায় ভীমাকৃতি বলবান বান্ধুসবোৰে যুদ্ধত তোমাক পৰাজয় কৰিব।

৫৪—৫৫। অথবা ভূমি যুদ্ধ কৰি থাকোঁতে মোক বন্ধা কৰি থকা অৱস্থাৰ পৰা অলপ বিমুখ হলেই হয়তো মই পৰি যাম। মই পৰি গলে পাপমতি বান্ধুসবোৰে মোক ধৰি নিব অথবা তোমাৰ হাতৰ পৰা মোক কাঢ়ি নিব নাইবা মাৰি পেলাব। যুদ্ধত জয়-পৰাজয়ৰ কোনো স্থিতি নাই।

৫৬। তেতিয়া হলে যেনে বিপন্ন হব আৰু তোমাৰ যন্ত্ৰও বিকল হব।

৫৭। অকলে ভূমি এই বান্ধুসকল ধ্বংস কৰিব পাৰিবা যে তাক মই জানো। কিন্তু ভূমি যদি বান্ধুসকলক বধ কৰা ভেদে বায়ৰ যন্ত্ৰৰ লাঘব হব।

৫৮। আনপক্ষে যদিহে বান্ধুসবোৰে মোক ধৰি নিয়ে তেন্তে এইবাব মোক এনে এঠাইত লুকাই থব যে বান্ধুসবোৰ অথবা বায়ৱে সেই ঠাইৰ কোনো সন্ধানকে নাপাব।

৫৯। এতেকে মোৰ কাৰণে তোমাৰ এই সকলো উদ্যোগ ভেদেই নিষ্ফল হব, তাতকৈ তোমাক লগত লৈ যাম ইয়ালৈ আহিলেহে বিশেষ ভাল হব।

৬০। হে মহাবাহু, অসীম শক্তিশালী বাম, তেওঁৰ ভাৰ্যবৰ্গ আৰু ভোমালোকৰ বাজকুল, এই সকলোৰে জীৱন মোৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছে।

৬১। এনেস্থলত মোৰ কাৰণে যদিহে শোকাভূৰ সেই ব্ৰাহ্মণল নিৰাণ হব লগা হয় তেন্তে সকলো ভালুক আৰু বান্দৰবোৰে সৈতে তেওঁলোকে জীৱন ভাগ কৰিব।

৬২। হে কপিপ্ৰবৰ, স্বামী-ভক্তিকে সাৰোগত কৰি মই ইচ্ছা কৰি বাম ভিন্ন আন কোনো পুৰুষৰ শৰীৰ স্পৰ্শ কৰিব খোজা নাই।

৬৩। বাণৰ শৰীৰ স্পৰ্শ কৰিব লগা হৈছিল যদিও সেইটো ভাব বলপ্ৰয়োগৰ ফলত। সেই সময়ত মই সামৰ্থ্যহীন, অনাথা আৰু স্বাভাৱ্যহীন এডেকে ভেনে স্থলত মই কি কৰিব পাৰোঁ ?

৬৪। যদি বামচন্দ্ৰই বান্দৰবোৰেৰে সৈতে বাণক এই ঠাইতে বধ কৰি মোক ইয়াৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰি নিয়ে তেতিয়া এইটো তেওঁৰ পক্ষে উপযুক্ত কাম হব।

৬৫। বণক্ষেত্ৰত শত্ৰুপক্ষক মৰিমূৰ কৰিবপৰা মহাত্মা সেই বামচন্দ্ৰৰ পৰাক্ৰমৰ বিষয়ে বহুত শুনিছোঁ আৰু দেখিছোঁ। দেবতা, গন্ধৰ্ব, ভূজল, বান্দৰ কোনোৱে যুদ্ধক্ষেত্ৰত বামৰ সমকক্ষ নহয়।

৬৬। যুদ্ধত বিচিত্ৰ ধনু হাভত লৈ ইন্দ্ৰসম বিজয়শালী মহাবল বামক লক্ষ্যণে সৈতে থিয় দি থকা দেখিলে সেই পবন-চালিত প্ৰদীপ্ত হস্তাশন সদৃশ বাঘৰ পৰাক্ৰম কোনে সজ কৰি থাকিব পাৰে ?

৬৭। হে কপিশ্ৰেষ্ঠ, লক্ষ্যণে সৈতে প্ৰমত্ত দিগ্গজ সদৃশ যুদ্ধবিজয়সকাৰী বাম সমৰক্ষেত্ৰত থিয় দিলে, শৰজালৰ বশ্মিৰ বলন্ত কালান্তক অস্থ্যসদৃশ দীপ্তিমান তেওঁৰ শক্তি কোনে সহিব পাৰে ?

৬৮। এডেকে হে কপিশ্ৰেষ্ঠ, এতিয়া তুমি লক্ষ্যণে সৈতে মোৰ প্ৰিয় সেই বামচন্দ্ৰক ভোমালোকৰ বান্দৰ সৈন্তৰ দলে সৈতে বেগেতে ইয়ালৈ আনি চিৰদিন বাম-শোকাভূৰা মোক আনন্দিত কৰা।

॥ ইতি শূন্যবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত সপ্তত্ৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

অষ্টাশিংশ সৰ্গ

সীতাদেবীৰ খেদ

১। ভাৰপিচত কথা কোৱাত পটু কপিশ্ৰেষ্ঠ হুহুহানে সীতাৰ কথাত সন্তুষ্ট হৈ কলে,

২। “হে শুভদৰ্শনে দেবী, আপুনি যি কথা কলে সঁচাকৈয়ে আপোনাৰ উপযুক্ত আৰু
সাক্ষী-স্বশিক্ষিতা জীৱিতাবৰ অহুকপ।

৩। আপুনি জী, এতেকে মোৰ কান্ধত উঠি শতযোজন বিতীৰ্ণ এই সমুদ্ৰ অভিক্ৰম
কৰিবলৈ সমৰ্থ নহব।

৪—৫। হে জানকী, আপুনি দ্বিতীয় যিটো কাৰণ দেখুৱালে যে বাম ভিন্ন আন
পুৰুষৰ সংসৰ্গ আপোনাৰ পক্ষে উচিত নহব সিও সেই মহাত্মাৰ পত্নী আপোনাতে সম্ভব।
হে দেবী, আপুনি ভিন্ন আন কোনে এনে কথা কব পাৰে ?

৬। হে দেবী, আপোনাৰ দুখ-দুৰ্গতিৰ বিষয়ে আপুনি যিবোৰ কথা মোক কলে,
সেই সকলো কথা কাকুৎস্থ বামচন্দ্ৰই মোৰ পৰা শুনিব।

৭। দেবী, বামৰ হিতসাধন কৰাই মোৰ একমাত্ৰ কামনা, এই বাবেই নানা কাৰণত
আৰু বিশেষকৈ আপোনাৰ কাৰণে স্নেহতে মোৰ অন্তৰ পৰি যোৱাৰ বাবে মই এইদৰে
আপোনাক কৈছিলোঁ।

৮। লঙ্কাত সহজে প্ৰবেশ কৰিব নোৱাৰি, সমুদ্ৰ লঙ্ঘনো সহজ নহয়, তথাপি মোৰ
শক্তি আছে বুলিয়ে মই এইবোৰ কথা কৈছিলোঁ।

৯। বামচন্দ্ৰৰ প্ৰতি মোৰ অত্যধিক ভক্তি আৰু স্নেহৰ কাৰণেই মই ইচ্ছা
কৰিছিলোঁ যে আজিয়েই মই আপোনাক বধুনন্দনৰ ওচৰলৈ লৈ যাওঁ। ইয়াৰ বাহিৰে
আপোনাক এনেদৰে কোৱাৰ মোৰ আন কোনো কাৰণ নাই।

১০। হে অনিল্মিতে, তথাপি আপোনাৰ যদি মোৰ লগত যাবলৈ ইচ্ছা হোৱা নাই,
আপুনি এনে এটা নিদৰ্শন মোক দিয়ক, যিটো দেখিলে বামে মোৰ সকলো কথা
বিশ্বাস কৰিব।”

১১। হুহুহানে এইদৰে কোৱাত দেবকণ্ঠাসয় সীতা দেবীয়ে বাম্পূৰ্ণকৰ্ণে ধীৰে ধীৰে
কবলৈ ধৰিলে।

১২—১৩। “প্ৰধান নিদৰ্শন স্বৰূপে এই কথাটোকে ভূমি মোৰ প্ৰিয়ৰ ওচৰত নিবেদন
কৰিবা। চিত্ৰকূট পৰ্ব্বতৰ পূব-উত্তৰ পাৰদেশত যম্বাকিনী নৈৰ ওচৰত বহুত কল-মূল আৰু
পানীৰে ভৰপূৰ সিদ্ধপুৰুষসকলৰ থকা ঠাইত ভাপস সকলৰ আশ্ৰয়ত বাস কৰি থাকোঁতে
যিটো ঘটছিল সেইটোৱেই মোৰ প্ৰধান নিদৰ্শন। মোৰ কথাত ভূমি তেওঁক এইদৰে কবা :—

১৪। এদিনাধন নানা স্বগন্ধি পুষ্পে ভৰপূৰ এডোখৰ উপবনৰ মাজত পানীত খেলি ভিঙা গাৰে তুমি মোৰ কোলাত আশ্ৰয় লৈ গুই পৰিছিল।

১৫। এনেতে কাউৰী এটাই যেন তালৈ আহি মোৰ স্তনৰ মাজভাগত আঁচুৰিলে। তেতিয়া শিলঙটি এটা লৈ মই তাক খেদি দিলোঁ।

১৬। খেদি দিয়া সৰেও সি ভাৰপৰা আঁতৰি নগৈ ভাতেই লুকাই থাকিল, ফেন যত্নে খাবলৈ বুলিহে তাত বৈ আছে।

১৭। চৰাইটোৰ ওপৰত ক্ৰুদ্ধ হৈ মই শৰীৰৰ কাপোৰ টানি লব ধোজোতে, কাপোৰ আৰু স্তনকি গল। মোৰ তেনে অৱস্থা দেখি আপুনি হাঁহি দিলে, তাকে দেখি মোৰ খং উঠিল আৰু লাজো লাগিল। কাউৰীটোৱে তাৰ ভক্ষা বস্ত্ৰৰ লোভত এইদৰে মোক আছোৰা-আছুৰি কৰি থকাৰ কাৰণে, মই আপোনাৰ লৰণ ললোঁ। মোৰ ভাগৰ লগাত মই আপোনাৰ কোলাত গুই পৰিলোঁ। মোৰ খং উঠা দেখি আপুনি আনন্দ পালে আৰু মোক সান্ত্বনা দিলে।

২০। তাৰ পিচত হে নাথ, আপুনি দেখিলে যে কাউৰীটোলৈ খং উঠাত চকুৰ পানীৰে মোৰ মুখ ভৰি পৰিছে আৰু মই লাহে লাহে দুই এটোপাটক চকুৰ পানী মচি আছোঁ।

২১। হে বাঘৰ, মোৰ বৰ ভাগৰ লগাত মই আপোনাৰ কোলাত গুই থাকিলোঁ আৰু পিচত আপুনিও মোৰ কোলাত গুলে।

২২। এনেতে সেই কাউৰীটো আকৌ তালৈ আহিল আৰু সাৰপাই আপোনাৰ কোলাৰ পৰা উঠি বহাত, সি হঠাতে আহি মোৰ স্তনযুগলৰ মাজভাগত আঁচুৰি দিলে।

২৩। এইদৰে উৰি উৰি বাৰে বাৰে আঁচুৰিব ধৰাত মোৰ শৰীৰৰ পৰা টোপাটোপে তেল পৰিবলৈ ধৰিলে আৰু তেতিয়া আপুনি সাৰ পাই উঠি বহিল।

২৪। মহাবাহু বামচন্দ্ৰই মোৰ স্তনযুগলৰ মাজভাগ এইদৰে ক্ষতবিক্ষত হোৱা দেখি খঙাল সাপৰ দৰে কোঁচ-কোঁচাই কবলৈ ধৰিলে।

২৫। ‘হে কৰভোক, কোনে ভোমাৰ স্তনযুগল ক্ষতবিক্ষত কৰিলে? ক্ৰুদ্ধ পাঁচহুৱীয়া সাপৰ লগত খেলা কৰিব খুজিছে কোনে?’

২৬। তাৰ পিচত ইফালে সিকালে চাই বক্তাক্ষ নখে সৈতে মোৰ সম্মুখত গছৰ ডালত পৰি কাউৰীটোক ভেঙে দেখা পালে।

২৭। ইন্দ্রৰ পুত্ৰ অয়ন্তই কাউৰী ৰূপ লৈ পৃথিবীলৈ নাৰি আহিছে, তাৰ গতি বতাহৰ সন্ধান।

২৮। বুদ্ধিমানসকলৰ অগ্ৰগণ্য মহাবাহু বামচন্দ্ৰই চকু পকাই কাউৰীটোৰ পিনে চাই তাক বিনাশ কৰিবলৈ উদ্ভত হল।

২৯। একোছা কুশ ধাঁহৰ পৰা এডাল কুশ লৈ ব্ৰহ্মাস্ত্ৰৰ লগত সংযোগ কৰিলে। আৰু তেতিয়া সেই কুশ ডালে কালাগ্নিসমান ৰূপ লৈ চৰাইটোৰ পিনে লক্ষ্য কৰি জলি উঠিল।

৩০। বামচন্দ্ৰই চৰাইটোলৈ লক্ষ্য কৰি জলি উঠা কুশ গছ এৰি দিলে আৰু সি কাউৰীটোক খেদি গৈ তাৰ পাচে পিচে আকাশলৈ উঠিল।

৩১। কুশপাত্তে এইদৰে খেদি ফুৰাত বন্ধা পোৱাৰ আশাত কাউৰীটোৱে নানান গভিত ইঠাইব পৰা সিঠাইলৈ গৈ সকলো ঠাইতে ঘূৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে।

৩২। পিতৃ ইন্দ্র নাইবা আন কোনো শ্ৰেষ্ঠ মুনিয়ে তেওঁক সহায় নকৰাত কাকৰূপী জয়ন্তই তিনিও জগততে ঘূৰি পাকি আহি শেহত বামচন্দ্রৰে শৰণ ললে।

৩৩। কাকুৎস্থ বাম সকলোৰে আশ্ৰয়ৰ স্থান; শৰণ মাগি জয়ন্ত মাটিত পৰি বোৱা দেখি বধ্য হলেও কৃপা কৰি তেওঁ তাক তুলি ললে।

৩৪। ক্ৰীণশক্তি বিবৰ্ণ জয়ন্তক মাটিত পৰি থকা দোখ ভেওঁ কলে, 'ব্রহ্মাজ্ঞ কেতিয়াও ব্যৰ্থ হব নোৱাৰে, এনে অৱস্থাত তোমাৰ কি অজ্ঞ কৃত কৰা উচিত হব তুমি কোৱাঁ।'

৩৫। তেতিয়া বঘুবীৰ বামচন্দ্রই তাৰ সোঁ চকুটো নাশ কৰিলে। সোঁ চকুটো নষ্ট হোৱাত তেওঁ কোনো মতে প্ৰাণ লৈ সাৰিল।

৩৬। তাৰ পিচত বাম আৰু বজা দশবথক নমস্কাৰ জনাই বামৰ হাতৰপৰা মুক্তি লাভ কৰি তেওঁ (সেই কাক) নিজ স্থানলৈ গল।

৩৭। মোৰ কাৰণে কাউৰী এটাৰ বেলিকাও আপুনি ব্ৰহ্মাজ্ঞ প্ৰয়োগ কৰিছিলে, হে মহীপতি, কিন্তু যিজনে মোক আপোনাৰ পৰা হৰণ কৰি আনিলে তাক আপুনি এতিয়া কমা কৰি আছে কিয়?

৩৮। হে নবশ্ৰেষ্ঠ, এতিয়া আপুনি মনৰ বিপুল উৎসাহেৰে মোক অনুগ্ৰহ কৰক, আপোনাৰ নিচিনা স্বামী লাভ কৰিও মই এতিয়া স্বামীহীনৰ নিচিনা হৈছোঁ।

৩৯। আপোনাৰ পৰাই মই শুনিছোঁ, দয়াই পৰম ধৰ্ম্ম আৰু মই জানো আপোনাৰ বল, বীৰ্য্য আৰু উৎসাহ মহান্।

৪০। আপুনি অসীম, স্থিৰমতি আৰু গান্ধীৰ্য্যত সমুদ্ৰসদৃশ আৰু স্বয়ং ইন্দ্রসম সঙ্গৰা ধৰণীৰ ভৰ্ত্তাস্বৰূপ।

৪১। হে বাঘৰ, আপুনি অস্ত্ৰধাৰীসকলৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ, বলৱান্ আৰু সম্ভৱান হৈও বাক্সবোৰৰ বিপক্ষে অস্ত্ৰ ধাৰণ কৰা নাই কিয়?

৪২। নাগ, গন্ধৰ্ব্ব, দেৱতা অথবা মকুৎগণ, সমবক্ষেজ্ঞ কোনোৱে বামৰ শক্তিৰ বেগ সহ কৰিব নোৱাৰে।

৪৩। সেই বীৰ্য্যালালী পুৰুষৰ মোলৈ অকণমান সমাদৰো যদি আছে, ভেনেহলৈ তীক্ষ্ণ শব্দৰ দ্বাৰা তেওঁ বাক্সবোৰক ধ্বংস কৰা নাই কিয়?

৪৪। ভদ্ৰপৰি মহাবলশালী পৰম্পৰ লক্ষ্মণ ভেৰেই বা ককায়েকৰ আদেশ লৈ মোক পৰিত্ৰাণ কৰা নাই কিয়?

৪৫। পুৰুষশ্ৰেষ্ঠ তেওঁলোক হুজনা বায়ু আৰু ইন্দ্রসম ডেজখী, দেৱতাসকলৰো দুৰ্জয়, তথাপি তেওঁলোকে মোক উপেক্ষা কৰিছে কিয়?

৪৬। হুজিলোঁ, মোৰেই কিবা মহৎ দুহুতি অপেক্ষা কৰি আছে, যাৰ কাৰণে পৰম্পৰ সেই হুজনাই সমৰ্থৱান হৈও মোৰ পিনে ঘূৰি চোৱা নাই।"

৪৭। চকুৰ পানী মচি মচি কোৱা বৈদেহীৰ এই কৰুণ কথা শুনি বান্ধবদলপতি মহাতেজস্বী হনুমানে কলে,

৪৮। "হে দেৱী, মই সত্যৰ নামত শপত ৰাই কৈছোঁ আপোনাৰ শোকতে বামে সকলো কামৰ পিনে পিঠি দি বহি আছে আৰু বাম এইদৰে শোকাতিত্ব হৈ থকাৰ কাৰণে লক্ষণো হতাশ হৈছে।

৪৯। এতিয়া ভাগ্যৰ বলত মই আপোনাক দেখা পালোঁ, আৰু আপোনাৰ শোক কৰাৰ সময় এতিয়া নহয়, এই মুহূৰ্ত্ততে আপুনি আপোনাৰ দুখৰ অৱসান হোৱা দেখিব।

৫০। পুৰুষবাত্ৰ মহাবলশালী সেই ৰাজপুত্ৰ দুজনে আপোনাক লগ পোৱাৰ আশাতে তিনিও লোকক ভয়ীভূত কৰি পেলাব।

৫১। হে বিশালাক্ষী, বন্ধুবান্ধবে সৈতে নিষ্ঠুৰ যোদ্ধা এই বাণক বধ কৰি বাঘৰে আপোনাক তেওঁৰ নিজ নগৰীলৈ লৈ যাব।

৫২। এতিয়া আপুনি কওক আপোনাৰ কি বাতৰি, বাঘৰ বাম মহাবলশালী লক্ষণ, তেজস্বী সূৰ্য্যীৰ আৰু সমবেত বান্ধৱ সৈন্তবোৰক মই জনাম গৈ।"

৫৩—৬৫। হনুমানে এইদৰে কোৱাত সীতাই পুন কলে "মনস্বিনী কোশল্যা দেৱীয়ে যাক জন্ম দিছে লোকসমূহৰ স্বামীৰূপ সেইজনক মোৰ হকে কুশল বাতৰি সুখি নিবেৰে তেওঁৰ আঁচৰণ স্পৰ্শ কৰি অভিবাদন জনাবা। আৰু যিজনে ধন-বস্তু মণিমালা, প্ৰিয় মহিলাবৰ্গ, এই সুবিশাল পৃথিৱীত দুৰ্ভাগ্য পৰিভ্ৰমণ কৰি পিতৃ মাতৃৰ প্ৰতি সন্মানভক্তি দেখুৱাই তেওঁলোকক সন্তুষ্ট কৰি ৰামৰ পিচে পিচে বনলৈ আহিছে, যাক জন্ম দি সুমিত্ৰা সূপুত্ৰৱতী হৈছে, যি ৰত্নাশ্ৰাই ৰামৰ প্ৰতি অমূল্য হৈয়ে সকলো প্ৰেৰ্ত্তা সুখ বিসৰ্জ্জন দি বনত জ্যেষ্ঠ কাকুৎস্থক ৰক্ষণাবেক্ষণ কৰি তেওঁৰ অসুখাশী হৈছে, যিজন সিংহকল্প, মহাবাহু, মনস্বী আৰু প্ৰিয়দৰ্শন, যিজনে ৰামক পিতৃবৎ আৰু মোক মাতৃবৎ জ্ঞান কৰে, আৰু যিজনে মোক হৰণ কৰি অনাৰ আগতীয়া কোনো পক্ষক নাপালে যিজন সদায় গুৰুজনৰ সেৱক, লক্ষ্মীবান্, শক্তিসম্পন্ন আৰু অল্পভাৱী, যিজন ৰামৰ প্ৰিয়তম আৰু পছন্দ দৰ্শনৰ প্ৰতিমূৰ্ত্তিৰূপ, যিজন ৰামৰ মানত মোড়কৈও প্ৰিয়তম, যিজনে নিজ বীৰ্য্যভণে কামত নিযুক্ত হলে তাৰ সম্পাদন নকৰাকৈ নাথাকে, যাক দেখি বাঘৰে তেওঁৰ স্বৰ্গীয় পিতৃদেৱকো স্মৰণ নকৰে, যিজন স্বভাৱতে যুধ, সদায় গুচি, কাৰ্য্যদক্ষ আৰু ৰামৰ প্ৰিয়, মোৰ হকে সেই লক্ষণক মোৰ কুশল বাতৰি দিবা আৰু কৰা যাতে তেওঁ সোনকালে মোৰ এই দুখ নিৰাবণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। হে বান্ধৱদলপতি, এই কাৰ্য্যসিদ্ধিৰ তুমিয়ে প্ৰধান সঞ্চল, তোমাৰ উত্তোষতেই বামে এই কামৰ বাবে যত্নপৰ হব। তুমি মোৰ নাথ বীৰ ৰামচন্দ্ৰক মোৰ কথা এইখিনিও কৰা যে 'হে দশৰথাস্বামী, মাত্ৰ আৰু এমাহ কাল হে মই জীৱন ৰাখণ কৰি থাকিম। সত্যৰ নামত কৈছোঁ এমাহতকৈ বেছি মই আৰু জীয়াই নাথাকিম। এজেকে হে বীৰ, বান্ধৱীবোৰৰ দ্বাৰা উৎপীড়ন কৰাই পাপকৰ্ম্ম বাবে বন্দী কৰি থকা অৱস্থাব পৰা ভগবান বিষ্ণুৰে পাতালৰপৰা কৌশিকীক উদ্ধাৰ কৰাৰ নিচিনাকৈ মোকো যেন উদ্ধাৰ কৰে।"

৬৬। তাৰ পিচত চাদৰৰ আঁচলৰ গাঁঠিৰ পৰা পৰিত্ৰ শিৰোমণি এটা উলিয়াই “এইটো বাখৰক দিবা” বুলি কৈ হুমুমানৰ হাতত দিলে।

৬৭। বীৰ হুমুমানে শ্ৰেষ্ঠ মণিটো গ্ৰহণ কৰি হাতত বাধিব নোৱাৰি আঙুলিৰ মাজত ধলে।

৬৮। কপিবৰে মণিৰত্নটি লৈ সীতাক নমস্কাৰ জনালে আৰু ভেঁওক প্ৰদক্ষিণ কৰি ভেঁওৰ কাষত থিয় দি থাকিল।

৬৯। সীতাক দেখা পাই ভেঁওৰ অন্তৰ বিশেষ ভাবে আনন্দিত হ’ল আৰু মনে মনে বাম লক্ষ্মণক স্মৰণ কৰিলে।

৭০। মহাৰ্ষি যি ৰত্নটি সীতাই ইমানদিনে নিজ কোশলৰ বলত ৰাক্ষসীবোৰে নেদেখাকৈ ধাৰণ কৰি আছিল সেই মহামূল্য ৰত্নটি হাতত লৈ হুমুমানে বায়ুৰ কঁপনিৰ পৰা মুক্ত পৰ্বতভাৰোহীৰ দৰে মনত পৰম স্থখ লাভ কৰি লক্ষ্যৰ দুৰ্গৰ দুৱাৰ অভিমুখে যাবলৈ সাজু হল।

॥ ইতি স্কন্দৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত অষ্টত্ৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

একোনচত্বিংশ সৰ্গ

হুমুমানৰ সান্ত্বনা দান

১। সীতা দেৱীয়ে মণিটো দি হুমুমানক কলে, “হুমুমান, এই নিদৰ্শনটো ৰামচন্দ্ৰই ভালদৰে জানে।

২। মণিটো দেখি মোৰ পিতৃ-মাতৃ আৰু ৰজা দশৰথ, এই তিনিজনৰ কথা ৰামৰ মনত পৰিব।

৩। হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, এতিয়া তুমি এই কামত বিশেষ উত্তোণী হৈ এই সম্বন্ধে কি কৰিব লগা আছে চিন্তা কৰা।

৪। হে কপিপ্ৰবৰ, একমাত্ৰ তুমিহে এই কাম সম্পন্ন কৰিব পাৰিবা। গতিকে যিটো কৰিলে সোনকালে দুখৰ অৱসান হব পাৰে তাকে চিন্তা কৰা।

৫—৮। হে হুমুমান, তুমি চেষ্টা কৰি দুখৰ অৱসান ঘটোৱা।” সীতাৰ কথা শুনি ভীষ্মবিক্ৰম বায়ুপুত্ৰ হুমুমানে “সেয়ে হ’ক” বুলি প্ৰতিজ্ঞা কৰিলে আৰু বৈদেহীক সেৱা জনাই যাবলৈ সাজু হল। সীতা দেৱীয়ে পবননন্দন হুমুমান যাবলৈ লোৱা দেখি কান্দো নাকান্দোকৈ কবলৈ ধৰিলে, “হুমুমান তুমি ৰাম লক্ষণ উভয়কে একেলগে মোৰ স্কন্দ ৰাভৰি

জনাবা আৰু সেইদৰে ধৰ্ম্ম অমুসাৰে মন্ত্ৰীসকলৰ সৈতে হুগ্ৰীৰক আৰু আন আন বৃদ্ধ বান্দৰসকলক মোৰ কুশলবাৰ্ত্তা জনাবা।

৯। মহাবাহু বাঘৰে এই দুখ সমুদ্ৰৰপৰা মোক যি উপায়ে উদ্ধাৰ কৰিব পাৰে তুমি সেইদৰে কাম কৰিবা।

১০। কীৰ্ত্তিমান বামচন্দ্ৰই জীবন্ত অবস্থাত মোৰ লগত যাতে মিলিত হয় ত্ৰাৰ উপায় কৰিবলৈ তেওঁক কবা। কথাবে হলেও মোক এইদৰে সহায় কৰাৰ কাৰণে তোমাৰ ধৰ্ম্ম হব।

১১। হুম্মান, দাশৰথি বাম সদায় উৎসাহী, এতিয়া মোৰ এই কথা শুনাৰ পিচত মোৰ উদ্ধাৰৰ কাৰণে তেওঁৰ শক্তি আৰু অধিকগুণ বাঢ়ি উঠিব।

১২। মোৰ এই কথাখিনি তোমাৰ পৰা শুনিলে বীৰ বাঘৰে শত্ৰুপক্ষক আক্ৰমণ কৰিবলৈ যথাযথ ভাবে মন কৰিব।

১৩। শীতাৰ কথা শুনি পৰননন্দন হুম্মানো মূৰৰ ওপৰত অঞ্জলি কৰি প্ৰণাম জনাই উত্তৰ দিলে,

১৪। “দেবী, মহা মহা ধৰ্ম্ম আৰু বান্দৰবৰ্গৰে সৈতে পৰিত্ৰুত ১২ বাম অতি শীঘ্ৰে আহি পাব আৰু তাৰ পিচত যুদ্ধত শত্ৰুকুলক পৰাজিত কৰি আপোনাৰ দুখ দূৰ কৰিব।

১৫। দেৱতা মানব নাইবা অশ্বৰবিলাকৰ ভিতৰ এনে এজন নাই যি বাণ বৰ্ণন কৰাৰ সময়ত বাঘৰ আগত ভিত্তি পাবে।

১৬। হে দেবী, আপোনাৰ কাৰণে তেওঁ স্বৰ্ঘ্য, ইন্দ্ৰ অথবা বৈৱৰত যমৰ শক্তিও লভ কৰিব পাৰে।

১৭। হে জনকনন্দিনী, আপোনাৰ নিমিত্তে তেওঁ সঙ্গৰা পৃথিবীকো জয় কৰিব পাৰে। হে দেবী, আপোনাৰ কাৰণে বাঘৰ জয় স্থান্ধিত।

১৮—১৯। হুম্মানৰ সাধু, সত্য আৰু মধুৰ কথা শুনি জানকীয়ে তেওঁৰ কথাৰ প্ৰতি সন্মান জনাই এইদৰে কবলৈ ধৰিলে। লগতে হুম্মান যাব ওলাৱা দেখি বাঘে বাঘে তেওঁৰ পিনে চাই সৌহাৰ্দ্য প্ৰকাশক তেওঁৰ স্বামীৰ প্ৰতি ব্ৰহ্মমুদ্ৰিত কথাখিনি সসন্মানে গ্ৰহণ কৰি কব ধৰিলে।

২০। “হে অবিলম্ব হুম্মান, ইচ্ছা কৰা যদি আজিৰ দিনটো ইয়াতেই কোনো গুপ্ত ঠাইত বিপ্ৰায় লৈ থাকে, কাইলৈও যাব পাৰিবা।

২১। হে কপিপ্ৰবৰ, তুমি ওচৰত থাকিলে অলপ সময়লৈ হলেও হস্তাগ্নিৰী মোৰ শোক অলপ পাতল যেন লাগে।

২২। কিন্তু এদিন ইয়াত থকাৰ পৰা হয়তো তোমাৰ ইয়ালৈ আকৌ অহাটো নহবও পাৰে আৰু ভেটিয়াহলে মোৰ প্ৰাণ বিনাশ স্থান্ধিত।

২৩। আনপিনে একে বই দুখৰ উপৰি দুখতে অতিকৃত্য, তাতে আকৌ বেতিয়া তোমাক দেখা নোপোৱা হয়, সেই মোকেও মোক দহি পুৰি মাৰিব।

২৪—২৫। হে বীৰ, আৰু এটা কথা—তোমাৰ সহায়ক বৃদ্ধ বান্দৰসকলৰ কাৰণে

মোৰ এটা সন্দেহ সেই ভালুক বান্দৰ সৈন্তবদল আৰু বাজপুত্ৰ দুজনে এই অপাৰ সমুদ্র পাৰ হব কেনেকৈ ?

২৬। এই তিনিও জগতত বিনতানন্দন গৰুড আৰু পৰ্বননন্দন ভোমাৰ বাহিৰে আন কাৰো সাগৰ লঙ্ঘনৰ শক্তি নাই।

২৭—২৮। হে বীৰ, এতেকে এই দুকৰ কাৰ্য্য সমাধা কৰাৰ উপায়-কি হব পাৰে তুমি তুমি ভাবিছা ? কাৰ্য্যতত্ত্বজ্ঞসকলৰ ভিতৰত তুমি শ্ৰেষ্ঠ, হে শত্ৰুবীৰহস্তা এই কাম সম্পন্ন কৰিবলৈ তুমিয়েই একমাত্ৰ সমৰ্থ, গতিকে কাৰ্য্যসিদ্ধি হোৱাৰ পিচত সকলো যত্না অকল ভোমাৰেই হব।

২৯। সমগ্ৰ সৈন্ত লগত লৈ যুদ্ধত বাবণক জয় কৰি বাঘব ৰামচন্দ্ৰই যদি মোক লৈ নিজ নগৰলৈ যাব পাৰে তেতিয়াহে তেওঁৰ কৰ্ত্তব্য কৰা হব।

৩০। শত্ৰুবল সংহাৰক ৰামচন্দ্ৰই যদি নিজ সৈন্তেৰে লক্ষা ওপচাই দি মোক উদ্ধাৰ কৰি নিব পাৰে তেনেহলে সেইটোহে তেওঁৰ উপযুক্ত কাম।

৩১। এতেকে মহান যোদ্ধা মহাত্মা ৰামচন্দ্ৰৰ অনুকণ বিক্ৰম যাতে প্ৰকাশ পায় তুমি ভাকে কৰা।”

৩২। সীতাৰ যুক্তি আৰু অৰ্থপূৰ্ণ স্নেহসূচক কথা শুনি হনুমানে উত্তৰ দিলে।

৩৩। “দেবী ঋক্ষ-বান্দৰ সৈন্তৰ অধিপতি কপিশ্ৰেষ্ঠ হুগ্ৰীৱে সভ্যকে আশ্ৰয় কৰি আপোনাক উদ্ধাৰ কৰিবলৈ প্ৰতিজ্ঞা কৰিছে।

৩৪। বৈদেহী, ৰাক্ষস সংহাৰক তেওঁ হাজাৰে হাজাৰে কোটিয়ে কোটিয়ে বান্দৰ সৈন্ত লগত লৈ অভিযাত্ৰে ইয়াত উপস্থিত হবহি।

৩৫। মহাবলী, পৰাক্ৰমী আৰু শক্তিশালী মনসম বেগবান্ সেই সৈন্তবোৰ তেওঁৰ একান্ত আজ্ঞাধীন।

৩৬। উৰ্দ্ধ, অধঃ অথবা বক্ৰভাবে কোনো কালেই অসীম শক্তিশালী হুগ্ৰীৱৰ সৈন্ত-বোৰৰ গতিত বাধা নাই, আৰু কাম যিমানেই দুকৰ নহওক তেওঁলোক কোনো দিনে প্ৰান্ত নহয়।

৩৭। তেওঁলোকে বাহু-পাৰ্শ্বৰে সাগৰ পৰ্ব্বত আদিৰে আগুবা এই পৃথিৱী বহুবাৰ প্ৰদক্ষিণ কৰিছে।

৩৮। তেওঁলোক মোতকৈ অধিক গুণসম্পন্ন, আৰু কিছুমান মোৰ সমান ; হুগ্ৰীৱৰ ওচৰত মোতকৈ হীনবল কোনে জনেই নাই।

৩৯। ময়ে আহি ইয়াত উপস্থিত হব পাৰিছো যেতিয়া, মহাবলী তেওঁলোকৰ কথা কবলৈ আৰু কি আছে ? হে দেবী, কোনো লোকেই প্ৰথমতে শ্ৰেষ্ঠজনক কামত নপঠায়, যিজন নিষ্কণ্ট ভেনেজনকহে পঠায়।

৪০। হে দেবী, এতেকে আপুনি শোক ছুৰ কৰক, বান্দৰবদলপতিসকলে একে জাঁপতে আহি লক্ষ্যত উপস্থিত হবহি।

৪১। আৰু অশেষ সহায় সাৰবিৰে নবসিংহ ৰাজপুত্ৰযুগল মোৰ কাছত উঠি উদয় হোৱা স্বৰ্ঘ্য নিচিনাকৈ আপোনাৰ ওচৰ পাৰহি।

৪২। সেই বীৰযুগল বাঘ আৰু লক্ষ্মণ দুয়ো একেলগে আহি শবজালৰ দ্বাৰা লক্ষ্মী-নগৰী ধ্বংস কৰিব।

৪৩। ভাৰ পিচত সদলবলে বাঘৰ বধ কৰি বহুসন্ধান বাঘচক্ৰই আপোনাক লৈ নিজ নগৰীলৈ যাব।

৪৪। এভেকে আপুনি আৰম্ভ হওক, আপোনাৰ মজল হওক। যাত্ৰ অলপ সময় অপেক্ষা কৰক; অভিশীত্ৰে অলস্ত অগ্নিসদৃশ বাঘক আপুনি দেখা পাব।

৪৫। পুত্ৰ বন্ধুবান্ধব আৰু মন্ত্ৰীসকলৰ সৈতে বাকসবাজ নিহত হলে, চক্ৰৰ লগত বোহিঙ্গী নক্ষত্ৰ সন্নিৱিষ্ট হোৱাৰ নিচিনাকৈ আপুনিও বাঘৰ লগত সন্নিৱিষ্ট হব।

৪৬। হে দেৱী মৈথিলী, অভিশীত্ৰে আপুনি এই শোকৰ পৰা জ্ঞাপ পাব আৰু বাঘৰ বলৰ সম্মুখত বাঘকো নিহত হোৱা দেখিব।”

৪৭। পৰৱৰ্ত্তমান হুম্মানে বৈদেহীক এইদৰে আৰম্ভ কৰি যাবলৈ মন কৰি পুনৰায় তেওঁক কলে,

৪৮। দেৱী, আপুনি অভিশীত্ৰে শত্ৰুহত্যা বিজিতায়া বাঘৰ আৰু হাঙৰ ধন লৈ লক্ষ্মণক লক্ষ্মীৰ দুৱাৰ-মুখত উপস্থিত হোৱা দেখা পাব।

৪৯—৫০। আপুনি দেখিবলৈ পাব নথ আৰু দাঁতকে অত্ৰুৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা সিংহ আৰু বাঘৰ সমান বিক্ৰমশালী গজেন্দ্ৰসদৃশ বলী বান্দৰ সৈন্তেবোৰো তেওঁৰ লগতে আহি উপস্থিত হৈছে, আৰু লক্ষ্মীৰ মল্ল পৰ্ব্বতৰ শিখৰসমূহত এই কণিসৈন্ত পৰ্ব্বতৰ শৃঙ্গত বেদ-মালাৰ নিচিনাকৈ নানা ভাগত বিভক্ত হৈ ভীষণভাবে গৰ্জন কৰি বিয়পি পৰিছে।

৫১। হে দেৱী, বাঘচক্ৰই কামৰূপৰ দ্বাৰা বৰ্দ্ধমানত বিদ্ধ হৈ, সিংহই আঘাত কৰা দঁডাল হাড়ীৰ দৰে মনত কোনো স্থৰ-শক্তি পোৱা নাই।

৫২। হে দেৱী, আপুনি শোক কৰি নাকান্দিব, আপোনাৰ মনৰপৰা ভয় আঁতৰ হওক। হে শোভনে, শচীয়ে বিদৰে ইন্দ্ৰৰ লগ হৈছিল আপুনিও সেইদৰে বাঘৰ লগ লাভ কৰিব।

৫৩। বাঘতকৈ অধিক গুণসম্পন্ন কোন আছে আৰু হুম্মানন্দন লক্ষ্মণৰ সৰুককই বা কোন? অগ্নি আৰু বকত সদৃশ এই ভ্ৰাতৃযুগল আপোনাৰ আশ্ৰয়।

৫৪। হে দেৱী, বাকসবোৰৰ নিবাসস্থান এই বোৰ প্ৰদেশত আপুনি বেচি দিন আৰু থাকিব নালাগে; আপোনাৰ প্ৰিয়জন আহি পাবলৈ বেচি সময় নাই। বোৰ লগত তেওঁৰ দেখা হোৱা কাললৈ যাত্ৰ অপেক্ষা কৰক।”

॥ ইতি হুম্মানবাক্যৰ অন্তৰ্গত একোমতাক্ষৰিণ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

চতুৰিংশ সৰ্গ সীতাদেৱীৰ বিলাপ

১। মহাত্মা বায়ুপুত্ৰৰ কথা শুনি দেবকৃতাসম সীতাদেৱীয়ে ডেওঁৰ উদ্ধাৰৰ অৰ্থে যি মঙ্গলময় হব পাৰে তেনে কথা কবলৈ ধৰিলে।

২। “হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, শস্য পূৰ্ণ হবলৈ আধাখিনি কাল বাকী থাকোতে বৰষুণৰ পানী পালে পৃথিৱীয়ে যেনে আনন্দ লাভ কৰে ময়ো মোৰ এই দুখৰ কালত তোমাৰ নিচিনা প্ৰিয়বক্তা এজনক পাই তেনে আনন্দ উপভোগ কৰিছোঁ।

৩। শোকতে শুকাই ক্ষীণাই যোৱা মোৰ এই শৰীৰেৰে পুৰুষপ্ৰেষ্ঠ ৰামৰ শৰীৰ মই স্পৰ্শ কৰি কি উপায়ে মোৰ কামনা সিদ্ধি কৰিব পাৰোঁ, তাৰ উপায় তুমি কৰা।

৪—৫। হে অশেষ গুণসম্পন্ন কপিপ্ৰবৰ, নিদৰ্শন স্বৰূপ যি বস্তুটো মই ভোমাক দিলোঁ সেইটো ডেওঁক দিবা আৰু কৰা যে মোক ৰক্ষা কৰিবলৈ আপুনি ঈৰ্ষিকা অস্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰি কাউৰীটোৰ চকু এটা নষ্ট কৰিছিল, আৰু এসময়ত মোৰ কপালৰ ভিলক নষ্ট হোৱাত আপুনি মোৰ গালৰ ওপৰত মনঃশিলাৰ এটা ফোট দিছিল—এই কথাও আপোনাৰ স্মৰণ হোৱা উচিত।

৬। আৰু কৰা যে হে ৰাম, আপুনি ইল্ল আৰু বৰুণৰ সমান বীৰ্য্যশালী হৈয়ো সীতাৰ হৰণ আৰু ৰাক্ষসবোৰৰ মাজত ডেওঁৰ বসতি সহ্য কৰি আছে কেনেকৈ ?

৭। দিব্য এই শিৰোমণি বস্তুটি—ইমান দিনে মই অতি সাৱধানে ৰক্ষা কৰি আছিলোঁ, হে অনঘ ৰাম, দুখৰ দিনত ইয়াৰ শিনে চায়ে আপোনাক দেখা যেন অনুভব কৰি মনত আনন্দ পাই আছিলোঁ।

৮। এতিয়া পানীৰপৰা উৎপন্ন হোৱা জীৱান এই মণিৰত্নটিও মই আপোনাক দিলোঁ। ইয়াৰ পিচত আৰু মই জীয়াই থাকিব নোৱাৰিম।

৯। এই ৰাক্ষসবোৰৰ মাজত থাকিবলগা হোৱাত অসহ্য দুখ কষ্ট সহি সিহঁতৰ হৃদয়বিদাৰক কথাবোৰ শুনি থাকিবলগা হৈছে, আপোনাৰ কাৰণে মই ডাকো সহ্য কৰি আছোঁ।

১০। শত্ৰুসংহাৰক হে ৰাজনন্দন, এযাহাত কাল মই জীয়াই থাকিম, তাৰ পিচতো আপোনাক নাপালে মই আৰু জীয়াই নাথাকোঁ।

১১। এই ৰাক্ষসৰাজ অতি নিষ্ঠুৰ আৰু তাৰ দৃষ্টিত মোৰ ভাল নালাগে ; এনেদৰে আপুনি পলম কৰি আছে বুলি শুনিমি মই এক দুৰ্ভুজকালো জীয়াই নাথাকোঁ।”

১২। চকুৰ পানী মচি বৈদেহীয়ে ককলম্বৰে এইধৰে কোৱা শুনি মহাতেজস্বী পৰম-নন্দন হৃদয়ানে কবলৈ ধৰিলে,

১৩। “দেবী, সত্যৰ নামত ধৰ্মৰ খাই কৈছোঁ। আপোনাৰ শোকতে বামে সকলো পাহৰি বহি আছে আৰু বামে এইদৰে শোকাভিভূত হোৱাৰ কাৰণে লক্ষ্মণো নিৰাশ হৈছে।

১৪। হে দেবী, ভাগ্যৰ বলত কোনো প্ৰকাৰে আপোনাক দেখা পালোঁ, এতিয়া আৰু শোক কৰাৰ সময় নহয়। হে ভামিনী, এই মুহূৰ্ত্ততে আপুনি হুখ শেষ হোৱা দেখা পাব।

১৫। নবশ্ৰেষ্ঠ অনিন্দ্যস্থলৰ সেই ৰাজপুত্ৰ দুজনাই এতিয়া আপোনাক দেখা পোৱাৰ উৎসাহতে এই লক্ষানগৰী ভৰীভূত কৰিব।

১৬। হে বিলালাক্ষী, বন্ধুবান্ধবে সৈতে এই ৰাক্ষস বাৰণক বধ কৰি আপোনাক নিজ নগৰীলৈ লৈ যাব।

১৭। হে অনিন্দিতে, আপুনি দিয়া এই নিদৰ্শন বামে ভাৰদেবে চিনি পাব; ইয়াৰ উপৰিও তেওঁৰ মনত আনন্দ ওপজাবলৈ আৰু যদি কিবা নিদৰ্শন আছে অহুঃক্ৰম কৰি তাকো দিয়ক।”

১৮—২১। এই কথা শুনি সীতাই কলে—“হুম্মান, অতি উত্তম নিদৰ্শনকে মই তোমাক দিছোঁ, তুমি যত্নপূৰ্বক নি দিয়া এই মণিটো দেখিলেই বামে তোমাৰ কথাত বিশ্বাস কৰিব।” ভাৰ পিছত ক্ৰীমান কপিপ্ৰবৰে মণিৰত্নটি লৈ যুৱ দৌৱাই সীতাক প্ৰণাম জনাই যাবলৈ সাজু হল। মহাবলবান বান্দবদলপতি হুম্মানে নিজ শৰীৰটো বঢ়াই যাবলৈ প্ৰস্তুত হোৱা দেখি জনকান্ধজা সীতাদেবীয়ে চকু চলচলীয়া কৰি কৰুণ স্বৰে কলে—

২২—২৩। “হুম্মান, সিংহোপম ৰাম-লক্ষ্মণ ভ্ৰাতৃযুগলক আৰু মন্ত্ৰীবৰ্গৰ সৈতে স্ত্ৰীৰ আৰু আন সকলোকে মোৰ মজল বাতৰি জনাব। আৰু মহাবাহু ৰামচন্দ্ৰই এই দুখনাগৰৰ পৰা মোক যিদৰে উদ্ধাৰ কৰিব পাবে তাকে কৰিবলৈ বদ্ধপৰ হব।

২৪। ৰামৰ ওচৰলৈ গৈ মোৰ এই ভীত শোকৰ বেগ আৰু ৰাক্ষসবোৰৰ ভৎসনাৰ বিষয়ে জনাব। হে বান্দবপ্ৰবৰ, তোমাৰ পথ মজলময় হওক।”

২৫। কপিপ্ৰবৰ হুম্মানে ৰাজনন্দিনী সীতাৰ সকলো বাতৰি লৈ নিজকে নিজে কৃতার্থ হোৱা বুলি ভাবিলে আৰু অলপ মাত্ৰ কাম বাকী থকা জানি হঠাৎকৈ মনৰ ভিতৰতে উত্তৰ দিবলৈ যাবলৈ স্থিৰ কৰিলে।

॥ ইতি স্কন্দবকান্তৰ অন্তৰ্গত চতুৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

একচত্বাৰিংশ সৰ্গ

অশোকবন-ধ্বংস

১। অতি স্থলৰ কথাৰে সীতাৰ দ্বাৰা এইদৰে সন্মানিত হৈ কপিপ্ৰবৰ হনুমান ভাৰপৰা ওলাই গৈ চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

২। “অসিতেষ্কণা সীতাদেবীৰ লগত দেখা হল, ইয়াৰ পিচত আৰু অলপমান মাজ কাম বাকী আছে। শত্ৰুৰ লগত আচাৰ ব্যৱহাৰ কৰা সম্বন্ধে সাম, দান, ভেদ, দণ্ড এই চাৰি নীতিৰ ভিতৰত প্ৰথম তিনিটা বাদ দি চতুৰ্থ নীতিকে আশ্ৰয় কৰি চাব লাগিব।

৩। সাম নীতিৰপৰা ইয়াত ফল নধৰিব; বান্ধুসবোৰ সমুদ্ভিশালী; সমুদ্ভিশালীজনক ধন দান কৰাটো যুক্তিযুক্ত নহয়, আৰু বিবোৰ বলগৰ্বে গৰ্বিত (যেনে বান্ধুসবোৰ) সিহঁতৰ ভিতৰত ভেদনীতিৰ দ্বাৰা কোনো ফল নধৰে, এডেকে এনে ক্ষেত্ৰত অকল পৰাক্ৰম দেখুৱা-টোৱে যুক্তিযুক্ত বুলি মোৰ মনত ধৰে।

৪। এডেকে শত্ৰুপক্ষৰ বলাবলৰ বিষয়ে জানিবলৈ পৰাক্ৰম প্ৰকাশ কৰা ভিন্ন আন উপায় নাই। তাৰ উপৰি কিছুমান বান্ধুসবীৰ হত হোৱাৰ পিচত আগলৈ হবলগা যুদ্ধৰ সময়ত ইহঁত কিছু ভীত হব।

৫। কৰিবলগা কাম শেষ হোৱাৰ লগে লগে, তাৰ লগত বিৰোধ নঘটাকৈ আন বহুত কাম যিজনে সমাধা কৰিব পাৰে তেওঁৰেই কাৰ্য্য সাধন কৰাৰ ক্ষমতা আছে বুলি ধৰিব লাগে।

৬। যিজনে বহুত পৰিশ্ৰম কৰি অলপ মাজ কাম সম্পূৰ্ণ কৰে তেওঁ প্ৰকৃত কাৰ্য্যসাধক নহয়, আনপক্ষে যিজনে অলপ যত্ন কৰি বহুত কাম সমাধা কৰে তেওঁৰেই প্ৰকৃত সাধক।

৭। এডেকে শত্ৰু আৰু নিজ পক্ষৰ বলাবলৰ ভিত্তি যদি ইয়াৰেই নিশ্চয়কৈ বুজি লৈ বান্ধুৰবান্ধু স্ত্ৰীবিধ ওৰিলৈ যাব পাৰে। তেনেহলে ৰাজ-আদেশ মোৰ ভালদৰে পালন কৰা হব।

৮। কি উপায়ে বান্ধুসবোৰৰ লগত যুদ্ধ কৰি সিহঁতৰ ওপৰত পৰাক্ৰম দেখুৱাই মোৰ ইয়ালৈ অহাটো সাৰ্থক কৰোঁ, এয়ে হৈছে মোৰ চিন্তা—কিয়নো ভেটিয়াহলে বাবশে তাৰ সৈন্ত আৰু মোৰ বল ভালদৰে বুজিব পাৰিব।

৯। এইদৰে সমবক্ষেত্ৰত বাণগক তাৰ মন্ত্ৰীকৰ্ণ, সৈন্তদল আৰু অহুদমনকাৰীসকলৰ সৈতে লগ পালে তাৰ হৃদয়ত ভাৱ, যত্ন আৰু শক্তিৰ পৰিমাণ জানি লৈ পৰম হুৰেৰে ইয়াৰ পৰা উভতি যাব পাৰিব।

১০। নিৰ্ভৰ বাণৰ এইখনেই নন্দনোপম শ্ৰেষ্ঠ বন, ই নানা পছন্দভাৱে ভৰি আছে। ইচকু আৰু বন উভয়েৰে আনন্দদায়ক।

১১। জুয়ে শুকান বন পুৰি পেলোৱাৰ নিচিনাকৈ য়ো এই বনখন ভাঙি ছাবধাৰ কৰি পেলাওঁ। এই বন ভাঙি চুবমাৰ কবিলে বাবণৰ নিশ্চয় ধং উঠিব।

১২। ভেতিয়া বাক্সাৰিগণ্ডি বাবণে মহা মহা অৰ, বৰ, হাতী আৰু সৈয়দ লৈ ত্ৰিশূল, নাৰাচ, পট্টিশ আদি অস্ত্ৰশস্ত্ৰেৰে সজ্জিত হৈ আহিব আৰু দুয়ো পক্ষৰ ভিতৰত যোৰতৰ এখন যুদ্ধ হ'ব।

১৩। যুদ্ধত মোৰ অপ্ৰতিহত প্ৰচণ্ড বিজয়ৰ দ্বাৰা বাবণে পঠোৱা সৈন্তবোৰক বধ কৰি পৰম স্থখে বান্ধবাৰিগণ্ডিৰ আবাসভূমিলৈ যাব পাৰিম।

১৪। এইদৰে চিন্তা কৰি ভীষণবাক্সৰ মকংনন্দন হনুমানে বতাহৰ দৰে জুদ্ধ ভেঙেৰ প্ৰচণ্ড বেগৰ বলত গছবোৰ উভালি পেলাবলৈ ধৰিলে।

১৫। ভেতিয়া মন্ত চৰাইৰ কলকলনিৰে ভৰা আৰু নানা তকলভাবে পৰিপূৰ্ণ প্ৰমোদ কানন ভাঙি লগত লগ কৰিলে।

১৬—১৮। ভেতিয়া সেই বনত থকা গছবোৰ ভাগি পৰিল, জলাশয়বোৰৰ পাৰবোৰ ভাগি ধঙ-বিধঙ হ'ল, মনোৰম কীড়াপৰ্ব্বত সমূহ চূৰ্ণবিচূৰ্ণ হ'ল, ভাঙ থকা চৰাইবোৰে চিঞৰ-বাখৰ লগালে আৰু জলাশয়বোৰৰ পানীয়ে উখল-মাখল লগালে। গছৰ নতুন বগচুৱা ডাল-পাত লেবেলি গ'ল আৰু গছলতাবোৰৰ সৌন্দৰ্য্য নোহোৱা হ'ল। এনে অৱস্থা হোৱাত অশোক বন জুয়ে পুৰি পেলোৱা বনৰ নিচিনা হ'ল আৰু তাৰ লতাবোৰ আবৰণশূন্য হৈ বন্থহীনা বিহ্বলা ভিৰোভাৰ ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

১৯। এইদৰে লতাগৃহ, চিত্ৰগৃহ, শিলাগৃহ আৰু আন আন বিভোপন ঘৰবোৰ বিধ্বস্ত হোৱাত ব্যাজাদি হিংস্ৰজন্তু আৰু পতঙ্গকীৰ আৰ্ত্তনাদৰ প্ৰতিধ্বনিত সেই মহংবনৰ ৰূপ ভেনেই নষ্ট হ'ল।

২০। যি বনস্থলীৰ সাজত বাবণৰ মহিষীসকলৰ বতিবৰ্দ্ধক অশোকবনৰ চকল লতা-সমূহে বিবাজ কৰি আছিল কপিপ্ৰবৰ হনুমানৰ পৰাক্ৰমত সেই লতাসমূহ দুৰ্দ্ধশাগ্ৰস্ত হৈ পৈতা পৰি দেখিবলৈ দুখলগা হ'ল।

২১। এইদৰে মহা বলশালী বাবণৰ ভীষণ অনিষ্টকৰ আৰু অপ্ৰিয় কাম এটা সমাধা কৰি অকলে বহুত মহাপৰাক্ৰমশালী বীৰৰ লগত যুঁজিবলৈ সাজু হৈ মহাবলী হনুমান নিজ ভেজৰ গুণে দীপ্তিমান হৈ তোৰণত উঠি বহি থাকিল।

॥ ইতি হনুৱৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত একচত্বৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

দ্বিচত্বাবিংশ সৰ্গ বান্ধুসৰ লগত বণ

১। তাৰ পিচত চৰাইৰ কোটাল আৰু গছবোৰ ভাগি পৰাৰ ভীষণ শব্দত লক্ষ্য-নিবাসী সকলো স্তম্ভ হৈ উঠিল।

২। পশু-পক্ষীবোৰে ভয়তে বিহ্বল হৈ ইফালে সিকালে লৰি য়েৰে ব'ভে পালে ভ'ভে বৈ থাকিল আৰু লগে লগে বান্ধুসবোৰৰ কাৰণে ঘোৰ অমল্লম্প্ৰচক লক্ষণবোৰে দেখা দিবলৈ ধৰিলে।

৩। তাৰ পিচত বিহ্বতাননা বান্ধুসবোৰৰ টোপনি ভগাড সাৰ পাই উঠি দেখে যে বনখন ভাগি চুবুৰাৰ হৈছে আৰু প্ৰকাণ্ড এটা বান্দৰ ডাঙ বহি আছে।

৪। ডেতিয়া মহাবল আৰু বীৰ্য্যশালী মহাবাহু হনুমানে বান্ধুসবোৰক দেখি সিহঁতৰ মনত ভয় জন্মাবলৈ অতি বৃহৎ আৰু ভীষণ এটা ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

৫। পৰ্ব্বত-সমান অতিকায় মহাবলী বান্দৰটোক দেখি সিহঁতে জনকনন্দিনী সীতাক স্মিলিলে।

৬। “জানকী এইটো কোন, কাৰ দূত, ক'বপৰা আহিছে আৰু কিয়ই বা আহিছে আৰু ভূমিয়ে বা ইয়াৰ লগত কথা পাতিলা কেনেকৈ?”

৭। হে বিশালাক্ষী, তুমি আমাক কোৱা, হে হৃৎপে, কোৱা তোমাৰ কোনো ভয় নাই; হে চাকনেজ, ই তোমাৰ আগত কি কথা কলে?”

৮। বান্ধুসবোৰৰ কথা শুনি সৰ্ব্বাঙ্গহুল্লসী সাক্ষী সীতাদেবীয়ে কলে “বান্ধুসবোৰ মায়াবী, সিহঁতৰ কাৰ্য্যপদ্ধতি জনাৰ মোৰ কি উপায় আছে?”

৯। ই কোন আৰু কি কবিব খুজিছে, সেইটো তোমালোকেহে জানা। সাপেহে সাপৰ ঠেং দেখে।

১০। মোৰো মনত বৰ ভয় লাগিছে, এওঁ কোন মই নাজানো। মায়াবী কোনো বান্ধুস ইয়ালৈ আহিছে বুলিছে মই ভাবিছোঁ।”

১১। বৈদেহীৰ কথা শুনি বান্ধুসবোৰৰ কিছুমান ভাতে থাকিল আৰু কিছুমানে লবিলবিলকৈ খবৰটো বাৰণক জনাবলৈ চাপলি যোৱািলে।

১২। বাৰণৰ ওচৰ চাপি বিহ্বতাননা বান্ধুসবোৰে বিৰূপ ভীষকায় সেই বান্দৰটোৰ কথা এইদৰে নিবেদন কৰিলে,

১৩। “মহাবাহু, অশোকবনত ভীষকায় অগ্নীৰ দন্তিসম্পন্ন এটা বান্ধুবে সীতাৰ লগত কিবাকিবি কথা পাতি ডাঙ-বৈ আছে।

১৪। মৃদনয়না সীতাক আমি বহু প্ৰকাৰে সোধাতো সেই বাক্সবটো কোন ভেঁৰী আমাক কব খোজা নাই।

১৫। ই ইচ্ছা অথবা কুবেবৰ হুত হব পাৰে নাইবা বামে সীতাক বিচাৰি পঠোৱা কোনোবা এজনো হব পাৰে।

১৬। অদ্ভুত ৰূপবিশিষ্ট এই প্ৰাণীটোৱে নানা পতপকীৰে পৰিপূৰ্ণ আপোনাৰ প্ৰায়োদ-বনত ধুনীয়া বি বি বস্ত্ৰ আছিল সকলো ভাঙিছিঙি বনধন উচ্ছন্ন কৰিছে।

১৭। সেই বনত এনে কোনো ঠাই নাই যিখন সি ধ্বংস কৰা নাই, কেবল ব'ত জানকী দেৱী আছে সেই ঠাইখিনি যাত্ৰ সি নষ্ট কৰা নাই।

১৮। আমি জানিবপৰা নাই সেই ঠাইখিনি নষ্ট কৰা নাই কিয়—জানকীক ৰক্ষা কৰাৰ কাৰণে নে পৰিশ্ৰান্ত হোৱাৰ কাৰণে। যিজনে এখন বন ভাঙিছিঙি চুবুৰাৰ কৰিব পাৰে তাৰ পক্ষে ভাগৰ লগা কথাটোৱে বা কিকপে সম্ভৱ হয়? নিশ্চয় সীতাক ৰক্ষা কৰাৰ উদ্দেশ্যেই সি এনেধন কৰিছে।

১৯। ধুনীয়া ডাল-পাতে শোভিত সীতাদেৱীয়ে আশ্ৰয় লৈ থকা ডাঙৰ শিশু গছজোপা সেই বাক্সৰে নষ্ট কৰা নাই।

২০। উগ্ৰৰূপধাৰী এই বাক্সৰে সীতাৰ লগত কথাবতৰা পাতিছে আৰু বনধনো ভাঙিছে, এডেকে আপুনি ভাক এই উগ্ৰবতাবৰ বাবে দণ্ডবিধান কৰা উচিত।

২১। হে বাক্সাধিপতি, যি সীতাক আপুনি আপোনাৰ হুলি বনত গ্ৰহণ কৰিছে, তেনে সীতাৰ লগত কথা পাতি নমৰি জীয়াই থাকিব পাৰে কোনে ?”

২২। বাক্সীবোৰৰ কথা শুনি বাক্সৰাজ বাবে খঙতে চকুপকাই চিতাৱিব সমান জলি উঠিল।

২৩। জলি থকা চাকিব পৰা জুইৰ শিখাৰে সৈতে ভেলৰ টোপা পৰিব ধৰাদি কুছ বাৰণৰ চকুৰ পৰা টপ্‌টপকৈ অগ্নিপত্ৰ চকুলো পৰিবলৈ ধৰিলে।

২৪। তাৰ পিচত মহাতেজৱী বাবে ভেঁৰী সৰকক বাক্স ভূতাবোৰক হতুমানক ধৰি আনিবলৈ আদেশ দিলে।

২৫। ভেতিয়া আশী হাজাৰ ভ্ৰতবেগী ভূতাই হাতত কুট আৰু মৃদন লৈ বাজতবনৰ পৰা ওলাই গ'ল।

১৬। এই ভূতাবোৰৰ ডাঙৰ ডাঙৰ পেট আৰু দাঁত, ইহঁত দেখোতে বোৰহুতি আৰু মহাবলশালী; হতুমানক ধৰি অনাৰ আকাঙ্ক্ষাতে হুতৰ প্ৰতি আগ্ৰহাৱিত হৈ সকলোজিৱে যাজ্ঞ কৰিলে।

২৭। কপিপ্ৰবৰক ভোষণৰ ওপৰত বহি থকা দেখি জুইক দেখি পতঙ্গৰ দল উৰি যোৱাৰ দৰে সিহঁতেও হতুমানৰ ওচৰলৈ বেদি গ'ল।

২৮—২৯। বিচিত্ৰ গদা, সোণেৰে বন্ধোৱা অৰ্জল, সূৰ্যাসমূহ দৰ হুলৰ, পট্টন, খুল, প্ৰাণ, ভোৰৰ আদি অস্ত্ৰেৰে হতুমানক বেছি ধৰি সিহঁতে চাৰিওফালে বিয় দিলে।

৩০—৩১। ভেতিয়া পৰ্জ্বতসমূহ মহাতেজৱী হতুমানে নেজতাল মাতিত লগাই গুণ

শব্দ কৰি চিঞৰি উঠিল আৰু নিজ শৰীৰটো বঢ়াই লৈ মহাকায় ৰূপ ধৰি নেজেৰে মাটিত কোবাব ধৰিলে।

৩২—৩৪। নেজৰ আক্ষালনৰ শব্দ আৰু ভীষণ গৰ্জনৰ ফলত আকাশৰ পৰা চবাইবোৰ মাটিত পৰিবলৈ ধৰিলে; তেতিয়া ভীষণ স্বৰেৰে হনুमानে কবলৈ ধৰিলে, “জয় মহাপৰাক্ৰমী বামৰ জয়, জয় অভিবলবান লক্ষ্মণৰ জয়। বাঘৰ-পালিঙ বজা স্ত্ৰীৰ জয়। অক্লান্তকৰ্মী কোশলৰাজ বামৰ মই দাস, মোৰ নাম হনুমান, শত্ৰুসৈন্য নিধনকাৰী মকণ্ডনন্দন।

৩৫। মই শিলা বৰ্ষণ কৰি আৰু হাজাৰ হাজাৰ গছ উভালি বণ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে হাজাৰ বাবণো যুদ্ধত মোৰ সমকক্ষ হব নোৱাৰে।

৩৬। ৰাক্ষসবোৰৰ চকুৰ আগতে এতিয়া মই লঙ্কানগৰী ধ্বংস কৰি মৈথিলীক অভিবাদন জনাই সফলকাম হৈ উভতি যাম।”

৩৭। হনুমানৰ ভীষণ নাদ শুনি ৰাক্ষসবোৰ সন্তত হল আৰু সত্ৰীয়াকাশৰ মেঘসদৃশ ডেওঁৰ উন্নত মুক্তিৰ পিনে চাই থাকিল।

৩৮। শেষত ৰাজ্যস্বায়তে অভি ঘোৰ মুক্তি হলেও ইয়াৰ লগত যুদ্ধ কৰিবলৈ লাগিব বুলি সকলো আশঙ্কা দূৰ কৰি থৈ ৰাক্ষসবোৰে নানা তৰহৰ বিচিত্ৰ অস্ত্ৰসমূহ লৈ চাৰিও-ফালৰপৰা বাস্মৰক আক্ৰমণ কৰিলে।

৩৯। এইদৰে চাৰিওফালৰ পৰা আক্ৰমণ কৰা দেখি পৰাক্ৰমী হনুमानে ভোৰণৰ ওচৰত থকা প্ৰকাণ্ড লোৰ অৰ্গল এডাল হাতত ললে।

৪০। বিনডানন্দন গৰুড় সাপ এডাল লৈ বিদৰে আকাশ-পৰ্বত ঘূৰি ফুৰে, হনুमानেও সেইদৰে অৰ্গলডাল হাতত লৈ নিশাচৰণক বধ কৰিলে।

৪১। সহস্ৰলোচন ইন্দ্ৰই বজ্ৰৰ সহায়ত দৈত্যকুল ধ্বংস কৰাৰ দৰে মকণ্ডনন্দন বীৰ হনুमानে সেই অৰ্গল হাতত লৈ আকাশৰ পৰাই ৰাক্ষসবোৰক সংহাৰ কৰিবলৈ ধৰিলে।

৪২। এইদৰে বীৰ যাকভিয়ে বাবণৰ ভূত ৰাক্ষসবোৰক বধ কৰি পুনঃ যুদ্ধ কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰি আকৌ ভোৰণত উঠি বহিল।

৪৩। নমবাকৈ বাকী থকা কেইটামান ৰাক্ষসে ভাৰপৰা বন্ধা পাই ভয়তে গৈ নিহত ৰাক্ষসবোৰৰ কথা বাবণক জনালে।

৪৪। বজা বাবণে সেই বৃহৎ ৰাক্ষসেনা নিহত হোৱা শুনি খঙতে অগ্নি পকি সমৰক্ষেত্ৰৰ দুৰ্জয় বীৰ অতুলনীয় পৰাক্ৰমী বোদ্ধা প্ৰহত-পুত্ৰক বুদ্ধলৈ বাবলৈ আদেশ দিলে।

॥ ইতি পুণ্ডৰিকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত বিদ্যাবিংখ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

প্ৰিচছাৰিংশ সগ হনুমান কৰ্তৃক চৈত্য়প্ৰাসাদ ধ্বংস

১। ভূত্যবোৰক বধ কৰি হনুমানে মনে মনে চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে, “বনবন ভাঙিলে। কিন্তু বান্ধসবোৰৰ অধিষ্ঠাতৃ দেবতাৰ মন্দিৰ চৈত্য়প্ৰাসাদটো তৰা নহল।

২—৩। “গভিকে সেই মন্দিৰটো যই এতিয়াই ধ্বংস কৰোঁ”—মনে মনে এইদৰে চিন্তা কৰি মকডনন্দন কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানে নিজ বল দেখুৱাই জাপমাৰি যেকশূলসদৃশ উন্নত চৈত্য়-প্ৰাসাদত উঠিল।

৪। মহাতেজস্বী বান্ধবদলপতি হনুমানে গিৰিশূলসদৃশ সেই প্ৰাসাদত উঠি বিভিন্ন সূৰ্য্যসদৃশ ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

৫। দুৰ্জয়ী বীৰ হনুমানে অতি ওখ চৈত্য়প্ৰাসাদটো ধ্বংস কৰি উঠাৰ পিচত পাৰিষাড পৰ্ব্বতৰ যেনে শোভা হনুমানৰো শোভা উদভূৰূপ হল।

৬। এইদৰে নিজ শক্তিৰ বলত মহাকায় শৰীৰ লৈ নিৰ্ভয়ে চিঞৰি-বাধৰি সমগ্ৰ লহা প্ৰতিধ্বনিত কৰিবলৈ ধৰিলে।

৭। কাণ ভালমাৰি ধৰা সেই শব্দ শুনি চৰাই-চিৰিকতি আৰু মন্দিৰবাসী সকলো মুছিত হৈ বাগৰি পৰিল।

৮—৯। হনুমানে চিঞৰি চিঞৰি কবলৈ ধৰিলে—“অত্ৰবিদ্ বাম আৰু লক্ষ্মণৰ জয় হওক আৰু বাঘৰ পালিত স্ত্ৰীৱৰো জয় হওক। কোসলাৰিপতি অক্লান্তকৰ্মী বাঘৰ যই দাস। মোৰ নাম হনুমান, শত্ৰুসৈন্য বিনাশক যয়ে মকডনন্দন।

১০। “হাজাৰ হাজাৰ শিলাখণ্ড আৰু গছ উভালি ফুট কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলেও হাজাৰ বাৰণো মোৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বী হব নোৱাৰে।”

১১। “এই লঙ্কানগৰী ধ্বংস কৰি মৈথিলীক সেৱা জনাই বান্ধসবোৰৰ চকুৰ আগতে মোৰ কাৰ সিদ্ধি কৰি যই উভতি যাম।

১২। এই বুলি কৈ মহাকায় বান্ধবদলপতিয়ে মন্দিৰৰ ভিতৰৰ পৰাই বান্ধসবোৰৰ মনত আভঙ্কৰ সৃষ্টি কৰি ভীষণ ৰয়ে পৰ্জন কৰিবলৈ ধৰিলে।

১৩। ভীষণ শব্দ শুনি মন্দিৰ-বন্ধক শ শ বান্ধসে প্ৰাণ, ধূল, হুঠাৰ আদি অত্ৰ হাডত লৈ ভেঙৰ ফালে খেদি প’ল।

১৪—১৮। মহাকায় বান্ধসবোৰে এই অত্ৰবোৰ নিৰ্বেশ কৰি হনুমানক বেচি ধৰিলে; বিচিহ্ন পদা, সোণখটোৱা পৰিষ, সূৰ্য্যসৰ উজ্জল শব্দসমূহ লৈ সিহঁতে হনুমানক এইদৰে আঙৰি বৰাত, পানীৰ উৰল-বাধলত পদাৰ মহান স্থিতিপাকৰ মিচিমা ৰূপ ধাৰণ

কবিলে। ডেউয়া পবননন্দন হুহুয়ানে ভীষণ ধং কৰি অভিশয় ভয়কৰ এটা ৰূপ ধাৰণ কবিলে আৰু চৈতন্যপ্ৰসাদৰ সোণৰটোৱা শকুনীয়া শুভ এটা উভালি লৈ প্ৰবল বেগে ঘূৰাব ধৰিলে। এইদৰে ঘূৰাওঁতে বি অগ্নি উৎপন্ন হল তাতেই প্ৰাসাদটো পুৰি গল।

১৯—২০। প্ৰাসাদ পুৰি যাব ধৰা দেখি ইন্দ্ৰই বজ্ৰৰ সহায়ত অশ্বৰোহক বধ কৰাব নিচিনা হুহুয়ানেও বাহুসবোৰক বধ কৰিলে। এইদৰে সিহঁতক বধ কৰি শূন্তমার্গতে থাকি শ্ৰীমান হুহুয়ানে কব ধৰিলে, “স্বপ্ৰীষৰ আশ্ৰয়কাৰী যোৰ নিচিনা হাজাৰ হাজাৰ পৰাক্ৰমী বান্দবৰ সৃষ্টি হৈছে। আৰু আমি এই সমগ্ৰ জগততে ঘূৰি ফুৰিব ধৰিছো। তাৰ ভিতৰত কিছুমানৰ গাত দহটা হাতীৰ সমান বল, কিছুমানৰ শ হাতীৰ, আৰু কিছুমানৰ গাত হাজাৰ হাতীৰ বল আছে। কিছুমানৰ বল আকৌ এপাল হাতীৰ সমান আৰু কিছুমান বায়ুসম বলবান। হস্তিবৃথপতি সকলোৱেই অসীম শক্তি সম্পন্ন।

২১—২২। “দন্তনখায়ুধযুক্ত এনেবিধৰ শত সহস্ৰ বান্দবেৰে পৰিবৃত্ত হৈ স্বপ্ৰীষ ইয়ালৈ আহিব আৰু ভোমালোক সকলোকে বধ কৰিব। ভোমালোকে জানিবা ইন্ধাকু-বীৰ মহাত্মা বামৰ লগত শক্ততা কৰি এই লক্ষ্য, ভোমালোক সকলো আৰু বাবণ, কোনো বাচি থাকিব নোৱাৰিব।”

॥ ইতি ভূম্বৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত ত্ৰিচছাৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

চতুষ্চছাৰিংশ সৰ্গ হুহুয়ান কৰ্ত্তক জম্বুমাণী নিধন

১। বাহুসবোৰ ধাৰণৰ আদেশমতে প্ৰহতৰ ভয়কৰ দন্তবিশিষ্ট মহাবহুৰ্ভৰ পুত্ৰ জম্বুমাণী যুদ্ধলৈ ওলাই গল।

২—৩। বঙা কাপোৰ, মালা আৰু মনোহৰ কেক পিন্ধি চহু ঘোপা কৰি সমৰ-হুৰ্জয় মহাপ্ৰচণ্ড জম্বুমাণী ইন্দ্ৰবহুসদৃশ বহু আৰু উজ্জল শব্দসমূহৰ দ্বাৰা সজ্জিত হৈ বজ্ৰনিদানে বহুত টকাৰ দি নগৰৰ পৰা ওলাই গল।

৪। ডেউৰ বহুব টকাৰত দিক্-বিদিক্ আৰু আকাশমণ্ডল হঠাতে পৰিপূৰ্ণ হৈ উঠিল।

৫। মহাবেগমাণী হুহুয়ানে ধবধুক* বধত উঠি ডেউক অহা দোখ আনন্দতে উৎফুল্ল হল আৰু লগে লগে ভীষণ চীৎকাৰ কৰিব ধৰিলে।

* অৱজাভীয়া ধাৰণ আকৃতিৰ ভীষণ ধবধুক এবিধ বন কলহাৰ দৰে।

৬। মহাভেজখী জহুমালীয়ে ভোষণৰ † কপোতপালিকাত হুম্মানক বহি থকা দেখি ভীত্ব শব্দৰ দ্বাৰা ভেওঁক বিজ্জিব ধৰিলে।

৭। অৰ্দ্ধচন্দ্ৰবাণেৰে কপিপ্ৰবৰৰ মুখমণ্ডল, কৰ্ণবাণেৰে শিৰোভাগ আৰু দহপাট নাৰাচ বাণেৰে ভেওঁৰ বাহুগুল বিজ্জি পেলালে।

৮। শবৎকালত প্ৰস্তুটিত পছমফুলে সূৰ্য্যৰ বন্ধিৰ সংসৰ্গত যেনে কপ ধাৰণ কৰে কপিপ্ৰবৰৰ ভামবৰণীয়া মুখমণ্ডলো জহুমালীৰ শব্দৰ দ্বাৰা বিজ্জি হোৱাত ভেনে কপ ধাৰণ কৰিলে।

৯। হুম্মানৰ বঙামুখ ভেজেৰে বাঙলী হৈ উঠাত আকাশত সোণৰ পানীৰে ভিঙৱা মহাপদ্ম এটাৰ নিচিনা কপ ধৰিলে।

১০—১১। ৰাক্ষসৰ বাণত বিজ্জি হৈ মহাকপি হুম্মানৰ অভিপাত ধং উঠিল। ভাৰপিচত ওচৰতে বৃহৎ শিল এটা দেখি লৰা-লৰিকৈ সেইটো তুলি লৈ বলেৰে ৰাক্ষসৰ কালে নিক্ষেপ কৰিলে। ৰাক্ষসেও দহপাট শৰ মাৰি সেই শিলটো ধং বিধং কৰিলে।

১২। প্ৰচণ্ড বিজ্জমশালী বীৰ্য্যবান হুম্মানে ভেওঁৰ চেট্টা বিকল হোৱা দেখি বৃহৎ শালগছ এজোপা উম্বালি লৈ চাৰিওফালে ঘূৰাবলৈ ধৰিলে।

১৩। মহাবলী হুম্মানে শালগছজোপা এইদৰে ঘূৰোৱা দেখি বলবান ৰাক্ষসে বজ্জ বাণ ভেওঁলৈ নিক্ষেপ কৰিলে।

১৪। সি চাৰিপাট শৰেৰে শালগছজোপা কাটিলে আৰু পাঁচপাট শৰেৰে ভেওঁৰ বাহুগুল, এপাটেদি ভেওঁৰ বুকু আৰু দহপাটেৰে ভেওঁৰ মাজবুকু মাজ ভাগ বিজ্জি কৰিলে।

১৫। এইদৰে সমস্ত শৰীৰটো বাণৰ দ্বাৰা বিজ্জি হোৱাত হুম্মানৰ ভীষণ ধং উঠিল। ভেজিয়া সেই অৰ্গলডালকে লৈ ভেওঁ ভীষণ বেগেৰে ঘূৰাবলৈ ধৰিলে।

১৬। মহাবেগবান হুম্মানে মদোদ্ধত হৈ কিপ্ৰ গতিত সেই অৰ্গলডালকে ঘূৰাই ঘূৰাই জহুমালীৰ বিশাল বুকুৰ ওপৰত নিক্ষেপ কৰিলে।

১৭। লগে লগে ৰাক্ষসৰ মূৰ, বাহ, বহু, বধ, অৰ্ঘ আৰু শৰ একোৰে চিন-চাব নোহোৱা হল।

১৮। মহাবলী জহুমালী এইদৰে অভি শীঘ্ৰে নিহত হৈ বিকলান অবস্থাত ঠাল-ঠেঙ্গুনিহীন গছৰ দৰে মাটিত বাগৰি পৰিল।

১৯। বাৰণে জহুমালী আৰু মহাবলবান কৃত্যবৰ্গ নিহত হোৱা ভূদি বজ্জতে ভূদি উঠিল আৰু ভেওঁৰ চকু ওবকুল হেন বঙা হ'ল।

২০। প্ৰহত-পুত্ৰ এইদৰে নিহত হোৱাত বজ্জতে ভেওঁৰ বঙা চকুহটা ঘূৰিব ধৰিলে আৰু ভেজিয়া নিশাচৰ-পতিয়ে অভিশয় বীৰ্য্য আৰু বিজ্জমশীল মন্ত্ৰীপুত্ৰসকলক অভি শীঘ্ৰে হুড়লৈ ডলাই যাবলৈ আদেশ দিলে।

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত চক্ৰত্বাৰিংগ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

† কপোতপালিকা ভোষণৰ দুই কালৰ ততন ওপৰত বেকাকৈ বিয়া কৰক; ভোষণৰ ততনত বেকাকৈ বিয়া কৰক।

পঞ্চচাৰিংশ সৰ্গ হনুমান কৰ্তৃক বান্ধস বধ

১। বান্ধসবাজ বাৰণৰ আদেশ পাই অগ্নিসম ভেজবী মন্ত্ৰীপুত্ৰসকল নিজ নিজ ঘৰবৰণৰা ওলাই আহিল।

২—৪। মন্ত্ৰীপুত্ৰসকল অসীম পৰাক্ৰমী আৰু অতি বলবান, ভেঙলোক শিক্ৰিত অস্ত্ৰধাৰীসকলৰ তিতবত শ্ৰেষ্ঠ, আৰু পৰম্পৰৰ তিতবত প্ৰত্যেকেই অকলে জয়লাভৰ কাৰণে ইচ্ছুক; বৃহৎ সৈন্তদল লগত লৈ, সোণৰ জালে আৰু ধ্বজ-পতাকাৰে শোভিত, মেঘগম্ভীৰ শব্দযুক্ত অস্ত্ৰপৰিচালিত বধত উঠি সোণৰ বিচিত্ৰ কাককাৰ্য্যপূৰ্ণ ধনু হাতত লৈ টকাৰ দি ভেঙলোক বিদ্যাশালাযুক্ত মেঘমালাৰ নিচিনা কপ ধাৰণ কৰি যুদ্ধলৈ ওলাই গল।

৫। কিন্তু বন্ধু-বান্ধবে সৈতে ভেঙলোকৰ জননীসকলে আগতে ভৃত্যসকল নিহত হোৱা গম পাই মনে মনে সন্তুষ্ট হৈ থাকিল।

৬। ইপিনে স্বৰ্ণালঙ্কাৰ ভূষিত মন্ত্ৰীপুত্ৰসকলে কোনে প্ৰথমে আক্ৰমণ কৰিব পাৰে এই জ্ঞান লৈ ভোৰণৰ ওপৰত বহি থকা হনুমানৰ ওচৰলৈ খেদি গল।

৭। বধৰ গৰ্জনেৰে থলক লগাই বাণবৃষ্টি কৰি এই বান্ধসসকলে বৰ্ষাকালৰ মেঘমালা লক্ষ্য হনুমানৰ চাৰিওফালে ঘূৰিব ধৰিলে।

৮। প্ৰবলবেগে চাৰিওফালৰপৰা বৰষুণ পৰিব ধৰিলে। গিৰিৰাজক যিদৰে দেখা নোপোৱা হয়, বান্ধসসকলৰ শব্দবৃষ্টিৰে আৰু হৈ হনুমানো সেইদৰে অদৃশ্য হল।

৯। ডেউয়া বেগী হনুমানে ঘপ্ৰুৰে বিমল আকাশৰ ওপৰলৈ উঠাত বীৰসকলৰ বধৰ বেগ আৰু শব্দজাল সকলো নিকল হল।

১০। হাতত ধনু লৈ যুদ্ধবত বান্ধসবোৰৰ লগত আকাশৰপৰা এইদৰে খেলি থাকি বীৰ হনুমানে ইন্দ্ৰধনুযুক্ত মেঘমালাৰ লগত খেলি থকা প্ৰভু বাহুদেবতাৰ সন্মুখ কপ ধৰিলে।

১১। বীৰ্য্যবান্ হনুমানে ভীষণ এক শব্দ কৰি সমগ্ৰ সৈন্তবাহিনীক সন্তুষ্ট কৰিলে আৰু লগে লগে ভীষণ বেগেৰে নামি আহি বান্ধসবোৰক আক্ৰমণ কৰিলে।

১২—১৩। কোনোটোক চাপৰ মাৰি, কোনোটোক লাৰি মাৰি, কোনোটোৰ গাত ঘোঁচা মাৰি, কাকো বা নখেৰে আহুৰি ফালি, কাকো বা বুকুৰে হেঁচি ধৰি আৰু কাকো ওতটপোৰে লঠিয়াই পৰন্তপ হনুমানে সিহঁতক আক্ৰমণ কৰিলে। কিছুমান বা আকৌ ভেঙৰ গৰ্জনেৰে ঠাইতে মাটিত বাগৰি পৰিল।

১৪। মন্ত্ৰীপুত্ৰসকল এইদৰে যবা বা মাটিত বাগৰিগৰা দেখি, সৈন্তদল লক্ষ্য হৈ নখোদিলে পলাব ধৰিলে।

১৫। হাঙীৰোৰে বিকৃতভাবে চিঞৰিব ধৰিলে, ঘোঁৰাবোৰ মাটিত বাগৰি পৰিল আৰু গোটেই বণভূমি ভঙা বৰ্ষাৰজা আৰু ছত্ৰৰ টুকুৰাবে পৰিপূৰ্ণ হল।

১৬। বাক্সবোৰৰ ডেজেৰে প্ৰবাহিত বক্তৰ নদী দেখি সমগ্ৰ লক্ষ্য বিকৃত চাংকাৰৰ দ্বাৰা পৰিপূৰ্ণ হল আৰু বিকট আকাৰ ধাৰণ কৰিলে।

১৭। এইদৰে বলদৰ্পে দগ্ধিত বাক্সবোৰক বধ কৰি প্ৰচণ্ড পৰাজয়লক্ষী। মহাবলী বাল্মৰ হুত্ৰমানে, আন আন বাক্সৰ লগত যুদ্ধ কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰি পুনঃ ভোৰণৰ পিনে গতি কৰিলে।

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত পঞ্চচত্বৰিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ষট্চত্বৰিংশ সৰ্গ বাক্স সেনাপতি বধ

১। মহাত্মা বাল্মৰ হাঙত মন্ত্ৰীপুত্ৰসকল নিহত হোৱা শুনি বাৰণৰ মনৰ ত্ৰিভবত যি ভয়ৰ সঞ্চাৰ হল তাক গোপন কৰি ধীৰ ভাবে ভাব পিচত কৰিবলগীয়া কামৰ বিষয়ে চিন্তা কৰিলে।

২। ভেওঁ বিৰূপাক, বৃপাক, দুৰ্দ্ধৰ, প্ৰথম আৰু ভাসকৰ্ণ, এই পাঁচজন প্ৰধান সেনাপতিক মাতি আনিলে।

৩। এই পাঁচোজন সেনাপতি নীতিবিশাৰদ, কাৰ্য্যভণ্ডৰ আৰু যুদ্ধত বাহুসম বেগবান হুত্ৰমানক ধৰি আনিবলৈ দশাৰ্থীৰ বাবণে ভেওঁলোকক এই বুলি আহ্বান দিলে—

৪। “হে সেনানায়কসকল, ভোমালোক সকলোটি মহাবলী, হাঙী ঘোঁৰা আৰু বৰঙ উঠি পৈ সেই বাল্মৰটোক বন্দী কৰা।

৫। বনচৰ সেই প্ৰাণীটোৰ ওচৰলৈ গৈ অতি সতৰ্ক ভাবে দেশ আৰু কালৰ লগত বাগ খুৱাইহে সকলো কাম সম্পন্ন কৰিবা।

৬। ভাৰ কাৰ্য্য-প্ৰণালীৰ পিনে চাই মই তাক কেবলমাত্ৰ বাল্মৰ এটা বুলি ভাবিব নোৱাৰোঁ, সি মহাবলশালী এটা মহৎ প্ৰাণী বুলিহে মোৰ বিশ্বাস হৈছে।

৭। তাক অকল বাল্মৰ বুলি ভাবি মোৰ মনৰ লক্ষ্যে দূৰ হোৱা নাই। ভাৰ কাৰ্য্যপদ্ধতি যেনে দেখিছোঁ, সি যে কেবলমাত্ৰ এটা বাল্মৰ এজন কথা মই ভাবিব নোৱাৰোঁ।

৮—৯। হব পাৰে যে আত্মক দমন কৰিবলৈ ইচ্ছাই অপোবলৰ দ্বাৰা তাক বৃত্তি কৰিছে। ভোমালোকৰ লগ লাগি মই বাগ, বধ, পতৰ্জ, দেবতা, অস্ত্ৰ আৰু মহাবলসকলক

বণ্ড পৰাজিত কৰা কথা জানা। এতেকে হয়তো আমাক বিপন্ন কবিলে ভেঁৰলোকেই এইখন লগাইছে।

১০—১১। এতেকে ডাক বলেৰে ধৰি আনিবই লাগিব। হে মহাশক্তিসম্পন্ন সেনা-নায়েকসকল, তোমালোকে হাতী, ঘোঁৰা আৰু বধ লৈ ডাক বন্দী কৰা গৈ। সেই বান্ধবটো ধৰি মতিসম্পন্ন আৰু পৰাক্ৰমী, তোমালোকে ডাক অৱহেলা নকৰিবা।

১২—১৪। বালী, হুগ্ৰীৰ, মহাবলবান জাহবান, সেনাপতি নীল আৰু বিবিদ আদি আন আন বহুত বান্ধব মই দেখিছোঁ, ভেঁৰলোকে বিপুল পৰাক্ৰমী, কিন্তু উগ্ৰগতি, ভেজ, পৰাক্ৰম, বুদ্ধি, বল, উৎসাহ আৰু হঠাতে ৰূপ পৰিবৰ্ত্তন কৰা শক্তিভূত ভেঁৰলোকৰ কোনোজনেই এওঁৰ সমান নহয়। বান্ধবৰূপ ধাৰণ কৰি যিটো প্ৰাণী ইয়াত উপস্থিত হৈছে ডাক এটা মহৎ জীৱ বুলি ভাবিবা।

১৫—১৭। তোমালোকে বিশেষ যত্নেৰে ইয়াক ধৰিবা। তোমালোকে জানা, ইন্দ্ৰ, দেৱতা, অশ্বৰ আৰু মানবক লৈ এই তিনিওলোকে বণ্ঠেজন্তু তোমালোকৰ সমুখত ভিত্তি পৰা নাছিল। তথাপি জয়েচ্ছ নীতিবিদ্ পুৰুষে যুদ্ধত সদায় বত্সসহকাৰে নিজক ৰক্ষা কৰি থাকে, কিয়নো যুদ্ধত জয়-পৰাজয় সদায় অনিশ্চিত।

১৮—২১। স্বামী বাবণৰ কথা সাৰোগত কৰি অগ্নিসম ভেজৰী আৰু বেগশালী ভেঁৰলোক সকলোটিয়ে সকলো প্ৰকাৰৰ তীক্ষ্ণ অস্ত্ৰৰে সজ্জিত হৈ মন্ত্ৰ মাত্ৰ, শীত্ৰগামী ঘোঁৰা আৰু বণ্ড উঠি বহুত সৈন্ত লৈ ওলাই গল। ওলাই গৈ ৰাক্ষসবীৰসকলে নিজ ভেজোৰূপ বস্ত্ৰমালাৰে সূশোভিত উদয়াচলত প্ৰদীপ্ত সূৰ্য্যসদৃশ উজ্জ্বল হৈ থকা মহাবেগী, উৎসাহ শক্তি আৰু বুদ্ধিসম্পন্ন, মহাভূজ আৰু কাৰ্য্যবিশিষ্ট সেই বৃহৎ প্ৰাণীটোক ভোৰণৰ ওপৰত বহি থকা দেখা পালে। দেখা যাত্ৰকে বীৰ ৰাক্ষসসকলে চাৰিওফালে সতৰ্কতাৰে থিয় দিলে আৰু তত্ক্ষণে অস্ত্ৰসমূহৰ দ্বাৰা আক্ৰমণ কৰি চাৰিওফালৰপৰা ভেঁৰক খেদি গল।

২২। ভেড়িয়া দুৰ্দ্ধৰ ৰাক্ষসে হতুমহানৰ মূৰৰ উদ্দেশ্য কৰি পাঁচপাট শৰ নিক্ষেপ কৰিলে। এই শৰবোৰ লোহাৰ তীক্ষ্ণ সোণবৰণীয়া মূৰ আৰু বৰণত উৎপলৰ পাভৰ নিচিনা।

২৩। পাঁচ শৰে বান্ধববীৰৰ মূৰ বিদ্ধি ধৰাত ভেঁৰ যি গৰ্জন কৰি আকাশলৈ উঠিল ভাঙেই দশোদিক পৰিপূৰ্ণ হল।

২৪। ভেড়িয়া মহাবলী বীৰ দুৰ্দ্ধৰ হাতত ধৰুৱে সজ্জিত হৈ শত শত শৰ প্ৰয়োগ কৰি হতুমহানৰ ওচৰ চাপিল।

২৫। বৰ্ষাকাল অভীত হলে বাহুদেৱডাই বৰষুণ দি থকা ঘেৰক বিদৰে বিভাৰিত কৰে, বাহুনন্দন হতুমহানেও আকাশ মাৰ্গক অবলম্বন কৰি শৰবৰ্ষণকাৰী দুৰ্দ্ধৰক সেইদৰে নিবাৰণ কৰিলে।

২৬। দুৰ্দ্ধৰৰ শৰজালত নিপীড়িত হৈ বীৰ্য্যবান হতুমহানে পুনঃ গৰ্জি উঠি ভেঁৰৰ শৰীৰৰ আৱণ্টন অধিক পৰিমাণে বঢ়াই ললে।

২৭। আৰু তৎক্ষণাত ওপৰলৈ আপ দি মহাবেগী পৰ্ৱতৰ ওপৰত বত্সপাত হোৱাৰ নিচিনাকৈ ভেঁৰ দুৰ্দ্ধৰৰ বৰষ ওপৰত পৰিল।

২৮। ভাঙে দুৰ্দ্ধৰ বধৰ আঠোটা ঘোঁৰা, বধৰ অক্ষ আৰু সাৰথি বহা ঠাই সকলো চুৰম্বাৰ হল আৰু শেহত দুৰ্দ্ধৰো প্ৰাণহীন হৈ মাটিত বাগৰি পৰিল।

২৯। দুৰ্দ্ধৰ নিহত হোৱা দেখি পৰুণিধনকাৰী দুৰ্দ্ধৰ বীৰ বিক্ৰপাক আৰু যুগাক উভয়ৰে ভীষণ ধং উঠিল আৰু দুয়ো আগমৰি ওপৰলৈ উঠিল।

৩০। আৰু তেওঁলোকৰ মূগবৰ দ্বাৰা আকাশতে বৈ থকা মহাবাহু হনুমানৰ মুহূৰ্ত আঘাত কৰিলে।

৩১। ডেউয়া মহাবলশালী হনুমানে বেগী বাক্স দুজনৰ অস্থৰ বেগ বাৰ্ষ কৰি গৰুড়ৰ সমান বেগে পুনঃ মাটিত নামিল।

৩২। মাটিৰপৰা শালগছ এজোপা উভালি লৈ ভাব কোবাই তেওঁ দুয়োজন বাক্সকে মাৰি পেলালে।

৩৩—৩৪। এইদৰে তিনিওজন বাক্স নিহত হোৱা দেখি বেগবান্ আৰু বলশালী প্ৰথমে বিক্ৰপৰ হাঁহি মাৰি ডেউখী হনুমানৰ ওচৰ চাপিল আৰু লগতে বীৰ্যবান ভাসকৰ্ম্যো ক্ৰুদ্ধ হৈ প্ৰথমে লগ হৈ যশস্বী কপিপ্ৰেষ্ঠক আঙুৰি ধৰিলে।

৩৫। প্ৰথমে তীক্ষ্ণ পট্টনৰ দ্বাৰা আৰু ভাসকৰ্ম্য শূলৰ দ্বাৰা হনুমানক আক্ৰমণ কৰিলে।

৩৬। দুয়োজনে এইদৰে আক্ৰমণ কৰাত হনুমানৰ গা ক্ষত-বিক্ষত হল আৰু নোমবোৰ ভেজেৰে বাঙলী হোৱাত ক্ৰুদ্ধ হনুমান বাতিপুৰাৰ সূৰ্য্যৰ নিচিনা বঙা হল।

৩৭। ডেউয়া যুগ, বাজ আদি জন্তু আৰু গছ-গছনিৰে পৰিপূৰ্ণ পৰ্ব্বতৰ শৃঙ্গ এটা উভালি ভাবে দুয়োজন বাক্সকে আক্ৰমণ কৰিলে। পৰ্ব্বত শৃঙ্গেৰে পিহি পেলোৱাত দুয়োজন বাক্স গুৰি হৈ গ'ল।

৩৮। এইদৰে পাঁচোজন সেনাপতি নিহত হোৱাৰ পিচত সিঁটৰ অৱশিষ্ট সৈন্তবোৰো কপিপ্ৰবৰে বিনাশ কৰি পেলালে।

৩৯। ঘোঁৰাৰে ঘোঁৰাক, হাতীৰে হাতীক, বোদ্ধাৰে বোদ্ধাক আৰু বধেৰে বধক আক্ৰমণ কৰি সহস্ৰাক ইন্দ্ৰই অস্থৰকুলক বধ কৰাৰ নিচিনাকৈ হনুমানেও পৰুণকক বিনাশ কৰিলে।

৪০। বৃত্ত ঘোঁৰা, হাতী, ভগ্ন মহাবৰ আৰু বাক্সসেনাবে চাৰিওফালৰ বাটপৰ বৃত্ত হল।

৪১। কপিপ্ৰবৰ হনুমানে বধ বাহন আৰু সৈন্তসকলেৰে সৈতে সেনাপতিসকলক বধ কৰি অগৰুড়ৰ সমগ্ৰ প্ৰজা ধ্বংস কৰিবলৈ অপেক্ষা কৰি থকা কালৰ নিচিনা পুনঃ সেই ভোৰণকে আশ্ৰয় কৰি সমগ্ৰ অপেক্ষা কৰি বৈ থাকিল।

॥ ইতি কুলবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত ষষ্ঠাধ্যায়ৰ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

সপ্তচত্বিংশ সৰ্গ বান্ধসকুমাৰ অন্ধ নিধন

১। বজা বাবণে অনুচৰ আৰু বাহনৰ সৈতে পাঁচজন সেনাপতি হুমুমানৰ হাতত নিহত হোৱা শুনি যুদ্ধৰ কাৰণে প্ৰস্তুত হৈ থকা সমবোংসাহী কুমাৰ অন্ধক সন্মুখতে দেখি চকুৰ ইলিভতে যুদ্ধৰ কাৰণে সাজু হবলৈ আদেশ দিলে।

২। শ্ৰেষ্ঠ ঋষিকসকলে যন্ত্ৰত খিউৰ আহতি দিলে অগ্নি জ্বলি উঠাৰ নিচিনাকৈ বজাৰ দৃষ্টিপাতৰণৰ। যুদ্ধৰ ইলিভ পাই স্বৰ্ণচিজিত ধনু হাতত লৈ প্ৰতাপবান কুমাৰ অন্ধক ঘণ্কেৰে থিয় দিলে।

৩। তাৰ পিচত বান্ধসপ্ৰবৰ মহাশক্তিশালী অন্ধই চাৰিওফালে সোণৰ জালে আঙৰা নবোদিত সূৰ্য্যাসদৃশ সমুজ্জল বথত উঠি কপিপ্ৰবৰ হুমুমানৰ পিনে যাবলৈ ধৰিলে।

৪—৬। বাবণপুত্ৰ অন্ধৰ এই বথ গুপ্তস্তালক সিদ্ধিৰ নিচিনা, ই উজ্জল সোণৰ জালেৰে চিজিত আৰু বহুবিক্ৰমিত ধ্বজ পতাকাৰে শোভিত; ই মনৰ সমান বেগশালী, আঠোটা ঘোঁৰা ডাঙ জোৰা আছে আৰু ই দেবতা আৰু অশ্বৰূপৰো অজেন্ন; ইয়াৰ গতি সকলো ঠাইতে অব্যৰ্থ, ই বিদ্যুৎসম উজ্জল, আৰু আকাশমার্গতো বিচৰণক্ষম, সকলো সম্ভাৰে সজ্জিত আৰু শব্দৰ তুনেৰে পৰিপূৰ্ণ এই বথৰ তল-ওপৰ আৰু চাৰিওফাল খড়েৰে সংৰক্ষিত; আৰু যথাস্থানত শক্তি আৰু শেল হুল্লৰ ভাবে সংস্থাপিত, মুঠতে যুদ্ধৰ সকলো সম্ভাৰেৰে সজ্জিত চক্ৰ-সূৰ্য্যাসদৃশ সমুজ্জল এই বথ সোণখটোৱা নানা বস্ত্ৰৰে স্তৰোভিত হৈ স্বয়ং সূৰ্য্যৰ নিচিনা বিৰাজ কৰিছিল। অতুলবীৰ্য্য বান্ধসবীৰ অন্ধই এই বথত উঠি বগলৈ যাত্ৰা কৰিলে।

৭। এনে হেন বথত আৰোহণ কৰি বান্ধকুমাৰ অন্ধই হাতী, ঘোঁৰা আৰু বথৰ শব্দত পৰ্ক্ষতে সৈতে পৃথিবী প্ৰতিধ্বনিত কৰি সৈন্তৰ দলৰ আগত ভোৰণক আশ্ৰয় কৰি থকা সৰ্ব-শক্তিসম্পন্ন কপিপ্ৰবৰৰ ওচৰলৈ গল।

৮। সিংহাসদৃশ ক্ৰুৰদৃষ্টিপূৰ্ণ অন্ধই ভোৰণৰ ওপৰত বহি থকা যুগান্তকালৰ প্ৰলয়ান্বিত-ধ্বংস বান্ধৰ হুমুমানৰ পিনে ভালদৰে চাই ললে। ইপিনেও কুমাৰ অন্ধক দেখি ল'ৰা হৈও ডেওঁৰ লগত হুঁজিবলৈ আহিছে, এইদৰে ভাষি বিন্মিত হল আৰু লগে লগে বাবণৰ পুত্ৰ বুলি ডেওঁৰ প্ৰতি অলপ আশ্ৰয়বিধি হল।

৯। ডেভিয়া বাবণায়জ অন্ধই মহাত্মা হুমুমানৰ বেগ আৰু পৰাক্ৰম আৰু সেইদৰে নিজৰো শক্তি-সামৰ্য্যৰ বিষয়ে ভালদৰে বিচাৰ কৰি নিজ জেজোবলেৰে প্ৰলয়কালৰ সূৰ্য্যৰ নিচিনাকৈ নিজক বচাব ধৰিলে।

১০। দুৰ্জয় হনুমানৰ পৰাক্ৰমৰ বিষয়ে চিন্তা কৰি কুমাৰ অক্ষৰ অভিলষ ৭২ উঠিল, তেওঁ ধীৰভাবে থিয় হৈ বদ্বয়সহকাৰে ঐকান্তিকভাবে তিনিপাট শৰৰ দ্বাৰা মুখৰ কাৰণে হনুমানক আহ্বান জনালে।

১১—১২। হনুমান যুদ্ধত কোনো দিনে পৰিশ্রান্ত নহয়, এটাৰ পিছত এটাকৈ জয় লাভ কৰি তেওঁ এতিয়া গৰ্ভিত আৰু শত্ৰুদলক পৰাজিত কৰাৰ ক্ষমতা তেওঁৰ বৰ্ণেই পৰিমাণে আছে। উগ্ৰপৰাক্ৰমশালী কুমাৰ অক্ষই এনে গুণসম্পন্ন হনুমানক যুদ্ধৰ কাৰণে উদ্ভূত হৈ থকা দেখি হাতত ধনু-শৰ, বুকুত স্বৰ্ণ নিৰ্ম্মিত কবচ, হাতত অৰ্জুন আৰু কাণ্ড কুন্তলে সৈতে সশোভিত হৈ কপিবৰক আক্ৰমণ কৰিলে। আৰু তেতিয়া উভয়পক্ষৰ ভিতৰত এনে ঘোৰতৰ সংগ্ৰাম আৰম্ভ হল যে ভাক দেখি দেবতা আৰু অশ্বৰকুলো সন্ত্রস্ত হৈ উঠিল।

১৩। কুমাৰ আৰু বান্ধবৰ ভিতৰত হোৱা এই ভূমূল সংগ্ৰামৰ প্ৰকোপত পৃথিবীৰ সকলো প্ৰাণীয়ে চিঞৰ-বাখৰ লগালে, সূৰ্য্যই তাপ দিয়াৰ পৰা বিৰত হল, বতাহ বয় এৰিলে, পৰ্ৱত কঁপি উঠিল, আকাশমণ্ডল প্ৰতিধ্বনিত হল আৰু সমুদ্ৰ তৌ উঠিল।

১৪। তেতিয়া লক্ষ্যৰ প্ৰতি অভ্ৰান্তদৃষ্টি, শৰসংযোগ আৰু শৰ নিক্ষেপত হনিপূৰণ বীৰ অক্ষই অতি ভীক্ষমুখবিশিষ্ট সোণৰ পাখীৰে সজ্জিত বিবসুদ্ধ সৰ্পসদৃশ তিনিপাট শৰেৰে কপিপ্ৰবৰৰ মুৰত আঘাত কৰিলে।

১৫। তিনিওপাট শৰ একেলগে পৰাত হনুমানৰ শৰীৰ তেজৰে বাঙলী হল আৰু তেওঁৰ চকু ঘূৰিবলৈ ধৰিলে। শৰৰ বশ্মিডে উদ্ভাসিত হৈ কপিপ্ৰবৰ হনুমান বশ্মিজালেৰে পৰিবৃত্ত নবোদিত সূৰ্য্যসদৃশ হল।

১৬। তেতিয়া বান্ধবাধিপতি সূৰ্য্যবীৰ প্ৰেষ্ঠ মন্ত্ৰী হনুমানে বান্ধসৰাজপ্ৰবৰ বাবণৰ পুত্ৰক বিচিত্ৰ শৰ-ধনু উন্মোচন কৰি যুদ্ধত অবতীৰ্ণ হোৱা দেখি আনন্দে নিজ শৰীৰটো যুদ্ধোপযোগী কৰি বঢ়াই ললে।

১৭। আৰু ক্ৰোধতে মন্দৰ পৰ্ৱতস্থিত অংগুমাণী সূৰ্য্যসদৃশ বলবীৰ্য্যসম্পন্ন হনুমানে তেওঁৰ চকুৰপৰা ওলোৱা জুইৰ ভাপতে সৈন্ত আৰু বাহন সৈতে কুমাৰ অক্ষক পুৰিবলৈ ধৰিলে।

১৮। তেতিয়া মেঘমালাই মহান পৰ্ৱতৰ ওপৰত হিৰবে বৃষ্টিপাত কৰ, ইন্দ্ৰধনুসদৃশ ধনুত শৰসংযোগ কৰি মেঘমালাকণ অক্ষয়েণ্ড পৰ্ৱত-প্ৰমাণ বান্ধবৰ ওপৰত শৰবৃষ্টি আৰম্ভ কৰিলে।

১৯। ভেজ, বল আৰু বীৰ্য্যত উৎকৰ্ণতা লাভ কৰি প্ৰচণ্ড বশবিক্ৰমশীল কুমাৰ অক্ষই ধনু হাতত লৈ যুদ্ধত প্ৰবৃত্ত হোৱা দেখি হনুমানে পৰম আনন্দ পালে আৰু সেই আনন্দেই মেঘপতীৰ দৰে পৰ্জন কৰি উঠিল।

২০। বালকমতি অক্ষ নিজ বীৰ্য্যবলত গৰ্ভিত হল, তেওঁৰ ৭২ উঠিল আৰু চকু তৰা তেজৰ সমান বঙা হৈ পৰিল। এনে অবস্থাত বাহ-বন্ধেৰে ঢাকি ধোৱা গাঁতৰ শিনে গৈ থকা যন্ত্ৰ হাতীৰ দৰে বীৰ অক্ষয়ো মহাকপি হনুমানৰ ওচৰলৈ আগবাঢ়ি গল।

২১। অন্ধৰ প্ৰবল পৰাক্ৰমপূৰ্ণ নিক্ৰিষ্ট শব্দসমূহৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হৈ কপিপ্ৰবৰে প্ৰবল উৎসাহেৰে নভোমণ্ডলত উঠিল আৰু বাহু আৰু উৰু আক্ষালনৰ দ্বাৰা ঘোৰভাৱে মুগ্ধি ধাৰণ কৰিলে।

২২। হুমুমান এইদৰে উঠি যাব ধৰা দেখি বান্ধুসবীৰ প্ৰবল প্ৰভাপী বখীশ্ৰেষ্ঠ বীৰ অক্সো ডেওঁক খেদি গল আৰু মেঘমালাই শিলাবৃষ্টি কৰাৰ দৰে ডেওঁৰ ওপৰত শব্দ বৰ্ষণ কৰিব ধৰিলে।

২৩। ডেউয়া ভীষণপৰাক্ৰম হুমুमानে মনৰ সমান বেগ লৈ বায়ুৰ পথ লৈ শব্দসমূহৰ মাজত বিচৰণ কৰি বান্ধুসৰ বাণবৰ্ষণ তেনেই ব্যৰ্থ কৰিলে।

২৪। কুমাৰ অক্সো হাতত ধনু-শৰ লৈ মনত সম্পূৰ্ণ উৎসাহেৰে যুদ্ধত অবতীৰ্ণ হৈ নানান অত্যাৱহেল্য বাণৰ দ্বাৰা ডেওঁক আগুৰি ধৰা দেখি মৰুভাৱজ হুমুमानে কুমাৰৰ পিনে ভালদৰে চাই চিন্তা কৰিলে।

২৫। ইতিমধ্যে মহাবীৰ কুমাৰপ্ৰবৰে শৰৰ দ্বাৰা হুমুমানৰ বাহুৰ মাজভাগ বিদীৰ্ণ কৰাত মহাবাহু হুমুमानে কামৰ বিশেষত্ব বুজি লৈ নিজ পৰাক্ৰমৰ বিষয়ে এইদৰে চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

২৬। বালকসন্নিভ মহাবলশালী মহান্ এই বান্ধুসে বালক হৈও বীৰপুৰুষৰ নিচিনা কাম কৰিছে। ই যুদ্ধবিষয়ক সকলো কাৰ্য্যতে নিপুণ কিন্তু ওখাপিতো ইয়াক বধ কৰিবলৈ মোৰ ইচ্ছা হোৱা নাই।

২৭। ই প্ৰকৃততে এজন মহাত্মা, আৰু মহাবীৰ্য্যসম্পন্ন, যুদ্ধবিষয়ত তৎপৰ আৰু অতি সহনশীল; নিশ্চয় ইয়াৰ কাৰ্য্যকুশলতাৰ কাৰণেই নাগ, যক্ষ আৰু মুনিসকলে ইয়াৰ সমাদৰ কৰি থাকে।

২৮। পৰাক্ৰমৰ গুণতে ভাৰ মনৰ বল ক্ৰমাৎ বাঢ়ি গৈছে আৰু সেয়েহে মোৰ সমুখত থিয় হৈ ই মোৰ প্ৰতি নিৰীক্ষণ কৰিব পাৰিছে। ই অতি শীঘ্ৰে এনেদৰে কাম সমাধা কৰিব পাৰে যে ভাৰ পৰাক্ৰমত হৰ আৰু অহৰগণৰো মন ভয়তে কঁপি উঠে।

২৯। এনে স্থলত মই ইয়াক উপেক্ষা কৰি থাকিলে নহব। বগন্ধেজ্ঞ ইয়াৰ পৰাক্ৰম ক্ৰমে বাঢ়িহে গৈছে। এডেকে মই ইয়াক বধ কৰাটোহে উচিত হব। অগ্নি বাঢ়িব ধৰিলে তাক উপেক্ষা কৰাটো উচিত নহয়।

৩০। ভাৰ পিচত বীৰ্য্যশালী মহাবলশালী হুমুमानে পৰাক্ৰমৰ পৰাক্ৰমৰ বিষয়ে চিন্তা কৰি নিজৰ কৰ্ম্মপদ্ধতি স্থিৰ কৰি ললে আৰু নিজৰ শক্তি বঢ়াই ডেউয়াই অন্ধক বধ কৰিবলৈ স্থিৰ কৰিলে।

৩১। ভাৰ পিচত পবনাত্মক বীৰ হুমুमानে হাতৰ চাপৰত শূন্যপথত অন্ধৰ স্থানিকিত ভাৰবহনকৰ, মণ্ডলাকাৰে ঘূৰাত পাৰ্শ্বত অতি উজ্জ্বল বোঁৰা আঠোটা বধ কৰিলে।

৩২। হাতৰ এটা চাপৰতে বান্ধুবাধিপতি স্থানীৰ বস্ত্ৰী হুমুমানৰ হাতত বোঁৰা নিহত আৰু সাৰথিৰ বহা ঠাই আৰু কাঠৰ কলকে সৈতে বধ চুবমাৰ হোৱাত সেই বধ আকাশৰ পৰা মাটিত সৰি পড়িল।

৩৩। ডেউয়া তপস্বী ঋষিয়ে তপোবলৰ দ্বাৰা নিজ দেহ পৰিত্যাগ কৰি মৃত্যুমাৰ্গলৈ গমন কৰাৰ নিচিনা, মহাবলী অক্ষয়ে বধ এৰি বহু আৰু বড় হাতত লৈ আকাশলৈ উঠিল।

৩৪। অক্ষই পক্ষীৰাজ গৰুড়, মাকড় আৰু সিঙ্কসকলৰ বিচৰণৰ জ্বল আকাশমাৰ্গত এইদৰে ঘূৰি ফুৰোঁতে, মাকড়সম বেগ আৰু বিজয়শালী হুমুৱানে লাহেকৈ ওচৰ চাপি ভাব ভৰি দুখনত খামোচ মাৰি ধৰিলে।

পক্ষীৰাজ গৰুড়ে মহাসৰ্পক ধৰাৰ নিচিনাকৈ পিতৃৰ সমান বিজয়শীল কপিপ্ৰবৰ হুমুৱানেও অক্ষক ধৰি আকাশতে হাজাৰ বাৰ ঘূৰাই শেহত বগদলত মাটিত পেলাই দিলে।

৩৫। ডাঙেই বান্ধসৰ বাহু, উক, কঁকাল, বুকু ভাজি চুহুঁ হৈ তেজৰ শৌভ বৰ ধৰিলে, হাড় চুৰমাৰ হ'ল আৰু চকু ওলাই পৰিল, এইদৰে শৰীৰৰ সকলো অঙ্গ ছিন্নবিচ্ছিন্ন হৈ বায়ুপুত্ৰ হুমুৱানৰ হাতত বান্ধস নিহত হ'ল।

৩৬—৩৭। কুমাৰক মাটিত পিহি থৈ কপিবৰে বান্ধসৰাজ বাবণৰ মনত ভীষণ আভঙ্কৰ সৃষ্টি কৰিলে। আৰু আনপিনে মহৰ্ষিসকল, গ্ৰহাদি দেৱতাসকল, বন্ধ, পুত্ৰগ, ইন্দ্ৰৰ সৈতে দেৱতা আদি সকলোৰে কুমাৰ নিহত হোৱা দেখি পৰম বিষয় হৈ বান্ধস-প্ৰবৰক চাবলৈ আহিল।

৩৮। এইদৰে ইন্দ্ৰসুভসম বক্তনেত্ৰ কুমাৰ অক্ষক নিহত কৰি বীৰ হুমুৱানে প্ৰলয়-কালৰ মহাকাল সদৃশ সময়ক অপেক্ষা কৰি পুনঃ ভাষণৰ শিনে গতি কৰিলে।

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত সপ্তচত্বাবিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

অষ্টচত্বাৰিংশ সৰ্গ

ইন্দ্ৰজিতৰ যুদ্ধ গমন আৰু হনুমানৰ লগত বণ

১। হনুমানৰ হাতত কুমাৰ অক্ষ নিহত হোৱাত ক্ৰুদ্ধ বান্ধুসান্ধিপতি মহাপ্ৰাণ বাবণে
বৈৰ্য্য ধৰি দেবকল্প পুত্ৰ ইন্দ্ৰজিতকে আদেশ দিলে—

২। “বৎস, তুমি সকলোপ্ৰকাৰ অস্ত্ৰত অভিজ্ঞ আৰু অস্ত্ৰধাৰীসকলৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ,
তুমি স্বৰাস্ত্ৰৰ সকলোকে আকুল কৰিব পাৰা, আৰু ইন্দ্ৰকে আদি কৰি সকলো দেবতাই
ভোমাৰ কাৰ্য্যকলাপ দেখি আছে, পিতামহক আৰাধনা কৰি তুমি ব্ৰহ্মাস্ত্ৰও লাভ কৰিছা।

৩-৪। ভোমাৰ অস্ত্ৰৰ সমুখত ইন্দ্ৰৰ আশ্ৰিত দেবতাসকলো তিষ্ঠিব নোৱাৰে। ভোমাৰ
বাহিৰে তিনিও জগতত এনে এজন নাই যি যুদ্ধত পৰিশ্ৰান্ত নহৈ থাকিব পাৰে, তুমি বাহু-
বল আৰু ওপশ্ৰা উভয়ৰে দ্বাৰা বক্ষিত, দেশকাল বিচাৰ বিষয়ত তুমিয়ে প্ৰধান আৰু
বুদ্ধিভো তুমিয়ে সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ।

৫। যুদ্ধত এনে কোনো কাম নাই যিটো তুমি কৰিব নোৱাৰা, আৰু ৰাজকাৰ্য্য
বিষয়তো এনে কোনো এটা বিষয় নাই যিটো বুদ্ধি আৰু মন্ত্ৰণাপূৰ্ব্বক আৰম্ভ কৰিলে তুমি
সম্পন্ন নকৰাকৈ থাকিব পাৰা। এই তিনিও জগতত এনে এজন নাই যি যুদ্ধত ভোমাৰ বল
আৰু অস্ত্ৰৰ মহিমা গম পোৱা নাই।

৬। যুদ্ধ বিষয়ত ভোমাৰ বল, পৰাক্ৰম, ভোমাৰ অস্ত্ৰৰ শক্তি ওপশ্ৰা, সকলো মোৰ
অনুকম। যুদ্ধৰ সময়ত তুমি মোৰ ওচৰতে থাকিলে জয়লাভ অস্বিন্ধিত বুলি জানি কোনো
কাৰ্য্যতে মই শ্ৰম অনুভব নকৰোঁ।

৭। তুমি দেখিছা মোৰ ভৃত্যবৰ্গ নিহত হল, বান্ধুস জম্বুমালা, বীৰ অমাত্য-পুত্ৰসকল
আৰু প্ৰধান প্ৰধান পাঁচজন সেনাপতিও মৰিল, হাতী, ঘোঁৰা আৰু বথে সৈতে বিৰাট
সৈন্তদল, মহোদৰ আৰু কুমাৰ অক্ষও নিহত হল।

৮। কিন্তু হে শত্ৰুবিনাশক বীৰ, মই সিঁহতৰ কাৰ্য্যদক্ষতাৰ ওপৰত ভেনে গুৰু
আৰোপ নকৰোঁ ভোমাৰ ওপৰত যেনে।

৯। এতিয়া তুমি এই মহৎ সৈন্তদলৰ নিধন, বান্ধবৰ পৰাক্ৰম, প্ৰভাব আৰু
ভোমাৰ নিজৰ সামৰ্থ্যৰ বিষয়ে বিবেচনা কৰি শক্তিৰ অনুকম পৰাক্ৰম দেখুওৱা।

১০। হে অস্ত্ৰধাৰীসকলৰ শ্ৰেষ্ঠ, তুমি নিজ আৰু শত্ৰুসকলৰ বল বিশেষভাবে বুজি
লৈ শত্ৰুৰ শক্তিবিনাশক সকলো সাজ-সজ্জাৰে সজ্জিত হৈ যুদ্ধলৈ গৈ শত্ৰুৰ ওচৰ চাপিলে
যি উপায়ে শত্ৰু কণীবল হব পাৰে ভেনেদৰে কাম আৰম্ভ কৰা।

১১। হে বীৰ, অলেখ সৈন্ত লগত নিয়াৰ কোনো আবশ্যকতা নাই, যিহেতু সিঁহতে

বেগতে দলে দলে পলাবলৈ আৰম্ভ কৰে, সেইদৰে বজ্জতুল্য অতি তীক্ষ্ণ আৰু কঠোৰ অস্ত্ৰৰো কোনো প্ৰয়োজন নাই কিয়নো মাকতপুত্ৰ এই বান্দবৰ গতিৰ কোলো পৰিবাণ নাই, ই অধিতুল্য। এতেকে কোনো অস্ত্ৰই ডাক বধ কৰিব নোৱাৰে।

১২। এতিয়া মই বি কলৌ সেই কথাবোৰ ভালদৰে বিবেচনা কৰি যিদৰে কাম সিদ্ধ হ'ব পাৰে সেই বিষয়ে মন স্থিৰ কৰি লৈ এই ধনুৰ দিব্যশক্তি স্বৰূপ কৰা আৰু নিজক নিৰাপদে বাৰি যুদ্ধলৈ গৈ তোমাৰ কৰ্ত্তব্য স্থিৰ কৰা।

১৩। হে স্বধী, তোমাক যুদ্ধলৈ পঠিওৱা কামটো মোৰ পক্ষে ভাল হোৱা নাই, কিন্তু ৰাজধৰ্ম্ম আৰু কৃত্তিগ্ৰসকলৰ ভিতৰত প্ৰবৰ্ত্তিত ধৰ্ম্মৰ এয়ে মন্ত।

১৪। হে অবিদ্যম, ৰজাৰ পক্ষে যুদ্ধত জয়লাভ কৰাটো যিদৰে বাহনীয়, ধৰ্ম্ম অৰ্ঘ-নীতি আদি নানা শাস্ত্ৰ আৰু যুদ্ধ বিষয়ত পাৰদৰ্শিতা লাভ কৰাটোও সেইদৰে বাহনীয়।”

১৫। দেৱপ্ৰভাৱসম্পন্ন ইস্ৰাজিতে পিতাকৰ উপদেশ শুনি তেওঁৰ প্ৰস্তু পিতাকক প্ৰদক্ষিণ কৰি লৰালৰিকৈ যুদ্ধবিষয়ে মনস্থিৰ কৰি ললে।

১৬—১৭। তাৰ পিচত সভাস্থ নিজৰ হিতাকাঙ্ক্ষী আন আন ৰাক্ষসৰ গুতেছা লৈ পদ্বপুত্ৰসম আয়তলোচন ৰাক্ষস ৰাজপুত্ৰ মহাভেজবী শ্ৰীমান ইস্ৰাজিৎ পৰ্কদিনত বাঢ়ি অহা সমুদ্ৰৰ নিচিনা উদ্যম আৰু উৎসাহপূৰ্ণ হৈ ৰণলৈ যাত্ৰা কৰিলে।

১৮। অতি বেগবান ইস্ৰাজিৎ ইস্ৰাজিতে পক্ষীৰাজ গৰুড়সম বেগলীল তীক্ষ্ণ দাঁত থকা চাৰিটা সাপে টনা ৰথত আৰোহণ কৰিলে।

১৯। এই ৰথত উঠি ধনুৰ্দ্ধাৰীসকলৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ, অস্ত্ৰবিদ্যুসকলৰ ভিতৰত প্ৰধান, সকলো শাস্ত্ৰ-ভট্টৰথী ইস্ৰাজিতে হুম্মান বি ঠাইত আছিল কিপ্ৰগতিত তালৈ যাত্ৰা কৰিলে।

২০। ইপিনে বান্দববীৰ হুম্মানে ইস্ৰাজিভৰ ৰথৰ শব্দ আৰু তেওঁৰ ধনুৰ টকাৰ শুনি অধিক আনন্দলাভ কৰিলে।

২১। ইতিমধ্যে ৰণপণ্ডিত ইস্ৰাজিতে ধনু আৰু তীক্ষ্ণ শব্দ হাতত লৈ হুম্মানক উদ্দেশ্য কৰি ধেমি গল।

২২। এইদৰে বাণ হাতত লৈ ইস্ৰাজিৎ আনন্দ মনে ৰণলৈ ওলাই যোৱাত যুদ্ধক্ষেত্ৰৰ চাৰিও দিশ এঘাব হ’ল আৰু যোৰমুৰ্ত্তি জন্তুবোৰে নানাপ্ৰকাৰে চীংকাৰ কৰিব ধৰিলে।

২৩। নাপ, বক্ষ, মহাবিসকল, গ্ৰহাদি দেৱভাসকল আৰু সিদ্ধসকল আহি তাত উপস্থিত হল আৰু চৰাইবোৰে নভোমণ্ডল আৱৃত কৰি পৰম আনন্দে উচ্চৰবে শব্দ কৰিব ধৰিলে।

২৪। বেগবান কপিপ্ৰবৰ হুম্মানে ইস্ৰাজিৎ ৰথত উঠি ইস্ৰাজিতক পূৰ্ববেগে অহা দেখি ভীষণ ববে গৰ্জি উঠিল আৰু নিজৰ শৰীৰটো বঢ়াই ললে।

২৫। সেইদৰে ইস্ৰাজিতে দিব্য ৰথতে থাকি বিচিত্ৰ ধনু হাতত লৈ বিদ্যাপ্ৰস্তুৰ ববে ধনুত টকাৰ দিলে।

২৬। এইদৰে বজ্জবৈৰ স্বৰপতি আৰু অস্থৰপতি সূদৃশ অতি তীক্ষ্ণ বেগশালী, বহাবল, ৰণনিৰ্ভীক কপিশ্ৰেষ্ঠ হুম্মান আৰু ৰাক্ষসৰাজপুত্ৰ ইস্ৰাজিৎ দুয়ো যুদ্ধৰ বাবে একে ঠাইতে মূৰাহু হ’ল।

২৭। ভেতিয়া ধুমুশাণি, যুদ্ধবিশাৰদ, মহাবীৰী বীৰ ইন্দ্ৰজিতে শৰ প্ৰয়োগ কৰাত অসীম শক্তিসম্পন্ন বীৰ হনুमानে সেই শৰ ব্যৰ্থ কৰি ভেওঁৰ পিতৃ বায়ুদেৱতাৰ পথ অবলম্বন কৰি ঘূৰি ফুৰিব ধৰিলে।

২৮। তাকে দেখি শত্ৰুবীৰহস্তা ইন্দ্ৰজিতে ভীৰুস্বৰূপে সোণৰ বিচিত্ৰ পাখীৰে শোভিত সূৰ্য্য বজ্জসদৃশ শৰ অবিৰাম গতিত মাৰিব ধৰিলে।

২৯। এনে অৱস্থাত হনুमानে বধৰ শৰ ভেৰী যুদ্ধ আৰু পটহৰ ধ্বনি আৰু ধনুৰ টকাৰ শব্দ শুনি বেছি ওপৰলৈ যাবলৈ ধৰিলে।

৩০। ভেতিয়া ইন্দ্ৰজিতে লক্ষ্য স্থিৰ কৰি শৰ সজ্জান কৰিলেও মহাকপি হনুमानে তীব্ৰগতিতে সেই শৰবোৰ এবাই ইন্দ্ৰজিতৰ লক্ষ্য ব্যৰ্থ কৰিলে।

৩১। কেতিয়াবা আকৌ হাত দুখন মেলি শৰ সজ্জানৰ সময়ত সন্মুখত উপস্থিত হৈ পুনঃ ওপৰলৈ উঠি গৈ শৰনিক্ষেপ বিকল কৰিলে।

৩২। হনুমান আৰু ইন্দ্ৰজিত উভয়ে অতি বেগী আৰু বণকৰ্ম্মবিশাৰদ। উভয়ে যুদ্ধ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰাত দুয়োৰো ভিতৰত সকলোপ্ৰাণীৰ কৌতূহলপূৰ্ণ তুমুল সংগ্ৰাম আৰম্ভ হ'ল।

৩৩। যুদ্ধ এনেভাবে চলিব ধৰিলে যে বান্ধসে হনুমানৰ অথবা হনুमानে মহাত্মা ইন্দ্ৰজিতৰ কোনো হিংস্ৰ বিচাৰি নাপালে, উভয়ে দেৱতাসম পৰাক্ৰমী, আৰু যুদ্ধত উভয়ে উভয়ৰ প্ৰতি ভীষণ দুৰ্বিষহ যেন হৈ উঠিল।

৩৪। ইন্দ্ৰজিতে যেতিয়া দেখিলে যে অমোঘ শৰসমূহ লক্ষ্যবস্ত হনুমানক উদ্দেশ্য কৰি প্ৰয়োগ কৰিলেও সিহঁতে হনুমানক বিদ্ধিব পৰা নাই, তেতিয়া মহাত্মা ইন্দ্ৰজিতে সংযত চিন্তে ধ্যানস্থ হৈ প্ৰকৃত তত্ত্ব জানি লবলৈ চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

৩৫। শেহত ধ্যানযোগে যেতিয়া জানিলে যে হনুমান অবধ্য, তেতিয়া বান্ধসৰাজপুত্ৰ বান্ধববীৰ হনুমানক কি উপায়ে বাধি লবচৰ কৰিব নোৱাৰা কৰিব পাৰে তাকে ভাবিব ধৰিলে।

৩৬। শেহত অস্ত্ৰবিশাৰদসকলৰ ভিতৰত প্ৰধান মহাভেজৰী বীৰ ইন্দ্ৰজিতে হনুমানক লক্ষ্য কৰি ব্ৰহ্মাস্ত্ৰ নিক্ষেপ কৰিলে।

৩৭। হনুমান ব্ৰহ্মাস্ত্ৰৰ দ্বাৰাও অবধ্য, এই কথাটো বুজি পাই অস্ত্ৰতত্ত্ববিদ ইন্দ্ৰজিতে ব্ৰহ্মাস্ত্ৰৰ সহায়ত পবনপুত্ৰক বাধি পেলালে।

৩৮। ভেতিয়া বান্ধসৰ সেই অস্ত্ৰৰ প্ৰভাৱত বাধ খাই কপিপ্ৰেষ্ঠ নিশ্চেই হৈ মাটিত পৰিল।

৩৯। তাৰ পিচত কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুमानে ব্ৰহ্মাস্ত্ৰৰ বলত বন্দী হোৱা বুলি জানি প্ৰভু পিতামহৰ প্ৰভাৱত শৰীৰত অকণমানো দুঃখ অনুভব নকৰাৰ কাৰণে মনত অলপো ভয়ৰ ভাব নাভাবি পিতামহ ব্ৰহ্মাই ভেওঁৰ প্ৰতি দেখুৱা অহুগ্ৰহৰ বিষয়ে চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

৪০। ব্ৰহ্মাস্ত্ৰ স্বয়ম্ভূৰ আদি যন্ত্ৰৰ দ্বাৰা অভিযন্ত্ৰিত, এডেকে এনে সময়ত ব্ৰহ্মাৰ পৰা যি বৰ লাভ কৰিছে তাকে চিন্তা কৰি হনুमानে স্থিৰ কৰিলে—

৪১। “লোকগুৰু ব্ৰহ্মাৰ প্ৰভাৱত এই বন্ধনৰ পৰা মুক্তিলাভ কৰাৰ ক্ষমতা মোৰ নাই। এতেকে আশ্বিনোনি ব্ৰহ্মাৰ বি পাশত মই বদ্ধ হৈছোঁ। নই তাক মানিবই লাগিব।”

৪২। এইদৰে অস্ত্ৰৰ শক্তি, পিতামহ ব্ৰহ্মাই তেওঁৰ প্ৰতি দেখুৱা অহুগ্ৰহ আৰু কি উপায়ে এই বন্ধনৰ পৰা মুক্তি পাব পাৰে তাকে চিন্তা কৰি যুদ্ধকাললৈ হনুমানে পিতামহৰ আদেশ পালন কৰি থাকিল।

৪৩। হনুমানে ভাবিলে, “যদিও এই ব্ৰহ্মাস্ত্ৰৰ পাশত মই বান্ধ খাই আছোঁ তথাপিহে মোৰ মনত ভৱৰ কোনো ভাব অহা নাই কিয়নো পিতামহ ব্ৰহ্মা, ইন্দ্ৰ আৰু বায়ুদেৱতাই মোক ৰক্ষা কৰিয়ে আছে।

৪৪। “আনপক্ষে বান্ধসবিলাকে মোৰ এইদৰে বান্ধি নিয়াৰ পৰা এটা বৰ ভাল কলো হ’ল, বান্ধসৰাজ বাৱণৰ লগত কথা হোৱাৰ এটা সুবিধা তব; গতিকে শত্ৰুপক্ষই মোক এতিয়া ধৰি নিয়ক বাক।”

৪৫। শত্ৰুবীৰহন্তা হনুমানে কাৰ্য্যপন্থা চিন্তা কৰি এইদৰে সিদ্ধান্ত কৰি লবচৰ নকৰাকৈ নিশ্চেষ্ট হৈ থাকিল। তাৰ পিচত শত্ৰুপক্ষই তেওঁৰ ওচৰ চাপি যেতিয়া নানা ভিৰস্বাৰ বাক্যেৰে গালি-ধপনি দি বলৈৰে তেওঁক বান্ধিব ধৰিলে তেওঁ ভীষণ দুখ পোৱা যেন দেখুৱাই উঠে। স্বৰে চিঞৰিবলৈ ধৰিলে।

৪৬। ইপিনে বান্ধসবিলাকে শত্ৰুহন্তা হনুমানক নিশ্চেষ্ট হৈ পৰি থকা দেখি শণসূতা আৰু গছৰ বাকলিৰে পকোৱা জৰীৰে বান্ধি পেলালে।

৪৭। শত্ৰুপক্ষই বলপ্ৰয়োগ কৰি এইদৰে বন্ধা আৰু গালি-ধপনি পৰা দেখি হনুমানে মনত আনন্দ পালে আৰু ভাবিলে, “হয়তো কৌতুহলবশতঃ বান্ধসেন্দ্ৰ বাবলে এই সুযোগতে মোক চাবলৈকেও ইচ্ছা কৰিব পাৰে।”

৪৮। ইপিনে বীৰ্য্যশালী হনুমানক বাকলিৰ জৰীৰে বন্ধাৰ লগে লগে পাশবান্ধৰ পৰা তেওঁ মুক্তি পালে, কিয়নো ব্ৰহ্মাস্ত্ৰত বন্ধন আন বন্ধনৰ লগত নিমিলে।*

৪৯। বীৰ ইলিজিভে হনুমানক গছৰ বাকলিৰ জৰীৰে বন্ধা দেখি মনে মনে চিন্তা কৰিলে, “হনুমান এতিয়া ব্ৰহ্মাস্ত্ৰ পাশৰ পৰা মুক্ত, তথাপিহে তেওঁ পাশবান্ধত থকাৰ নিচিনা ভাও জুৰি আছে।

৫০। হয়, এই বান্ধসবিলাকে মন্ত্ৰশক্তিৰ কথা নাজানি কি যোৰতৰ দুৰ্দ্ধৰ্মকে নকৰিলে। মই অভি যত্নেৰে যি মহৎ কাম কৰিলোঁ সিটো তাক নিশ্চয় কৰিলে। তদুপৰি ব্ৰহ্মাস্ত্ৰ বিকল হোৱাৰ পিচত আন কোনো অস্ত্ৰ এতিয়া হনুমানত প্ৰয়োগ কৰিব নোৱাৰি। এতেকে দেখিছোঁ আমাৰ সকলোৰে জীৱন এতিয়া সংশয়াগ্ৰ।

৫১। হনুমান ব্ৰহ্মাস্ত্ৰপাশৰ পৰা মুক্ত হৈও ভেনে তাৰ প্ৰকাশ কৰা নাই; সেয়েহে বান্ধসবোৰে বন্ধনত পেলাই কষ্ট দি তেওঁক টানি আনিব পাৰিছে।”

* ব্ৰহ্মাস্ত্ৰত বন্ধন মন্ত্ৰত বন্ধন, জৰী বা আন-কিহবাৰ বন্ধনত ভাব নকি দিবল হয়।

৫২। যি হওক, এইদৰে ঘুঁচিয়াই ডুকুৰাই কিল চাপৰ মাৰি জ্বৰন্ধৰতাব বান্ধসবোৰে অৱশেষত হনুমানক বান্ধসবাজ বাবণৰ ওচৰলৈ আনিলে।

৫৩। তেতিয়া ইন্দ্ৰজিতে ব্ৰহ্মান্দ্ৰপাশৰ পৰা মুক্ত অৰ্ধচ জবীৰ বন্ধনত বান্ধ থাই থকা মহাবলশালী বান্ধৰক নিজ জ্ঞাতিবৰ্গ আৰু বজাক দেখুৱালে।

৫৪। আৰু লগে লগে বান্ধসবোৰেও বান্ধত থকা মন্তমান্তজতুল্য কপিবৰক বাবণৰ ওচৰত উপস্থিত কৰিলে।

৫৫। তেতিয়া বান্ধসবীৰসকলৰ মাজত কোৱাকুই হবলৈ ধৰিলে, “ই কোন, কাৰ পুত্ৰ, ইয়ালৈ অহাৰ কাৰণ কি আৰু ই কাক আশ্ৰয় কৰি এইদৰে নিৰ্ভয়মানে ইয়াত ঘূৰি ফুৰিছে?”

৫৬। তাত থকা আন আন বান্ধসবোৰে খঙতে জলি পকি কব ধৰিলে, “ইয়াক বধ কৰ, অথবা পুৰি পেলা। আন কিছুমানে আকৌ কলে, “নহয়, ইয়াক থাই পেলোৱাই ভাল।”

৫৭। যি হওক, আৰু কিছুদূৰ গৈ মহাত্মা হনুমানে হঠাতে মহাৰত্ন বিকৃষিত ৰাজ-প্ৰাসাদ আৰু ৰজাৰ ভৱিৰ ওচৰত বহি থকা বহুত পুৰণি আৰু বুঢ়া পাৰিষদক দেখা পালে।

৫৮। এনেতে মহাতেজস্বী বাবণে বিকৃতাকাৰ বান্ধসবোৰে টানি অনা কপিপ্ৰেষ্ঠক দেখা পালে।

৫৯। আনহাতে বান্ধসবীৰেও বান্ধসবোৰৰ অধিপতি বাবণক দেখিলে। বাবণক নিজ ভেজাবলত দীপ্তিমান হৈ উজ্জল সূৰ্য্যৰ নিচিনা জলি থকা ভেঙ দেখিলে।

৬০। বান্ধৰক দেখি খঙতে বাবণৰ চকু বঙা হৈ পৰিল, তেওঁ চকু পকাই ওচৰতে বহি থকা কুলশীলসম্পন্ন বুদ্ধ মুখ্যমন্ত্ৰীসকলক আদেশ দিলে।

৬১। ৰজাৰ আদেশ পাই মন্ত্ৰীসকলে প্ৰথমতে স্নৰিলে, “তুমি কি উদ্দেশ্য লৈ ইয়ালৈ আহিছা আৰু তোমাক ইয়ালৈ পঠিয়াইছেই বা কোনে?” উত্তৰত হনুমানে কলে, “মই বান্ধসকলৰ অধিপতি স্নগ্ৰীৱৰ দূতস্বৰূপে ইয়ালৈ আহিছোঁ।”

॥ ইতি স্কন্ধৰাকাশৰ অন্তৰ্গত অষ্টচত্বাবিংশ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

একোণপঞ্চাশৎ সৰ্গ বাবৰণৰ ৰাজসভাত হনুমানৰ আগমন

- ১। ভীষণ পৰাক্ৰমী হনুमानে ইন্দ্ৰজিতৰ কাৰ্য্যকলাপ দেখি বিস্ময় হৈ খঙতে চকু
বঙা কৰি ৰাক্ষসাবিপত্তি বাবৰণৰ পিনে চালে।
- ২। হনুमानে দেখিলে, মহাছাতিসম্পন্ন বাবৰ মুক্তাৰ জালেৰে আবৃত বহুমূলীয়া সোণ,
চিকমিকীয়া মুকুট পিছি বহি আছে।
- ৩। তেওঁৰ সোণৰ আভৰণ হীৰাধটোৱা আৰু বহুমূলীয়া মণিসমূহেৰে চিজ্জিত,
দেখিলেই অনুমান হয় যেন তাৰ ৰূপ মনৰ ভিতৰহে ৰক্ষনা কৰিব পাৰি।
- ৪। তেওঁৰ শৰীৰ মহামূল্য পাটৰ কাপোৰ আৰু মনোহৰ বঙা চন্দনৰ লেপে
বজ্জিত, তাৰ ভিতৰত নানা প্ৰকাৰ বিবিধ অৰ্ঘ্যৰ বেখাতে চিজ্জিত।
- ৫। তেওঁৰ চকু বঙা, আশ্চৰ্য্যজনক আৰু ভয়ঙ্কৰ, দাঁতবোৰ উজ্জল, হাতীক আৰু
বৃহদাকাৰ, ওঠ ওলমিপৰা।
- ৬। মহাশক্তিশালী এই বীৰ বাবৰণে তেওঁৰ দহটা মূৰে সৈতে নানা হিংস্ৰ জন্তু
ব্যাপি থকা মন্দাৰ গিৰিৰ শিখৰৰ নিচিনা ৰূপ ধাৰণ কৰিছিল।
- ৭। হনুमानে দেখিলে, ডিঙিত পিছা হাবডাল বুকুত পৰি থকাৰ কাৰণে মেঘমালা
সদৃশ বাবৰণ তেওঁৰ পূৰ্ণেন্দুসদৃশ মুখৰ ছবিৰে সৈতে, প্ৰবল সূৰ্য্যবদ্বিগুণ মেঘখণ্ড বুলিহে
হনুमानে অনুমান কৰিলে।
- ৮। অত্যাংকষ্ট চন্দনৰ অহুলেপে বজ্জিত তেওঁ বাস্তৱ বাকু পিছি থকাই আৰু
অজদৰ দ্বাৰা পৰিশোভিত হোৱাত বাহ ভীমাকৃতি পাঁচোটো মূৰ থকা সৰ্পৰ নিচিনা
দেখা গৈছিল।
- ৯। বৃহৎ ক্ষটিকমণি আৰু বহুসমূহৰ দ্বাৰা চিজ্জিত, অত্যাংকষ্ট আভৰণৰ দ্বাৰা আবৃত
শ্ৰেষ্ঠ আসনত বাবৰণ বহি আছিল।
- ১০। তেওঁৰ চাৰিওপিনে নানা অলঙ্কাৰেৰে অলঙ্কৃত হুল্লবী বয়দীসকলে হাতত
বিচনি লৈ তেওঁক ঘেৰি আছিল।
- ১১—১২। চাৰিওকালে থকা চাৰিওখন সমুদ্রই পৃথিবীক আঙৰি থকাৰ দৰে মন্ত্ৰণা-
চতুৰ হৃদয়, প্ৰহুত, মহাপাৰ্থ আৰু নিহুত, এই চাৰিজন মন্ত্ৰীয়ে বলবৃদ্ধ বাবৰণক বেচি
চাৰিওকালে বহি আছিল।
- ১৩। এইসকলৰ উপৰিও দেবভাসকলে ইন্দ্ৰক বেচি আৰ্হাস দি থকাৰ দৰে আৰ
আন গুৰুদৰ্শী মন্ত্ৰীয়েও বাবৰণক আৰ্হাস দি থকা হনুमानে দেখিলে।

১৪। এনে অৱস্থাত মেকশিখৰত থকা জলপূৰ্ণ মেঘখণ্ডৰ নিচিনা অসীম শক্তিশালী বাবণো মন্ত্ৰীবৰ্গৰ দ্বাৰা পৰিবেষ্টিত হৈ শোভা কৰি বহি আছিল।

১৫। ভীম পৰাক্ৰমী বান্ধসবোৰে ডেউক উৎপীড়ন কৰি থাকিলেও হুমুৱানে অতি আচৰিত হৈ বান্ধসৰাজ বাবণক ভালদৰে চাই ললে।

১৬। বান্ধসৰাজ বাবণ এইদৰে দীপ্তিমান হৈ থকা দেখি তেওঁৰ শক্তিত মুগ্ধ হৈ হুমুৱানে মনে মনে চিন্তা কৰিলে।

১৭। আহা কি ৰূপ, কি ধৈৰ্য্য, কি শক্তি, কি দীপ্তি। দেখিছোঁ এই বান্ধসৰাজত সকলো লক্ষণেই বৰ্ত্তমান।

১৮। হায়! বলবান এই বান্ধসৰাজ যদি অধৰ্ম্মপৰায়ণ নহলহেঁতেন ভেনেহলে এওঁ ইলুকে আদি কৰি স্তবলোকৰো পালক হৈ থাকিলেহেঁতেন।

১৯। অকল ডেউৰ জুৰ স্বভাৱ আৰু লোকবিগৰ্হিত নিৰ্ম্মম কাৰ্য্যাবলীৰ কাৰণেই দেৱতা অস্ত্ৰকে আদি কৰি সকলোৱে তেওঁৰ নামত সন্তুষ্ট।

২০। দেখিছোঁ বাবণৰ খং উঠিলে সমগ্ৰ পৃথিৱীকে এখন সাগৰত পৰিণত কৰিব পাৰে। অসীম শক্তিসম্পন্ন বান্ধসৰাজ বাবণৰ প্ৰভাৱ দেখি বুদ্ধিমান কপিশ্ৰেষ্ঠ হুমুৱানে এনেবিধৰ বহু চিন্তা মনে মনে কৰিবলৈ ধৰিলে।

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত একোণপঞ্চাশৎ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

পঞ্চাশৎ সৰ্গ

বাবণৰ বান্ধসৰাজ হুমুৱানৰ উপস্থিতি

১। জগতৰ আভ্যন্তৰ কাৰণ মহাবাহু বাবণে পিঙ্গলনেত্ৰ হুমুৱানক সন্মুখত থিয় দি থকা দেখি তেওঁৰ সৰ্ব্বশৰীৰ খঙতে জ্বলি উঠিল।

২—৩। কপীন্দ্র হুমুৱানক নিজ ভেজোবলে দীপ্তিমান হৈ থকা দেখি তেওঁ সন্দেহ কৰি ভাবিবলৈ ধৰিলে, ভেনেহলে এইজন কি সাক্ষাৎ ভগবান নন্দীকেশ্বৰ বাক কৈলাস পৰ্ব্বতত বহি ঠাট্টা কৰোতে মোক শাপ দিছিল? তেওঁৰে বান্ধবৰ মুক্তি লৈ ইয়াত উপস্থিত হৈছেহি নেকি, অথবা এওঁই কি বাণাস্থৰ?

৪। এইদৰে চিন্তা কৰি বজা বাবণে খঙতে চকু বঙা কৰি কালোচিত অৰ্ধপূৰ্ণ কধাৰে বস্ত্ৰপ্ৰবৰ প্ৰহতক কলে,

৫। “মন্ত্ৰীবৰ, হুবান্ধা এই বান্ধবক সোধাচোন ই ক’ব পৰা আহিছে আৰু

কিয়বা আহিছে; ই অশোকবন ভজাৰ কাৰণ কি, ৰাক্ষসবোৰকে উৰ্দ্ধন গৰ্জন কৰিছে বা কিয় ?

৬। মোৰ এই পুৰী আনৰ পক্ষে দুৰ্জ্জয় জানিও সি ইয়ালৈ অহাৰ কাৰণ কি আৰু কি উদ্দেশ্যে সি মোৰ হত্যাবৰ্গৰ লগত যুদ্ধ কৰিছে, দুৰ্জ্জয় এই বান্দৰক মোৰা।”

৭। বাবণৰ কথা শুনি প্ৰহন্তই কলে “হেৰ বান্দৰ তুমি স্তম্ভ হোৱা; তোমাৰ মজল হওক, তুমি কোনো ভয় নকৰিবা, মোৰ কথাৰ উত্তৰ দিবা।

৮। কোৱাচোন বাক, ইলুই তোমাক এই বাবণৰ পুৰীলৈ পঠিয়াইছে নেকি ? তোমাৰ কোনো ভয় নাই, তুমি মুক্তি পাবাই।

৯। অথবা বৈশ্ৰৱণ কুবেৰ বা যম বা বৰুণৰ দূত ৰূপেই আহি ইয়ালৈ প্ৰৱেশ কৰিছাহি নেকি ?

১০। নাইবা জয়লাভৰ ইচ্ছা কৰি বিষ্ণুৱে তোমাক দূতৰূপে পঠিয়াইছে নেকি কোৱা, তুমি আকৃতিভহে বান্দৰ কিন্তু শক্তিও কেৱল বান্দৰেই নহয়।

১১। হেৰা বান্দৰ, তুমি সঁচা কথা কোৱা আৰু তাকে কৰিলে মুক্তি পাবা। যদিহে মিছা কোৱা তেন্তে তোমাৰ জীৱন ৰক্ষা কৰা টান হব।

১২—১৩। নাইবা আন কিবা কাৰণতহে যদি তুমি বাবণৰ এই পুৰীত প্ৰৱেশ কৰিছা তাকো কোৱা।” কপিবৰ হুমুমানক এইদৰে সোধাত তেওঁ ৰাক্ষসবোৰৰ অধিপতি বাবণক কলে, “মই ইলু, যম বা বৰুণৰ দূত নহওঁ, কুবেৰৰ লগত মোৰ কোনো বন্ধু নাই আৰু বিষ্ণুৱেও মোক পঠোৱা নাই।

১৪। মই বান্দৰৰূপেই জন্মগ্ৰহণ কৰিছোঁ আৰু সেই ৰূপতে মই ইয়ালৈ আহিছোঁ। ৰাক্ষসৰাজৰ দৰ্শন দুৰ্ভাগ্য, সেই দৰ্শন পাম বুলিহে ইয়ালৈ আহিছোঁ।

১৫। ৰাজদৰ্শন পোৱাৰ আশাতে এই বন ধ্বংস কৰিছোঁ। বন ভাঙি দিয়াত আপোনাৰ ৰাক্ষসবিলাকে মোক আক্ৰমণ কৰিছে।

১৬। মই মোৰ জীৱন ৰক্ষা কৰিবলৈ সিহঁতৰ লগত যুদ্ধ কৰিছোঁ। দেৱতা বা অসুৰ কোনেও অস্ত্ৰপাশৰ দ্বাৰা মোক বান্ধিব নোৱাৰে।

১৭। ময়ো পিতামহ ব্ৰহ্মাৰ পৰা বৰ লাভ কৰিছোঁ। বৰ্ত্তমানে কেৱল ৰাজদৰ্শন পোৱাৰ আশাতে (নিজ ইচ্ছামতে) ব্ৰহ্মপাণ্ড বাহু খাই আহোঁ।

১৮। বৰ্ত্তমানে মই কোনো অস্ত্ৰৰ পাশত বাহু খাই নথকাতে ৰাক্ষসবোৰে মোক আনি আপোনাৰ ওচৰত উপস্থিত কৰিছে। মই বামৰ কোনো এটা কাষ লৈ আপোনাৰ ওচৰলৈ আহিছোঁ।

১৯। গতিকে আপুনি মোক অসীম শক্তিসম্পন্ন বামৰ হৃত বুলি আনি আপোনাৰ পক্ষে হিতকৰ যি কণ্ড তাকে গুনক।”

একপঞ্চাশৎ সৰ্গ হনুমানৰ বাৰণক উপদেশ

১। মহাশুগ্ৰসম্পন্ন কপিশ্ৰেষ্ঠ হনুमानে দশানন বাৰণক মহাবলশালী বুলি জানি
ধীৰভাবে অৰ্ধপূৰ্ণ কথাবে কবলৈ ধৰিলে,

২। “হে বান্ধবসকল, মই স্ত্রীৰ নিৰ্দেশ অনুসৰি আপোনাৰ ওচৰলৈ আহিছোঁ।
বান্ধবসকলৰ অধিপতি স্ত্রীৰ ভাৱভাৱত আপোনাৰ কুশল বাতৰি শুনি পঠিয়াইছে।

৩। এডেকে আপোনাৰ ধৰ্ম্মাৰ্থযুক্ত ইহলোক আৰু পৰলোকৰ পক্ষে যিটো হিতকৰ
হব পাৰে তেনেভাৱৰ কথা আপোনাৰ ভ্ৰাতৃস্থানীয় মহাত্মা স্ত্রীৰে কৈ পঠিয়াইছে, শুনক।

৪। অলেখ হাতী, ঘোঁৰা আৰু বথৰ অধীশ্বৰ, ইন্দ্ৰসম দ্যুতিমান বজা দশবথ এই
পৃথিৱীৰ লোকসমূহৰ পক্ষে পিতৃবৎ হিতকাৰী বহু।

৫—৬। তেওঁৰ মহাবাহু, প্ৰভুত ডেজশালী, অভি প্ৰিয় জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ ৰামে পিতৃৰ আদেশ
অনুসৰি ঘৰৰপৰা ওলাই আহি দণ্ডকাৰণ্যত প্ৰৱেশ কৰিছে। তাতে ভায়েক লক্ষ্মণ আৰু
তেওঁৰ ভাৰ্য্যা সীতাকে সৈতে ধৰ্ম্ম আশ্ৰয় কৰি বাস কৰি আছিল।

৭। তাতে বিদেহ-ৰাজ মহাত্মা জনকৰ কন্যা সীতা নামে প্ৰখ্যাত ৰামৰ ভাৰ্য্যা
কেনেবাকৈ নিৰুদ্ধেশ হয়।

৮। অনুজ লক্ষ্মণে সৈতে সেই দেৱীক অনুসন্ধান কৰি আহি থাকোতে তেওঁলোক
ঋগ্ময়ুক পৰ্ব্বতত উপস্থিত হৈ স্ত্রীৰক লগ পায়। তাতেই দুয়োৰো মাজত বন্ধুত্ব হ’ল।

৯। তেতিয়া স্ত্রীৰে প্ৰতিজ্ঞা কৰিলে যে তেওঁ সীতাৰ অনুসন্ধান আনি দিব আৰু
ৰামেও প্ৰতিজ্ঞা কৰিলে যে কিঙ্কিৰ্দ্ৱাৰ ৰাজ্যতাব স্ত্রীৰক অৰ্পণ কৰিব।

১০। তাৰ পিচত ৰাজপুত্ৰ ৰামে যুদ্ধত বালীক বধ কৰি বান্ধব আৰু ভালুকৰ
ৰাজ্যত স্ত্রীৰক অভিষিক্ত কৰিলে।

১১। কপিশ্ৰেষ্ঠ বালীৰ কথা আপুনি জানে। সেই বালীক বীৰ ৰামচন্দ্ৰই যুদ্ধত
এপাট শৰতে বধ কৰে।

১২। বৰ্ত্তমানে বান্ধবসকলৰ অধিপতি সত্য-প্ৰতিজ্ঞ সেই স্ত্রীৰে সীতাক বিচাৰিবলৈ
বান্ধববোৰক চাৰিওফালে পঠিয়াই দিছে।

১৩। হাজাৰে হাজাৰে বান্ধবে আকাশৰ ভল, ওপৰ আৰু পৃথিৱীৰ চাৰিওফালে
সীতাক বিচাৰি ফুৰিছে।

১৪। এই বান্ধববোৰৰ কিছুমান গৰুড়ৰ সমান আৰু কিছুমান বায়ুৰ সমান
বেগবান আৰু মহাবলশালী, এই বান্ধব বীৰসকল অপ্ৰতিহত পতিসম্পন্ন আৰু শীত্ৰসামী।

১৫—১৬। মই বায়ুৰ ঔৰসজাত পুত্ৰ, মোৰ নাম হনুমান। সীতাক দেখা পোৱাৰ

আশাতে অভিশিষ্টে শত্ৰুৰাজন সমুদ্র পাৰ হৈ ইয়ালৈ আহিছে। এই ঠাইত দুখি হুৰোতে আপোনাৰ ঘৰত জনক-হুহিতা সীতাক দেখা পালোঁ।

১৭। হে বাজন, আপুনি ধৰ্ম্মৰ উত্তৰণ জানে আৰু বহুত উপশ্ৰাও কৰিছে, গভিকে হে মহাপ্ৰাজ্ঞ। পৰৱৰ্তী অববোধ কৰি বখাটো আপোনাৰ পক্ষে উচিত হোৱা নাই।

১৮। যিবোৰ কাম ধৰ্ম্মবিকল্প আৰু বহুত অনৰ্থৰ মূল আৰু যি কামে মূল পৰ্য্যন্ত বিনাশ কৰিব পাৰে, আপোনাৰ নিচিনা বুদ্ধিমান লোকে ভেনে কাম কৰিয়াও নকৰে।

১৯। দেৱতা আৰু অশ্বৰবিলাকৰ ভিতৰত এনে কোন এজন আছে যি লক্ষ্য নাইবা বামে খঙতে নিক্ষেপ কৰা বাণৰ সন্মুখত বিষ দি থাকিব পাৰে ?

২০। হে মহাবাজ, এই তিনিও লোকৰ ভিতৰত এনে এজন নাই যি বামৰ অনিষ্ট কৰি স্মৰ্থে থাকিব পাৰিছে।

২১। সেইবাবে হে মহাবাজ, বৰ্ত্তমান, ভূত আৰু ভৱিষ্যৎ এই তিনিও কালৰ পক্ষে হিতকৰ, ধৰ্ম্ম আৰু অৰ্থ (লাভ) সম্বন্ধ যোৰ এই কথা আপুনি মানি লওক, আপুনি পুৰুষ-শ্ৰেষ্ঠ বামৰ হাতত জানকীক প্ৰত্যৰ্পণ কৰক।

২২। আপোনাৰ ইয়াত সীতাক লগ পোৱাটো এটা দুৰ্ভাগ্য কাম আছিল, যি হওক সেইটোও মই কৰিছোঁ। ইয়াৰ পিচত কৰিবলগীয়া যি কাম আছে সেয়া বাধবৰ।

২৩। মই সীতাক আপোনাৰ ঘৰৰ ভিতৰত শোকত আকুল হৈ থকা অৱস্থাত দেখা পাইছোঁ, আপুনি জনা নাই যে এই সীতাই পাঁচমুখীয়া সৰ্পিণীৰ দৰে আপোনাৰ ঘৰত বাস কৰি আছে।

২৪। খোৱা শক্তিৰ বলত বিষমিশ্ৰিত অন্ন ভক্ষণ কৰি যিদৰে কোনেও জীণ নিয়াৰ নোৱাৰে, আনৰ কথাই নকওঁ, দেৱতা বা অশ্বৰকুলৰ মাজতো কোনেও এই সীতাক এইদৰে বাধি শাস্তিৰে কাল কটাব নোৱাৰে।

২৫। উপশ্ৰাৱ সহায়ত আপুনি যি ধৰ্ম্মৰূপ ঐশ্বৰ্য্য আৰু নিজৰ দীৰ্ঘায়ু লাভ কৰিছে তাক এই অধৰ্ম্ম আচৰণৰ দ্বাৰা বিনাশ কৰাটো উচিত নহব।

২৬। উপশ্ৰাৱ বলত আপুনি যে দেৱতা আৰু অশ্বৰৰ দ্বাৰা অব্যয় বুলি জানিব পাৰিছে, তাৰো মূল কাৰণ আপোনাৰ অপোবল। অধৰ্ম্মৰ দ্বাৰা সেই অপোবল আপুনি বিনাশ নকৰিব।

২৭। বিশেষকৈ স্ত্ৰীৰ দেৱতা, যক্ষ বা ৰাক্ষস নহয়, আৰু বাধৰ বাবে এজন মানুহ যাক, হে মহাবাজ, গভিকে এই দুইজনাবৰপৰা প্ৰাণ ৰক্ষা আপুনি কিদৰে কৰিব পাৰিব ?

২৮। ধৰ্ম্মই যিদৰে অধৰ্ম্মক বিনাশ কৰে সেইদৰে অধৰ্ম্ময়ো ধৰ্ম্মকল বিনাশ কৰে। ধৰ্ম্মৰ কল লাভ অধৰ্ম্মৰ কল লাভৰ লগত একেলগে ধাপ খাই নাথাকে। অধৰ্ম্মৰ কলে মুখ দাঙি উঠাৰ লগে লগে তাৰ পূৰ্ব্বজিত ধৰ্ম্মকল বিনিষ্ট হয়।

২৯। আপুনি এতিয়ালৈ ধৰ্ম্মৰ কল লাভ কৰি আছে সঁচা কিন্তু এতিয়া অধৰ্ম্মৰ কলো অভিশিষ্টে পাব।

৩০। হে মহাবাজ, জনসন্মানত ৰাক্ষসবোৰক বধ, লগতে ৰাণীৰ বধ আৰু বাম স্ত্ৰীৰ বধাভাবৰ কথা বনত বাধি আপোনাৰ পক্ষে বিটো হিতকৰ হব পাৰে তাক চিন্তা কৰক।

৩১। মই অকলে হাতী ঘোঁৰা বথ আদিৰে সৈতে এই লঙ্কানগৰী বিনাশ কৰিব পাৰোঁ, কিন্তু মোৰ প্ৰভু বামৰ সেইটো ইচ্ছা নহয়।

৩২। বামে ভাঙ্গুক বান্দৰ আদিৰ সমুখত প্ৰভিজ্ঞা কৰিছে যে যিজনে এইদৰে সীতাৰ অবমাননা কৰিছে তেওঁ নিজেই সেই শত্ৰুকুল বিনাশ কৰিব।

৩৩। সাক্ষাৎ পুৰন্দৰেও যদি বামৰ অস্ত্ৰ আচৰণ কৰে তথাপি ভেৰোঁ শাস্তিও থাকিব নোৱাৰে, আপোনাৰ নিচিনা এজনৰঙা কথাই নাই।

৩৪। আপুনি যাক সীতা বুলি ভাবি আছে আৰু যি জনা বৰ্ত্তমানে আপোনাৰ ঘৰতে আছে আপুনি তেওঁক সমগ্ৰ লঙ্কাবিনাশিনী কালৰাত্ৰি (মহাপ্ৰলয়কাৰিণী ভগবৎশক্তি) বুলি জানিব।

৩৫। এতেকে নিজৰ ডিঙিত সীতাৰূপ কালপাশ বান্ধি বধাৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই, আপুনি আপোনাৰ হিত চিন্তা কৰক।

৩৬। আপুনি অতি শীঘ্ৰে অট্টালিকা আৰু বৃহৎ বৃহৎ ৰাজপথে সৈতে এই লঙ্কানগৰী সীতাৰ ভেজৰ বল আৰু বামৰ কোপানলৰ দ্বাৰা দহ হোৱা দেখা পাব।

৩৭। হে মহাৰাজ, এতেকে আপুনি আপোনাৰ মিত্ৰবৰ্গ, মন্ত্ৰীসকল, স্ত্ৰাতি-কুটুম্ব, ভ্ৰাতৃ আৰু হিতাকাজ্ঞী পুত্ৰসকল, আপোনাৰ ভোগ-ঐশ্বৰ্য্য, পত্নীবৰ্গ আৰু এই লঙ্কানগৰীৰ বিনাশ সাধন নকৰিব।

৩৮। হে ৰাক্ষসৰাজেন্দ্ৰ, মই বামৰ দাস, তেওঁৰ দূত আৰু এজন বান্দৰমাত্ৰ, সকলো কালৰপৰা ভাবিচিন্তি চাই যি সত্য কথা আপোনাক কলো আপুনি তাক মানক।

৩৯। আপুনি জানিব যে মহাৰাশৰী ৰামচন্দ্ৰই চৰাচৰ সকলো প্ৰাণীক লৈ এই সমগ্ৰ জগৎ ধ্বংস কৰি উঠি পুনৰাই সেইদৰে সৃষ্টি কৰাৰ শক্তি তেওঁৰ আছে।

৪০—৪২। দেৱতা, অসুৰ, ৰাজসুৰ্য্যবৰ্গ, যক্ষ, বক্ষ, উৰগ, বিছাঘৰ, নাগ, গন্ধৰ্ব্ব, যুগকুল, সিদ্ধ, কিন্নৰ, পক্ষীগণক লৈ সকলো প্ৰাণীবৰ্গৰ ভিতৰত সকলো ঠাই আৰু কালতে এনে কোনো এজন নাই, যিজনে বিহুতুল্য পৰাক্ৰমশালী এই বামৰ লগত যুদ্ধ কৰিব পাৰে। এতেকে সৰ্বলোকৰ ঈশ্বৰ ৰাজসিংহ এই বামৰ অনিষ্ট সাধন কৰি আপোনাৰ জীৱন ৰক্ষা কৰি থকাটো দুৰূহ হব।

৪৩। হে নিশাচৰৈশ্বৰ, দেৱতা, দৈত্য, গন্ধৰ্ব্ব, বিছাঘৰ, নাগ, বক্ষ, এই সকলোৱে যুদ্ধত জিলোকৰ নাথ বামৰ আগত ভিটিব নোৱাৰে।

৪৪। স্বয়ম্ভু চতুৰ্বানন ব্ৰহ্মকে বোলক অথবা ত্ৰিপুৰাসুৰ জিনেজ কপ্ৰকে বোলক অথবা হৰনাথক মহেন্দ্ৰ ইন্দ্ৰকে বোলক, এওঁলোকেও সমবক্ষেত্ৰত বাঘৰ বাঘৰ আগত ভিটিব নোৱাৰে।”

৪৫। অতুল বীৰ্য্যশালী দশানন বাৰণে প্ৰগল্ভবজ্ঞা ৰাক্ষসৰ গৌৰৱপূৰ্ণ অৰ্ঘ্য তেওঁৰ পক্ষে অপ্ৰিয় এই উক্তি শুনি ক্ৰোধতে চহু পকাই মহাকণি হুহুমানক বথ কৰিবলৈ আদেশ দিলে।

৥ ইতি হুহুমানকান্তৰ অন্তৰ্গত একলকান্তঃ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

দ্বিপঞ্চাশৎ সৰ্গ ৰাবণৰ প্ৰতি বিভীষণৰ উপদেশ

১। মহাত্মা হনুমানৰ এই উক্তি শুনি ৰাবণে ক্ৰোধতে অৰীৰ হৈ ডেওঁক বধ কৰিবলৈ আদেশ দিলে।

২। ৰাবণে বধৰ আদেশ দিয়াত, হনুমানে দূত হিচাপে এট সৰু লে, কথা বজাব আগত নিবেদন কৰা জানি, বিভীষণে ৰাবণৰ এই আদেশ যুক্তিপূৰ্ণ হৈছে বুলি মানি লব নোৱাৰিলে।

৩। বিভীষণে দেখিলে, ৰাক্ষসাদিপতি ৰাবণ এতিয়া ক্ৰুদ্ধ ইণ্ডিয়ান হনুমানৰ বধো সম্মুখত। এই সকলো জানি শুনি ডেওঁ কি কৰা উচিত হব তাক চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

৪। তাৰ পিচত কৰ্তব্য স্থিৰ কৰি লৈ সাক্ষ্যপূৰ্ণ কথানে দক্ষিণত অগ্ৰজৰ প্ৰতি সন্মান দেখুৱাই বাক্যবিশাৰদ বিভীষণ অতি হিতকৰভাবে কবলৈ ধৰিলে—

৫। “হে ৰাক্ষসৰাজ, আপুনি কমা কৰক, ক্ৰোধ পৰিত্যাগ কৰক, প্ৰসন্ন হৈ মোৰ এই কথাখিনি শুনক। হে ৰাজেন্দ্ৰ, সকলো কামৰ দাল বেয়া জনা সাধু প্ৰকৃতিৰ ৰাজত্ব-বৰ্গে দূতক বধ নকৰে।

৬। হে বীৰ, হে ৰাজন, এই ৰাক্ষসৰ বধ ধৰ্ম্মবিকল্প লোকাচাৰ-বিগৰ্হিত আৰু আপোনাৰ পক্ষেও অযুক্তিকৰ।

৭। আপুনি ধৰ্ম্মজ্ঞ, কৃতজ্ঞ আৰু ৰাজধৰ্ম্মবিশাৰদ প্ৰাণীবৰ্গৰ পক্ষে কি হিত অথবা অহিত আপুনি জানে আৰু পৰাৰ্থভক্ত বিষয়েও সকলো আপোনাৰ সুবিদিত।

৮। আপোনাৰ নিচিনা বিচক্ষণজনেও যদি ক্ৰোধৰ বশীভূত হয় তেন্তে শাস্তত পাণ্ডিত্য লাভ কৰাটো এটা বৃথা প্ৰয় মাত্ৰ।

৯। হে শত্ৰুবিনাশক দুৰ্জয় ৰাক্ষসৰাজ, আপুনি প্ৰসন্ন হওক উচিত অনুচিত বিচাৰ কৰি আপুনি দূতৰ প্ৰতি দণ্ড বিধান কৰক।”

১০। ৰাক্ষসৰাজ ৰাবণে বিভীষণৰ কথা শুনি ভীষণ ক্ৰুদ্ধ হৈ উঠিব দিলে,

১১। “হে শত্ৰু বিনাশক বিভীষণ, পাণাচাৰীক বধ কৰিলে পাণে নোহোৱে। এই ৰাক্ষস পাণাচাৰী, এতেকে মই ইয়াক বধ কৰিম।”

১২। ৰাবণৰ অধৰ্ম্মমূলক, বহু দোষযুক্ত, অনাৰ্য্যজনোচিত এই কথা শুনি হুত্ৰিয়ান সকলৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ বিভীষণে পৰাৰ্থভক্তপূৰ্ণ কথা কবলৈ ধৰিলে—

১৩। “হে লজ্জাবিশিষ্ট ৰাক্ষসৰাজ, আপুনি প্ৰসন্ন হৈ মোৰ ধৰ্ম্মাৰ্থভক্তপূৰ্ণ কথা শুনক। হে ৰাজন, সকলো ঠাইতে সাধুপুৰুষ সকলে কয় যে দূত কোনো কালতে ক'তো বধৰ যোগ্য হব নোহোৱে।

১৪। অৱশ্যে এই দূতকপী শত্ৰু বধ বাঢ়ি গৈছে আৰু ই বহুত অপ্ৰিয় আৰু

অনিষ্টকৰ কামো কৰিছে। উথাপি সাধু পণ্ডিতসকলে কৈছে যে দূত অবধ্য আৰু সেই অহুসৰি দূতৰ প্ৰতি বিবিধ শাস্তিৰো বিধান তেওঁলোকে কৰিছে।

১৫। শৰীৰ বিকৰ্প কৰা, বেজাষাত কৰা, মূৰৰ চুলি ক্ষুবোৱা, আৰু সেইদৰে শৰীৰত দাগ দিয়া—এইবোৰকে সাধুসকলে দূতক দিব লগা দণ্ড হিচাপে বিধান কৰিছে, কিন্তু দূতক বধ কৰা কথা ক'তো শুনা নাই।

১৬। ধৰ্ম্ম আৰু অৰ্থশাস্ত্ৰৰ জ্ঞানৰ দ্বাৰা আপোনাৰ বুদ্ধি মাজ্জিত হৈছে আৰু কামৰ হিতাহিত বিবেচনাৰ দ্বাৰা কৰ্ত্তব্য সম্বন্ধে আপুনি দ্বিধা বুদ্ধিত উপনীত হৈছে, এতেকে আপোনাৰ নিচিনা এজনে ক্ৰোধৰ বশীভূত হ'ব পাৰে কেনেকৈ? ক্ষমতাশালী পুৰুষ কোনোকালে ক্ৰোধৰ অধীন নহয়।

১৭। হে বীৰ, ধৰ্ম্ম বিচাৰ, লোকাচাৰজ্ঞান আৰু শাস্ত্ৰৰ সাৰাৰ্থ গ্ৰহণ বিষয়ত স্তবাস্তবৰ ভিতৰত আপোনাৰ সমকক্ষ কোনো নাই, কিয়নো এই সকলো বিষয়ত আপুনিয়েই সকলোডকৈ শ্ৰেষ্ঠ।

১৮। তদুপৰি এই বান্ধৱক বধ কৰাৰ পৰা বিশেষ যে কিবা উপকাৰ হ'ব মই ভাৱ দেখা নাপাওঁ, এতেকে যিবোৰে ইয়াক পঠিয়াইছে সিহঁতৰ ওপৰতহে এই যত্নাদণ্ড বিধান কৰা উচিত।

১৯। এই দূত সাধুৱেই হওক বা অসাধুৱেই হওক, শত্ৰুপক্ষই ইয়াক পঠিয়াইছে, আৰু শত্ৰুপক্ষৰ হকেই ই ইয়াত কৈছেহি, ই শত্ৰুপক্ষৰ অধীন, এতেকে ই কোনোপধ্যে বৰিব লগা নহয়।

২০। হে মহাৰাজ, এই দূতক বধ কৰিলে, আন কোনো গগণবিহাৰী প্ৰাণীকেই ইয়াত দেখা পোৱা নহ'ব, এতেকে হে শত্ৰু-পুৰুষ, আপুনি ইয়াক বধ কৰিবলৈ যত্নপৰ নহ'ব। বৰং তাৰ সলনি ইলৈ সৈতে দেৱভাগগক নিষন কৰিবলৈ আপুনি যত্নবান হওক।

২১। হে মহাৰাজ, আপুনি বুদ্ধিপ্ৰিয় এতেকে এই প্ৰাণীটোক হত্যা কৰিলে এনে এজনক মই দেখা নাপাওঁ যি গৈ আপোনাৰ বিৰুদ্ধে ছবিনীত সেই ৰাজপুত্ৰ হুজনক বুদ্ধৰ বাবে অহুপ্ৰেৰিত কৰিব পাৰিব।

২২। হে ৰাক্ষসকুল মনোৰঞ্জন, আপুনি স্তবাস্তবগগৰ অজয়, বুদ্ধৰ নামত আপোনাৰ ৰাক্ষস সৈন্তবোৰৰ মন পৰাক্ৰম আৰু উৎসাহতে নাচি উঠে, এতেকে হুঁজৰ বাবে সিহঁতৰ অভিলাষ নষ্ট কৰাটো উচিত নহ'ব।

২৩। আপোনাৰ এই সৈন্তগণ আপোনাৰ হিতকাৰী, তেওঁলোক বীৰ, আৰু বুদ্ধ-বিষয়ত একাগ্ৰচিত্ত, তেওঁলোক বহু গুণসম্পন্ন উচ্চ কুলজাত, মনশী, অস্ত্ৰধাৰী সকলৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ, ভীষণ কোপন স্বভাব আৰু আপোনাৰ দ্বাৰা স্বন্দৰকণে পালিত।

২৪। এতেকে আপোনাৰ এই সৈন্তবলৰ এভাগৰ কিছুমানে আপোনাৰ আদেশ লৈ যুঁচ সেই ৰাজপুত্ৰ হুজনক ধৰি আনক গৈ, আৰু তাতেই আপোনাৰ শত্ৰুপক্ষই আপোনাৰ পৰাক্ৰমৰ বিষয়ে জানিব।"

২৫। নিশাচৰসকলৰ অধিপতি, হৰলোকৰ শত্ৰু, ৰাক্ষসৰাজ-প্ৰধান মহাবলশালী বাৰণে তেওঁৰ কনিষ্ঠ ভ্ৰাতাৰ যুক্তিপূৰ্ণ এই কথাখিনি উত্তৰ বুলি মানি ললে।

॥ ইতি স্কন্দৰাক্তৰ জন্মৰ্ত্ত্ব দ্বিশকাণ্ডে নৰ্ম্ম অশ্বাশ্ব ॥

ত্ৰিপঞ্চাশৎ সৰ্গ হনুমানৰ নেজত অগ্নিসংযোগ

১। ভায়েক মহাদ্বা বিভীষণৰ কথা শুনি দশগ্ৰীৱ বাৰাণ দেশকালোচিতভাবে উত্তৰ দিলে,

২। “হে ভাতৃপ্ৰবৰ, তুমি উচিত কথা কৈছা, দূতক বধ কৰাটো এটা নিন্দনীয় কাব্য। তথাপি বধৰ অমূৰূপ শাস্তি ইয়াক বিধান কৰিবই লাগিব।

৩। বান্ধববোৰৰ নেজেই উৎকৃষ্ট কৃষ্ণ। এডেকে ইয়াৰ নেজডালত জুই লগাই দিয়া আৰু এই দণ্ড নেজ লৈয়ে সি ইয়াৰ পৰা যাওক।

৪। ডেতিয়া তাৰ জ্যাতি-মিত্ৰ, বন্ধু-বান্ধব আৰু হৃদয়জনে তাৰ বিকপাকৃতি, মলিন বদন আৰু শুকাই কীণাই যোৱা অৱস্থা দেখা পাব।”

৫। এইবুলি কৈ বান্ধৱসকল বাৰণে আদেশ দিলে, “বান্ধৱবিলাকে ইয়াৰ নেজত জুই লগাই সমগ্ৰ নগৰ আৰু মুকলি ঠাইবোৰত লৈ ক্ৰমক।”

৬। বাৰণৰ কথা শুনি নিৰ্দ্ৰৱ ক্ৰুদ্ধ বান্ধৱবোৰে বহুত কটা কাপোৰ আনি হনুমানৰ নেজত মেৰাই দিলে।

৭। হাবিত শুকান কাঠ পালে জুই বিদৰে বাঢ়ি উঠে, নেজত কাপোৰ মেৰাই দিয়াৰ লগে লগে হনুমানেও সেইদৰে নিজক বঢ়াব ধিলে।

৮। তাৰ পিচত বান্ধৱবোৰে সেই কাপোৰবোৰ ভেলেৰে ভিয়াই ডাঙ জুই লগাই দিয়াত হনুমানে অলি উঠা সেই নেজেৰে বান্ধৱবোৰক কোৱাবলৈ ধিলে।

৯—১০। হনুমানৰ অন্তৰ খঙৰ জালতে পৰিপূৰ্ণ হোৱাত ভেঙৰ বদনমণ্ডল নৰোদিত সূৰ্যাসদৃশ প্ৰকাশ পালে। তাৰ পিচত ক্ৰমশঃ বান্ধৱবোৰে ভেঙক ভালদৰে বেচি ধৰি পুনঃ ভালদৰে বান্ধি পেলালে। তাকে দেখি আবাল-বৃদ্ধ-বনিতা সকলো নিশাচৰ হবৰিড হ'ল। পিচত বীৰ হনুমানে সেই সমগ্ৰৰ উপযোগী বুদ্ধি মনত সাজি লৈ দ্বিৰ কবিলে :—

১১। “বোক এইদৰে বন্ধনত বাৰিলেও বান্ধৱবোৰে পৰাক্ৰম দেখুৱাই যোৱ কোনো অনিষ্ট কৰিব নোৱাৰে। বান্ধ হিচি ইহঁতৰ সকলোটিকে বধ কৰিব পাৰোঁ।

১২। যোৱ প্ৰভু বামৰ হিডসাধন কৰিবলৈ আজি দুবি লুৰোতে, বান্ধৱবাজ বান্ধৱ আদেশমতে বদিওবা এই দুবাদ্ৰা বান্ধৱবোৰ বোক বান্ধি লৈছে, তথাপি তাৰ পৰা মই নিহঁতৰ ওপৰত বি অভিযাচাৰ কৰিছোঁ তাৰ কোনো প্ৰতিকাৰ কৰা নহ'ব।

১৩। বুদ্ধত মই অকলে সমগ্ৰ বান্ধৱসকলক নাশ কৰিব পাৰোঁ। কিন্তু বামৰ ঐতিহ্য অৰ্থে মই ইহঁতৰ এইবোৰ এতিয়া সহি থাকিব।

১৪। ইহঁতে মোক আকৌ লক্ষ্যত ঘূৰাই লৈ ফুৰিব। চাৰিওফালে ঘূৰি আহুত কৰি বখাৰ কাৰণে বাতিৰ ভিতৰত লক্ষ্যখন ভালদৰে চাব নোৱাৰিলে।

১৫—১৭। বাতি শেষ হোৱাৰ পিচত এতিয়া দিনৰ ভাগত লক্ষ্যখন ভালদৰে চাই লব পাৰিম। ইহঁতে মোক বান্ধক বাক, নেজত জুই লগাই ইহঁতে যদিও বা মোক অলপ কষ্ট দিছে, তাৰ পৰা মই মনত একো ক্লান্তি অনুভব কৰা নাই।” কপিকুঞ্জৰ মহাসম্ভৱান হুমুৱানে এইদৰে চিন্তা কৰি থাকোঁতে বান্ধসবোৰে হৰ্ষাঘিট চিন্তে তেওঁক মেৰাই-মেৰাই লৈ শব্দ আৰু ভেৰী আদি শব্দৰ দ্বাৰা বাজদণ্ড ঘোষণা কৰি কৰি হুমুৱানক ঘূৰাই লৈ ফুৰিব ধৰিলে।

১৮—২২। কুবকৰ্মী বান্ধসবোৰে হুমুৱানক লক্ষ্যৰ মাজেদি লৈ যাব ধৰিলে আৰু অবিদ্যৰ হুমুৱানেও সিহঁতৰ পিচে পিচে পৰম স্বৰ্গে সিহঁতৰ লগত যাব ধৰিলে। সিহঁতে সমগ্ৰ মহানগৰীতে হুমুৱানক লৈ ফুৰিলে আৰু লগতে বিমানসদৃশ অট্টালিকাসমূহ, প্ৰাচীৰেৰে আবৃত স্থলৰ স্থলৰ ভূমিভাগ, ঘৰৰ হাউলী, ভাগ লগাই সজা চাৰিকোণীয়া চোভালবোৰ, বৃহৎ বৃহৎ ৰাজপথ, ক্ষুদ্ৰ পথ, চতুষ্পথ আৰু ঘৰৰ ভিতৰফালে তেওঁ দেখা পালে।

২৩—২৮। ইপিনে হুমুৱানৰ নেজ এইদৰে পুৰিব ধৰা দেখি বিকণনয়না বান্ধসী-বোৰে দেৱী সীতাৰ আগত অপ্ৰিয় এই ঘটনাটো এইদৰে বৰ্ণাই কবলৈ ধৰিলে, “হে সীতা, ভাস্কৰদেৱ যিটো বান্ধৰে তোমাৰ লগত কথা পাতিছিল, তাৰ নেজত জুই লগাই দি বান্ধসবোৰে তাক ইকালে সিকালে ঘূৰাই লৈ ফুৰিব ধৰিছে।” সীতাদেৱীয়ে সিহঁতৰ মূখৰ পৰা তেওঁৰ নিজৰ হৰণ কৰি অনাৰ সমান নিষ্ঠুৰ এই বাতৰিটো পাই অগ্নিদেৱতাৰ ওচৰ চাপিল; আৰু মহাকপি হুমুৱানৰ মঙ্গল কামনা কৰি শ্ৰদ্ধা সমন্বিতে হব্যবাহন অগ্নিদেৱতাৰ ওচৰত এইদৰে প্ৰাৰ্থনা জনালে, “হে অগ্নিদেৱতা, যদিহে মই পতিসেৱাপৰায়ণ হৈ থাকিব পাৰিছোঁ, যদিহে তপশ্চৰ্যা মই কৰি থাকিব পাৰিছোঁ আৰু পাণ্ডিত্য ধৰ্ম্ম মই বৰ্দ্ধা কৰি আছোঁ, তেন্তে মোৰ প্ৰাৰ্থনা মতে হুমুৱানৰ বেলিকা তুমি শীতল হবা।” সীতাৰ প্ৰাৰ্থনা শুনি উৎকণ্ঠিতাবিশিষ্ট অগ্নিয়ে শিখাৰ আগভাগ দক্ষিণ মূৰাকৈ হলাই ধীৰভাৱে অগ্নি উঠিল আৰু তাৰ দ্বাৰা হুগনয়না সীতাক যেন কৈছে দিলে, “হুমুৱান মঙ্গলে আছে।” ইপিনে হুমুৱানৰ জনক ৰায়ুৰেও নেজৰ অগ্নিৰ লগত সংযুক্ত থাকিও কপিৰ বঙ্গলে আছে এই কথাটো জনাইহে যেন সীতাৰ সমুখত শীতকালৰ বতাহৰ নিচিনা শীতল হৈ ববলৈ ধৰিলে।

২৯। নেজডাল পুৰিব ধৰাৰ সময়ত বান্ধৰ হুমুৱানৰ ধাৰণা হল, “জুইতো বৰ বেচিকৈয়ে অগ্নি উঠিছে তথাপি এই জুয়ে মোক পোৰা নাই কিয়?

৩০। দেখিছোঁ জুইৰ তীব্ৰ শিখায়ো নৰীষত মোক হুথ দিয়া নাই; অহুৱান হয় হিমপাতসদৃশ ৰূপ লৈ জুই মোৰ নেজৰ আগত যেন বৈহে আছে।

৩১। নহবই বা কিয়? সাগৰ পাৰ হৈ আহোঁতে জীৱাশচক্ৰৰ প্ৰভাৱত নদ-নদী সকলৰ অধিপতি সমুদ্ৰৰ মাজতো যদি আচৰিতভাবে এখন পৰ্যন্ত থিয় দি ওলাই থাকিব পাৰে, অগ্নি শীতল হোৱা ঘটনাটোও সেই ধৰণে এটা ঘটনা হ'ব নিশ্চয়।

৩২। শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ প্ৰতি সন্মান দেখুবাই সমুদ্ৰ আৰু বৈনাক পৰ্ব্বতে যদি এনে অশুভ হৈ দেখুৱাব পাৰে, অগ্নিয়ে বা ভেনে নকৰিব কিয় ?

৩৩। জুৱে যে মোক পোৱা নাই সি কেবল সীতাৰ দয়া, বাৰৰ বাৰৰ শক্তি আৰু মোৰ পিতৃদেৱ পুত্ৰ দেৱতাৰ অগ্নিৰ লগত সখ্যতাৰ ফল।”

৩৪। এইদৰে ভাবিচিন্তি থকাৰ ভিতৰতে কণিকুণ্ডৰ হুয়ানৰ মনত হঠাতে আন এটা চিন্তা উপস্থিত হল। তেওঁ ভাবিবলৈ ধৰিলে, “মোৰ নিচিনা এজনক এই অৰম ৰাক্ষসবোৰে বান্ধি ৰাখিব পাৰে এইটো কেনে কথা।

৩৫—৩৯। যদি মোৰ শক্তিয়ে আছে তেন্তে ইয়াৰ প্ৰতিক্ৰিয়া হ'ব ক'ৰা উচিত।” এইদৰে চিন্তা কৰি উঠিয়েই মহাকণি হুয়ানে বান্ধ ছিটি যোগেৰে ওপৰলৈ জাপ দি ভীষণৰূপে গৰ্জন কৰিবলৈ ধৰিলে। তাৰ পিচত শ্ৰীমান পুত্ৰনন্দনে ৰাক্ষসৰ জনতাৰিহীন পিৰিঙ্গসদৃশ ওখ পুৰুষাৰ ওপৰত বহি ললে। তাত নিজ শৰীৰটো পৰ্ব্বতৰ সমান কৰি বঢ়াই লৈ তৎক্ষণাৎ আকৌ নিচেই অকণমানটো হৈ সকলো বান্ধনোৰ পৰা নিজক মুক্ত কৰিলে। এইদৰে বান্ধনোৰ পৰা মুক্তি লাভ কৰি শ্ৰীমান কপীন্দ্ৰ পুনঃ পৰ্ব্বতপ্ৰমাণ হল। তাৰ পিচত ইকালে সিকালে চাই ভোৰণৰ ওপৰত লোহাৰ অৰ্গলসদৃশ কুকৰ্ণ লোৰে নিৰ্ম্মিত বৃহৎ গদা এডাল দেখা পালে। সেই ডাল হাতত লৈ তাৰে মকতনন্দনে তেওঁৰ বন্ধক হৈ থকা সকলো ৰাক্ষসকে বধ কৰিলে।

৪০। প্ৰচণ্ড ৰণবিক্ৰমশীল হুয়ানে ৰাক্ষসবোৰক এইদৰে বধ কৰি লঙ্কানগৰীক এবাৰ চাই ললে, আৰু নেজৰ প্ৰদীপ্ত অগ্নিশিখাৰে স্পোতিত হৈ অংগুৱালী সূচ্যসদৃশ দেখা হল।

॥ ইতি শুল্কৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত ত্ৰিপকান্থ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

চতুঃপঞ্চাশৎ সৰ্গ

লক্ষা দাহন

১। কপিপ্ৰবৰ হনুমানৰ মনোবাঞ্ছা সিদ্ধ হোৱা উৎসাহতে তেওঁৰ মনৰ বল আৰু বাঢ়ি উঠিল। লক্ষাৰ পিনে এবাৰ চাই লৈ তাৰ পিচত তেওঁৰ কৰিবলগীয়া আৰু কি কাম হ'ব পাৰে তাৰ বিষয়ে চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে—

২। “ইয়াৰ পিচত বৰ্ত্তমান মোৰ কৰিবলগা কাম আৰু কি বাকী আছে যাৰ দ্বাৰা ৰাক্ষসবোৰৰ শোকৰ বেগ আৰু বাঢ়ি উঠিব পাৰে।

৩। অশোকবন ভাঙিলোঁ, শ্ৰেষ্ঠ শ্ৰেষ্ঠ ৰাক্ষসবোৰক বধিলোঁ, সৈন্তদলৰ এভাগ বিনাশ কৰিলোঁ, এতিয়া কামৰ ভিতৰত দুৰ্গ বিনাশ কৰাটোৱেই যি বাকী।

৪। দুৰ্গ বিনাশ কৰি উঠিব পাৰিলে মোৰ এই পৰিশ্ৰম সাৰ্থক আৰু স্তম্ভক হ'ব। অলপ চেষ্টা কৰিলেই সীতাক অন্বেষণ কৰিবলৈ আহি যি শ্ৰম কৰিলোঁ সি সাৰ্থক হ'ব।

৫। যি হব্যবাহন অগ্নি মোৰ নেজত জলি আছে, এই স্তম্ভৰ স্তম্ভৰ গৃহসমূহৰ দাহনৰ দ্বাৰা তেওঁক সন্তুষ্ট কৰাটো মোৰ পক্ষে যুক্তিযুক্ত হ'ব।

৬। এইদৰে চিন্তা কৰি মহাকপি হনুমানে তেওঁৰ জলি থকা নেজডালেৰে সৈতে বিদ্যাদিশিষ্ট এচপৰা মেঘৰ দৰে ঘৰসমূহৰ ওপৰে ওপৰে ঘূৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে।

৭। নিৰ্ভীক চিন্তে চাই চাই তেওঁ ৰাক্ষসবোৰৰ ইঘৰৰ পৰা সিঘৰত, উত্থান-সমূহত আৰু প্ৰাসাদবোৰত বিচৰণ কৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে।

৮। পৱনসম বলবান্ হনুমানে প্ৰথমতে প্ৰহন্তৰ ঘৰত জাপ দি পৰি তাত জুই লগাই দিলে।

৯—১৫। তাৰ পিচত বীৰ্য্যবান্ হনুমানে মহাপাৰ্শ্বৰ ঘৰত কালান্তক অগ্নিশিখাসম জুই লগাই দি, পিচত লক্ষ্মীয়াই লক্ষ্মীয়াই বজ্জদংষ্ট্ৰ, শুক, বীৰ্য্যমান সাবণ, ইন্দ্ৰজিভ, জম্বুমানী, সূৰ্য্যানী, বশ্মিকেশু, সূৰ্য্যাক্ৰ, ব্ৰহ্মকৰ্ণ, দংষ্ট্ৰ, বোমশ, যুদ্ধমন্ত্ৰ, ধ্বজগ্ৰীব, বিদ্যাত্মজিহ্বা, ঘোৰ, হতিমুখ, কৰাল, বিশাল, শোণিডাক, কুস্তকৰ্ণ, মকৰাক নবাস্তক, কুস্ত, মহাদ্বা নিকুস্ত, বজ্জাক্ৰ, ব্ৰহ্মাক্ৰ, এই সকলোৰে ঘৰত জুই দিলে।

১৬। অকল বিত্তীৰণৰ ঘৰটো বাদ দি কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানে এটাৰ পিচত এটাকৈ সকলোৰে ঘৰত জুই দিলে।

১৭। মহাঘৰী হনুমানে সবুজ্জিশালী ৰাক্ষসবোৰৰ বহুমূলীয়া ভবনবোৰত থকা সকলো বকমৰ মহাৰ্থ ঐৰ্ষ্য পুৰি বিনাশ কৰিলে।

১৮। তাৰ পিচত এই সকলোকে অভিজ্ঞ কৰি বীৰ্য্যশালী শ্ৰীমান হনুমানে ৰাক্ষসেন্দ্ৰ সাবণৰ গৃহৰ ওপৰত উপবেশন কৰিলে গৈ।

১৯। বাবণৰ এই হাউলী সকলো গৃহৰ ভিতৰতে শ্ৰেষ্ঠ, নানাবস্তু বিচ্ছৰিত, যেকোনো সমান ওখ আৰু মাজলিক নানা চিহ্নে চিহ্নিত।

২০। মহাবীৰ হুম্মানে এই ভৱনৰ ওপৰত ভেঙৰ নেজৰ প্ৰদীপ্ত অগ্নি গালি দি মুসলমানকালৰ মেঘসদৃশ ভীষণ বৰে গৰ্জ্জন কৰিবলৈ ধৰিলে।

২১। সীতাৰ দীৰ্ঘনিশ্বাসৰ লগত সংযুক্ত বায়ুৰ সংযোগত মহাশক্তিসম্পন্ন প্ৰবল-বেগী অগ্নি আৰু অধিকগুণে বাঢ়ি উঠি প্ৰলয়কালৰ অগ্নিসদৃশ ৰূপ লৈ অগ্নি উঠিল।

২২। বতাহে এই প্ৰদীপ্ত অগ্নি ঘৰসমূহৰ ওপৰত বিক্ষিপ্ত কৰি দিয়াত, মুক্তাশণিময় কাঞ্চনজালে শোভিত বহাদ্ৰী হ্ৰব্যেৰে পৰিপূৰ্ণ বৃহৎ বৃহৎ প্ৰাসাদসমূহ খণ্ড-বিখণ্ড হৈ মাটিত পৰিবলৈ ধৰিলে।

২৩—২৪। পুনৰ দেৱতাই প্ৰবল বেগে অগ্নি উঠা এই অগ্নি ঘৰসমূহৰ ওপৰত বিক্ষিপ্ত কৰাত, পুণ্যক্ষয় হৈ যোৱাৰ পিচত সিদ্ধলকলৰ ভৱনসমূহ যিদৰে আকাশৰপৰা ভললৈ নামি আহে, মুক্তা-শণিময় কাঞ্চনজালে শোভিত বহাদ্ৰী হ্ৰব্যেৰে পৰিপূৰ্ণ বৃহৎ বৃহৎ প্ৰাসাদসমূহো সেইদৰে খণ্ড-বিখণ্ড হৈ মাটিত পৰিবলৈ ধৰিলে।

২৫। এনে অৱস্থাত বাক্সবোৰে সিহঁতৰ নিজৰ নিজৰ ঘৰ বন্ধাৰ বিষয়ে নিকংসাহ হৈ ধন-সম্পত্তি সকলোকে এৰি ভীষণ নৰে হা। হা। কৰি ইফালে সিফালে লৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে। সকলোৰে মূখত মাত্ৰ একে কথা—‘হায়। স্বয়ং অগ্নিয়ে বান্ধবৰ ৰূপ লৈ আহি ইয়াত উপস্থিত হৈছেহি।’

২৬—২৭। কোনো বাক্সমীয়ে সিহঁতৰ দুৰ্ঘপোন্ত শিশু কোলাত লৈয়ে ছুঁত পৰি গল, আৰু কোনোৱে বা অগ্নিৰে পৰিবেষ্টিত হৈ চুলি মেল খাই থকা অৱস্থাত অট্টালিকাৰ পৰা পৰিবলৈ ধৰাত আকাশৰ পৰা পৰি বোৱা বিদ্যুতৰ শোভা ধাৰণ কৰিলে।

২৮—৩০। হুম্মানে দেখিলে, বজ্ৰ, বিক্ৰম, বৈৰূপা, বজ্জত যদি আৰু নানাবিধৰ বিচিত্ৰ ধাতুসমূহ পলি গৈ লাক লাক হৈ মাটিত পৰিবলৈ ধৰিছে। কিন্তু অগ্নিয়ে যিদৰে দমে দমে কাঠ বা তুলাশি দহ কৰি তুষ্ট নহয়, হুম্মানেও সেইদৰে শ্ৰেষ্ঠ শ্ৰেষ্ঠ বাক্স-বোৰক বধ কৰি তুষ্ট হোৱা নাই। সেই সময়ত লক্ষ্যত ইমানবোৰ বাক্স নিহত হ'ল যে লক্ষ্য নগৰীত মৃত বাক্সৰ কাৰণে ঠাইৰ অকুলন হৈ পৰিল। কল্পদেৱে ত্ৰিপুর নগৰ যিদৰে দহ কৰিছিল, মহাবেগমালী মহাত্মা হুম্মানেও সেইদৰে এই লক্ষ্য নগৰী দহ কৰিলে।

৩১। বেগী হুম্মানে জলাই তোলা অগ্নিয়ে এনে ভীষণ আৰু পৰাক্ৰমেৰে বাঢ়ি উঠিবলৈ ধৰিলে যে বি ত্ৰিকুট পৰ্ব্বতৰ ওপৰত লক্ষ্য স্থাপিত আছিল, সেই পৰ্ব্বতৰ ওপৰলৈকে অগ্নিৰ শিখাসমূহ বিয়পি পৰিল।

৩২। বাক্সৰ শৰীৰৰ চৰ্কাৰে অগ্নিৰ শিখাসমূহ বতাহৰ সংযোগত অগ্নিয়ে প্ৰলয়-কালৰ অগ্নিৰ ৰূপ ধাৰণ কৰি আকাশ স্পৰ্শ কৰি বাঢ়ি উঠিল আৰু বৰবোৰত ধোঁৱাহীৰ হৈ অগ্নি উঠিল।

৩৩। এই মহা অগ্নিয়ে কোটি কোটি আদিত্যৰ তেজ লৈ বহুজনি সদৃশ পৰ্বেৰে ব্ৰহ্মাত ভেদ কৰিছে যেন লক্ষ্য আঙৰি ধৰি প্ৰলয়কালৰ অগ্নিৰ শোভা প্ৰকাশ কৰিবলৈ ধৰিলে।

৩৪। নিষ্ঠুৰ প্ৰভাযুক্ত পলাশ ফুল যেন বঙা অগ্নিৰ শিখাসমূহে বৰকৈ বাঢ়ি উঠি আকাশমণ্ডল বিয়পি পৰিল আৰু ইপিনে ওলৰ ফালে অগ্নিৰপৰা উৎপন্ন ধোঁৱাবোৰে চাৰিওফালে বিকিষ্ট হৈ নীলোৎপলসদৃশ প্ৰভাযুক্ত মেঘমালাৰ নিচিনাকৈ শোভা কৰিবলৈ ধৰিলে।

৩৫—৩৮। যৰ, গছ-গছনি আৰু দলে দলে জীৱগণে সৈতে লক্ষা এইদৰে দৃষ্টি হোৱা দেখি প্ৰধান প্ৰধান বান্ধসবোৰে মিলিত হৈ পৰস্পৰে কোৱাকুই কৰিব ধৰিলে, 'এইটো বান্দৰ নহয়, স্বয়ং কাল নাইবা বজ্জ্বাৰী দেৱৰাজ মহেন্দ্ৰ, নাইবা যম, বা বৰুণ, বা বায়ুদেৱতা, নাইবা কল্পযুক্তি অগ্নি, অথবা সূৰ্য্য, কুব্জৰ নাইবা চন্দ্ৰ, অথবা চতুৰ্ভানন সৰ্বলোক-পিভামহ ব্ৰহ্মাৰ পৰা উৎপন্ন মহা প্ৰকোপেই বান্ধসকলৰ সংহাৰক স্বৰূপে বান্দৰৰ ৰূপ লৈ আহি ইয়াত অৱতীৰ্ণ হৈছে। নহ'লে অচিন্ত্য, অব্যক্ত, অনন্ত বিষ্ণুৰ ডেজে নিজ মায়াবলে বান্দৰৰ ৰূপ ধাৰণ কৰি বান্ধসবোৰৰ বিনাশৰ বাবে আহি ইয়াত উপস্থিত হৈছেহি।'

৩৯। পশু, পক্ষী, বৃক্ষ, হাড়ী, ঘোঁৰা, বৰ্ণ আৰু বান্ধসগণে সৈতে লক্ষা নগৰী হঠাতে এইদৰে বিদগ্ধ হোৱাত লক্ষাৰ বৰণ মলিন হল আৰু তুমুল এটা ক্ৰন্দনৰ বোল ভাব পৰা উঠিল।

৪০। লগতে বান্ধস আৰু বান্ধসীবোৰে, হা পিতা, হা পুত্ৰ, হে কান্ধ, হে সূৰুং, হে জীৱনৰ নাথ, হায়। আমাৰ চিৰদিনৰ সঞ্চিত পুণ্য আজি হঠাতে ক্লয়প্ৰাপ্ত হল— এইদৰে নানা প্ৰকাৰে চিঞৰ-বাখৰ কৰোঁতে লক্ষাৰ ভিতৰত ভীষণ এটা কোলাহলৰ সৃষ্টি হল।

৪১। অগ্নিৰ শিখাই চাৰিওফালে বেঢ়ি ধৰাত, আৰু বীৰ আৰু যোদ্ধাসকল নিহত হোৱাত হুমুমানৰ খঙৰ বলত অভিভূতা লক্ষা শাপগ্ৰস্তা এখন নগৰী যেন দেখা হল।

৪২। মহাত্মা হুমুमानে দেখিলে, বান্ধসবোৰে ভয়তে বিৰণ আৰু বিহ্বলচিত্ত হৈছে, চাৰিওফালে অগ্নিৰ অতি উজ্জ্বল শিখাবোৰে মাত্ৰ পৰিলক্ষিত হৈছে, ব্ৰহ্মাৰ কোপত পৰি পৃথিৱী ধ্বংসৰ সঙ্কটীন হলে যেনে অবস্থা হয় লক্ষাবোৰে অবস্থা এই সময়ত ভেনে হৈছে।

৪৩। গছ-গছনিৰে স্তম্ভোভিত বন উচ্ছন্ন কৰি মহা মহা বান্ধসগণক যুদ্ধত নিহত কৰি, অত্যাংকষ্ট গৃহবাসিন্দে পৰিপূৰ্ণ লক্ষাক দাহন কৰি পৰনাস্থ হুমুमानে খন্তেক সময়ত ভাঙ বৈ থাকিল।

৪৪। অসংখ্য বান্ধস বধ, বহুপাদপুৰুষ বনৰ ধ্বংস আৰু বান্ধসবোৰৰ বৰত অগ্নি সংযোগ কৰাৰ পিচত, মহাত্মা কপিপ্ৰবৰে মনে মনে বায়ৰ চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

৪৫। এই সকলো কাম শেষ হৈ যোৱাৰ পিচত দেৱগণে মিলিত হৈ মহাবলশালী, বান্দৰবীৰ-প্ৰধান সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ মহামতি বক্ৰ-বন্দন হুমুমানৰ স্তুতি কৰিবলৈ ধৰিলে।

৪৬। আৰু ভেওঁৰ কান্ধ দেৱতাসকল, শ্ৰেষ্ঠ মূৰ্ত্তি, গন্ধৰ্ব, বিভাৰৰ, পদ্ম আৰু আন সকলো মহা মহা প্ৰাণীগণে অতুলনীয় এক ভূমি লাভ কৰিলে।

৪৭। ইপিনে মহাশক্তিশালী কপিপ্ৰবৰ হুম্মানে আশোকবন ভাঙি আৰু বান্ধসকল নিধন কৰি, ভয়ঙ্কৰ এই লঙ্কানগৰীত অগ্নি সংযোগৰ পিচত পৰম শোভাৰ্হিত হৈ বিৰাজ কৰিলে।

৪৮। অতি উচ্চ এটা ভবনৰ সৰ্ব্বোন্নত বিচিত্ৰ শিখৰ স্থানত উপবেশন কৰি নেজৰ প্ৰদীপ্ত অগ্নিশিখাৰ জ্যোতিতে উদ্ভাসিত হৈ ডেওঁ অংগমালী সূৰ্যাসদৃশ শোভা ধাৰণ কৰিলে।

৪৯। তাৰ পিচত এইদৰে সমগ্ৰ লঙ্কাৰ ওপৰতে উৎপীড়ন কৰি কপিপ্ৰেষ্ঠ হুম্মানে ভেওঁৰ নেজৰ অগ্নি সাগৰত ফুৰাই ললে।

৫০। ডেউিয়া দেবতা, গন্ধৰ্ব্ব, সিদ্ধগণ আৰু শ্ৰেষ্ঠ ঋষিসকলে লঙ্কা এইদৰে দহ হোৱা দেখি পৰম বিস্ময়াহ্বিত হল।

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত চতুঃপঞ্চাশৎ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

পঞ্চপঞ্চাশৎ সৰ্গ

হুম্মানৰ অনুভাপ

১। হুম্মানে লঙ্কা বিদহ হোৱা আৰু তাৰ ভীত বান্ধসবোৰে ভয়বিম্বল চিন্তে থকা দেখি চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

২। ভেওঁৰ মনত এটা আভঙ্কৰ ভাব সৃষ্টি হোৱাত ভেওঁ অগ্নিক নিন্দা কৰিবলৈ ধৰিলে। ভেওঁ ভাবিলে, “হায়। এই লঙ্কা দহ কৰি যই কি কুকাৰ কৰিলে।

৩। সেই মহাত্মা সকলেই যন্ত্ৰ যি জালি উঠা জুইক পানীৰে ফুৰাই দিয়াৰ দৰে নিজ বুদ্ধিবলে উঠি অহা থঙকো দমন কৰিব পাৰে।

৪। মাহুহৰ ধং উঠিলে ভেওঁ কি পাপ কৰিব নোৱাৰে? ক্ৰুদ্ধজনে শুকজনক বধ কৰে আৰু কুবাক্যৰ দ্বাৰা সাধুজনক ভিৰ্ভাৰ কৰে।

৫। ক্ৰুদ্ধজনৰ হিতাহিত জ্ঞান নাথাকে, সি কৰিব নোৱাৰা কাম আৰু কৰ নোৱাৰা কথা নাই।

৬। ছাল পুৰলি হলে সাপে বিদৰে যোট লগায়, সেইদৰে উঠি অহা জোখক বিজবে কৰাঙলৰ দ্বাৰা মনৰ পৰা আঁতৰাই দিব পাৰে, ভেওঁৰেই প্ৰকৃত পুৰুষ।

৭। যই এজন নিভাত্ত দুৰ্ব্বুদ্ধি নিৰ্ভজ আৰু পাপাশয়, সীতাৰ বিষয় কোনো কথা নভবা নিশ্চিন্তাকৈ এই নগৰীত জুই দি যই যোৰ দ্বাৰীৰ কাৰ্য্য বিনাশ কৰিলে। যোক বিদ্।

৮। যদি এই সমগ্ৰ লক্ষ্য নগৰীয়েই দক্ষ হল, তেন্তে তাৰ লগতে জানকীও নিশ্চয় দক্ষ হৈছে ; তেনেহলে মোৰ অজ্ঞানতাৰ ফলত মোৰ স্বামী বামৰ যি কাম সিও নষ্ট হল।

৯। যাৰ কাৰণে ইমান আয়োজন, সেই সকলো কাৰ্য্যকে মই নষ্ট কৰিলোঁ। লক্ষ্য দক্ষ কৰি সীতাকভো মই বক্ষা কৰিব পৰা নাই।

১০। লক্ষ্যদাহন ৰূপ অতি সহজ-সাধ্য অকণমান কাম মোৰ বাকী আছিল মঁচা, কিন্তু ধঙৰ জালতে কাম কৰি মই মোৰ মূল্যবো বিনাশ কৰিলোঁ।

১১। জানকী নিশ্চয় দক্ষ হৈছে, কিয়নো এই লক্ষ্যৰ ভিতৰত দক্ষ নোহোৱা কোনো এখন ঠাই চকুত নপৰে, গোটেইখন নগৰ তেনেই ভস্মীভূত হৈছে।

১২। প্ৰকৃততে মই ওলোটা ৰকমে বুজাৰ কাৰণে যদি মই মোৰ মূল কাৰ্য্যকে বিনাশ কৰিলোঁ তেনেহলে এই মুহূৰ্ত্ততে ইয়াতেই প্ৰাণ পৰিত্যাগ কৰাটোৱেই মোৰ পক্ষে ভাল হব।

১৩। তেন্তে বড়বা মুখস্থিত অগ্নিসদৃশ এই অগ্নিতেই জাপ দিওঁ, অথবা সাগৰত থকা প্ৰাণীসমূহৰ খাদ্য হিচাপে শৰীৰটোকে সিহঁতক দিওঁ।

১৪। জীয়াই থাকি মই বান্দৰৰাজ স্ৰষ্ট্ৰীৰ আগভনো মুখ উলিয়াওঁ কেনেকৈ আৰু মূল কাৰ্য্যক বিনাশ কৰাৰ পিচত নৰপ্ৰেষ্ঠ সেই পুৰুষ দুজনৰ লগতেই বা সাক্ষাৎ কৰোঁ কেনেকৈ ?

১৫। সেই সময়ত ধঙৰ জালতে যিটো কাম মই কৰিলোঁ তাৰ দ্বাৰা তিনিও জগততে যাক বান্দৰ-হুলভ প্ৰকৃতি বুলি জানে তেনে বান্দৰহে হে মাত্ৰ মই প্ৰকাশ কৰিলোঁ।

১৬। যি বজোঙৰ আশ্ৰয় লৈ মোৰ চকলতা হেতু আত্মসংযম পাহৰি কাৰ্য্য-বিনাশক এই কাম কৰিলোঁ, সেই বজোঙৰক ধিক্। হায়। সীতাক বক্ষা কৰাৰ শক্তি মোৰ থকা সত্ত্বেও মই সীতাক বক্ষা নকৰিলোঁ, এতেকে মোকো ধিক্।

১৭। এতিয়া যদিহে সীতাৰ বিনাশ হৈছে, তেনেহলে সেই পুৰুষ দুজনৰে বিনাশ হব, তেওঁলোক দুয়োজন বিনষ্ট হলে বন্ধু-বান্ধবেৰে সৈতে স্ৰষ্ট্ৰীবোৰো বিনাশ ঘটিব।

১৮। ধৰ্ম্মাশ্বা ভ্ৰাতৃবৎসল ভৰতে যেতিয়া এই কথাটো শুনিব, তেওঁ আৰু শত্ৰুৱনো জীয়াই থাকিব কেনেকৈ ?

১৯। ধৰ্ম্মপৰায়ণ ইক্ষাকুবংশ লোপ পালে, সৰ্বনাশ উপস্থিত হব আৰু প্ৰজাবৰ্গও শোকসন্তপ্ত হব।

২০। এতেকে মই হতভাগ্য। মোৰ পূৰ্ব্বজিত পুণ্যকল নাশ কৰি, ক্ৰোধৰূপ পাপত যত্ন হৈ সমগ্ৰ জগতৰে বিনাশ সাধন কৰিলোঁ।”

২১। এইদৰে চিন্তা কৰি থাকোঁতে হঠাতে আগতে উপলব্ধি কৰা শুভলক্ষণবোৰৰ কথা মনত পৰাত আন প্ৰকাৰৰ চিন্তা তেওঁৰ মনত খেলাবলৈ ধৰিলে।

২২। “নহ’লে এনেও হব পাৰে যে চাক্ষুৰ্জীৱী সীতাদেৱীয়ে তেওঁৰ নিজ ভেজাবলৈ নিজক বক্ষা কৰিছে। কল্যাণী সীতাদেৱীৰ বিনাশ হব নোহোৱা, অগ্নিয়ে অগ্নিক দাহন নকৰে।

২৩। যিজনাই নিজ চৰিত্ৰত্মণে নিজক বক্ষা কৰি আছে, অবিভৰ্জিতাণী ধৰ্ম্মাশ্বা বামৰ সেই ভাৰ্য্যাক অগ্নিয়ে স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰে।

২৪। অগ্নিৰ দাহিকা শক্তি আছে সঁচা কিন্তু, অকল বায়ব প্ৰভাৱ আৰু বৈশ্বহীৰ স্ফুৰ্ত্তিৰ কলত অগ্নিয়েভো মোক দহু কৰা নাই।

২৫। এভেকে যিজন ভৰত আদি তিনিওজন ভায়েকৰ পক্ষ দেৱীৰূপী আৰু বায়ব প্ৰাণসম প্ৰিয়া, ভেওঁৰ বিনাশ হব কেনেকৈ ?

২৬। অগ্নি সকলো ক্ষেত্ৰতে অব্যয়, শক্তিমান আৰু মহনক্ষয়, উৎপাদি যি অগ্নিয়ে মোৰ নেজ দহু কৰা নাই, তেওঁ আৰু পূজনীয় সীতাক দহু কৰিব কিয় ?

২৭—২৮। সীতাৰ শক্তিৰ বিষয়ে চিন্তা কৰি, পুন. আন এটা ভাৱ ভেওঁৰ মনত উদয় হোৱাত হুম্মানে বিম্বিত হৈ ভাবিলে, “দেৱী সীতাৰ প্ৰভাৱভে মোৰ জিৱণিৰ অৰ্থে সাগৰৰ মাজত হিৰণ্যগৰ্ভ মৈনাক পৰ্বত যদি উদয় হব পাৰে, তেনেহলে গুপ্তাৱতা, সন্ত্যপবাৰ্ণা পাতিত্ৰতা গুণৰ দ্বাৰা আৱৃত এই সীতা দেৱীয়েহে অগ্নিক দহু কৰিব পাৰে, অগ্নিয়ে নোৱাৰে।”

২৯। এইদৰে সীতাদেৱীৰ ধৰ্ম্মনিষ্ঠাৰ বিষয়ে চিন্তা কৰি ধাংকাত, মহান্না চাৰণ-সকলৰ বাণী ভেওঁ এইদৰে শুনিব পালে—

৩০। “আহা! ৰাক্ষসবোৰৰ ঘৰত অতি উগ্ৰ আৰু ভয়দৰ অগ্নিসংযোগ কৰি হুম্মানে আনৰ অসম্ভৱ কি কৰ্ম্মই কৰিলে।

৩১। ভেওঁৰ এই অগ্নিসংযোগৰ কলত লক্ষ্যৰ আবাল-বৃদ্ধ বনিতা ৰাক্ষসবোৰ চাৰিও-ফালে লৰা-ঢপৰা কৰাত জনসমূহৰ ভিতৰত যি কোলাহল উঠিল সেইয়ে পৰ্বতৰ গুহাত প্ৰতিধ্বনিত হোৱাত অহুমান হল যেন লক্ষ্য নগৰীয়হে কান্দিব ধৰিছে।

৩২। প্ৰাচীৰ আৰু ভোৰণে সৈতে অট্টালিকাসমূহ দহু হল, উৎপাদি ই জানকীক পুৰিব পৰা নাই, ইয়ে আমাৰ পক্ষে অজুত বিশ্বয়কৰ ঘটনা যেন লাগিছে।”

৩৩। চাৰণসকলৰ অমুভোপম এই কথা কাণত পৰাৰ লগে লগে সেই সময়োচিত আনন্দতে হুম্মানৰ অন্তৰ ভৰি পৰিল।

৩৪। এইদৰে মজলসূচক কাৰণসমূহ আৰু নিজে প্ৰত্যক্ষ প্ৰমাণ পোৱা গুণাবলী দেখি আৰু ঋষিসকলৰ মুখৰপৰা ওলোৱা কথাখিনি শুনি হুম্মানৰ মন হৰ্ষাঙ্কিত হল।

৩৫। তাৰ পিচত হুম্মানে নিজমনোৰথ সিদ্ধ হোৱাৰ পিচত ৰাজহুতা সীতাদেৱী স্তম্ভনৰীৰে থকা জানি, নিজ চকুৰে এবাৰ ভেওঁক চাই দৈ উভতি যাবলৈ মন কৰিলে।

॥ ইতি শ্ৰুত্বকান্তৰ অন্তৰ্গত পঞ্চপঞ্চাং সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ষট্‌পঞ্চাঙ্গ সৰ্গ হনুমানৰ প্ৰত্যাৰ্ত্তন

১। ভাৰ পিচত হনুমানে জানকীক শিশুগহজোপাৰ ওলত বহি থকা দেখি সেৱা জনাই কলে, “মোৰ পৰম সৌভাগ্য যে আপোনাক ইয়াত অশ্বশৰীৰে থকা দেখা পালোঁ।”

২। হনুমান উভতি যাবলৈ ওলোৱা দেখি স্বামীৰ প্ৰতি স্নেহানুৰাগিণী সীতাদেবীয়ে ডেওঁৰ পিনে বাবে বাবে চাই ডেওঁক উদ্দেশ্য কৰি কলে,

৩। “বৎস, ইচ্ছা কৰিলে তুমি এটা দিন ইয়াতে থাকিয়ে যোৱা, কোনো এখন নিভৃন্ত ঠাইত জিৰণি লৈ কাইলৈ যাবাগৈ।

৪। হে কপিপ্ৰবৰ, তুমি ওচৰত থাকিলে অলপ সময়লৈ হলেও মন্দভাগিনী মোৰ অসীম শোকৰ কিঞ্চিৎ উপশম হয়।

৫। হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, তুমি গৈ আকৌ উভতি আহ। মানে মোৰ জীৱন থাকিব নে নাই তাৰে সন্দেহ।

৬। দুখৰ উপৰি দুখ অশুভৰ কৰি শোকতে কাঙৰ লৈ আছোঁ, তাতে তোমাক দেখা নোপোৱা হলে আৰু অধিক শোকে মোক অভিভূত কৰিব।

৭—৮। হে বীৰ, এতিয়াও এটা সন্দেহৰ ভাৱ মোৰ মনত খেলায়ে আছে। হে মহাবলী বান্দৰ, সহায়কৰূপ বান্দৰ ডালুকৰ বৃহৎ এটা সৈন্তদলে দ্ৰুতৰ এই মহাসমুদ্ৰ পাৰ হব কেনেকৈ আৰু নবশ্ৰেষ্ঠ সেই পুৰুষজনেই বা ইপাবলৈ আহিব কেনেকৈ ?

৯। যাত্ৰা তিনিজনহে এই মহাসমুদ্ৰ পাৰ হব পাৰে—বিনতানন্দন গকড়, তুমি আৰু ভোম্বাৰ পিডুদেৱ পৰন।

১০। এতেকে দুবক্তিক্ষণীয় এই কাৰ্য্যৰ সমাধান কেনেকৈ হব বুলি ভাবিছা ? তুমি কাৰ্য্যবিশাৰদ, এতেকে তুমি ভাৱ দ্বিষয়ে জানা।

১১। এইটো ঠিক যে তুমি অকলেই এই কামটো সমাধা কৰিব পাৰা। হে শত্ৰু-বীৰহতা, ভোম্বাৰ ভেনে শক্তি যথেষ্ট পৰিমাণে আছে, ভোম্বাৰ শক্তিৰ প্ৰাচুৰ্য্যও অতি প্ৰশংসনীয়।

১২। কিন্তু শত্ৰুবলবিনাশক কাকুৎস্থই সৈন্তকলৰ দ্বাৰা লক্ষ্যক পৰাভূত কৰি যদি মোক উদ্ধাৰ কৰি নিয়ে ভেড়িয়াহে কামটো ডেওঁৰ শক্তিৰ অশুকণ হয়।

১৩। হে বীৰ, এতেকে কথাটো যাতে বশবীৰ সেই মহান্নাৰ পৰাক্ৰমৰ অশুকণ হয় তুমি তেনেভাবে উপায় চিন্তা কৰিবা।”

১৪। সীতাৰ অৰ্ধ আৰু মুক্তিপূৰ্ণ স্নেহময় কথাবিনি শুনি বীৰ হনুমানে উত্তৰ দিলে,

১৫। “দেবী, বান্দৰ আৰু ভালুকসকলৰ অধিপতি কপিপ্ৰবৰ অনীয় বক্তিসম্পন্ন হুগ্ৰীৰ এই কাৰ সমাধা কৰিবলৈ দৃঢ়প্ৰতিজ্ঞ।

১৬। বান্দৰৰাজ সেই হুগ্ৰীৰে হাজাৰ হাজাৰ, কোটি কোটি কপি-সৈন্য লগত লৈ অতি দীৰ্ঘে আহি পাব।

১৭। পুৰুষপ্ৰেষ্ঠ বাহ-সকল সেই বীৰ হুজৰো ভেঙলোকৰ লগতে আহি শব্দসমূহৰ দ্বাৰা এই লড়া উদ্ধৱ কৰিব।

১৮। হে সৰ্ব্বাঙ্গহীনৰী, বহুনন্দন বায়ে বান্দৰ বাহক ভাত জাতিবৰ্গে সৈতে বধ কৰি অভিশীত্ৰে আপোনাক লৈ নিজ নগৰীলৈ প্ৰস্থান কৰিব।

১৯। হে দেবী, আপুনি আশ্বত্ব হওক, আপোনাৰ মল্ল হওক, মাত্ৰ অলপ সময় অপেক্ষা কৰক, অতি সোনকালে বাহৰ হাতত বাহণ নিহত হোৱা আপুনি দেখা পাব।

২০। পুত্ৰ, অমাত্য আৰু বন্ধুবান্ধবে সৈতে বাহণ নিহত হোৱাৰ লগে লগে বোহিৰীয়ে শশাঙ্কৰ লগত মিলিত হোৱাৰ নিচিনাকৈ আপুনিও বাহৰ লগত মিলিব।

২১। বান্দৰ আৰু ভালুক সৈন্যৰ দ্বাৰা পৰিবেষ্টিত হৈ কাৰুণ্য বাহ অভিশীত্ৰে আহি পাব। যুদ্ধত জয় লাভ কৰি আপোনাৰ সকলো দুখ ৰোচন কৰিব।”

২২। পৰনন্দন হুম্মানে বৈদেহীক এইদৰে আশ্বাসবাণী দি যাবলৈ মন কৰি ভেঙক অভিবাদন জনালে।

২৩—২৫। এইদৰে প্ৰধান প্ৰধান বান্দৰ বধ, নিজৰ নাম ঘোষণা, বৈদেহীক আশ্বাসদান, নিজৰ বল প্ৰদৰ্শন আৰু বাহক প্ৰবৰ্দ্ধনা কৰি, নিজৰ ভৱন্তৰ পৰাজয় দেখুৱাই পোটেই নগৰীকে ব্যাকুল কৰি শেহত জানকীক সেৱা জনাই হুম্মানে পুনঃ সাগৰৰ ওপৰেদি উভতি যাবলৈ মন স্থিৰ কৰিলে।

২৬—৩৭। তাৰ পিচত প্ৰভু বাহক দেখা পাবলৈ উৎসুক হৈ অধিবৰ্দ্ধন কপিপ্ৰেষ্ঠ হুম্মানে অৰিষ্ট নামৰ পৰ্ৱতত আৰোহণ কৰিলে। এই পৰ্ৱতৰ শিখৰ প্ৰদেশ তুলসদ্ৰক শোভা ধাৰণ কৰিলে, নীল বনৰাজিৰে আবৃত ছোৱাত আৰু মাজে মাজে মেঘমালাসমূহ ওলমি থকাত অহুম্মান হয় যেন পৰ্ৱতে নীলবসন পৰিধান কৰি কাঙ্ক্ষিত উদ্ভবীৰ লৈ তাত নিৰাজ কৰিছে; ইয়াৰ সকলো বন্ধৰে পৃথক পৰিত্ৰ বস্ত্ৰৰ দ্বাৰা উদ্ভাসিত; বিনিৰ দ্বাৰুৰে উজ্জল ৰূপ লৈ বেল ৰাই থকা অসংখ্য চকুৰ নিচিনা তাৰা শোভা কৰিছে; চাৰিওফালৰ জল-ধাৰাৰ যুদ্ধযুদ্ধৰ শব্দত প্ৰতীয়মান হয় যেন পৰ্ৱত অধ্যয়নৰত হৈছে, নিজৰাৰ শব্দৰ দ্বাৰা অশ্রুভূতি হয় যেন পৰ্ৱতে অস্পষ্ট ভাবে গীতহে পাই আছে; পৰ্ৱতৰ ওপৰত দেবদাক নৃক থিয় দি থকাত পৰ্ৱত যেন উৰ্দ্ধবাহ হৈ বৈ আছে, চাৰিওফালে জলপ্ৰপাতৰ শব্দত অহুম্মান হয় যেন পৰ্ৱতে ভীষণ বাবে শব্দ কৰিব ধৰিছে, স্তম্ভবৰণৰ শব্দকালৰ সঙ্গপৰ্ণ নৃকসমূহ বতাহৰ কোবত কম্পমান হোৱাত অহুম্মান হয় যেন পৰ্ৱতে নিজেই ৰূপি আছে; কীচক বাঁহৰ ভিতৰত বতাহ সোমোৱাত যি শব্দ হৈছে তাৰ পৰা অহুম্মান হয় যেন পৰ্ৱতে বেণু বজাই শব্দহে কৰি আছে; ভৱন্তৰ বিধবৰ সৰ্পসমূহৰ নিদানত অহুম্মান হয় যেন কোকটে

সিহঁতে গুজবিহে আছে ; ইয়াৰ গল্পসমূহ কুঁৱলীৰে আৱৃত, দেখিলেই অহুমান হয় যেন ইহঁতে গুপ্তীৰ মূৰ্ত্তি লৈ ধ্যানস্থ হৈহে আছে , মেঘসমূহ পৰ্বতৰ পাদদেশত বিচৰণ কৰি থাকি বুজাইছে যেন পৰ্বতে নিজ ভৰিৰ ওপৰত থিয় হৈ আপোন ইচ্ছাৰে চাৰিওকালে ভ্রমিহে কৰিছে , মেঘমালাৰে আৱৃত শিখৰসমূহ ওপৰলৈ উঠি প্ৰতীক্ষমান কৰিছে যেন পৰ্বতে আকাশত মুখ মেৰিহে বৈ আছে , এই পৰ্বতত অসংখ্য শৃঙ্গ আৰু বহু কন্দৰে শোভা পাইছে , সাল, তাল, অশ্বকৰ্ণ, নানা জাতীয় বাঁহে তাক আৱৃত কৰি ৰাখিছে আৰু পুষ্পিত লতাৰসমূহ চাৰিওকালে বিস্তৃত হৈ তাৰ শোভা বঢ়াইছে ; বহুবিধ মৃগ তাত বিচৰণ কৰি কৰিছে , আৰু বহু প্ৰকাৰৰ ধাতু নিৰ্গত হৈ পৰ্বতখনকে বিভূষিত কৰি তুলিছে , বহুত নিজৰা তাত প্ৰবাহিত হৈছে আৰু শিলাবোৰ তাৰ ওপৰত পৰি নিজৰাৰ গতিত বাধা জন্মাইছে , বহুত মহৰি, বক্ষ, গছৰ্ক, কিল্লৰ, উৰণ আদিয়ে তাত বাস কৰি আছে , লতাশাৰুপে তাক আৱৃত কৰি ৰাখিছে , তাৰ গুহাসমূহ সিংহই অধিকাৰ কৰি আছে আৰু ব্যাঘ্ৰাদি জন্তু গোটেই পৰ্বততে ব্যাপি আছে , অসংখ্য স্তন্যদায়ক ফলমূল থকা বৃক্ষ তাত ভৰি আছে । এনেহে অৰিষ্ট পৰ্বতত কপিপ্ৰেষ্ঠ হনুমানে আৰোহণ কৰিলে ।

৩৮—৩৯ । বায়ক সোনকালে দেখা পোৱাৰ আনন্দতে উৎসাহিত হৈ, পৰ্বতত ভৰি দিয়াৰ লগে লগে ৰমণীয় গিৰিশৃঙ্গত থকা শিলাবোৰ চূৰ্ণীকৃত হৈ ভীষণ শব্দে উললৈ পৰিবলৈ ধৰিলে । এনে অৱস্থাত মহাকপি হনুমানে পৰ্বতত আৰোহণ কৰি নিজক বঢ়াই নিবলৈ ধৰিলে ।

৪০—৪১ । লবণ সমুদ্ৰৰ দক্ষিণ পাৰৰ পৰা উত্তৰ পাৰলৈ যোৱাৰ ইচ্ছা কৰি পৱন-নন্দন বাঁহ হনুমানে পৰ্বতত উঠি লৈ মহা মহা উৰণসমূহে বাস কৰি থকা ভয়ঙ্কৰ সমুদ্ৰ পালে । তেতিয়া বায়ুৰে যিদৰে আকাশপথে গতি কৰে, বায়ুহুত হনুমানেও মনতে আকাশ স্পৰ্শ কৰি দক্ষিণ দিশৰ পৰা উত্তৰ দিশ পালেগৈ ।

৪২—৪৩ । লাক দিবলৈ চেষ্টা কৰি ভৰিৰে হেঁচা দিয়াৰ লগে লগে তাত থকা প্ৰাণী-সমূহে চিঞৰিবলৈ ধৰিলে, শিখৰ কঁপি উঠিল আৰু গছবোৰ উললৈ পৰি পৃথিৱীৰ ভিতৰলৈ সোমাই গ'ল ।

৪৪ । তেওঁৰ প্ৰবল বেগৰ কোবড়ে ফুলি থকা গছবোৰ ভাগি-ছিগি বজ্জাহত হোৱাৰ নিচিনা হৈ মাটিত বাগৰি পৰিল ।

৪৫ । যিবোৰ মহাবলী সিংহ গুহাৰ ভিতৰত সোমাই আছিল সিহঁতৰ ভীষণ শব্দই আকাশ ভেদ কৰিহে যেন প্ৰাণীসমূহৰ কাণত প্ৰবেশ কৰিব ধৰিলে ।

৪৬ । যিবোৰ বিছাৰবী তাত বাস কৰি আছিল তেওঁলোকেও সন্তুষ্ট হৈ কাপোৰ আঁৰা হুলকি পৰা অৱস্থাতে শিথিল অৱস্থাতে সৈতে হঠাতে আকাশলৈ উৰি গ'ল ।

৪৭ । তাত থকা মহাবলশালী ভীষ্মক উজ্জল জিহ্মাবিশিষ্ট বিষৰৰ সৰ্পগণ কাৰো তত্ৰা মূৰ, কাৰো তত্ৰা ভিত্তি লৈয়ে তাতে অকাই পকাই থাকিল ।

৪৮ । সেইদৰে কিল্লৰ, উৰণ, গছৰ্ক, বক্ষ, বিছাৰবগণ কপিপ্ৰবৰৰ দ্বাৰা পীড়িত পৰিবৰ ভ্যাগ কৰি আকাশত আশ্ৰয় ললে গৈ ।

৪৯। সবশেষত পৰ্বতেও নিজে মহাবলশালী সেই কপিপ্ৰবৰৰ দ্বাৰা নিপীড়িত হৈ বৃক্ষসমূহ আৰু উন্নত শিখৰসমূহে সৈতে বসন্তলত প্ৰবেশ কৰিলে।

৫০। এই পৰ্বত বহলে দহ বোজন আৰু ওখই ত্ৰিশ বোজন, কিন্তু হুম্মান আৰু তৰিৰ হেঁচাত ইও পৃথিবীৰ লগত সমান হল গৈ।

৫১। এইদৰে ভৰজই আশ্বালন কৰি থকা বেলাছুমিৰে সৈতে ভয়ঙ্কৰ সেই লবণ সমুদ্ৰ পাৰ হবলৈ ইচ্ছা কৰি কপিপ্ৰবৰ হুম্মানে তাৰ পৰা আকাশলৈ জাপ দিলে।

॥ ইতি সূৰ্য্যবকান্তৰ অন্তৰ্গত ষট্শতাব্দং সৰ্গ সমাপ্ত ॥

সপ্তপঞ্চাশৎ সৰ্গ হুম্মানৰ সমুদ্ৰ অভিভূত

১—৪। পক্ষযুক্ত পৰ্বতসদৃশ মহাবেগী হুম্মানে সমুদ্ৰসদৃশ গগনমণ্ডলত উঠি তেওঁৰ গন্তব্যস্থানলৈ গতি কৰিলে। এই গগনসমুদ্ৰত ভুজঙ্গ, বক্ষ, গজৰ্কসকলে ফুলি থকা কয়ল আৰু উৎপলৰ দৰে শোভা ধাৰণ কৰি আছিল, চন্দ্ৰই হৈছিল তাৰ বয়সীয়া কুমুদ ফুল, সূৰ্য্য তাৰ শোভনীয় কাৰণে পক্ষী, পুখু আৰু প্ৰবণ। নক্ষত্ৰ তাৰ বাজহংস। আৰু মেঘমালা সাগৰত থকা সেউজীয়া বহুৰ শৈবাল, পুনৰ্জন্ম নক্ষত্ৰ তাৰ সমুদ্ৰবিহাৰী বৃহৎ মৎস্য, মজলগ্ৰহ মহাগ্ৰহ, ঐৰাবত বৃহৎ জলহন্তী, বাতী নক্ষত্ৰ তাৰ মনোহৰ হংস, বতাহৰ হিল্লোল তাৰ জলতৰঙ্গ আৰু চন্দ্ৰৰ কিৰণ তাৰ শিৰিষকণ। এনেহেন মহাসমুদ্ৰসদৃশ আকাশমণ্ডল অক্লান্তকৰ্মী হুম্মানে লাক দি উঠি অভিভূত কৰিবলৈ ধৰিলে।

৫—৬। তেওঁ গৈ থকা সময়ত অহুম্মান হল যেন চন্দ্ৰক নথৰে বিদীৰ্ণ কৰি, সূৰ্য্য আৰু নক্ষত্ৰৰে সৈতে গগনমণ্ডল কোঁচাই লৈ আকাশমণ্ডল গ্ৰাস কৰিছে তেওঁ দাব ধৰিছে। শৰীৰত কোনো প্ৰকাৰৰ ভাগৰ নলগাকৈ তেওঁ যেন মেঘমালাসমূহ টানি লৈছে অপাৰ সমুদ্ৰসদৃশ এই আকাশ অভিভূত কৰিব ধৰিছে।

৭। তেওঁৰ আকৰ্ষণে মহা মহা মেঘমালাসমূহ ভ্ৰম, অকণ, নীল, বজ্জিতা আৰু বজ্জিত, জৈব হালধীয়া বং লৈ তেওঁৰ চাৰিওফালে প্ৰকাশ পাবলৈ ধৰিলে।

৮। এই মেঘমালাৰ ভিতৰত এবাৰ সোমাই, তাৰপৰা আকৌ ওলাই আহি কপিপ্ৰবৰে দেখা নেদেখা হৈ আকাশত চন্দ্ৰৰ নিচিনা শোভা ধাৰণ কৰিলে।

৯। এইদৰে বিবিধ যন মেঘবালিৰ ভিতৰত প্ৰবেশ কৰি এবাৰ দৃষ্ট, তাৰ পিচতে আকৌ অদৃষ্ট হৈ ভ্ৰমবন্ত পৰিহিত বীৰ হুম্মানে আকাশত চন্দ্ৰৰ নিচিনাকৈ খেলা কৰিবলৈ ধৰিলে।

১০—১৩। মেঘমালাক ভেদ কৰি সমস্ত আকৌ তাৰ মাজত সোমাই বায়ুনন্দন হনুमानে আকাশত গৰুড়ৰ দৰে প্ৰতিভাত হল। মেঘৰ গৰ্জনৰ দৰে ভেঙে ভীষণ শব্দ কৰিবলৈ ধৰিলে। প্ৰধান প্ৰধান বান্ধসবোৰক বধ কৰি, নিজ নাম ঘোষণা কৰি, লঙ্কাক ব্যাকুল কৰি আৰু শেহত মহা মহা বীৰগণক নিপীড়িত কৰি বাবৰৰ মনত আশেষ দুখ দি মহাভেজখী হনুमानে পুন সাগৰৰ ওপৰেদি গতি ললে।

১৪—১৭। বাটত বীৰ্যবান হনুमानে পূৰ্বৰ কথামতে প্ৰদ্ধাৰে সৈতে মৈনাক পৰ্কটক স্পৰ্শ কৰি ধনুৰ ওপৰপৰা এৰি দিয়া নাৰায়ণ অস্ত্ৰৰ নিচিনা ভীষণ বেগ লৈ আকাশপথ অভিক্ৰম কৰিব ধৰিলে। তাৰ পিচত কিছু ওচৰলৈ উঠি মহাগিৰি মহেন্দ্ৰপৰ্কট দেখা পাই মহাকপি হনুमानে মেঘসদৃশ ভীষণ শব্দ কৰিলে। এইদৰে আহি সেই ঠাইত উপনীত হৈ বন্ধুবৰ্গক দেখা পাবলৈ উৎসুক হৈ ভেঙে নেজ জোকাৰি জোকাৰি ভীষণ শব্দ কৰিলে।

১৮—২১। গৰুড় বিচৰণ কৰা পথতে থাকি মহাবীৰ হনুमानে বাৰে বাৰে শব্দ কৰি থানোভে, সেই শব্দৰ বলতে সূৰ্য্যমণ্ডল লৈ গগনমণ্ডল বিদীৰ্ণ হোৱা যেন হল। যি সকল মহাবলশালী বীৰ বান্ধৰে, বায়ুপুত্ৰ হনুমানক দেখা পাবলৈ আগৰে পৰা সাগৰৰ উত্তৰকূলত বৈ আছিল, বায়ু-প্ৰবাহিত মহা মেঘখণ্ডৰ দৰে হনুমানৰ নাদ আৰু ভেঙেৰ ভীষণ বেগৰ ধ্বনি ভেঙেলোকৰ কাণত প্ৰবেশ কৰিলে।

২০—২১। বনবিহাৰী এই বান্ধৰবোৰে দুখমানে থাকি, মেঘগৰ্জনবৎ বান্ধৰপ্ৰবৰ হনুমানৰ সিংহনাদ শুনি ভেঙেলোকেৰ প্ৰিয় স্কন্ধক চাবলৈ উৎকণ্ঠিত হৈ চাৰিওফালৰ পৰা সমবেত হলহি।

২২। ভেঙিয়া ঋক্ষৰাজ জাম্ববানে আনন্দতে উৎফুল্ল হৈ আটাইবোৰ বান্ধৰকে মাতি কবলৈ ধৰিলে,—

২৩। “হনুমান নিশ্চয় কামত ক্লডকাৰ্য্য হৈছে, ভাত কোনো সংশয় নাই। কামত সিদ্ধিলাভ কৰিব নোৱাৰা জনৰ সিংহনাদ এনেধৰণ হব নোৱাৰে।”

২৪। ভেঙিয়া ভেঙেৰ বাহৰ আশ্ফালনৰ শব্দ আৰু মুখৰ সিংহনাদ শুনি বান্ধৰগণ বেয়ে ব'ত আছিল তাৰপৰা আহি উপস্থিত হল।

২৫। ভেঙেলোক পৰমপ্ৰীত হৈ ইডাল গছৰ পৰা সিডাললৈ, ইটো শিখৰৰ পৰা সিটো শিখৰলৈ জপিৱাই জপিৱাই আহি হনুমানক চোৱাৰ ইচ্ছাতে ভাত সমবেত হল।

২৬। পৰমপ্ৰীত হৈ ভেঙেলোকে গছৰ ডালত ধৰি গছৰ ওপৰতে ব'ল আৰু নিজৰ নিজৰ নিৰ্গল বস্ত্ৰ জোকাৰি জোকাৰি আনন্দ প্ৰকাশ কৰিবলৈ ধৰিলে।

২৭। গিৰিগন্তবত ষাট প্ৰতিষাট খালে বড়াহৰ পৰা বিদৰে ভীষণ শব্দ উৎপন্ন হয় পৰনন্দন হনুমানৰ গৰ্জনধ্বনিও উদযুকণ হল।

২৮। এনে অবস্থাত আকাশৰ অভি উচ্চ ঠাইত থকা মেঘৰ মাজৰপৰা মহাকপি হনুমান উললৈ নাৰি অহা দেখি বান্ধৰবোৰে হাজবোৰ কৰি চাৰিওফালে থিয় দি ব'ল।

২৯। তাৰ পিচত পৰ্কটপ্ৰমাণ, বেগবান বীৰ হনুमानে অৰিষ্ট পৰ্কটৰ পৰা লাক দি আহি গছ-গছনিৰে ভৰপূৰ মহেন্দ্ৰপৰ্কটৰ শিখৰত অবতীৰ্ণ হল।

৩০—৩১। পাখা হিগা পৰ্ৱতৰ নিচিনা আমলপূৰ্ণ অন্ধৰৰ সৈতে হুম্মান ওপৰৰ পৰা নামি আহি বৰষীৰ পৰ্বত নিজৰাঙ পৰাৰ লগে লগে আন আন সকলো ঠাঁয়ে হঠাৎতে ভেঙৰ ওচৰ চাপি ভেঙৰ চাৰিওফালে থিয় দিলেহি।

৩২—৩৩। প্ৰকৃষ্টবদনে সকলোৰে ভেঁওক বেচি ধৰি পৰম আনন্দিত হ'ল আৰু ফলমূল আদি সম্ভাৰ বোগাই পৰনাজ্ঞ হুম্মানক আদৰ অভাৰ্হনা জনালে।

৩৪। ভেঁওক দেখি কিছুমানে আনন্দাত চিঞৰিব ধৰিলে কিছুমানে বান্দৰহুলভ স্বভাৱেৰে কিলবিলাৰ ধৰিলে, কিছুমানে আকৌ আনন্দতে ভেঁও বহাৰ ক'বপে গছৰ ডাল আনি পাতি দিলে।

৩৫—৩৬। মহাকপি হুম্মানে জাম্বৱান আদি বৃদ্ধ আৰু বৰেণ্য বান্দৰসকলক আৰু কুমাৰ অজ্ঞদক অভিবাৰদন জনোৱাৰ পিচত বান্দৰবোৰে যথাযথভাৱে ভেঁওক আদৰ-অভাৰ্হনা জনালে। তাৰ পিচত পৰাক্ৰমশীল হুম্মানে সংকেপত ভেঁওলোক সকলোৰে ওচৰত নিবেদন কৰিলে—“ভেঁও সীতাদেৱীৰ সাক্ষাৎ লাভ কৰিছ।”

৩৭—৩৯। তেতিয়া মহেন্দ্ৰ পৰ্বতৰ মনোৰম ঠাইত অজ্ঞদক হাওত ধৰি বহি লোৱাৰ পিচত মুখ্য বান্দৰবোৰক উদ্দেশ্য কৰি ভেঁও কবলৈ ধৰিলে জনকনন্দিনী সীতাক অশোকবনত বধা হৈছে আৰু তাতেই ভেঁও ভেঁওক লগ পাইছে। ঘোৰ বান্ধনীবোৰ ভেঁওক পহৰা দি আছে। অনিন্দিতা এই সীতাদেৱীয়ে এডাল বেণী গুছি কৰি আৰু জটা ধাৰণ কৰি নিৰাহাৰে পৰিশ্ৰান্ত অৱস্থাত গুকাই কীণাই আছে।

৪০—৪৪। ভেঁও মলিন ৰেপে বায়ক দেখা পাবলৈ উৎকণ্ঠিত হৈ আছে। হুম্মানৰ মুখৰ পৰা ভেঁও সীতাক দেখা পোৱা সঘাদটো পোৱা মাজকে বান্দৰবোৰৰ আনন্দৰ সীমা নোহোৱা হ'ল, মহাবলশালী ভেঁওলোকৰ কিছুমান সিংহনাদ, কিছুমান কাণত ফুচফুচাই কিছুমানে গৰ্জন কৰি, কিছুমানে বা কিলবিলা ৰবে কিছুমানে আকৌ গৰ্জনৰ লগে লগে প্ৰতিগৰ্জন কৰি আনন্দ প্ৰকাশ কৰিব ধৰিলে। কপিকৃষ্ণৰ কিছুমান ভেঁওলোকৰ দীঘল নেজৰ আঁফালনেৰে আনন্দ প্ৰকাশ কৰিবলৈ ধৰিলে। আন কিছুমানে আকৌ পৰ্বত-শিখৰৰ পৰা জাপ দি পৰি হুম্মানক স্পৰ্শ কৰিয়ে আনন্দ উপভোগ কৰিলে।

৪৫। এইবোৰ হৈ যোৱাৰ পিচত প্ৰধান প্ৰধান বান্দৰবোৰৰ মাজত অজ্ঞদে অতি উত্তমভাৱে হুম্মানক কবলৈ ধৰিলে, “তেনে কপিপ্ৰবৰ, বল আৰু বীৰ্য্যত কোনো বান্দৰেই তোমাৰ সমকক্ষ নহয়।

৪৬। হে বান্দৰবোত্ৰয়, তুমি যে লাফ দি সমুদ্ৰ পাৰ হৈ গৈ আকৌ উভতি আহিলা, তাৰ দ্বাৰা তুমি আমাৰ সকলোকে জীৱন দান কৰিলা।

৪৭। তোমাৰ অশ্ৰুগ্ৰহণ্তে আমি সকলোৰে কৃতকাৰ্য্য হৈ বাধবৰ লগত হিন্দি হব পাৰিম। আহা, স্বামীৰ প্ৰতি তোমাৰ কি ভক্তি। কি তোমাৰ শক্তি আৰু কি তোমাৰ বৈৰ্য্য।

৪৮। আমাৰ দৌভাগ্য যে তুমি স্বাধীনী বাম-পত্নী সীতাক দেখা পাল। এতিয়া এই বাতৰি শুনি কাহুংহ ৰায়েও সীতাৰ বিয়োগত বি শোক অহুতৰ কৰি আছে তাক ত্যাগ কৰিব পাৰিব।

৪৯—৫১। তেতিয়া বান্দৰবোৰে হনুমান, জাম্বৱান আৰু অঙ্গদক লৈ পৰম আনন্দ-চিন্তে ডেওঁলোকক বেঢ়ি বৃহৎ বৃহৎ শিলৰ ওপৰত বহি লগে আৰু সমুদ্ৰ লঙ্ঘন, লক্ষ্য দৰ্শন, সীতাৰ লগত সাক্ষাৎ আৰু বাবণৰ বিষয়ে শুনিবলৈ ইচ্ছুক হৈ হনুমানৰ মূখৰ পিনে চাই কুড়াঞ্জলিপুটে বহিল।

৫২। স্বৰ্গত দেবৰাজ ইন্দ্ৰই দেৱতাসকলৰ দ্বাৰা পূজিত হৈ বিদৰে আসন গ্ৰহণ কৰি বহে এই সভাস্থলতো বান্দৰবোৰৰ দ্বাৰা পৰিতৃপ্ত হৈ অঙ্গদে ভেনেদৰে আসন গ্ৰহণ কৰিলে।

৫৩। কীৰ্ত্তিমান আৰু যশস্বী হনুমান আৰু অঙ্গদে উভয়ে হাতত অঙ্গদ পিন্ধি পৰম আনন্দে এইদৰে বহি লোৱাত বৃহৎ আৰু উন্নত সেই গিৰিশিখৰ ডেওঁলোকৰ শোভাতে উজ্জল ৰূপ ধাৰণ কৰিলে।

॥ ইতি স্কন্দবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত সপ্তপঞ্চাশৎ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

অষ্টপঞ্চাশৎ সৰ্গ

হনুমানৰ দ্বাৰা লক্ষ্য-প্ৰৱেশ বৰ্ণনা

১। মহাবলশালী বান্দৰসকলে হনুমানক আগত লৈ পৰম শ্ৰীভিৰে সৈতে মহেন্দ্ৰ পৰ্ব্বতৰ উৎকৃষ্ট শৃঙ্গলৈ গল।

২—৪। মহাত্মা বান্দৰসকলে মনৰ আনন্দত ভালদৰে বহি লোৱাত জাম্বৱানে হুটচিন্তে প্ৰহুজ্জবদন পৰন-নন্দন হনুমানক ঘটনাটোৰ বিষয়ে সবিশেষ বিবৰণ শুধি কলে, হে মহাকাশি, সীতাদেৱীক তুমি কিদৰে দেখা পালো, তেওঁ ডাঙ কেনেদৰে আছে, ক্ৰুৰকৰ্ম্মা দশাননে তেওঁৰ লগত কেনে ব্যৱহাৰ কৰিছে, এই সকলো কথা তুমি যথাযথভাবে আমাক কোৱা।

৫। তুমি সীতাদেৱীক বিচাৰি উলিয়ালা কেনেকৈ আৰু তেওঁৱেই বা ভোম্বাক কি কলে এই সকলো কথা আমাক কোৱা; এই কথাবোৰ শুনি তাৰ ভাৱ বিচাৰি লৈহে আমি আমাৰ কাৰ্য নিৰূপণ কৰি লব পাৰিম।

৬। আমি আত্মজ্ঞ পুৰুষ বায়চন্দ্ৰৰ ওচৰলৈ গৈ তেওঁৰ আগত কিমানখিনি জনাব লাগিব আৰু কিখিনি গোপন কৰিব লাগিব—সকলো কথা তুমি বিশদভাবে আমাক কোৱা।”

৭। জাম্বৱানৰ কথা শুনি হনুমানৰ শৰীৰ বোম্বাকিত হৈ উঠিল; তেওঁ মূৰ দৌৱাই সীতাদেৱীক নমস্কাৰ জনাই কবলৈ ধৰিলে,

৮। “মই আপোনাসকলৰ সন্মুখতে সাগৰৰ দক্ষিণ পাৰলৈ যাবলৈ কৃতসঙ্কল্প হৈ মহেন্দ্ৰ পৰ্বতৰ শিখৰৰ পৰা ভাঁপ দি আকাশলৈ উঠোঁ।

৯। গৈ থাকোঁতে মোৰ সন্মুখতে এটা বিধিনি উপস্থিত হোৱা যেন হ'ল। মই দেখিলো মনোহৰ স্বৰ্ণময় দিব্য পৰ্বতশিখৰ এটা বাটতে থিয় হৈ আছে।

১০—১৩। পথ আগুৱি থিয় দি থকা দেখি মই ভাক এটা বিধিনি স্বৰূপ বুলি ভাবিলোঁ। তাৰ পিচত কাঞ্চনময় দিব্য সেই পৰ্বতৰ ওচৰলৈ গৈ ভাবিলো। যে মই ইয়াক ভয় খুওৱা উচিত। ভবাৰ লগে লগে নেজোৰ কোৱাই মহাপৰ্বতৰ প্ৰত্যক্ষ প্ৰভাৱিত সেই শৃঙ্গটো হাজাৰ টুকুৰা কৰি ভাঙি পেলালোঁ। শৃঙ্গটো এইদৰে ভাঙি দিয়া দেখি মহাগিৰিয়ে ‘হে পুত্ৰ’ বুলি সম্বোধন কৰি মোৰ মনত আনন্দ ওপজাই কবলৈ ধৰিলে, হে বৎস, মই তোমাৰ পিতৃদেৱ বায়ুদেৱতাৰ সখা, মোক তুমি তোমাৰ খুৰাদেউ (পিতৃব্য) বুলি জানিবা।

১৪—১৭। মোৰ নাম মৈনাক, এই মহাসমুদ্ৰত বাস কৰি থাকোঁ। আগতে ডাঙৰ ডাঙৰ পৰ্বতবোৰৰ পাখি আছিল, আৰু নিজ ইচ্ছামতে পৃথিবীৰ সকলো ঠাইতে ঘূৰি ফুৰি য'তে ত'তে বিধিনি উৎপাদন কৰি ফুৰিছিল। পৰ্বতবোৰৰ এই চৰিত্ৰৰ বিষয়ে শুনি পাকশাসন ভগৱান ইন্দ্ৰদেৱে বজ্ৰৰ ছাৰা হাজাৰ হাজাৰ পৰ্বতৰ পক্ষচ্ছেদন কৰিলে। তোমাৰ মহাত্মা পিতৃদেৱ বায়ুদেৱতাই মোক সমুদ্ৰত পেলাই দি কোনোমতে ইন্দ্ৰৰ হাতৰ পৰা ৰক্ষা কৰিলে। হে অবিলম্ব, এতিয়া বামৰ কাষত মই তোমাক অলপ সহায় কৰা উচিত।

১৮—২০। কিয়নো বাম ধৰ্ম্মসংৰক্ষণকাৰী সকলৰ তিতৰত প্ৰেষ্ঠ আৰু মহেন্দ্ৰলয় বিজয়শীল।’ মহাত্মা মৈনাকৰ এই কথা শুনি পৰ্বত-প্ৰবৰক মোৰ উদ্দেশ্যটো জনাই আগুৱাই যাবলৈ মোৰ মন উদ্ভাবল হ'ল। মহাত্মা মৈনাকে মোক অসুস্থতি দিয়াৰ পিচত মহালৈল মৈনাক বিৰাট শৰীৰযুক্ত মনুষ্য ৰূপ ধাৰণ কৰি পৰ্বতে সৈতে সাগৰৰ মাজলৈ সোমাই গ'ল।

২১—২৩। তাৰ পিচত দ্ৰুতবেগে মই মোৰ গন্তব্য পৰ্য্যন্ত আগবাঢ়িলোঁ। এইদৰে বহুত সময় গৈ থকাৰ পিচত নাগমাতা দেৱী স্তবসাক মই দেখা পালোঁ। সাগৰৰ মাজৰ পৰাই দেৱীয়ে মোক কবলৈ ধৰিলে, ‘হে কপিপ্ৰবৰ, দেৱতাসকলে তোমাক মোৰ ভক্ষাকৰ্ণে পঠিয়াইছে, এডেকে দেৱতাসকলৰ নিৰ্দেশ মতে মই তোমাক ধাম।’

২৪। স্থৰলাই এইদৰে কোৱাত মই হাতবোৰ কৰি প্ৰণত হৈ ভেঁওৰ সন্মুখত থিয় দিলোঁ আৰু মলিন বদনে কবলৈ ধৰিলোঁ,

২৫। ‘হে দেৱী, দশবৰ্গভনয় পৰম্পৰা ক্ৰিয়ান বায়চন্দ্ৰই ভেঁওৰ ভাৰ্যা সীতা আৰু ভায়েক লক্ষ্মণে সৈতে দণ্ডকাৰণ্যত প্ৰৱেশ কৰিছিল।

২৬। দুৰাত্মা বাবৰে ভেঁওৰ ভাৰ্যা সীতাক হৰণ কৰি নিছে। এতিয়া মই বামৰ নিৰ্দেশমতে দৃভক্ৰণে সেই সীতাক বিচাৰি আহিছোঁ।

২৭—২৮। হে দেৱী, এতিয়া বামৰ এই কামত আপুনি সহায় হৈ কৰা উচিত।

তথাপি যদি আপুনি নামানে, মৈথিলী সীতাৰ লগত দেখা কৰি পুনঃ অক্লান্তকৰ্মী বামৰ ওচৰলৈ যেতিয়া মই উভতি আহিম, মই প্ৰতিজ্ঞা কৰি কৈছোঁ যেতিয়া মই আপোনাৰ মুখত প্ৰবেশ কৰিম।’ মই এইদৰে কোৱাৰ পিচত কামৰূপিনী স্বৰসাই কলে—

২৯-৩০। ‘মোৰ ওচৰলৈ আহি কোনোৱে মোক অভিক্ৰম কৰি যাব নোৱাৰে, এয়ে হৈছে মোৰ বৰ।’ স্বৰসাই এইদৰে কোৱাৰ লগে লগে মই মোৰ শৰীৰটো দহযোজন পৰিমাণ কৰি বঢ়াই ললোঁ। তাৰ পিচতে এক মুহূৰ্ত্ততে আকৌ পাঁচযোজন বঢ়াই দেখিলোঁ যে স্বৰসাই মোতকৈও আৰু অধিক পৰিমাণে বহল কৰি মুখখন মেলি দিলে।

৩১—৩৪। তেওঁ এইদৰে মুখ মেলা দেখি মই নিজক সৰু কৰি ললোঁ আৰু সেই মুহূৰ্ত্ততে মই বুঢ়া আত্মলিটোৰ সমান হৈ তেওঁৰ মুখত সোমাই ততালিকে তাৰ পৰা ওলাই আহিলোঁ। তেতিয়া দেৱী স্বৰসাই নিজকপ ধাৰণ কৰি পুন মোক কবলৈ ধৰিলে, ‘হে সৌম্য, তুমি তোমাৰ কাম সিদ্ধ কৰিবলৈ যেনেদৰে ভাল পোৱা তেনেদৰে কৰাটো আৰু মহাত্মা বামৰ লগত বৈদেহীৰ মিলন ঘটাই দিয়া। হে মহাবাত্ত, তুমি স্থথী হোৱা, মই তোমাৰ কাৰ্য্যত প্ৰীত হৈছোঁ।’ স্বৰসাৰ কথা শেষ হোৱাৰ লগে লগে তাত থকা প্ৰাণীগণে সাগু সাগু বুলি মোক প্ৰশংসা কৰিবলৈ ধৰিলে।

৩৫। তাৰ পিচত গৰুড়ৰ নিচিনাকৈ মই মহান অন্তৰীক্ষলৈ যাবলৈ ধৰিলোঁ। এনেদে মোৰ অনুভব হল কোনোবাই যেন মোৰ ছায়াটো ধৰি মোক আকৰ্ষণ কৰিব লাগিছে, কিন্তু মই হলে কাকো দেখা নাপালোঁ।

৩৬। মোৰ গতিবেগ হ্ৰাস হৈ অহাত মই চাৰিওফালে ঘূৰি চালোঁ, কিন্তু মোক বাধা দিয়া জনক হলে ক’তো দেখা নাপালোঁ।

৩৭। তেতিয়া মোৰ মনত চিন্তা হ’ল, মই যাওঁ কেনেকৈ, লম্বুখত বিধিনি উপস্থিত ; কিন্তু কোনে এইদৰে বাধা দিছে, তাৰ ৰূপটো হলে চকুত নপৰে।

৩৮। মনৰ দুখত ওলৰ পিনে চাই পানীতে গুই থকা ভীষণাকাৰ এজনী বান্ধনীক দেখা পালোঁ।

৩৯। মই নিশ্চেষ্ট হৈও নিভীকচিত্তে থকা দেখি ভয়ঙ্কৰ সেই বান্ধনীয়ে হাহি মাৰি ভীষণ ৰবে গৰ্জন কৰি অমঙ্গলহুচক ভাৰে কবলৈ ধৰিলে,

৪০। “হে মহাকায় পুৰুষ, তুমি এতিয়া আৰু ক’লৈ যাবা, আজি বহুদিন কোনো আহাৰ নাপাই মই কুৰিভা হৈ আছোঁ। তুমি মোৰ লৈলিত ভক্ষ্য বস্তুৰূপে উপস্থিত হৈছা, এতিয়া মোৰ এই দেহৰ অলপ প্ৰীতি সাধন কৰা।’

৪১। “বাক সেয়ে হব” বুলি কৈ মই ভাইৰ কথা মানি ললোঁ, তাৰ পিচত ভাইৰ মুখতকৈ মোৰ শৰীৰটো ডাঙৰ কৰিলোঁ।

৪২। তেতিয়া মোক ভক্ষণ কৰিবলৈ ভাইৰ ভয়ঙ্কৰ মুখখনো ডাঙৰ কৰিলে, কিন্তু মই যে নানা প্ৰকাৰে ৰূপ সলাব পাৰোঁ সেই কথাটো ভাই বুলি নাপালে।

৪৩। এনে অৱস্থাত এক নিমিষতে মই মোৰ বৃহৎ শৰীৰটো সৰু কৰি লৈ ভাইৰ মুখৰ ভিতৰত সোমালোঁ আৰু ভাইৰ হৃৎপিণ্ডটো উলিয়াই আনি পুনঃ আকাশলৈ উৰি আহিলোঁ।

৪৪। এইদৰে ডাইব কৃৎপিণ্ড ছিটি অনাত পৰ্ৱতলদূৰণ ভীষণদৰ্শনা সেই বাক্সনী হাত দুখন মেলি লবণ সমুদ্ৰত পৰিল।

৪৫। লগে লগে গগনবিহাৰী মহাদ্বাসকলৰ সাধুবাণ্য কাণত পৰিল—‘ভীমকপা সিংহিকা বাক্সনীক হুম্মানে একন্তেকৰ ভিত্তবতে বধ কৰিলে।’

৪৬—৪৭। ডাইব বধ কৰি সীতাৰ দৰ্শন পোৱাত পলম হোৱা হুলি ভাৰি হুম্মৰ পথ অভিক্ৰম কৰি গৈ পৰ্ৱতমালাৰে স্থপোভিত সমুদ্ৰৰ দক্ষিণ ভীৰ দেখা পালোঁ। লক্ষানগৰী এই ভীৰতে স্থাপিত। সূৰ্য্য অন্ত যোৱাৰ সময়ত বাক্সসকলৰ পুখী সেই লক্ষাত উপস্থিত হলোঁ।

৪৮—৫১। ভীমপৰাক্ষমশালী কোনো বাক্সে মোৰ গম নোপোৱাকৈ মই লক্ষাত প্ৰৱেশ কৰিলোঁ। এনেতে প্ৰলয়কালৰ মেঘৰ নিচিনা বৰণৰ এজনী ভিবোডাই ভীষণৰূপে অষ্টহাস্ত কৰি নগৰৰ পৰা ওলাই আহি মোৰ সমুখত উপস্থিত হল। ডাইব মূৰৰ চুলিবোৰ অলস্ত অগ্নিসদৃশ। মোক বধ কৰিবলৈ খেদি অহা দেখি মই বাঈহাডৰ মুঠিৰ পেহাৰতে ভৈৰৱমূৰ্ত্তি সেই ভিবোডাজনীক পৰাভূত কৰিলোঁ। তেতিয়া ডাই ভয় খাই মোক কলে, ‘হে বীৰ, ময়ে এই লক্ষাপুৰী, যিহেতু তুমি মোক পৰাস্ত কৰিল। এডেকে সকলো বাক্সকে আজি পৰাজিত কৰিল।’ ডাই এইদৰে কোৱাৰ পিচত সন্ধ্যা সময়ত মই লক্ষাত প্ৰৱেশ কৰিলোঁ।

৫২। তাত গোটেই ৰাতিটো জনকান্নজা সীতাক বিচাৰি চালোঁ, আৰু সেই কাৰণে ৰাৱণৰ অন্তঃপুৰতো প্ৰৱেশ কৰিলোঁ, কিন্তু সূৰ্য্যমা সীতাক হলে দেখা নাপালোঁ।

৫৩। সীতাক ৰাৱণৰ ঘৰতো দেখা নাপাই মই শোক-সাগৰত ডুব গৈ আকুল হলোঁ।

৫৪। এইদৰে শোক কৰি থাকোঁতে অতি ওখ, স্বৰ্ণময় প্ৰাচীৰেৰে আগুত উপবনে সৈতে থকা অত্যাংকষ্ট এটা ঘৰ মোৰ চকুত পৰিল।

৫৫। জাপ মাৰি সেই প্ৰাচীৰ অভিক্ৰম কৰি, বহুবৃক্ষৰাজিপূৰ্ণ অশোক বনৰ এজোপা ডাঙৰ শিংখপা গছ দেখা পালোঁ।

৫৬। সেই গছজোপাত উঠি সোণৰ বৰণৰ কলগছৰ দ্বাৰী এখন দেখিলো আৰু শিংখপা গছৰ ওচৰতে বৰবৰ্ণিনী সীতাক দেখা পালোঁ।

৫৭। মই দেখিলোঁ, স্তামাজী কমলনয়না সীতাদেৱীয়ে একেখন মাত্ৰ কাপোৰ পিন্ধি, উপবাস কৰি থকাৰ কাৰণে শুকাই ক্ষীণাই ধূলি-মাকটিৰে ভৰা চুলিকোঁচাৰে সৈতে ভাত আছে।

৫৮। স্বামীৰ হিতকামনা কৰি শোকতে অতিকৃত্ত হৈ বিষম বদনে ভেঙে ভাত বৈ আছে।

৫৯—৬০। বাঘিনীয়ে হৰিনীক বেচি ধৰি থকাৰ বন্ধমাংসান্ধ বিকপাকৃতি হুম্ম বাক্সীবোৰে সীতাক বেচি আছে আৰু বাবে বাবে ভেঙেৰ ওপৰত ভৰ্জন গৰ্জন কৰি আছে। এডাল বেৰীৰে সদায় স্বামীৰ চিন্তাতে বন্ধা হৈ শীতকালৰ আগমনত পশ্চিমী বিন্দৰে বিধৰ্ণা হয় সীতাদেৱীয়েও সেইদৰে মলিনবদনে মাটিত শুই আছে।

৬১। ৰাৱণৰ দ্বাৰা সকলো স্তবভোগৰ পৰা বঞ্চিত হৈ, ভেঙে বৰণকে জীৱনৰ পদ কৰি লৈছে। এনে অৱস্থাত দুশনয়না সীতাক মই কৰমণি লগ পাব পাবিলোঁ।

৬২। যশস্বিনী বামপত্নী সীতাৰ এনে অৱস্থা দেখি মই শিংশপা গছতে বৈ থাকিলোঁ।

৬৩। তাৰ পিচত বাবণৰ আগমনত কালী আৰু নুপুৰধ্বনি মিলিভ গুৰুগুৰীৰ এটা হৈ-চৈ শব্দ ভাত শুনিব পালোঁ।

৬৪। তেতিয়া পৰম উদ্বিগ্ন হৈ মই মোৰ নিজৰূপ সন্দ্ৰোচ কৰি স্কন্ধ শৰীৰ লৈ চৰাই এটাৰ নিচিনা হৈ শিংশপা গছৰ ডাঠ পাতৰ আঁৰত লুকাই থাকিলোঁ।

৬৫। অলপ পিচতে সীতা যি ঠাইত আছিল বাবণৰ পত্নীসকল আৰু লগতে মহাবল-শালী বাবণো সেই ঠাইত উপস্থিত হ'ল।

৬৬—৬৭। পৰমাত্মদেৱী সীতাদেৱীয়ে বান্ধাসকলৰ অধীৰব বাবণক দেখামাত্ৰকে ভেঙৰ উক দুখন কোঁচাই ললে আৰু হাতেৰে পীনপয়োধৰযুগল ঢাকি ধৰি অতি উদ্বিগ্ন হৈ ইপিনে সিপিনে চাই পৰিত্ৰাণৰ কোনো উপায় নেদেখি ভয়তে কঁপিবলৈ ধৰিলে।

৬৮—৬৯। তেতিয়া দশগ্ৰীৱ বাবণে পৰমদুৰ্ভাগী সীতাদেৱীক উদ্দেশ্য কৰি কবলৈ ধৰিলে, “সীতা, মই নতশিৰ হৈ তোমাৰ ভৰিত পৰিছোঁ, তুমি মোৰ প্ৰতি অনুৰক্তা হোৱা। হে গন্ধিতা, তথাপি যদি তোমাৰ অহঙ্কাৰে মোৰ লগত প্ৰীতিসম্ভাষণ নকৰা, তেন্তে দুই মাহৰ পিচত মই তোমাৰ বন্ধপান কৰিম।

৭০। দুবান্ধা বাবণৰ এই কথা শুনি সীতাই খঙতে জলি উঠি উপযুক্ত কথাবে তাৰ উত্তৰ দিলে,

৭১—৭৩। ‘হেব বান্ধাসাধম, ইচ্ছাকৃতবংশতিলক দশবথৰ বোৱাৰী আৰু অসমশক্তি-সম্পন্ন বামৰ ভাৰ্য্যাৰ প্ৰতি এইদৰে অবাচ্য কথা কোৱাতো তোৰ জিতা খহি পৰা নাই কিয়? হেব অনাৰ্য্য, মোৰ স্বামীৰ অনুপস্থিতিত মহান্ধা সেই বামচন্দ্ৰই নেদেখা অৱস্থাত মোক হৰণ কৰি আনি এই পৰাক্ৰমৰ কি গৰ্ব্ব কৰ? তই বামৰ সমানভো নহবেই, আন কি ভেঙৰ দাস হোৱাৰো তই উপযুক্ত নহয়।

৭৪। জানিবি সেই বামচন্দ্ৰ সত্যবাদী, বীৰ, বগদুৰ্দ্ধদ আৰু আনৰ অজ্ঞেয়।’ জানকীয়ে এইদৰে ভিৰঙ্কাৰপূৰ্ণ কথা কোৱাত বাবণ চিতাঘ্নি-সদৃশ হৈ জলি উঠিল, তাৰ ক্ৰূৰ চকু দুটা পকাই সোঁহাতৰ মুঠি জোকাৰি সীতাক আঘাত কৰিবলৈ উত্তত হল। এনেতে বাবণৰ ক্ৰীসকলে হাহাকাৰ লগালে। ডেওলোকৰ মাজৰ পৰা দুবান্ধা সেই বাবণৰ প্ৰেষ্ঠা ভাৰ্য্যা মল্লোদধীয়ে আহি বাধা দি মধুৰ কথাবে কামাৰ্ভ সেই বান্ধনক সান্ত্বনা দিলে।

৭৫। ‘হে মহেন্দ্ৰোপম মহাবাজ, সীতাক লৈ আপুনি কি কৰিব, আপুনি আজি মোৰ লগত বিহাৰ কৰক, জানকী কোনো গুণে মোতকৈ প্ৰেষ্ঠা নহয়।

৭৬। হে দেৱ, দেৱকণ্ঠা, গন্ধৰ্বকণ্ঠা আৰু বন্ধকণ্ঠাসকলৰ লগত আপুনি বিহাৰ কৰক, সীতাৰ প্ৰয়োজন কি?’

৮০। এই বুলি কৈ মহিষীসকল মিলিভ হৈ মহাবলী সেই নিশাচৰক ভাৰপৰা তুলি নিজ ভবনলৈ লৈ গল।

৮১। দশগ্ৰীৱ বাবণ ভাৰপৰা বোৱাৰ পিচত বিকণ্ঠাৰূপি বান্ধসীবোৰে দাক্ষ ক্ৰূৰ বাক্যেৰে সীতাক ভৎসনা কৰিবলৈ ধৰিলে।

৮২—৮৩। কিছু জানকীয়ে সিহঁতৰ সেইবোৰ কথা খেৰচুটাডালৰ সযানো জ্ঞান নকৰিলে; মাংসাশী বান্ধনীবোৰে বেতিয়া দেখিলে যে সিহঁতৰ তৰ্জ্জন গৰ্জ্জন বিছা হল তেতিয়া তৰ্জ্জন-গৰ্জ্জন কৰি ভাগৰ লগাত সিহঁতে সীতাৰ মহৎ আৰু দৃঢ়সংকল্পৰ কথা বাৰণক জনালে গৈ।

৮৪। তেতিয়া সকলোটিয়ে মিলি কোনো আশা নেদেখি নিকংসাহ হল, খেৰচু ভাগৰ লাগি গুই পৰিল।

৮৫। সিহঁত গুই পৰাত স্বামী-হিতপৰায়ণা সীতাদেৱীয়ে দুখতে কাঁতৰ হৈ বিলাপ কৰিবলৈ ধৰিলে।

৮৬—৯৩। এনেতে ত্ৰিজটা নামে এজনীয়ে সিহঁতৰ মাজৰ পৰা গুই উঠি বান্ধনী বোৰক কবলৈ ধৰিলে, “বান্ধনীবৰ্গ, তোমালোকে নিজে নিজে ধোৱা-খুই কৰা, অসিওক্ষণা জনকহুহিতা, দশবৰ্ষৰ সাক্ষী বোৱাবী সীতাক খাব নালাগে। মই এই যাত্ৰ লোমহৰ্ষক দাক্ষণ এটা সপোন দেখিলোঁ। তাত দেখিলোঁ বান্ধনীবোৰ বিনষ্ট হৈছে আৰু এওঁৰ স্বামীয়ে জয় লাভ কৰিছে। অকল এই সীতাইহে বামৰ হাতৰ পৰা আমাক বান্ধনীবোৰক বন্ধ কৰিব পাৰিব। আহি, আমি বৈদেহীৰ ওচৰত ইয়াকেই ভিত্তি কৰোঁ। মোৰ মতে এইটোৱে উত্তম কাম। সীতাৰ দুখৰ ভিতৰতে এই বপ্তৰ কথা শুনিদে তেওঁৰ দুখ বৰ্ণনাই পাঠলৈ আৰু মনত পৰম স্তম্ভ পাব। আমি সেৱা জনাই জনকনন্দিনী মৈথিলীক প্ৰসন্ন কৰোঁ আহি। এই মহৎ ভয়ৰ পৰা এওঁৰেই আমাক বন্ধা কৰিব পাৰিব।” তেতিয়া লক্ষ্মীনাথ সীতাদেৱীয়ে স্বামীৰ জয়ৰ কথা শুনি হৰ্ষাধিত হৈ কাল, “ভূমি যি কলা, প্ৰকৃততে যদি সঁচা হয় তেন্তে মই তোমালোকক আশ্ৰয় দিম।” তাৰ পিচত সীতাৰ এই ভীষণ দুৰ্দ্দশা দেখি, মই জিৰাই গৈ তেওঁৰ বিষয়ে চিন্তা কৰি কৰি আকুল হোঁ, লগতে জানকীৰ লগত কি দৰে কথা পাঠোঁ তাৰো উপায় বিচাৰিব ধৰিলোঁ।

৯৪—৯৬। ভাবিচিন্তি প্ৰথমতে ইক্ষাকুজলৰ স্ততিপাঠ আৰম্ভ কৰিলোঁ। সেই বাজৰ্ণ-গণৰ স্ততিপাঠ শুনি দেৱীয়ে অক্ষপুৰ্ণ নেত্ৰে যোক স্তম্ভিলে, “হে কৰ্ণপুৰুষ, ভূমি কোন কোনে তোমাক পঠিয়াইছে আৰু কি উপায়ে ইয়ালৈ আহিলা? বামৰ লগত তোমাৰ সছায়েই বা হল কেনেকৈ? এই সকলো কথা যোক কোৱা।” তেওঁৰ কথা শুনি মই কলোঁ,

৯৭—১০০। “হে দেৱী, মহাবলশালী পৰম বিক্ৰমশীল বান্ধববাজ স্ত্ৰীৰ আপোনাৰ স্বামী বামৰ সহায়ক। আপুনি যোক এই স্ত্ৰীৰ জুতা বুলি জানিব। মোৰ দায় হুমায়ুন; আক্ৰষ্টকৰ্ণী প্ৰভু বামচন্দ্ৰই আপোনাৰ ওচৰলৈ পঠিয়াই দিয়াত মই ইয়ালৈ আহিছোঁ। হে বনধিনী, স্বয়ং পুৰুষব্যাভ দাশৰথি বামে চিক্ষকৰূপে এই আঙুঠিটো আপোনালৈ পঠিয়াই দিছে। এতিয়া আপুনি আদেশ কৰক বৰ্ত্তমানে মোৰ কৰিবলগীয়া কি আছে আৰু বাম-লক্ষণৰ গুলিলৈ আপোনাৰ পৰা কি উত্তৰ লৈ যাওঁ।”

১০১। জনকনন্দিনী সীতাই মোৰ কথা শুনি, সকলো কথা গমি চাই কলে, “বামক নিৰ্ভুল কৰি বাঘৰে যোক উদ্ধাৰ কৰি নিয়ক, এয়ে মোৰ কথা।”

১০২। তাৰ পিচত মই সৰ্বভূত-প্ৰসংসিতা পূজনীয়া সীতাদেৱীক সুব দোৱাই নমতাৰ জবাই, বাঘৰ মনত আনন্দ দিব পৰা এটা নিদৰ্শন তেওঁৰ ওচৰত ভিত্তি কৰিলোঁ।

১০৩। মোৰ কথা শুনি সীতাদেৱীয়ে কলে, “অত্যাংকষ্ট এই মণিটি লোৱা; এইটো দেখা পালে মহাবাহু ৰামে তোমাৰ কথাৰ বিশেষ আগ্ৰহ দেখুৱাব।”

১০৪। বৰাবোহা সীতাদেৱীয়ে এই বুলি কৈ শ্ৰেষ্ঠ সেই মণিৰদ্বটি মোক দিলে আৰু বিশেষ উদ্ভিগ্ধভাবে সৈতে চিহ্নস্বৰূপে জনাবলগা কথাখিনি কলে।

১০৫। তাৰ পিচত ঐকান্তিকভাবে জনকপুত্ৰী জানকীক প্ৰণাম জনাই উভতি আহিবলৈ স্থিৰ কৰি তেওঁক প্ৰদক্ষিণ কৰিলে।

১০৬—১০৭। তেতিয়া সীতাদেৱীয়ে মনতে কিবা এটা স্থিৰ কৰি পুনৰাই মোক কলে, “হুমুমান, তুমি মোৰ সকলো বাতৰি ৰাখক জনাবা আৰু কাম এনেভাবে কৰিবা যেন এই বাতৰি শুনামাত্ৰেই বিলম্ব নকৰাকৈ ৰাম-লক্ষ্মণ বীৰযুগলে স্ত্ৰীৰূপে সৈতে ইয়ালৈ আহে।

১০৮। আৰু যদিহে ইয়াৰ অশ্লথ হয় তেন্তে এই দুটা মাহ মাত্ৰ মই জীৱিত আছোঁ, ইয়াৰ পিচতে অনাথ ভিৰোতাৰ দৰে মই মৰিব লাগিব, কাহুংছই আৰু মোক দেখা নাপাব।”

১০৯। দেৱীৰ এই কৰুণ কাহিনী শুনি মোৰ কোষ দুগুণে জ্বলি উঠিল আৰু লগে লগে মই ভাত কৰিবপৰা আৰু কি কাম হব পাৰে তাকে ভাবিবলৈ ধৰিলোঁ।

১১০। তাৰ পিচত পৰ্বত প্ৰমাণ হৈ মোৰ শৰীৰ বাঢ়ি উঠিল আৰু ৰাক্ষসবোৰৰ লগত যুঁজিবলৈ উৎসুক হৈ ৰাখণৰ বল ধ্বংস কৰিবলৈ ধৰিলোঁ।

১১১। বনধনৰ এটা ভাগ ভাঙি দিয়াত ভাত থকা পশুপক্ষীবোৰে ভয়তে ইকালে সিফালে লৰা-চপৰা কৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে আৰু বিকৃতবদনা ৰাক্ষসীবোৰে সাৰ পাই মোৰ পিনে চাবলৈ ধৰিলে।

১১২। অশোক বনত মোক দেখা পাই সকলোটিয়ে মিলিত হৈ ৰাখণৰ ওচৰলৈ গৈ এই বুলি থবৰ দিলে—

১১৩। “হে মহাবলশালী মহাৰাজ, আপনাৰ পৰাক্ৰমৰ বিষয়ে নাজানি দুৰ্বৃত্ত এটা বান্ধবে আহি আপনাৰ দুৰ্গম অশোক বন ভাঙি পেলালে।

১১৪। হে মহাৰাজ, আপোনাৰ অনিষ্টকাৰী সেই বান্ধবটোক তাৰ দুৰ্বৃত্তিৰ কাৰণে বধ কৰিবলৈ আদেশ দিয়ক যাতে সি আৰু উভতি যাব নোৱাৰে।”

১১৫। সিহঁতৰ এই কথা শুনি ৰাক্ষসৰাজ ৰাখণে তেওঁৰ অনুগত কাম কৰিব পৰা বহু সংখ্যক দুৰ্বৃত্ত ভূত্য পঠাই দিলে।

১১৬। শূল মুগাৰ লৈ খেদি অহা আশী হাজাৰ ভূত্যক সেই বনৰ ভিতৰতে পোৱা এডাল অৰ্গলেৰে মই বধ কৰিলোঁ।

১১৭। সিহঁতৰ ভিতৰত যি কেইটা ৰাকী ৰাক্ষস সিহঁতে গৈ ৰাখণক জনালে যে সৈন্তদলক মই নিপাত কৰিছোঁ।

১১৮—১১৯। তাৰ পিছত মোৰ বুদ্ধি খেলালে যে অত্যাংকষ্ট লভাৰ নিবোধদি সন্তান চৈত্য প্ৰাসাদটো ভাঙোঁ। এইদৰে ভাবি তাৰ শব্দভৰ হাবা ভাত থকা ৰাক্ষসবোৰক

বধ কৰিলে। আৰু খঙতে প্ৰাসাদটোও ভাঙিলে। তেতিয়া বাবে প্ৰহৰৰ পুত্ৰ জুমালিক পঠালে।

১২০—১২২। ঘোৰমুষ্টি অতি ভয়ঙ্কৰ বহুত বাক্স লগত লৈ সি যদি আহিল, তেতিয়া ভীষণ অৰ্গল এডালেৰে বলশালী জুমালিক তাৰ অতুচৰবৰ্ণেৰে সৈতে বধ কৰিলে। এই কথাটো শুনি বাক্সবাজ বাবে বহুত পদাতি সৈন্ত লগত দি বদমান মন্ত্ৰীপুত্ৰ কেইজনমানক পঠালে। সেই অৰ্গলৰ সহায়তে সিহঁতকো যমপুৰীলৈ পঠাল।

১২৩। মন্ত্ৰীপুত্ৰসকল মৰা শুনি বাবে কিপ্ৰগতিৰে যুদ্ধ কৰিব পৰা ন চক্কন সেনাপতিক যুদ্ধ কৰিবলৈ পঠালে।

১২৪—১২৬। সৈন্তগণে সৈতে এই সেনাপতিসকলকো বধ কৰাৰ পিচত বাবে বহুত বাক্স যোদ্ধা লগত দি তেওঁৰ নিজ পুত্ৰ অন্ধক যুদ্ধলৈ পঠালে। অন্ধ মল্লোদবীৰ পুত্ৰ আৰু বণপণ্ডিত। এবাৰ আকাশলৈ উঠি যাব ধৰোঁত অকস্মাতে বধত বহি থকা অৱস্থাত তাৰ ভৰি ছখনত ধৰি এশবাৰ ওপৰতে ঘূৰাই তাক নিষ্পেষিত কৰিলে।

১২৭—১৩১। অন্ধ নিহত হোৱা শুনি দশানা ভীষণ ক্ৰুদ্ধ হল। তেতিয়া তেওঁ তেওঁৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ অতি বলবান আৰু যুদ্ধত অপৰাজেয় ইন্দ্ৰজিতক পঠালে। তেওঁৰ সকলো সৈন্ত বিনাশ কৰি আৰু শেহত বণবীৰ তেওঁকো নিষেজ কৰি নই পৰম হৰ্ষাধিত কৰিলে। বাবে বহুত আশা কৰি, বলদৰ্পিত বহুত সৈন্ত লগত দি মহাবীৰ অতি বলবান এই ইন্দ্ৰজিতক পঠিয়াইছিল। কিন্তু ইন্দ্ৰজিতে কোনোমতে মোক জয় কৰিব নোৱাৰিব বুলি জানি, আৰু আনপিনে তেওঁৰ সৈন্তসকলো পৰাহুত হোৱা দেখি ব্ৰহ্মাস্ত্ৰৰ মোক বাঙাল আৰু লগে লগে কিপ্ৰকাৰ্য্যতৎপৰ বাক্সবোৰেও জৰীবে মোক বাঙালে।

১৩২—১৩৬। সিহঁতে বাবেৰ ওচৰলৈ মোক নিয়াত দুবান্ধা বাৰণ মোক হুহিলে, মই লঙ্কালৈ আহি বাক্সবোৰক বধ কৰিলো কিয়? উত্তৰত মই সীতাক কাৰণে এই সকলো কাম কৰিছোঁ। বুলি কৈ তেওঁক কৰ্ণে, হে মহাবাজ, মই সীতাক দেখা পাবলৈ উচ্ছা কৰি আপোনাৰ এই নগৰীলৈ আহিছোঁ। মই পৱনৰ ঔবসজ'ও পুত্ৰ আৰু মোৰ নাম হুমুমান। আপুনি মোক বামৰ দূত আৰু কপিৰাজ হুগ্ৰীবৰ সচিব বুলি জানিব। বামৰ দৌত্যকৰ্ম্ম কৰিবলৈ আপোনাৰ ওচৰলৈ আহিছোঁ। হে বাক্সেশ্বৰ, এতিয়া বান্ধবসকলৰ বজা হুগ্ৰীবে আপোনালৈ একান্ত নিৰ্দেশ দি পঠিয়াইছে আপুনি শুনক।

১৩৭—১৪৪। হে মহাভাগ, হুগ্ৰীবে আপোনাৰ কুশল বাতৰি শুনি ধৰ্ম্ম, অৰ্থ আৰু কামযুক্ত আপোনাৰ পক্ষে হিত আৰু মঙ্গলময় কথা কৈ পঠিয়াইছে। মই বহুপাদপযুক্ত গুণযুক্ত পৰ্জ্বতত বাস কৰি থকা কালত বণবিখ্যাত বাঘবৰ লগত মোৰ মিত্ৰতা হয়। হে লঙ্কাধিপতি, বাঘে মোক কৈছে যে বাক্সে তেওঁৰ ভাৰ্যা সীতাক হৰণ কৰি নিছে আৰু সেই বিষয়ে সহায় বিচাৰি তেওঁ মোক প্ৰান্তজ্ঞা-পাশত আবদ্ধ কৰিব খুজিছে। সেই সময়ত বালীয়ে হুগ্ৰীবক ৰাজ্যচ্যুত কৰে, এনে অৱস্থাত লক্ষ্মণে সৈতে বামৰ অগ্নি সাক্ষী কৰি হুগ্ৰীবৰ লগত সখ্য স্থাপন কৰে। তাৰ পিচত বাঘে এপাট শবতে বালীক বধ কৰি মোক বান্ধবৰাজ্যৰ বজা আৰু তেওঁলোকৰ অধিনায়ক পাতে। এতেকে এনে অৱস্থাত আহি

সৰ্বাস্থকৰণে তেওঁক সাহায্য কৰা উচিত। সেই কাৰণেই বাৰ্মনীতি ধৰ্ম্মৰ নিয়ম অনুসৰি এই দূত আপোনাৰ ওচৰলৈ পঠিওৱা হৈছে। এতেকে বান্দৰ-সৈন্যই আপোনাৰ ৰাজ্য উচ্ছন্ন কৰাৰ আগতে অতি সত্বেৰে আপুনি সীতাক লৈ আহি ৰামৰ ওচৰত সমৰ্পণ কৰক। ইয়াৰ আগতে বান্দৰবিলাকে নজনাকৈ কোনো কথা থকা নাই। নিমন্ত্ৰিত হৈ এই বান্দৰবোৰে দেৱতাৰ ওচৰলৈকো অহা-যোৱা কৰি থাকে।’

১৪৫। তাৰ পিচত মই—“এই কথাকে বান্দৰৰাজ স্বগ্ৰীবে আপোনালৈ কৈ পঠিয়াইছে” বুলি কোৱাৰ লগে লগে তেওঁ ক্ৰুদ্ধ হৈ বিক্ৰমৰ চকুৰে মৌলৈ চালে।

১৪৬। মোৰ কথা শুনি দুৰাশ্ৰী ক্ৰূৰকৰ্ম্মী বান্ধুস বাবণে মোৰ প্ৰভাৱৰ একো গম নাপাই মোক বধ কৰিবলৈ আদেশ দিলে।

১৪৭—১৫০। তেতিয়া বিভীষণ নামে তেওঁৰ মহামতি ভায়েক এজনে মোৰ হৈ বান্ধুসৰজাৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনালে। তেওঁ কলে, “হে বান্ধুসৰবেণ্য, এনে কথা হব নোৱাৰে, আপোনাৰ সংকল্প পৰিত্যাগ কৰক। আপুনি যি পথ লৈছে, সি বাৰ্মনীতি ধৰ্ম্মৰ বিৰুদ্ধ। হে বান্ধুসধিপতি, দূত বধ্য হব পাৰে, এনে কথা বাৰ্মধৰ্ম্মত কেতিয়াও দেখা নাই, বজাই যি কয় দূতে সেই কথাটো মাত্ৰ জনাব লাগে, এয়ে তেওঁৰ কাম। হে অতুল পৰাক্ৰমশালী ৰাজন্, অপৰাধ অতি গুৰুতৰ হলেও দুষ্টক বধ কৰাৰ কথা নাই, দুষ্টক বিৰূপাকৃতি কৰাৰ কথা শাস্ত্ৰত বিহিত আছে।”

১৫১। বিভীষণে এইদৰে কোৱাৰ পিচত বাবণে বান্ধুসবোৰক আদেশ দিলে, “তাৰ এই নেজডাল পুৰি পেলোৱা।”

১৫২—১৫৩। বাবণৰ এই কথা শুনি বান্ধুসবোৰে শনগছৰ বাকলি, কপাহৰ কাপোৰ আদিৰে মোৰ নেজডাল মেৰাই পেলালে। তাৰ পিচত প্ৰচণ্ড বিক্ৰমশীল বান্ধুসবোৰে মোৰ নেজত জুই লগাই দিলে আৰু কাঠৰ মাৰিৰে মোক খুচিবলৈ ধৰিলে।

১৫৪। দিনৰ পোহৰ থাকোঁতেই নগৰখন চোৱাৰ ইচ্ছা কৰি আছিলোঁ, এই কাৰণে মোক জৰীয়ে বজত পেচ লগাই বান্ধি যন্ত্ৰত তুলি নিলেও মই শৰীৰত কোনো দুখ পোৱা নাছিলোঁ।

১৫৫। তাৰ পিচত বীৰ বান্ধুসবোৰে মোক বান্ধি লৈ নেজত জুই লগাই দি নগৰৰ দুৱাৰ-মুখলৈ আনি ৰাজপথে পথে পথে মোৰ কথা ঘোষণা কৰিবলৈ ধৰিলে।

১৫৬—১৫৮। তেতিয়া মোৰ এই বৃহৎ কপটো সৰু কৰি লৈ তৎক্ষণাত বন্ধনৰ পৰা মুকলি হৈ প্ৰকৃতিস্থ হলোঁ আৰু লোৰ অৰ্গল এডাল লৈ সেই বান্ধুসবোৰক বধ কৰিলোঁ। তাৰ পিচতে জাপ মাৰি নগৰৰ ভোৰণৰ ওপৰত উঠি বহিলোঁ, আৰু প্ৰলয় কালত অগ্নিয়ে বিদৰে প্ৰাণীসমূহক পুৰি মাৰে মৰো সেইদৰে নিৰ্ভীকচিত্তে মোৰ প্ৰদীপ্ত নেজৰ সহায়ত অট্টালিকা আৰু ভোৰণেৰে সৈতে সমগ্ৰ নগৰী দহ কৰিলোঁ।

১৫৯। এই দাহনত গোটেইখন নগৰী ভস্মীভূত হল, তাৰ কোনো এটা অংশ নোপোৱাকৈ থকা দেখা নাপালোঁ। তেতিয়া ভাবিলোঁ জানকীও নিশ্চয় এই জুইতে দহ হ’ল।

১৬০। হায়, মই লক্ষা দাহ কৰোঁতে সীতাকো দহু কৰিলো আৰু লগে লগে বাঘৰ মহৎ কাৰ্য্যটো মই পণ্ড কৰিলোঁ।

১৬১। এইদৰে শোকাভিভূত হৈ থাকোঁতে দুৰ্বোৰ চিন্দাই মোক আক্ৰমণ কৰিলে। ঠিক এনে সময়তে চাৰণসকলৰ মঙ্গলময় এটা বাণী মোৰ কাণত পৰিল।

১৬৩—১৬৬। ‘জানকী দখা হোৱা নাই’—ভেঙলোকৰ বিশ্বস্ৰবৰ অন্তত এই বাণী শুনি মোৰ মনত চৈতন্ত হল। মই আন আন লক্ষণৰ পৰাও জানিব পাৰিলোঁ যে জানকীক জুয়ে পুৰিব পৰা নাই, কিয়নো মোৰ এই নেজত অগ্নি দপ্, দপ্, কৰি জ্বলি উঠিলেও ক’তা অগ্নিযেতে মোক দহু কৰা নাই। মোৰ অন্তৰ হৰ্ষাৱিত হৈয়ে আছে আৰু চাৰিওফালে স্নগন্ধি বতাহ বলিব ধৰিছে। এনেবোৰ শুভলক্ষণ ৰাম আৰু সীতাৰ মহাশক্তিৰ নিষ্ট কাৰণসমূহ আৰু ঋষিসকলৰ আকাশীবাণীস্বৰূপ বাতৰিৰ পৰা মোৰ অন্তৰ হৰ্ষাৱিত হৈ উঠিল। তাৰ পিচত মই জানকীক আকৌ এবাৰ দেখা কৰি ভেঙৰ পৰা বিদায় লৈ আপোনালোকক দেখা পাবলৈ আগ্ৰহাৱিত হৈ অৱিষ্টপৰ্বতলৈ আহোঁ আৰু তাৰ পৰা জাপ দি নভোমণ্ডল অতিক্ৰম কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলোঁ।

১৬৭—১৬৯। এইদৰে বায়ু, চন্দ্ৰ, সূৰ্য আৰু সিদ্ধ গন্ধৰ্বসকলৰ পথক আশ্ৰয় কৰি আহি আপোনালোকক দেখা পাইছোঁহি। বাঘৰ অসুগ্ৰহ আৰু আপোনালোকৰ শক্তিৰ বলত ৰজা স্নগ্ৰীৱৰ কাৰ্য্য সিদ্ধ কৰিবলৈ মই এইবোৰ কাম কৰিলোঁ। মই যি যি কলৌ সেই সকলো সেই সেইদৰে সম্পন্ন কৰা হৈছে। এতিয়া তাত কৰিবলগীয়া যিখিনি বাকী আছে তাক আপোনালোকে সমাধা কৰক।

॥ ইতি হনুমানকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত অষ্টপঞ্চাশৎ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

একোদশম সৰ্গ

হনুমান কৰ্ত্তৃক সীতাদেৱীৰ অৱস্থা বৰ্ণনা

১। পৰন-নন্দন হনুমানে এতিয়ালৈ হোৱা সকলো কথা বৰ্ণাই ইয়াৰ পিচত আৰু যেনে হব পাৰে তাক কবলৈ আৰম্ভ কৰিলে।

২। “হে কপিসকল, সীতাৰ যি চৰিত্ৰৰ বল ভাঙেই বাঘৰ উদ্যোগ আৰু স্নগ্ৰীৱৰ উৎসাহ সকল হব বুলি জানি মোৰ মন আনন্দিত হৈছে।

৩। হে শ্ৰেষ্ঠ বান্দৰৰূপ, আৰ্য্য সীতাৰ নিচিনা চৰিত্ৰবল আৰু গুণস্বৰূপ বলতে জনক বৈ আছে আৰু সেইদৰে ভেঙ ক্ৰুদ্ধ হলে জনককো দহু কৰিব পাৰে।

৪। এতেকে বুজিব লাগিব বান্ধসেৱৰ বাৰণৰ উপস্তাৰ প্ৰভাৱো অতি মহান, সীতাৰ গাত্ৰ স্পৰ্শ কৰিও তেওঁ যে বিনষ্ট হোৱা নাই সি কেবল তেওঁৰ উপস্তাৰ বলতহে।

৫। জনক-নন্দিনী সীতা ক্ৰুদ্ধা হলে যি কৰিব পাৰে অগ্নিশিখাৰ হাতেৰে স্পৰ্শ কৰিলেও তেনে কৰিব নোৱাৰে।

৬। ঘটনা বিদৰে হৈছে সেই সকলো কথা আপোনালোকক নিবেদন কৰিলোঁ, এতিয়া জাম্বৱানকে আদি কৰি মহা মহা কপিগণৰ অনুমতিক্ৰমে বৈদেহীয়ে ৰাজপুত্ৰ ৰাম-লক্ষ্মণৰ সাক্ষাৎ বিদৰে পাব পাৰে তাৰ বিষয়ে কাৰ্য্য হাতত মোৱাটোহে আমাৰ পক্ষে উচিত হব।

৭—৮। অৱশ্যে মই অকলে মোৰ শক্তিৰ দ্বাৰা বান্ধসগণে সৈতে লড়া আৰু বাৰণক ধ্বংস কৰিবলৈ সমৰ্থ, তাতে আপোনালোকৰ নিচিনা আত্মবলত বলীয়ান অন্তৰ্নিপুণ মহাবলশালী জয়াকাজ্ঞী কপিসৈন্যৰ সহায় হলেওে কথাই নাই।

৯—১২। সৈন্ত, পুৰুষৰ ভৃত্য, পুত্ৰ আৰু ভ্ৰাতৃগণে সৈতে বাৰণক ময়ে বধ কৰিম। যদিও ইন্দ্ৰজিতৰ ব্ৰহ্মা, কল্য়, বায়ু আৰু বৰুণৰ পৰা পোৱা যিবোৰ অস্ত্ৰ আছে সেই সকলো যুদ্ধত চকুৰ অদৃশ্য, তথাপি সেইবোৰকো মই অকলে ধ্বংস কৰি বান্ধসবোৰক নিপাত্ত কৰিম। আপোনালোকৰ অনুমতি নোহোৱাৰ কাৰণে মোৰ এই পৰাক্ৰম দেখুৱাব পৰা নাই। মোৰ অবিৰাম গতিত কৰা শিলাবৃষ্টিয়ে দেৱতাকুলকো ৰণত বধ কৰিব পাৰে, সেই নিশাচৰবোৰৰতো কথাই নাই। আপোনালোকৰ পৰা অনুমতি পোৱা নাই, সেয়েহে মোৰ পৰাক্ৰম কদ্ধ হৈ আছে।

১৩। আনপক্ষে সাগৰেও বেলাতুমি অতিক্ৰম কৰিব পাৰে, অথবা মন্দৰ পৰ্ব্বতো বিচলিত হব পাৰে, কিন্তু কোনো শত্ৰুসৈন্ত বাহিনীয়ে জাম্বৱানক যুদ্ধৰ পৰা বিচলিত কৰিব নোৱাৰে।

১৪। বালীহৃত কপিপ্ৰবৰ বীৰ অজদে অকলেই সমগ্ৰ বান্ধসৰ দল আৰু সিহঁতৰ পূৰ্ববৰ্ত্তী যিবোৰ বান্ধস আছিল সিহঁত সকলোকে নাশ কৰিব পাৰে।

১৫। কপিপ্ৰবৰ মহাত্মা নীলৰ ভীষণ বেগত মন্দৰ পৰ্ব্বতো চূৰ্ণ-বিচূৰ্ণ হব পাৰে, বান্ধসবোৰৰ কথা কবলৈ আৰু কি আছে ?

১৬। আপোনালোকে কণ্ডক, অম্বৰ, বক্ষ, গন্ধৰ্ব্ব, উৰগ আৰু পক্ষীকুলৰ ভিতৰত মৈন্দ আৰু দ্বিবিদৰ সমকক্ষ বোদ্ধা কোন ?

১৭। যুদ্ধক্ষেত্ৰত মহাবেগসম্পন্ন কপিপ্ৰেষ্ঠ এই অগ্নিনিপুত্ৰ হুজনৰ সমকক্ষ বোদ্ধা মই ক'তো দেখা নাই।

১৮—২০। আৰু অতি বলশালী বায়ৰ জয়। মহাবল লক্ষ্মণৰ জয়। জয় বাৰৰ-পালিত ৰজা হুগ্ৰীবৰ জয়। মই কোমলবাজৰ দাস, পবন-নন্দন হুহুমান, এইবুলি ৰাজপথবোৰত চিঞৰি চিঞৰি আমাৰ নাম জনাজাত কৰি দিলোঁ।

২১—২৩। হায়। কি হুখ আৰু বেজাৰৰ কথা, তথাপি হুৱাত্মা বাৰণৰ অপোক বনৰ মাজত লিংগপা গছৰ ভলত সাক্ষী সীতাদেৱীয়ে শোকলগ্না অৱস্থাত বৈ আছে ;

চাৰিওকালে ৰাক্ষসীবোৰে তেওঁক বেচি আছে, মেঘে ঢাকি পোৱা প্ৰভাহীন চন্দ্ৰবিম্বৰ দৰে শোক-সম্ভাপণে তেওঁ অভিস্ৰুতা, কি আশ্চৰ্য্য, তথাপি চাক-বিন্দিনী সেই সীতাদেৱীয়ে এইদৰে অৱকল্পা হৈও তেওঁৰ পাণ্ডিত্যত গুণৰ বলত বলদৰ্পিত ৰাবণৰ প্ৰতি ক্ৰোধপৰকে কৰ নাই।

২৪। অকল ৰামতে অমুৰক্কা হৈ থাকি সৰ্ব্বাস্তঃকৰণে শুদ্ধচিত্তা সীতাদেৱীয়ে পৌলমী শচীদেৱীয়ে পুৰন্দৰ ইন্দ্ৰৰ চিন্তাতে যত্ন হৈ থকাৰ দৰে অনন্তমনা হৈ অকল ৰামকে চিন্তা কৰি আছে।

২৫। এনে অৱস্থাত কেবল এখন কাপোৰ পিন্ধি ধূলি ৰাজিও সেটি লৈ ৰাক্ষসী-বোৰৰ তৰ্জ্জন-পৰ্জ্জনৰ মাজত বাস কৰি আছে।

২৬। মই দেখিলোঁ প্ৰমোদবনত, বিকপাকৃতি ৰাক্ষসীবোৰৰ চকুৰ আগত, এডাল বেগীৰে মলিন বদনে অকল স্বামীৰ চিন্তাতে যত্না হৈ কাল কটাইছে।

২৭। শীতকালৰ আৱন্তগিত পশ্চিমী বিন্দুৰ বিবৰ্ণা হয়, সীতাদেৱীয়েও সেইদৰে বিবৰ্ণ বদনে ৰাবণৰ দ্বাৰা সকলো স্থৰৰ পৰা বঞ্চিত হৈ যুট্টাক পণ কৰি জ্বলিযাত্ত শুই আছে।

২৮। এনে অৱস্থাত কোনো প্ৰকাৰ যুগনয়না সীতাৰ বিশ্বাস ওপজাই তেওঁৰ লগত কথা হ'ব পাৰিলোঁ আৰু পিচত সকলো কথা জনাব পাৰিলোঁ।

২৯। ৰাম আৰু সূগ্ৰীবৰ মিত্ৰতাৰ কথা শুনি তেওঁ পৰম ক্ৰীডা হল। সীতাৰ আশ্লসংযম, সদাচাৰ আৰু স্বামীৰ প্ৰতি ঐকান্তিক ভক্তি অটুট আছে।

৩০। এনে অৱস্থাতো যে সীতাই ৰাবণক বধ কৰা নাই, সি কেবল তাৰ মহৎ ভূপোবলৰ কাৰণেহে। কিন্তু সীতাক এইদৰে অৱবোধ কৰি ৰাধি ৰাবণ এতিয়া যুতপ্ৰায় অৱস্থাত, ৰাম নিমিত্তমাত্ৰ হৈছে তাক বধ কৰিব।

৩১। প্ৰতিপদ ভিথিত পাঠ অধ্যয়ন কৰাজনৰ পক্ষে বিভা দিনৰে কৰপ্ৰাপ্ত হয়, তুমুয্যা সীতাদেৱীও স্বামীৰ বিয়োগত সেইদৰে সঁচাকৈয়ে শুকাই কীণাই গৈছে।

৩২। মহাভাগা সীতাদেৱী শোকপৰায়ণা হৈ এইদৰে কাল কটাই আছে। এনে ক্ষেত্ৰত যিটো কথা উচিত আপোনালোকে ভেনেদৰে কৰক।

॥ ইতি সুন্দৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত একোমবষ্টিতম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

যক্ষিতম সৰ্গ বান্দৰবীৰগণৰ আলোচনা

১—৮। হনুমানৰ কথা শুনি বালীপুত্ৰ অজদে কলে, আমাৰ অস্থিণীপুত্ৰ এই দুজন বান্দৰ মহাবলী আৰু বেগী। তেওঁলোক দুয়োজন পিতামহ ব্ৰহ্মাৰ বৰত বলদৰ্পিত। তাহানি কালত সৰ্বলোক-পিতামহ ব্ৰহ্মাই এওঁলোক দুজনৰ সন্মানার্থে এওঁলোক কাৰো দ্বাৰা বধ্য নহব বুলি অহুপম বৰ দান কৰে। সেই বৰতে বলীয়ান হৈ মহাবলশালী বীৰ দুয়োজনেই দেৱভাসকলৰ অমৃত পান কৰে। বৰ্ত্তমানে তেওঁলোক দুয়োজন ক্ৰুদ্ধ হৈ হাতী, ঘোঁৰা, বথে সৈতে সমগ্ৰ লহা নগৰী বিনাশ কৰিব পাৰে, আন আন বান্দৰৰ ভাঙ কোনো আৱশ্যক নাই। আৰু ময়ো মোৰ শক্তিৰ দ্বাৰা অকলে বান্ধসগণে সৈতে সেই লহা, আৰু মহাবলশালী বাবগক বিনাশ কৰিব পাৰোঁ, আপোনালোকৰ নিচিনা কৃতজ্ঞা, বলবান্ অস্থিণীপুণ, জয়াকাজকী মহাশক্তিশালী বান্দৰবোৰ লগত থাকিলেতো কোনো কথাই নাই। আমি শুনিওঁ যে পৱন-নন্দন হনুमानে নিজ শক্তিৰ বলে লহা দখ কৰিছে। আপোনালোক সকলোটি বিখ্যাত পুৰুষসম্পন্ন, এনেস্থলত—সীতাক দেখি আহিলোঁ কিন্তু লৈ নাহিলোঁ, এই কথাটো বামৰ ওচৰত নিবেদন কৰাটো যুক্তিযুক্ত হব বুলি মোৰ মনত নধৰে।

৯। হে শ্ৰেষ্ঠ বান্দৰগণ, লক্ষপ্ৰদান অথবা পৰাক্ৰমত দেৱতা আৰু দৈত্যকুলৰ ভিতৰত কোনোজন আমাৰ সমকক্ষ নহয়।

১০। এডেকে বান্ধসবোৰে সৈতে লহা জয় কৰি যুদ্ধত বাবগক বধ কৰি যদি সীতাক লৈ আহোঁ তেনে হলেই আমাৰ উদ্দেশ্য সফল হব আৰু আমিও পৰম আনন্দেৰে বাব পাৰিম।

১১। হনুमानে বান্ধসকুল বধ কৰি থৈ অহাৰ পিচত এতিয়া সীতাক লৈ অহাৰ বাহিৰে আমাৰ কৰিবলগীয়া আৰু কি কাম হব পাৰে ?

১২—১৩। জনকান্ধজা সীতাক নি বাম আৰু লক্ষ্মণৰ ওচৰত পোৱাই দিওঁ গৈ। কিঙ্কিডানিবাগী আন আন মূখ্য বান্ধবসকলক আৰু ছত্ৰৰ ভাগী কৰাব কি প্ৰয়োজন ? আমিহে গৈ প্ৰধান প্ৰধান বান্ধসবোৰক বধ কৰোঁগৈ আৰু তাৰ পিচত হুগ্ৰীব আৰু লক্ষ্মণে সৈতে বাঘবক দেখা কৰিম।

১৪। অজদে এইদৰে মন কৰা দেখি কথাৰ মৰ্মজ্ঞ জাৰ্বানে পৰৰ শ্ৰীত হৈ অৰ্থযুক্তভাৱে কব ধৰিলে।

১৫—১৬। হে মহাবুদ্ধিসম্পন্ন কপিপ্ৰবৰ অজদ, এই যুক্তিটো বৰ ভাল নহব। এই বিদ্যুত দক্ষিণ দিশত আমাক সীতাক বিচাৰিবলৈহে দিছে, কিন্তু কপিৰাজ হুগ্ৰীব অথবা

বীৰান বাৰচন্দ্ৰই ভেওঁক লৈ যাবলৈ আমাক কোৱা নাই, এনে স্থলত যদি আহি কোনো প্ৰকাৰে জয়লাভ কৰি সীতাক লৈ যাওঁ ভেনেহলে এই কামটো ভেওঁৰ ইচ্ছানুৰূপ নহব।

১৭—১৮। নৃপপ্ৰেষ্ঠ বাঘৰে ভেওঁৰ কুলমধ্যাদা অমূল্যৰ আশাৰ প্ৰধান প্ৰধান বান্ধববোৰৰ আগত নিজে জয়লাভ কৰি সীতাক উদ্ধাৰ কৰিব বুলি প্ৰতিজ্ঞা কৰিছে, এতিয়া ভেওঁৰ সেই প্ৰতিজ্ঞা মিছা হব কেনেকৈ? এওঁকে আহিবে যদি সীতাক উদ্ধাৰ কৰি নিওঁ ভেনেহলে ভেওঁৰ প্ৰতিজ্ঞা বিফল হব আৰু তাৰ পৰা ভেওঁ মনতো হুখ নাপাব।

১৯। এওঁকে হে মূখ্য বান্ধবগণ, আমাৰ এই শক্তি প্ৰদৰ্শন অথলে যাব—পতিকে ব'ত লক্ষ্মণে সৈতে মহা ভেজবী বাম আৰু সূত্ৰীৰ আছে আমি তালৈ গৈ আমাৰ কাৰ্য্য নিবেদন কৰোঁহক।

২০। হে ৰাজপুত্ৰ অজয়, তুমি যিহকে উচিত বুলি বিবেচনা কৰা আহি তাক নকৰি নোৱাৰোঁ, কিন্তু বামে যিদৰে সজল কৰিছে, সেইদৰে যাতে কামটো সম্পন্ন হব পাৰে তালৈ লক্ষ্য কৰাটোহে উচিত হব বুলি মই ভাবোঁ।

॥ ইতি স্তম্ভবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত ষষ্টিতম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

একষষ্টিতম সৰ্গ

বান্ধববোৰ কৰ্তৃক মধুবন-প্ৰৱেশ

১—২। ভেতিয়া মহাকপি হনুমান আৰু অজয়প্ৰমুখ বনবাসী বীৰ বান্ধববিলাকে জাম্ববানৰ কণাকে সাৰোগত কৰি লৈ বংমানে সকলোটিয়ে বায়ুপুত্ৰ হনুমানক আগত লৈ মহেন্দ্ৰ পৰ্ব্বতবৰ্গৰ আগবাৰি ওপৰলৈ উঠি যাব ধৰিলে।

৩। অহুমান হল যেন মহাবলশালী, হেকমলৰ পৰ্ব্বতপ্ৰমাণ, যন্ত মহাগজসদৃশ বিপুলকায় এই বান্ধববোৰে আকাশ চাকিহে যাব ধৰিছে।

৪। গৈ থাকোঁতে সিদ্ধ কবি আদি মহা মহা প্ৰাণীগণৰ স্নেহ আৰু সন্তুষ্টপূৰ্ণ দৃষ্টি মহাবল আৰু বেগশালী হনুমানৰ ওপৰত পৰাত অহুমান হল যেন ভেওঁলোক দৃষ্টিবলেৰেহে হনুমানক ওপৰতে তুলি লৈ যাবলৈ ধৰিছে।

৫। লঙ্কাৰ দাহন আৰু সীতাৰ সাক্ষাৎ এই দুয়োটা কামতে সিদ্ধিলাভ কৰি বান্ধববোৰৰ মন উৎফুল্ল, বৰ্ত্তমানে বামৰ কাৰ্য্য নিষ্পন্ন কৰি কৃতকাৰ্য্য হৈ কি উপায়ে ভেওঁলোকে অস্বাভাৱতঃ বশতা লাভ কৰিব পাৰে ইয়াকেই নিশ্চয় কৰি আকাশ বাৰ্গেৰে ভেওঁলোক যাবলৈ ধৰিলে।

৬। মনস্বী কপিসকলৰ সকলোৱে বাবণৰ অন্ত্য কামৰ প্ৰভিকাব কৰি বামৰ কৰ্তব্যকৰ্ম সাধিবলৈ দৃঢ়সঙ্কল্প হৈ যুদ্ধৰ নামত বুকু ফুলাই বামৰ আগত প্ৰিয় বাউৰিটো দিবলৈ আত্মহাৰিত চিন্তে যাবলৈ ধৰিলে।

৭। আকাশত লাক দি বনবাসী বান্দৰবোৰ এইদৰে গৈ থাকোঁতে, শত শত বৃক্ষৰাজিৰে পৰিপূৰ্ণ নন্দনকানন সম্বন্ধে এখন বন দেখা পালে।

৮। এই বনখনৰ নাম মধুবন, স্ত্ৰীৰ দ্বাৰা বৰ্ণিত, ই সকলো প্ৰাণীৰে মনোমুগ্ধকৰ আৰু কোনো প্ৰাণীয়ে তাত প্ৰবেশ কৰিব নোৱাৰে।

৯। কপিপ্ৰধান মহাত্মা স্ত্ৰীৰ মোমায়েক মহাবীৰ দধিমুখ বান্দৰ এই বনৰ বন্ধক।

১০। বান্দৰৰাজৰ মনোৰম সেই বনৰ ভিতৰত গোমাই বান্দৰবৃন্দ তাৰ মধু পান কৰিবলৈ বৰ উৎসুক হল।

১১। মধুৰ নিচিনা পিঙ্গলবৰ্ণ বান্দৰবোৰে বৃহৎ সেই মধুবনখন দেখি কুমাৰ অজদৰ ওচৰত মধু পান কৰাৰ অনুমতি ভিক্ষা কৰিলে।

১২। ভেটিয়া কুমাৰ অজদে জাম্ববান আদি বৃদ্ধ বান্দৰবৃন্দৰ অনুমতি লৈ বান্দৰ-বোৰক মধুপান কৰিবলৈ আদেশ দিলে।

১৩—১৪। ধীমান বালীপুত্ৰ কুমাৰ অজদে আদেশ দিয়াত বান্দৰবোৰে মধুমক্ষিকাৰে পৰিপূৰ্ণ গছসমূহত উঠি স্ত্ৰগন্ধি ফলমূল আৰু মধু ভক্ষণ কৰি পৰম আনন্দিত আৰু মদোন্মত্ত হল।

১৫। অজদৰ অনুমতি পাই বনচাৰী বান্দৰসমূহে মধু পান কৰি পৰম আনন্দিত হৈ চাৰিওপিনে নাচি বাগি ফুৰিবলৈ ধৰিলে।

১৬। এইদৰে নাচ, গান, হাঁহি-খিকিন্দালিতে মত্ত হৈ কিছুমানে পাঠৰ আবৃত্তি কৰিব ধৰিলে, কিছুমানে এনেয়ে ঘূৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে আৰু কিছুমানে জপিয়াই প্ৰলাপ বৰ্ণন ধৰিলে।

১৭—১৯। কিছুমানে পৰস্পৰে সাৰটা-সাৰটি কৰিবলৈ ধৰিলে, কিছুমানে বা অধিক পৰিমাণে কথাকে কলে, কিছুমানে ইডাল গছৰপৰা সিডাল গছলৈ জপিয়াব ধৰিলে; আকৌ কিছুমানে গছৰ ওপৰৰ পৰা মাটিলৈ জপিয়াই পৰিল। সেইদৰে আকৌ কিছুমানে মাটিৰ পৰা গছৰ ওপৰলৈ জাপ দিলে; কিছুমানে হাঁহি হাঁহি গান গাই থকা একোটাক আকৌৱালি ধৰিলে, কিছুমানে কান্দি কান্দি সাৰটা-সাৰটি কৰিলে। কিছুমানে বা পৰস্পৰে মৰামৰিকে কৰি থাকিল। মুঠতে সমগ্ৰ সেই কপিকুল উন্মত্ত হৈ ভীষণ এটা ব্যাকুলভাৱ ভাব ভাত সৃষ্টি কৰিলে। সেই দলৰ ভিতৰত এনে এজন নাছিল যি হয় মত্ত, নহয় গৰ্জ্জাতাত ওকলি পৰা নাছিল।

২০। তাৰ পিচত সেই বনৰন্ধক দধিবক্ত, নামে বান্দৰে এইদৰে কাননৰ ভক্ষ্যবস্ত-বোৰ খাই ডালপাত ভাজি গছাবোৰ ধ্বংস কৰা দেখি খঙতে জলি-পকি বান্দৰবোৰৰ কামত বাধা দিবৰ চেষ্টা কৰিলে।

২১। ভেটিয়া মদোন্মত্ত বান্দৰবোৰে ওলটাই বনৰ বন্ধক কপিপ্ৰবৰক ভংগনা কৰাত উগ্ৰভেজখী দধিমুখও বান্দৰসকলৰ হাতৰপৰা বনখন বন্ধ কৰিবলৈ আকৌ বন্ধপৰ হল।

২২। তেওঁ নিভাঁকচিহ্নে কাকো ভিবন্ধাব কৰিলে, যিবোৰ দুৰ্জল সীমক বা চপৰিয়ালে, কাকো বা সাস্বনাপূৰ্ণ কথাবে নিবেধ কৰিাদ, আকৌ দলপাতি থকা কিছুমানৰ লগত বা হাই-কাজিয়াকে লগালে।

২৩—২৪। বান্দৰবোৰ মদোন্মত্ত অৱস্থাত থকা বাবে দধিমুখে বাধা দিব খুজিলেও সিহঁতে বাজদণ্ডৰ পৰা অব্যাহতি পাব জানি মনত কোনো ভবৰ ভাব নাৰাখি দধিমুখক টনাটনি কৰিবলৈ ধৰিলে, কিছুমানে নধেৰে, কিছুমানে দাঁতেৰে, কিছুমানে হাতৰ ওলুহাবে আৰু কিছুমানে ভৰিৰে আক্ৰমণ কৰি কপিপ্ৰবৰ দধিমুখক হুতপ্ৰায় কৰিলে আৰু মধুবনো মধুশূন্ত কৰি তেনেই উচ্ছন্ন কৰিলে।

॥ ইতি স্তম্ভবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত একযন্ত্ৰিতম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

দ্বিযন্ত্ৰিতম সৰ্গ

মধুবন ধ্বংস

১। কপিপ্ৰেষ্ঠ হহুয়ানে বান্দৰবোৰক কৈছিল, হে বান্দৰগণ ভোমালোকে মনত কোনো সঙ্কোচৰ ভাব নৰখাকৈ মধু পান কৰা।

২—৭। যিবোৰে ভোমালোকক বাধা দিব মই সেটোবোৰক নিষেধ কৰিম।” হহুয়ানৰ কথা শুনি কপিপ্ৰেষ্ঠ অজদেও সন্তুষ্টচিত্তে কলে, “হে বান্দৰগণ ভোমালোকে মধু পান কৰা। হহুয়ান কৃতকাৰ্য্য হৈ উভতি আহিছে, তেওঁৰ নিৰ্দেশ নকৰিবলগীয়া বিধৰ হলেও পালন কৰিবই লাগে, এই ক্ষেত্ৰভেদে কথাই নাই।” বান্দৰসকলে অজদেও মূৰবশৰা এইদৰে শুনি উত্তম উত্তম বুলি তেওঁৰ আদেশ সঙ্গমানে গ্ৰহণ কৰিলে আৰু অজদেও যান সংকাৰ কৰি বিঠাইত মধুবন আছিল তালৈ গতি ললে। সীতাক দেখা পোৱা ধৰৰ শুনি বান্দৰবোৰ এনেদৰে আনন্দতে উন্মত্ত, তাতে আকৌ অজদেও অসুস্থতি পাই তেওঁলোকে বনত সোমাই দৈ সোঁতে গছক বিদৰে আক্ৰমণ কৰে, তাত থকা বনৰক্ষক সকলক সেইদৰে আক্ৰমণ কৰিলে। সকলোৱে মধুৰস পান কৰিলে আৰু বসাল ফলবোৰ খাবলৈ ধৰিলে।

৮। ভাবপিচত সিহঁতে মধুপানত আসক্ত হৈ থাকি তালৈ অহা বনপালকসকলৰ ওপৰত উৎপীড়ন কৰিবলৈ ধৰিলে। বান্দৰবোৰে দলবদ্ধ হৈ হুটচিহ্নে এবাৰতে দোণ পৰিমাণ মধু লৈ পিবলৈ ধৰিলে। কিছুমানে খালে আৰু কিছুমানে বা নষ্ট কৰিলে, কিছুমানে খালে আৰু চটিয়ালে, কিছুমানে উন্মত্ত হৈ খাই যি বল তাৰে আনৰ পাত খাই পঠালে, কিছু গছৰ শাখাত বৰি গছৰ গুৰিতে বহিল; কিছুমানে মদৰ ব্যাপ্তিৰে বৰকৈ

পাত লগাত গছৰ পাত টানি আনি বহলাই লৈ ডাঙেই শুই পৰিল, কিছুমানে মধুৰ আলভে উন্নত হৈ পগলাৰ দৰে ঘূৰি ফুৰিব ধৰিলে আৰু কিছুমানে ইজনে সিজনে দলিয়াদলি কৰিব ধৰিলে, কিছুমানে বলিয়াৰ নিচিনা খোজে গতি উজুটি খাই পৰিব ধৰিলে, কিছুমানে স্তম্ভবিয়াৰ ধৰিলে, কিছুমানে আনন্দভে চৰাইৰ নিচিনা কুজন কৰিলে।

১৪—১৭। মদৰ আলভে কোনো মাটিতে শুই পৰিল, কিছুমানে উত্তঙালি কৰি আনক হাঁহিবলৈ ধৰিলে আৰু কিছুমানে বা কান্দিবলৈ ধৰিলে; কিছুমানে কৰিলে এটা আৰু ক'লে এটা, কিছুমানে বা যেনে যি কলে ভাব ওলোটাহে বুজিলে। বান্দৰবোৰে এইদৰে খেলিমেলা কৰি থাকোঁতে যিবোৰ ভৃত্য মধু বন্ধাৰ বাবে ডাঙ নিযুক্ত আছিল ভীমাকৃতি বান্দৰবোৰে মাৰি-ধৰি খেদি দিয়াড সিহঁত চাৰিওফালে আঁতৰি পলাল, সিহঁতৰ কিছুমানক কাণত ধৰি ওপৰৰ পিনে মুখ কৰি বখাত আৰু কিছুমানক ভৰিত ধৰি টনা-আজোৰা কৰাড, সিহঁত সকলোটি পৰম উদ্ভিগ্ন হৈ দধিমুখৰ ওচৰত থবৰ দিলে গৈ যে হহুমানৰ অহুমতি লৈ মধুৰ উচ্ছন্ন কৰিলে আৰু আমাক ভৰিত ধৰি টানিলে আৰু দেৱমার্গ দেখুৱালে।”

১৮—১৯। ইহঁতৰ কথা শুনি বনপাল দধিমুখ মধুৰনৰ পিনে চাই ক্রুদ্ধ হল। তথাপি বন্ধকবোৰক শাস্তনা দি কলে, “আই, উৎকৃষ্ট মধুপানকাৰী বলদৰ্শিত বান্দৰবোৰক আমি বলেৰে বাধা দিওঁ গৈ।”

২০। দধিমুখৰ কথা শুনি বীৰ বনবন্ধকসকলে পুনৰাই দধিমুখক লগত লৈ তালৈ গল।

২১—২২। বন্ধকবোৰৰ মাজত দধিমুখে বৃহৎ এডাল গছ লৈ খেদা দিলে আৰু আন আন বন্ধক বান্দৰবৰ্গৰো হাঙৰী গছ, শিল আৰু বৃহৎ পাৰাণ লৈ ক্রুদ্ধ হৈ মুখ্য মুখ্য বান্দৰসকল বড় আছিল তালৈ খেদি গল।

২৩। বল প্ৰয়োগ কৰি খেদাৰ ডাঙতে বন্ধক বান্দৰবোৰে দাঁতমুখ কামুৰি গালি পাৰি পাৰি আন বান্দৰবোৰৰ সন্মুখীন হল।

২৪। দধিমুখ এইদৰে ক্রুদ্ধ হৈ খেদি অহা দেখি হহুমানকে আদি কৰি আন আন শ্ৰেষ্ঠ বান্দৰবোৰে দধিমুখলৈ খেদি গ'ল।

২৫। ডেডিয়া কুমাৰ অজদে ক্রুদ্ধ হৈ গছে সৈতে খেদি অহা মহাবলশালী দধিমুখৰ হাত ছখনত ধৰি বলেৰে খেকেচা মাৰি মাটিত পেলাই দিলে। দধিমুখ মানত শ্ৰেষ্ঠ (সৰ্ব্বত ককাদেউতা) হলেও ভেঁও যোৰ আপোনাৰ জন বুলি মদাৰ অজদে দধিমুখলৈ কোনো কোমলতা প্ৰকাশ নকৰিলে।

২৬। খেকেচা খাই দধিমুখৰ হাত, আঁঠু আৰু মুখ ভাঙিলে, ভেজৰে বাঙলী হৈ বিহ্বলচিন্তে কপিপ্ৰবৰ কিছুসময় মুৰ্ছা গৈ পৰি থাকিল।

২৭। আন আন শ্ৰেষ্ঠ বান্দৰবোৰেও কোনোমতে বন্ধা পৰাত একলীয়া হৈ আহি নিজ ভৃত্যবৰ্গক কলে—

২৮। “আই, আবালোকৰ প্ৰভু বিপুল ঐশ্বৰ্য্যশিখি স্তম্ভীয়, বাবৰ সৈতে ব'ত আহে আহি তালৈ যাওঁ আই।

২১। অজ্ঞদৰ সকলো দোষৰ বিবৰণ ভেওঁক জনাওঁনৈ। আঘাৰ কথা শুনি সুগ্ৰীৱ ক্ৰুদ্ধ হৈ এই বান্ধববোৰক বধ কৰিব।

৩১। এই যযুৰন মহাত্মা সুগ্ৰীৱৰ, শিঙা-শিঙামহুকলৰ দিনৰ পৰা চাতি অহা। এই দিবা বনত দেৱভাসকলেও প্ৰৱেশ কৰিব নোৱাৰে।

৩২। যযুদুক এই বান্ধববোৰৰ আনু শেষ হৈছে, সুগ্ৰীৱে দণ্ডবিধান কৰি বহুবান্ধৱে সৈতে ইহভৰ সকলোটিকে বধ কৰিব।

৩৩। এই দুবান্ধাইত বাজাদেশ অৱজ্ঞাকাৰী, এডেকে ইহভক বান্ধি থলেহে ইহভৰ অযাৰ্জুনীয় দোষৰ বাবে মোৰ যি জোৰ উৎপন্ন হৈছে সি সকল হ'ব।

৩৪। এই বুলি কৈ মহাবলশালী দধিমুখে বনৰক্ষক ভূত্যাৱৰ্গৰ লগত অপিৱাই অপিৱাই সুগ্ৰীৱৰ ওচৰলৈ গল।

৩৫। এক নিষেধৰ ভিতৰত সূৰ্য্যসুত ৰীহান সুগ্ৰীৱ যি বনত আছিল সকলোটি ভাত উপস্থিত হলগৈ।

৩৬। যি সমস্ত ভূমিত বাস লক্ষণ আৰু সুগ্ৰীৱক দেখা পালে দধিমুখে আকাশৰ পৰা ভাতে উললৈ নামিল।

৩৭—৩৮। মহাবীৰ বনৰক্ষকসকলৰ অধিপতি দধিমুখে ভেওঁৰ ভূত্যাৱৰ্গৰ সৈতে মাটিত নামি দীনবদনে বন্ধাঙলি মুৰত লগাই সেৱা জনালে আৰু সুগ্ৰীৱৰ চৰণত মূৰ লগাই দণ্ডৱৎ হ'ল।

॥ ইতি শুল্কবৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত ত্ৰিবিম্বিতম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ত্ৰিবিম্বিতম সৰ্গ

সুগ্ৰীৱৰ ওচৰত দধিমুখৰ অভিযোগ

১। কপিপ্ৰেষ্ঠ সুগ্ৰীৱে দধিমুখ বান্ধবক ভেওঁৰ ভৰিত মূৰ দি পৰা দেখি উৎকণ্ঠিত হৈ সুবিলে—

২। “উঠক, উঠক, আপুনি মোৰ ভৰিত পৰিছে কিয়? আপোনাক অত্যাৱ দিহৌ, কি হৈছে আপুনি সঁচাকৈ কণ্ডক।

৩। আপুনি কাৰ ভৱত ইয়ালৈ আহিছে, আপোনাৰ কি হিতকাৰ্য্য সাধিব লগা আছে, অথবা আপুনি বিহকে যি উচিত বুলি তাৰে সেইসকলো কথা কওক। হে কপিপ্ৰবৰ, যযুৰনত সকলো বজল বে, মোৰ গুনিবলৈ ইচ্ছা হৈছে।”

৪। মহাত্মা সুগ্ৰীৱে এইদৰে আশ্বাস ৰাখি দিৱ্যত মহাপ্ৰাজ্ঞ দধিমুখ বিয় দি কবলৈ ধৰিলে,

৫। “হে মহাৰাজ, যি মধুবনত বানৰৰাজ বালী অথবা আপুনি কোনোদিনেই কোনো বান্দৰকে খেছাবে ভোগ কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া নাছিল এতিয়া হুহুমান আদি বান্দৰবোৰে সেই বনখন ভেনেই নষ্ট কৰি পেলালে।

৬। মোৰ লগত অহা এই বনচাৰী বান্দৰবোৰক লৈ মই সিহঁতক নিষেধ কৰিছিলোঁ, কিন্তু মোক সমূলি গণ্য নকৰি সিহঁতে প্ৰফুল্লচিত্তে মধুপান কৰিব লাগিছে।

৭। হুহুমান আদিয়ে যেতিয়া বন ধ্বংস কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে, এই বনপালকসকলে তেতিয়াও বাধা দিছিল, কিন্তু হে দেৱ, সিহঁতে মোৰ বা বন্ধকসকলৰ কোনো কথাকে গ্ৰাহ্য নকৰি কেৱল খোৱাভহে লাগিল।

৮। কিছুমানে খালে আৰু যি বাকী থাকিল তাকো দলিয়াই পেলালে। এনে অৱস্থাত মই যেতিয়া সিহঁতক বাধা দিলোঁ সিহঁতে মোক জুকুটি হে দেখুৱালে।

৯। ভাৰ পিচত মোৰ এই বান্দৰবোৰে সিহঁতক বাধা দিবলৈ অধিক যত্নপৰ হোৱাত সেই শ্ৰেষ্ঠ বান্দৰগণ ক্ৰুদ্ধ হৈ ইহঁতক হে আকৌ অপমান কৰিলে আৰু বনৰপৰা খেদি দিলে।

১০—১১। এইদৰে থাকোঁতে শেহত বীৰ কপিপুঞ্জবসকলে খঙতে চকু বঙা কৰি মোৰ এই শ্ৰেষ্ঠ বান্দৰবৃন্দক আক্ৰমণ কৰি কিছুমানৰ হাত ভাঙিলে, কাৰো বা আঠু ভাঙিলে আৰু কিছুমানক ইচ্ছামতে টনা-আজোৰা কৰি দেবমৰ্গ দেখুৱালে।

১২। আপুনি স্বামী বিচ্যমান থাকোঁতে মোৰ এই বীৰ বান্দৰসকলক এইদৰে আহত কৰিলে, আৰু মধুবন খাই উচ্ছন্ন কৰিলে।”

১৩। কপিশ্ৰেষ্ঠ স্ত্ৰীবিধ এইদৰে কৈ থাকোঁতে শত্ৰু-বীৰহস্তা মহাপ্ৰাজ্ঞ লক্ষ্মণে স্ত্ৰীবিধ স্মিলে,

১৪। “হে মহাৰাজ। বনপালক এই বান্দৰে আপোনাৰ ওচৰত কি অৱতৰণা কৰিছে আৰু কি কাৰণত তেওঁ দুখাভিক্ত হৈ আপোনাৰ লগত কথা পাতিছে?”

১৫। মহাত্মা লক্ষ্মণে এইদৰে সোধাত বাক্যবিশাৰদ স্ত্ৰীবিধে তেওঁক কলে—

১৬। “আৰ্য্য লক্ষ্মণ, কপিবীৰ দধিমুখে কৈছে অজ্ঞদপ্ৰমুখ বীৰ বান্দৰগণে মধু খাই শেষ কৰিছে।

১৭। মোৰ মতে বীৰ বান্দৰগণে কামত অকৃতকাৰ্য্য হোৱা হলে, এনে বিপৰীত কাম নকৰিলেহেঁতেন। সিহঁতে বন এইদৰে নাশ কৰা যানে যি কামলৈ পঠিওৱা হৈছিল নিশ্চয় সেই কাম সমাধা কৰি উভতি আহিছে।

১৮—২৭। বনপালকসকলে নিবাৰণ কৰিবলৈ লৈ সিহঁতে আঠুত বৰ আঘাত পাইছে, আৰু এই বান্দৰপ্ৰবৰ দধিমুখৰ কথাও সিহঁতে মনা নাই। যৱে এই দধিমুখক মোৰ বনৰ অধিপতি পাতি স্থাপন কৰিছোঁ। এডেকে মই বুজিলোঁ যে মধুমানৰ বাহিৰে আন কোনোৱে সীতাৰ লগত সাক্ষাৎ কৰিব পৰা নাই। হুহুমানৰ বাহিৰে আন কোনোৱে এই কাৰ্য্যসাধনৰ মূল কাৰণ হ'ব নোৱাৰে। অকল কপিশ্ৰেষ্ঠ হুহুমানৰ কাৰ্য্যসিদ্ধিৰ উপায়, বুদ্ধি, বত্ব, বীৰ্য্য আৰু জ্ঞান প্ৰতিষ্ঠিত। যি কাৰ্য্যৰ নেতা জাহ্নৱান আৰু মহাবলশালী অজ্ঞদ আৰু হুহুমান ব'ত অধিষ্ঠাতা, তাত কাৰ্য্যসিদ্ধি নহৈ নোৱাৰে। অৱশ্যে অজ্ঞদপ্ৰমুখ বীৰগণে

মধুবন ধ্বংস কৰিছে সঁচা। কিন্তু দক্ষিণ দিশত সীতাক বিচাৰি আহি এই মধুবনত সোমাই বন ধ্বংস কৰি, সকলোখিনি মধু খাই শেষ কৰিলে, বনপালকসকলক নিপাতিত কৰিলে আৰু সিহঁতৰ আৰুও ভাঙ্গি দিলে। এই কথাটোকে কবলৈ দধিমূখ ইয়ালৈ আহিছে; আহা, কিন্তু এই বাতৰিটো কি মধুৰ। এই কপিপ্ৰবৰৰ নাম দধিমূখ আৰু এওঁৰ বিজ্ঞানো সুবিখ্যাত। হে মহাবাহু সৌমিত্ৰি, তুমি ভালকৈ ভাবি চোৱা—যিহেতু উভতি আহি সকলোটিয়ে মধু-পানত মত্ত হৈছে এতেকে ভেঁওলোকে নিশ্চয় সীতাক দেখা পাই আহিছে। হে পুৰুষপ্ৰেৰ্ত লক্ষ্মণ, বৈদেহীক দেখা পাই নাহিলে মোৰ প্ৰখ্যাতে এই বান্ধববোৰ কেতিয়াও মোৰ বৰলক দিয়া এই মধুবন ধ্বংস নকৰিলেহেঁতেন।”

২৮—২৯। সুগ্ৰীৱৰ মূখৰপৰা ওলোৱা ক্ৰতিমধুৰ এই কথা শুনি বাঘৰে লৈতে বন্দীয়া লক্ষ্মণ পৰম হৰ্ষাশ্বিত হল আৰু সুগ্ৰীবেও পৰম আনন্দ পালে।

৩০। তাৰ পিচত বনপালকক উদ্দেশ্য কৰি ভেঁও পুনঃ কলে, “মই পৰম মত্ত হৈছোঁ যে কাম সম্পন্ন কৰি আহি ভেঁওলোকে বনত সেইদৰে মধুপান কৰিছে।

৩১। ভেঁওলোকে কৃতকাৰ্য্য হৈ আহিছে এতেকে ভেঁওলোকে যি অভ্যাচাৰ কৰিছে অথবা ভাত যি যি কৰিছে সেই সকলোকে ক্ষমা কৰিব লাগিব। আপুনি পুনঃ মধুবনলৈ যাওক আৰু আপুনিৰে ভেঁওবোৰক ক্ষমা কৰি থাকক গৈ। আৰু অভিশপ্ত হুমুৱানকে আদি কৰি মহা মহা কপিগণক ইয়ালৈ পঠিয়াই দিয়ক গৈ।

৩২। যুগেন্দ্ৰলদৃশ দৰ্পবিশিষ্ট হুমুৱান প্ৰমুখ্যে শাখামূলগণকল কি প্ৰকাৰে কৃতকাৰ্য্য হৈ আহিল, সীতাক বিচাৰি উলিয়াবলৈ ভেঁওলোকে কেনেকৈ যত্নপৰ হৈছিল তাক শুনিবলৈ ৰাম-লক্ষ্মণ দুয়ো ইচ্ছা কৰিছে।”

৩৩। যনৰ আনন্দতে ৰাম আৰু লক্ষ্মণ উভয়ৰে চকু উজ্জল হৈ পৰিল ভেঁওলোকৰ উদ্দেশ্য সিদ্ধ হোৱা ভাবি উভয়ৰে যন হৰ্ষাশ্বিত হল, বান্ধবৰাজ সুগ্ৰীৱৰো শৰীৰ ৰোমাঞ্চিত হল, আৰু কাৰ্য্যসিদ্ধি হাতৰ মুঠিত বুলি জানি পৰম আনন্দিত হল।

॥ ইতি সুন্দৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত ত্ৰিবিংশতম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

চতুৰ্থস্তম সৰ্গ হনুমান আদিৰ বামৰ ওচৰত আগমন

১—২। স্ত্ৰীয়ে এইদৰে কোৱাও কপিপ্ৰবৰ দধিমুখে স্ত্ৰীৰ আৰু মহাবলশালী
বাম-লক্ষণক প্ৰণাম জনাই বীৰ বান্দৰগণে সৈতে জাপ মাৰি আকাশলৈ উঠিল।

৩। ডেওঁ যিদৰে আহিছিল লৰালবিকৈ সেইদৰে গৈ আকাশৰ পৰা মাটিত নামি
সেই বনৰ ভিতৰত প্ৰবেশ কৰিলে।

৪। মধুবনত প্ৰবেশ কৰি ডেওঁ দেখিলে যে বান্দৰবোৰে যি পৰিমাণ মধু পান
কৰিছিল সেই পৰিমাণে প্ৰস্তাৱ কৰাৰ কাৰণে ডেওঁলোকৰ বাগীৰ উপশম হৈছে আৰু উন্নত
অৱস্থা লাভ হৈছে।

৫। ডেউয়া হাতবোৰ কৰি বীৰ দধিমুখে ডেওঁলোকৰ ওচৰ চাপি আনন্দচিত্তে মধুৰ
হৰে অলমক কবলৈ ধৰিলে,

৬। “হে সৌম্য, এই বান্দৰবোৰে আপোনালোকক বাধা দিয়াৰ কাৰণে আপুনি
ক্ৰোধ নকৰিব। বন্ধকবিলাকে নাজানিহে খঙতে আপোনালোকক বাধা দিছিল।

৭। হে মহাবলী অলম, আপোনালোক প্ৰান্ত আৰু দুৰৰ পৰা আহিছে, এতেকে
আপোনাৰ নিজৰ মধু আপোনালোকে পান কৰক। আপুনি সুবৰাজ, এই বনৰ অধিপতি।

৮—১২। পূৰ্বতে নাজানি আপোনালোকৰ ওপৰত খং কৰা হৈছিল, আপুনি তাক
ক্ষমা কৰিব। আগতে বান্দৰ-দলপতি আপোনাৰ পিতা যেনে আহিল, হে কপিপ্ৰবৰ,
এতিয়া আপুনিও ভেনে আৰু স্ত্ৰীয়ে আন কোনো নহয়। হে অনঘ, মই ইয়াৰ পৰা গৈ
আপোনাৰ খুৰা-দেউতাকৰ ওচৰত আপুনি আৰু বনচাৰী বান্দৰবোৰৰ ইয়ালৈ অহাৰ
কথা জনালোঁ। বনবিহাৰী বান্দৰবোৰে সৈতে আপুনি ইয়ালৈ অহা শুনি আৰু লগতে বনো
ধ্বংস হোৱা বুজি শুনি ডেওঁ কষ্ট নহৈ সন্তুষ্ট হৈছে। উত্তৰত আপোনাৰ পিতৃব্য
বান্দৰবাজ স্ত্ৰীয়ে কৈ পঠিয়াইছে, ‘বেগেতে ডেওঁলোকক ইয়ালৈ পঠিয়াই দিয়াগৈ’।”

১৩—১৭। দধিমুখৰ পৰা এই মধুৰ বচন শুনি বাক্যবিশাৰদ কপিপ্ৰেষ্ঠ অলমে কলে,
“হে বান্দৰমুখপণ্ডিগণ, মোৰ অহুমান হৈছে বাবে বাতৰিটো পাইছেই। এই বনবন্ধকে
যিদৰে প্ৰকৃষ্টবদনে কথাটো কৈছে তাৰ পৰায়ে মই এইটো বুজিব পাৰিছোঁ। বীৰকুল,
আমি এতিয়া কাষ সমাধা হোৱাৰ পিচত আৰু ইয়াত থকাটো উচিত নহয়। আপোনা-
লোকে ইচ্ছামতে মধু পান কৰি খুৰা-কিৰা কৰিলে, এতেকে এতিয়া স্ত্ৰীৰ বঁত আছে ভালৈ
যোৱাৰ বাহিৰে আমাৰ আন আৰু কি কাৰ্য হব পাৰে? আপোনালোক প্ৰেৰ্ত প্ৰেৰ্ত
বান্দৰগণে মিলিত হৈ যোক যি কৰ মই ভাকেহে কৰিম। বৰ্ত্তমানে কৰ্ত্তব্য বিবৰত মই

আপোনালোকৰ আজ্ঞাধীন। যই সুববাজ হলেও আপোনালোকক আদেশ দিয়াৰ ঐশ্বৰী যই নহওঁ। আপোনালোকে কাম সিদ্ধ কৰিছে, এতেকে খেজাচাৰীভাৱে আপোনালোকক কোনো এটা আদেশ দিয়াটো যোৰ পক্ষে বুদ্ধিযুক্ত নহব।”

১৮—২১। অজদৰ এই উত্তম কথাখিনি শুনি বনবিহাৰীবোৰে হঠাৎকৈ কলে, “হে কপিপ্ৰেষ্ঠ বাজন, সকলোৰে অধীশ্বৰ হৈ আপোনাত বিনে আন কোনে এইদৰে ক'ব পাৰে? সকলোৰে ঐশ্বৰ্য্যৰ গৰ্বে গৰ্বিত। আপোনাৰ এই বাক্য আপোনাৰেই অহংকৃত, আনৰ নহয়। আপোনাৰ হুৰিনীত এই বাক্যই আপোনাৰ ভৱিষ্যত সৌভাগ্য সূচনা কৰিছে। এই ঠাইবপৰা বৰ্ত্তমানে বান্দৰবীৰসকলৰ অধিপতি হুগ্ৰীৱ য'ত আত্ম আধি সকলোটি ভাগৈ যাবলৈ উৎসুক হৈ আছে।

২২। হে কপিপ্ৰেষ্ঠ, আমি সঁচাকৈয়ে কৈছোঁ যে আপোনাৰ অহংমতি নহলে আমি এখোজো কলৈকে যাব নোৱাৰোঁ।”

২৩। মহাবলশালী ভেঙলোকে এইদৰে কোৱাত, অজদে কলে “উত্তম, বাক ভেঙে আমি এতিয়া যাওঁগৈ।” এইকণ কোৱাৰ লগে লগে মহাবলশালী ভেঙলোকে আকাশমাগ লৈ গতি কৰিলে।

২৪। অজদে আপু বাৰি আকাশলৈ উঠাৰ পিচত আন আন বান্দৰ-দলপতিসকলে যত্ননিষ্কিপ্ত শিলঙটিৰ দৰে আকাশলৈ উঠি আকাশ চাকি পেলালে, আকাশ চকুৰে নেদেখা হল।

২৫—২৭। এইদৰে মহাবেগী বান্দৰসকলে অজদ আৰু হুম্মানক আগত লৈ বায়ু-চালিত মেঘৰণ্ডৰ নিচিনাকৈ আকাশেদি সিংহনাদ কৰি যাবলৈ ধৰিলে। সেইত অজদ লৈ বান্দৰবাজ হুগ্ৰীৱৰ ওচৰ পাওঁ পাওঁ হোৱাত শোকসন্তপ্ত কমলশোচন বায়ক ভেঙ কলে, “আশ্চৰ্য হওক, আপোনাৰ মজল হওক, দেৱী সীতাৰ সাক্ষাৎ লাভ কৰা হৈছে—ভাত কোনো সংশয় নাই।

২৮—৩০। সীতাৰ দেখা নাপালে নিৰ্দিষ্ট সময় অতিবাহিত হৈ যোৱাৰ পিচত লিটতে ইয়াতলৈ আহিবলৈ সাহস নকৰিলেহেঁতেন। অজদৰ আনন্দভাৱৰ পৰা যই কথাটো এনেদৰে বুজি লৈছে। কামত সফলতা লাভ নকৰাহেঁতেন, সুববাজ কপিপ্ৰেষ্ঠ মহাবাহু অজদ যাব সন্মুখত উপস্থিত হ'ব নোৱাৰিলেহেঁতেন। আন আন বান্দৰসকলে অকৃতকাৰ্য্য হলেও ভেঙ-লোকৰ বান্দৰহুলত প্ৰকৃতিৰ বশবৰ্ত্তী হৈ মধুৱন লংগে আদি উত্তঙালি কৰাত অজদক বলিনবদন, উৰিগচিঙ আৰু ব্যাংল বনে থকা দেখা পলহেঁতেন।

৩১। আনকীৰ দৰ্শন লাভ নকৰাহেঁতেন পূৰ্ববৰ্ত্তী বজাসকলৰ দ্বাৰা হুৰকিত আৰু পিড়পিতামহসকলৰ দিনবপৰা চলি অহা এই মধুৱন ভেঙলোকে লংগে নকৰিলেহেঁতেন।

৩২। হে স্তম্ভ, আপোনাৰ নামত কৌশল্যা হুপুত্ৰবতী। আপুনি আশ্চৰ্য হওক। সীতাৰ সাক্ষাৎ লাভ হৈছে আৰু অকল হুম্মানেহে ভেঙক দেখি আহিছে, আন কোনেও নহয়।

৩৩—৩৫। হে শক্তিমান বায়, এই কাৰ্য্যসিদ্ধিৰ মূল কাৰণ কোনো হ'ব নোৱাৰে, কিয়নো কাৰ্য্য সম্পাদন কৰাৰ কৰমতা, বুদ্ধি, প্ৰচেষ্টা, শৌৰ্য আৰু জ্ঞান অকল হুম্মানজৰে

বিজয়ান। হে বাম, যিঠাইত জাহান প্ৰধান সখল, বান্দৰ দলপতি অজদ অধিনায়ক আৰু হুম্মান কাৰ্য্যোদ্ধোগী, তাত কাৰ্য্যসিদ্ধি নহৈ নোৱাৰে। হে অমিতবিক্ৰমশীল বাম আপুনি এতিয়া আৰু চিন্তাৱিত নহব।

৩৬। আপুনি চাওক বনবীয়া এই বান্দৰবোৰে সগৰ্বে মনৰ উৎসাহত একেলগে আহিব ধৰিছে, এডেকে কাৰ্য্যসিদ্ধি নহলে ইহঁতৰ উদ্ধম এনেবিধৰ নহলহেঁতেন।

৩৭। মধুবন ভল আৰু ভাত মধুপান কৰাৰ পৰাও জানিছোঁ। ইহঁত কৃতকাৰ্য্য নোহোৱাকৈ থকা নাই।”

৩৮। স্ত্ৰীৰ কথা শেষ হোৱাৰ লগে লগে ওচৰৰ আকাশত হুম্মানৰ কামত গম্ভীৰ, কিকিছ্যালৈ আহিব ধৰা বনবিহাৰী বান্দৰবোৰৰ কাৰ্য্যসিদ্ধিদ্ভাপক কিল্ কিল্ শব্দ ভেওঁব কাণত পৰিল।

৩৯। কপিপ্ৰেষ্ঠ স্ত্ৰীৰ বান্দৰবোৰৰ শব্দ শুনাৰ লগে লগে দীঘল নেজ থিয় হল আৰু আনন্দতে ভেওঁব অন্তৰ ভৰি পৰিল।

৪০। ইতিমধ্যে বান্দৰবোৰে বামক দেখা পাবলৈ উৎসুক হৈ আনন্দিত অন্তৰেৰে হুম্মানক আগত লৈ উপস্থিত হল।

৪১। অজদ প্ৰমুখ্যে বীৰদলে সগৰ্বে কষ্টচিন্তে কপিৰাজ স্ত্ৰীৰ আৰু বামৰ ওচৰলৈ আহিল।

৪২। ভেতিয়া মহাবাহু হুম্মানে মূৰ দোৱাই নমস্কাৰ জনাই বামৰ ওচৰত নিবেদন কৰিলে যে সীতাদেৱীয়ে সংযতচিত্তে ভেওঁৰ পাণ্ডিত্য বশ্ব বক্ষা কৰি শাৰীৰিক বিধিনি নোহোৱাকৈ কুশলে আছে।

৪৩। হুম্মানৰ মুখৰ পৰা সীতাক দেখা পোৱাৰ অনুভোপম এই কথাষাৰ শুনি, বাম আৰু লক্ষ্মণ পৰম হৰ্ষাৱিত্ত হল।

৪৪—৪৫। পবনাজল হুম্মানৰ স্থান্দিভাৰ্থক এই কথাড লক্ষ্মণে সসন্মানে সন্তুষ্ট মনেৰে স্ত্ৰীৰ পিনে মূৰ তুলি চালে আৰু শত্ৰুবীৰহতা বাঘবেও পৰম আনন্দিত হৈ অধিক সমাদৰে সৈতে হুম্মানৰ প্ৰতি নিৰীক্ষণ কৰিলে।

॥ ইতি স্ত্ৰীৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত চতুৰ্বিংশতম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

পঞ্চমষ্টিতম সগ হনুমান কৰ্ত্তৃক সীতাৰ বৰ্ণনা

১—২। তাৰ পিচত সকলোখিনি বান্ধবে বিচিত্র কানন শোভিত প্ৰশবন পৰ্বতলৈ যুৰ দোবাই মহাবলশালী বায় লক্ষ্মণক প্ৰণাম আৰু হুগ্ৰীৱক অ'ভবাদন জনাই, অজ্ঞদক সমুখত বাধি সীতাৰ সবিশেষ বিবৰণ জনাবলৈ আৰম্ভ কৰিল।

৩—৪। বাবণৰ অন্তঃপুৰত সীতাৰ অৱাৰাধ, ৰাক্ষসীবোৰৰ উৰ্দ্ধন-গৰ্দ্ধন, বায়ৰ প্ৰতি ভেওঁৰ অনুৰাগ, সীতাক বধ কৰিবলৈ বাবণ বাছি দিয়া সময়—এই সকলো কথা বান্দৰবিলাকে বায়ৰ ওচৰত এটা এটাকৈ নিবেদন কৰিলে। তাৰ পিচত বৈদেহী কুললৈ আহে বুলি শুনি বায়ে কলে,

৫। “বান্দৰবৰ্গ, বৰ্ত্তমান সীতা ক'ত আছে, ভেওঁৰ মোলৈ তায় কেনে—এই সকলো কথা মোক বিশদভাৱে কোৱা।”

৬। বায়ৰ প্ৰশ্ন শুনি বান্দৰবোৰে বায়ৰ ওচৰত সকলো কথা নিবেদন কৰিবলৈ হনুমানক অনুৰোধ কৰিলে।

৭—১১। বান্দৰবোৰৰ কথা শুনি বাক্যবিশাৰদ পবনলক্ষন হনুমানে সীতাক উদ্দেশ্য কৰি ভেওঁ থকা দক্ষিণ দিশলৈ যুৰ দোবাই সেৱা জনালে, আৰু তাৰ পিচত নিজ ভেজোৰলে দীপ্তিমান সোণৰ দিবা মণিটি চাঙত দি কৃত্তাঙ্গুলিপুটে ভেওঁ সীতাক কিদৰে দেখা পালে তাৰ বিবৰণ দি কবলৈ ধৰিলে, “প্ৰভু বায়, সীতাক দেখা পোৱাৰ ইচ্ছাতে ভেওঁক বিচাৰি শত যোজন বিস্তীৰ্ণ সমুদ্ৰ লঙ্ঘন কৰিলোঁ। সমুদ্ৰৰ দক্ষিণ পাৰত হুৱাহা বাবণৰ লড়া নগৰী অৱস্থিত। তাত বাবণৰ অন্তঃপুৰত সতী সীতাদেৱীক মই দেখা পালোঁ।

১২। বায়, ভেওঁৰ সকলো মনোৰথ আপোনাতো সমৰ্পণ কৰি পৰমাত্মদেৱী সীতাদেৱীয়ে জীৱন ধাৰণ কৰি আছে। মই দেখিলো ভেওঁৰ চাৰিওফালে ৰাক্ষসীবোৰে ভেওঁক দস্তত উৰ্দ্ধন গৰ্দ্ধন কৰি আছে।

১৩। প্ৰমদাবনত বিকপাকৃতি ৰাক্ষসীবোৰে ভেওঁক বন্ধন কৰি আছে। হে বীৰ, হুখত লাগিত-পালিত সীতাদেৱীয়ে আপোনাৰ বিবহত সকলো দুখ ভোগ কৰি আছে।

১৪। এইদৰে বাবণৰ অন্তঃপুৰত এডাল বেগী ধাৰণ কৰি আপোনাকে চিন্তা কৰি মলিন বদনে ৰাক্ষসীবোৰৰ দ্বাৰা বকিতা হৈ ভেওঁ আছে।

১৫। কুশিৰায়াই ভেওঁৰ নয়ন, শীতৰ আগমনত পৰ্ব্বতীৰ দিগৰে দিবৰ্ণ হৱ সীতাদেৱীবো সকলো অজ সেইদৰে দিবৰ্ণ হৈছে। বাবণৰপৰা মন সম্পূৰ্ণৰূপে আঁতৰত বাধি যথাসম্ভৱ আপোনাক নাপালে মৰণকে ভেওঁ সাৰোপত কৰি লৈছে।

১৬—১৭। হে কাকুৎস্থ, আপোনাৰ ধ্যানবজা সীতাদেৱীক কোনো প্ৰকাৰে বিচাৰি উলিয়াই ভেওঁৰ ওচৰত ইচ্ছাকৃতকুলব বংশধাৰী কোৱাৰ পিচত মোৰ বিষয়ে ভেওঁৰ মনত অলপ বিশ্বাস ওপজাব পাৰিলোঁ। তাৰ পিচত অলপ কথা পাতি আপোনাৰ আৰু স্ত্ৰীৰ সখ্যভাব আদি সকলো কথা ভেওঁক নিবেদন কৰিলোঁ।

১৮। হে দেৱ, বাম আৰু স্ত্ৰীৰ সখ্যভাবৰ কথা শুনি ভেওঁ পৰম আনন্দিত হ'ল। ভেওঁ সংযতচিত্তে সকলো আচাৰ বন্ধ কৰি আপোনাৰ প্ৰতি ভক্তিযতী হৈ কাল কটাইছে।

১৯। হে মহাভাগ, মই জনকনন্দিনী সীতাক এনে ভাৱত থকা দেখা পালোঁ। ভেওঁ উগ্ৰ তপস্তাপৰায়ণ হৈ আপোনাকেই ভজি আছে।

২০। চিহ্নৰূপ এই মণিৰত্নটি মোৰ হাতত দিছে। চিত্ৰকূট পৰ্ব্বতত কাউৰী এটা ধেমৌতে আপোনাৰ যি হৈছিল সেইটোকে কৈ জানকীয়ে মোক এইদৰে নিৰ্দেশ দিলে।

২১। “হে বায়ুপুত্ৰ, ইয়াৰ উপৰিও ইয়াত তুমি যি যি দেখিলা সেইবোৰো সম্পূৰ্ণৰূপে ভেওঁক নিবেদন কৰিবা।

২২। যি মণিটো মই ইমান দিনে অভি যতনে ৰাখি আছিলোঁ, সেইটো তুমি ভেওঁৰ হাতত দিবা। কিন্তু এই সকলো কথা তুমি স্ত্ৰীৰক আগত ৰাখি ভেওঁ স্তন্যটক কৰা।

২৩—২৪। তুমি ভেওঁক আকৌ কৰা, হে বাম, শিৰোভূষণ শ্ৰীসম্পন্ন এই মণিটো মই অভি যতনে ৰাখি আছিলোঁ; এইখিনিতে আপুনি মনঃ শিলাৰ যিটো কোট মোক দিছিল তালৈকো মনত পেলাব। বাৰিসম্মত শ্ৰীমন্ত এই মণিটি এতিয়া মই আপোনাৰ ওচৰলৈ পঠালোঁ। হে অনন্য, আপুনি যিটো আঙুঠি-মোটে পঠিয়াই দিছে, মই তাতেই আপোনাক দেখা পোৱাদি মোৰ দুখৰ কালত মনত আনন্দ পাম।

২৫। হে দশৰথাস্বজ, মই আৰু এমাহকাল মাজ জীৱন ধাৰণ কৰি থাকিম। তাৰ পিচত বান্ধব কবলত আৰু জীয়াই নাথাকোঁ।”

২৬—২৮। প্ৰহুজ্ঞানৱনা কৃষ্ণাঙ্গী সীতাদেৱীয়ে যুগবধূৰ নিচিনাকৈ বাবৰৰ অন্তঃপুৰত থাকি ধৰ্ম্মাচাৰবজা হৈ মোক এইদৰে কৈ পঠিয়াইছে। হে বাঘৰ, মই সকলো ঘটনা বৰাৰবৰ্তাবে আপোনাৰ ওচৰত বৰ্ণনা কৰিলোঁ। এতিয়া সাগৰ পাৰ হোৱাৰ কি উপায় হ'ব পাৰে তাৰ বিধান কৰক।” ৰাজপুত্ৰ দুজন আৰম্ভ হোৱা বুলি জানি আৰু সীতাই দিয়া চিহ্নৰূপ মণিটি বামৰ হাতত দি সীতাদেৱীয়ে কোৱা সকলোখিনি কথা আহুপূৰ্ণৰূপে বামৰ আগত সম্পূৰ্ণৰূপে বৰ্ণনা কৰিলে।

॥ ইতি কৃষ্ণাৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত পঞ্চবষ্টিতম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

ষট্ৰিংশোত্তম সৰ্গ ৰামচন্দ্ৰৰ বিলাপ

১। হহুৱানে এইদৰে কোৱাৰ পিচত দশৰথ-ভনয় বাবে মণিটো হুহুত লৈ লক্ষ্মণে
গৈতে বিলাপ কৰিবলৈ ধৰিলে।

২। বাঘৰে মণিৰত্নটো দেখি শোকাভিভূত হৈ অক্ৰপূৰ্ণ নেয়ে হৃদয়ক কলে—

৩। “পোৱালিটোক দেখামাত্ৰকে চেনেহতে গাইব ওহাবৰ দাবীৰ বিবৰে পৰিবলৈ
থৰে, মণিটো দেখাৰ লগে লগে যোবো অস্তৰ ভেনেদৰে বিগলিত হব বৰিছে।

৪। যিৱাৰ সময়ত শব্দৰে মণিৰত্নটি বৈদেহীক দান কৰে, যাতে সুবত শিঙাৰ পিচত
ইয়াৰ সৌন্দৰ্য আৰু অধিক পৰিমাণে চৰি উঠে।

৫। সমুদ্ৰৰ জলধাণিবৰণৰা ঈশপুৰুষ, দেৱপুৰুষ এই মণিটো বীৰ্য্য উল্লই যজ্ঞৰ
সময়ত সজ্জ হৈ শব্দৰ দান কৰে।

৬। হে সৌম্য হৃদীয়, চন্দ্ৰকৈতব অধিক প্ৰভাবিনিষ্ট এই মণিটো দেখি বই যোৱ
পিচা দশৰথ আৰু বিদেহৰ অধিপতি জনকক দেখা পোৱা যেন পাইছোঁ।

৭। এই মণিটোই যোৱ প্ৰিয়াৰ সুবত শোভা বঢ়াই আহিল, আজি এই মণিটো
দেখি বই ভেওঁক পোৱা যেন লাগিছে।

৮। হে সৌম্য হহুৱান, সীতাই বাবে বাবে যি যি কথা কৈছিল, তুমি দেইবোৰ
যোক কোৱাচোন, কিয়নো সীতাৰ সুখ সেই বাণীয়ে মুমূৰ্জনৰ সুখত বিদ্যা পানীৰ দৰে
যোক সাধনা দিছে।

৯। হে সৌমিত্ৰি, ইয়াতকৈ অধিক সুখৰ কথা আৰু কি হব পাৰে যে সমুদ্ৰলব্ধ
এই মণিটো দেখা পালে, কিন্তু জানকীক কেদেৰিলোঁ।

১০। হে বীৰ, জানকীয়ে যদি আৰু এমাহকাল জীৱন দাৰণ কৰি থাকিব পাৰে
ভেনেহে ভেওঁ কহুৱিন জীৱাই থকা হুনি ডাবিব, কিয়নো ককলয়না জানকী অবিহনে বই
এখন্তেক কালো জীৱাই থাকিব নোৱাৰে।

১১। হহুৱান, যি ঠাইত তুমি যোৱ প্ৰিয়াৰ দেখা পাইছা, যোৱা তালৈ লৈ কলা,
ভেওঁৰ বিষয়ে সকলো কথা জনাব পিচত বই এক মুহূৰ্তকালত ইয়াত থাকিব নোৱাৰে।

১২। চাকৰিতকিৰী অভ্যন্তৰীণৰত্না সতী সীতাদেৱীয়ে তৱাৰৰ যোৱাৰুতি সেই
বাৰ্ণনাবোৰৰ মাজত বান কৰি থাকিব পাৰিছে কেবলকৈ ?

১৩। অকল্যাণ-বিৰলপুৰুষা শ্যামদীৰ চন্দ্ৰবা দেখাৰুত হলে বিদেহে নোভা মাণায়,
সীতাৰ বদনবৰ্ণনা বিচৰ এই সময়ত শোভাবিত হব থকা নাই।

১৪। হনুমান, সীতাই যি যি কৈছিল সেই কথাখিনি তুমি যথাযথভাবে আকৌ যোক কোৱা, আত্মবজনে ঔষধ পান কৰি যিদৰে জীয়াই থাকে, ময়ো এই কথা শুনিযে ভেনেদৰে জীৱন ধাৰণ কৰি থাকিম।

১৫। হনুমান, সীতাৰ বাক্যালাপ অতি যথুৰ, তেওঁ কি কৈছে যোক কোৱা। বৰাবোহা ভামিনী সীতাই মোৰ অবিহনে দুখৰ ওপৰত দুখ ভোগ কৰি কেনেকৈ জীৱন ধাৰণ কৰি আছে।”

॥ ইতি শ্লোকবাক্যব অন্তৰ্গত বট্‌বট্টিতম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

সপ্তষষ্টিতম সৰ্গ হনুমান কৰ্ত্তৃক সীতাৰ বাতৰি প্ৰদান

১। মহাত্মা বাঘৰে এইদৰে সোধাত হনুমানে সীতাই কোৱা কথাখিনি বামৰ ওচৰত বৰ্ণাবলৈ ধৰিলে—

২। “হে পুৰুষপ্ৰেষ্ঠ, নিদৰ্শনৰূপে দেৱী জানকীয়ে যি যি কলে তাৰ ভিতৰত চিত্ৰকূট পৰ্ব্বতৰ ঘটনাটো যথাযথভাবে এই—

৩। জানকীয়ে আপোনাৰে সৈতে পৰমহুধে নিম্নায়ত্ব হৈ প্ৰথমতে তেওঁ সাৰ পাই উঠে; এনেতে হঠাতে কাউবি এটা আহি তেওঁৰ তলস্থলত আঁচোৰে।

৪। হে ভৰতাশ্ৰজ, পালপাতি আপুনি দেৱীৰ কোলাত তই থাকোঁতে কাউবীটোৱে পুনঃ আহি দেৱীক আক অধিক কষ্ট দিব ধৰিলে। তাৰ পিচতে আকৌ, আহি বেচিকৈ আচুৰি দিয়ে। তেওঁৰ গাৰ পৰা ওলোৱা ভেজ আপোনাৰ গাত পৰিল আৰু ভেঙিয়া আপুনি সাৰ পালে।

৫। হে পৰমপু, কাউবীটোৱে বাবে বাবে দুখ দিয়া দেখি যথেষ্টে টোপনি পৈ থকাতে দেৱীয়ে আপোনাক নজগালে।

৬। হে মহাবাহু, সাৰপাই উঠি তেওঁৰ জনৰ আগভাগ বিদীৰ্ণ হোৱা দেখি, আপুনি সৰ্ববৎ ক্ৰুদ্ধ হৈ কলে,

৭। ‘সীতা, মথৰ আপোৰে ভোৱাৰ ভৱদুশ্কাৰ নাজভাগ কোনে বিদীৰ্ণ কৰিলে, ক্ৰুদ্ধ পাঁচমুখীয়া সাপৰ লগত খেলা কৰিব খুজিছে কোনে?’

৮। তাৰ পিচত ইকালে দিকালে চাই ভেজাৰে বাঙলী হৈ থকা ভীকনবদুত কাউবী এটাই সীতাৰ পিনে দুখ কৰি বৈ থকা আপুনি দেখিলে।

১০। বিহগশ্ৰেষ্ঠ সেই কাউৰীটো ইন্দ্ৰৰ পুত্ৰ। জেওঁৰ গতি পৰনসহ। আপোনাক দেখা পায়ে ভেওঁ পাভালপুৰত সোৱাল।

১১। বুদ্ধিয়ানসকলৰ বৰেণ্য মহাবাহু বাৰচন্দ্ৰই ভেটিয়া খঙতে চকু পকাই চৰাইটোক এসেকা দিবলৈ ইচ্ছা কৰিলে।

১২। সেই অহুদৰি কুশৰ সৃষ্টিৰ পৰা এপাত কুশ উলিয়াই আনি ত্ৰদ্বাৰৰ নগত সংযোগ কৰাত কুশসাহিৰে কালানিসৰ ৰূপ লৈ চৰাইটোৰ পিনে যুধ কৰি জলি উঠিল।

১৩। আপুনি নিৰ্বেশ কৰাত প্ৰদীপ্ত সেই কুশসাহিৰে চৰাইটোলৈ বেদি গল।

১৪। আপোনাৰ সেই শবৰ প্ৰভাৱত সমস্ত হৈ দেৱভাসকলৰ কোনোৱেই বায়সক আশ্ৰয় নিদিয়াত, ভেওঁ তিনিও জগততে যুবি হুৰিবলৈ ধৰিলে কিন্তু ক'তো ভেওঁক পৰিভ্ৰমণ কৰোঁতা কাকো নাপালে।

১৫—২৪। হে অৱিন্দৱ, ভেটিয়া কাউৰীটোৱে আপোনাৰ ওচৰলৈ আহি মাটিত দীঘল দি পৰি আপোনাত শৰণ দািলে। হে কাহুংঘ, সি শৰণ পোৱাৰ উপহৃত হলেও, পৰিত্যক্ত অস্ত্ৰ বিকলে বাৰ মোৱাৰে বুলি কৈ কাউৰীটোৰ প্ৰতি সদায় হৈ তাৰ সোঁ-চকুটো নষ্ট কৰি আপুনি তাক এৰি দিলে। ভেটিয়া কাউৰীটোৱে বজা দশৰথ আৰু আপোনাক নম্ভাৰ জনাই, আপোনাৰ অহুদৰি লৈ নিজ ঘানলৈ গতি কৰিলে।' এই আধ্যানটোকে উল্লেখ কৰি সীতাদেৱীয়ে আপোনাক সন্বেদন কৰি কৈছিল, 'হে বাঘৰ' অস্ত্ৰবিহীনকলৰ ভিতৰত আপুনি এনে শ্ৰেষ্ঠ, শৌৰ্য্যসম্পন্ন আৰু চৰিত্ৰবান্ হৈও বাৰু-বোৰৰ বিপকে আপুনি অস্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰা নাই কিয়? হে বাৰ, বই জানো যে দানৱ, গন্ধৰ্ব, অহুৰ অথবা বকতপনৰ কোনেও বগকেজত আপোনাৰ সমুখত ভিঙিৰ মোতাৰে। আপুনি এনে অলীম বীৰ্য্যালালী; এজেকে যদি মোলৈ আপোনাৰ অকণমানো মৰম আছে ভেঙে অতি শীঘ্ৰে আপোনাৰ হুনিয়ন্তিত বাপৰ দাবা বাবনক মুক্ত বিনাদ কৰাটো উচিত হব। দ্বিতীয়তে, ককায়েকৰ আদেশ লৈ পৰতপন নবশ্ৰেষ্ঠ লক্ষণেই বা যোক বকা কৰা নাই কিয়? পুৰুষশ্ৰেষ্ঠ এই হুয়োজন বীৰ বাহু আৰু অৱিসৰ ভেজখী, শক্তিমান আৰু দেৱতাবিলাকৰো হুৰ্ভৰ, তথাপি ভেওঁলোকে যোক উপেক্ষা কৰি আছে কিয়? এই হুয়োজন বীৰে শকুন্তলাপক আৰু সমৰ্থবান, তথাপিভো যে ভেওঁলোকে যোক উদ্ধাৰ কৰা নাই নিশ্চয়ই যোৰ কোনো মহৎ পাণৰে ফল।'

২৫—২৯। আই বৈদেহীৰ কৰুণ আৰু হৃদয় এই কথা শুনি বই কলৌ, 'দেৱী, বই সত্যৰ নাৱত শপথ বাই কৈছোঁ, আপোনাৰ শোকতে বাবে সকলোপিনে পিঠি দি আছে আৰু বাম শোকাভিকৃত হোৱাৰ কাৰণে লক্ষণো অহুতত হৈ আছে। কোনো প্ৰকাৰে আপোনাৰ সাক্ষাৎ পোৱাৰ পিচত, এতিয়া আৰু শোক কৰাৰ সময় নহয়। হে ভাৱিনী, আপুনি এই বৃহত্তে আপোনাৰ সকলো হুৰণ তৰ পৰা দেখিব। নবশ্ৰেষ্ঠ শকুন্তলাপিত সেই বাৰুপুত্ৰ হুজবে আপোনাক দেখা পোৱাৰ আনন্দতে উৎসাহিত হৈ বহু-বাৰুৰূপে সৈতে মুক্ত বাৰুপক বৰ কৰি এই লজা তৰুনাং কৰিব আৰু তাৰ পিচত হে বহু-বাৰুৰূপে, বাঘৰ বাবে আপোনাক জেওঁৰ নিজ পুৰীলৈ লৈ যাব। হে অলিখিত,

বৰ্ত্তমানে বামে চিনি পোৱা আৰু ভেওঁৰ মনত আমল দিব পৰা কোনো এটা নিদৰ্শন মোক দিয়ক।’

৩০—৩৫। হে মহাবলশালী বাম, মোৰ কথা শুনি দেৱীয়ে ইকালে সিকালে চাই ভেওঁৰ খোপাত পিন্ধা উত্তম এই মণিৰত্নটি কাপোৰৰ আঁচলৰ পূৰা সোলোকাই মোক দিলে। হে বহুপ্ৰিয়, ভেটিয়া আপোনাৰ কাৰণে মই দুয়োখন হাত পাতি সেইটো গ্ৰহণ কৰিলো আৰু মূৰ দোৱাই ভেওঁক প্ৰণাম জনাই উভতি অহাৰ কাৰণে ধৰণ কৰিলোঁ। অহাৰ কাৰণে উৎসাহপূৰ্ণ হৈ মোৰ শৰীৰৰ আয়তন বঢ়াব ধৰা দেখি ভেওঁৰ চহু চলচলীয়া হল; মই আপুৰু মাৰিবলৈ উপক্ৰম কৰা জানি ভেওঁ ব্যাকুল আৰু শোকাভিভূত হৈ বাস্তবপূৰ্ণ কণ্ঠে মলিন বদনে কব ধৰিলে, ‘হে কপিপ্ৰব, ভোমাৰ বৰ সৌভাগ্য যে তুমি কমললোচন মহাবাহু বাম আৰু মোৰ দেৱৰ বশবী লক্ষণক দেখা পাবাগৈ।’

৩৬। সীতাদেৱীয়ে এইদৰে কোৱাত মই ভেওঁক কলৌ, ‘দেৱী জনকনন্দিনী, ভেনেহলে আপুনি লবালবিকৈ মোৰ পিঠিত উঠক আৰু ভেটিয়াহলে এই মুহূৰ্ত্তে মই আপোনাক লৈ গৈ আপোনাৰ স্বামী বাবৰ, দেৱৰ লক্ষণ আৰু স্থাৱীক দেখুৱাম।’ মোৰ কথা শুনি ভেওঁ কলে, ‘মহয় কপিপ্ৰব, মই নিজে ইচ্ছা কৰি ভোমাৰ পিঠিত উঠি যোৱাটো ধৰ্ম্মসম্ভৱ নহব। পূৰ্ণৰূপে ৰক্ষণে যে মোৰ শৰীৰ স্পৰ্শ কৰিলে তাত মোৰ কবিত লগা একো নাছিল, কিয়নো কালৰ বশবৰ্ত্তী হৈ মই ভেনে অৱস্থাত পৰিব লগা হৈছিলোঁ। হে কপিপ্ৰব, এডেকে ব’ত সেই ৰাজপুত্ৰ দুজন আছে তুমি ভালৈ যোৱাগৈ।’ সীতাদেৱীয়ে মোক এইদৰে কৈ পুনঃ মোক এই আদেশ দিলে, ‘হুম্মান্, সিংহসমূহ পৰাক্ৰমশীল সেই বাম লক্ষণ আৰু বস্ত্ৰবৰ্ণে সৈতে স্থাৱীকে আদি কৰি সকলোকে মোৰ মজল বাতৰি দিবা আৰু কৰা বাতে মহাৱাহ সেই বাবৰে মোক এই দুখ-সমূহৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰে। বাবৰ ওচৰলৈ গৈ মোৰ এই ভীৰু শোক আৰু ৰাক্ষসবোৰৰ ভয়ংকৰ কথা ভালকৈ নিবেদন কৰিবা। হে হৰিপ্ৰব, ভোমাৰ পৰা মজলবয় হওক।’ পূজনীয়া সীতাদেৱীয়ে সংযতভাবে বিদ্যাদপূৰ্ণ এই বাতৰিটো জনাইছে। মই সকলোখিনি কথা বখাবখভাবে আপোনাৰ ওচৰত নিবেদন কৰিলোঁ। আপুনি বিদ্যাস কবিত সীতাৰ সৰ্বস্বামী হুন।’

॥ ইতি ব্ৰহ্মবকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত সপ্তবৰ্টিতম সৰ্গ সমাপ্ত ॥

অকস্মিকতম সৰ্গ হনুমানৰ প্ৰবোধ বচন

১। "হে নৰোত্তম, মোৰ প্ৰতি আপোনাৰ স্নেহ আৰু সৌহাৰ্দ্যতাৰ আছে হুলি জাৰি দেৱীয়ে মৌলৈ যথেষ্ট আদৰ দেখুৱাই পিচত আগ্ৰহেৰে সৈতে কবিত্বলপীয়া কাম সঘণ্টে কৰিলে—

২। 'হনুমান, এইদৰে মোৰ বিষয়ে বামক সকলো কথা কৰা আৰু যাতে বাৰণক যুদ্ধত বধ কৰি সোনকালে বোক উদ্ধাৰ কৰে তাকো কৰা।

৩। হে বীৰ, যদি তুমি ইচ্ছা কৰা তেন্তে নিকুট কোনো এখন ঠাইত এটা দিন থাকি জিৰণি লৈ কাইলৈ যোৱাটো।

৪। হে কপিপ্ৰবৰ, তুমি এই হতভাগিনীৰ ওচৰত থাকিলে অলপ সময়ৰ কাৰণে হলেও মই শোক যুগিপাকৰ পৰা অলপ মুক্তি পোৱা বেন পাওঁ।

৫। তুমি ইয়াৰ পৰা গৈ পুনৰ উভতি অহা মানে মই জীয়াই থাকোঁ নে নাথাকোঁ সেই বিষয়ে সন্দেহ।

৬। মই এনেদৰে হৃৎৰ উপৰি হৃৎ ভোগ কৰি বিষয় অবস্থাত পৰি আছোঁ, এতিয়া তুমি চকুৰ আঁতৰ হলে আৰু অধিক ভয়ে শোক সন্তাপিত কৰিব।

৭—৮। হে বীৰ, তোমাৰ সহায়স্বৰূপ স্বৰ্গ আৰু বাল্যবোৰৰ সঘণ্টে এতিয়াও বধ ডাঙৰ এটা সন্দেহৰ ডাৰ মোৰ মনত খেলাই আছে—সেই বাল্যৰ আৰু ভালুকসৈন্ত-সমূহে কিদৰে অপাৰ এই সমূহ পাৰ হব আৰু বাজপুত্ৰ হজনেই বা পাৰ হব কেনেকৈ?

৯। হে অনন্য, প্ৰাণিসমূহৰ ভিতৰত ভিনজনৰ মাত্ৰ সমূহ লক্ষন কৰাৰ সামৰ্থ্য আছে—বিনতাৰ পুত্ৰ গৰুড়ৰ, বাহুদেৱতাৰ আৰু তোমাৰ।

১০। হে বাক্যবিশাৰদবৰেণ্য বীৰ, এডেকে হুৰতিক্ৰমণীৰ এই কাৰ্য্য সমাধানৰ উপায় কি হব পাৰে হুলি জাৰিছা?

১১। তুমি অকলেই বাকসকল লগত কৰি কাম নিষ্পন্ন কৰিব পাৰা নীচা, তেতিয়াহলে হে শত্ৰুবীৰহতা, তোমাৰ এই শক্তিৰ উৎকৰ্ষৰ দ্বাৰা অকল তোমাবেই বশতা বুদ্ধি হব।

১২। আনপক্ষে সকলো সৈন্তসামন্ত লৈ যুদ্ধ বাৰণক বধ কৰি বিজয়ী হৈ বাহচক্ৰই যদি শোক নিজ নগৰীলৈ লৈ যায় তেতিয়াহে সেইটো তেওঁৰ পক্ষে বশতাৰ বিষয় হব।

১৩। বাকসে বীৰ বাহচক্ৰৰ তন্ত্ৰত ছলনা কৰি যিদৰে তেওঁৰ তাক্যা শোক হৰণ কৰি আনিদে, বহুদলৰ বাবেও তেনে কৰাটো উচিত নহব।

১৪। শত্ৰুবল-বৰ্ধনকাৰী কাকুৎস্থ বায়ে নিজ সৈন্তৰ দ্বাৰা লড়া নগৰী লগত কৰি যদি শোক উদ্ধাৰ কৰি দিয়ে, তেতিয়াহলে সেইটো তেওঁৰ পক্ষে উপযুক্ত কাম হব।

১৫। এডেকে যি প্ৰকাৰে কাৰ্য্যটো সংগ্ৰামপূৰ্ণ বাহচক্ৰৰ পৰাক্ৰমৰ অহৰূপ হব পাৰে, তুমি জেনতাৰে কাম কৰিব লাগিব।

১৬। সীতাই অৰ্ধপূৰ্ণ যুক্তিযুক্ত কথাবিনি চেনেহতে যোক এইদৰে কোৱাত ভাব শেষ উত্তৰ হিচাপে মই কলৌ,

১৭। 'দেৱী, বান্দৰ আৰু ভানুকসৈন্তৰ অৰিণতি কপিপ্ৰবৰ হুগ্ৰীৰ আশেৰ শক্তি আৰু গুণসম্পন্ন, আপোনাৰ উদ্ধাৰ কৰিবলৈ ডেওঁ দৃঢ়প্ৰতিজ্ঞ।

১৮। ডেওঁৰ সৈন্তসকল মহা পৰাক্ৰমশালী আৰু বীৰ্য্যশালী, ডেওঁলোক অসীম বলী আৰু ডেওঁলোক মন-সম বেগী আৰু সদায় বাজাজাৰীন।

১৯। ভল, ওপৰ অথবা বজভাৰে যি কোনোপিনে ডেওঁলোকৰ অৰাৰ গতি; ডেওঁলোক অসীম তেজস্বী, কাম বিদানেই শুকতৰ নহওক ডেওঁলোকে কোনো কামতে কেতিয়াও নাভাগবে।

২০। বায়ুমাৰ্গ অবলম্বন কৰি এবাৰ নহয় বহুবাৰ এই বান্দৰবোৰে নিজ বলক আশ্ৰয় কৰি পৃথিবীৰ ভূভাগ আৰু আকাশ মাৰ্গত পৰ্য্যটন কৰি পৃথিবী প্ৰদক্ষিণ কৰিছে।

২১। সেই বনবিহাৰী বান্দৰ সৈন্তসকলৰ ভিতৰত সকলোৱে মোৰ তুল্য অথবা মোতকৈ অধিক বিশিষ্ট গুণসম্পন্ন; হুগ্ৰীৰ ওচৰত মোতকৈ হীনজন কোনো এটিও নাই।

২২। এডেকে মোৰ নিচিনাজনেই বিহেতু ইয়ালৈ আহিব পাৰিছোঁ, মহাবলশালী ডেওঁলোকৰ কথা কবলৈ আৰু কি আছে? জানকী, যিসকল অতি উৎকৃষ্ট, সাধাৰণতে ডেনেজনক প্ৰথমতে কোনো কামত পঠিওৱা নহয়, যিবোৰ নিষ্ঠা ডেনেজনক হৈ পঠিয়ায়।

২৩। এডেকে হে দেৱী, আপুনি শোক নকৰিব আপোনাৰ মনত যিটো দুৰ্বলতাৰ ভাবে ঠাই লৈছে আপুনি তাক পৰিহাৰ কৰক। সেই বান্দৰদলপতিগণে এক লাকতে আহি লক্ষ্যত উপস্থিত হব।

২৪। আৰু উদয়মান চন্দ্ৰ-সূৰ্য্য সদৃশ নবসিংহ সেই বাজপুত্ৰ হুজনে মোৰ পিঠিত উঠি, হে মহাভাগে, আপোনাৰ ওচৰত উপস্থিত হবহি।

২৫। অতি সোনকালে শত্ৰুবিনাশক সিংহসদৃশ বীৰ বাম আৰু ধৰ্ম্মকাৰী লক্ষ্মণক লক্ষ্য হাৰত উপনীত হোৱা আপুনি দেখিব।

২৬। আৰু দেখিব নথদন্তৰূপ অস্ত্ৰধাৰী, সিংহ-ব্যাভ্ৰ সদৃশ পৰাক্ৰমশালী, ঐৰাৰত সদৃশ প্ৰভাৱিত বান্দৰগণে দল বান্ধি আহি ইয়াত উপস্থিত হৈছেহি।

২৭। গিৰিপূজস্থিত বেৰমালা সদৃশ বিৰাজমান লক্ষ্য ময়লপৰ্কত সিংহৰত মহা মহা কপিসকলৰ সিংহনাদ অতি সোনকালে আপোনাৰ কাণত প্ৰৱেশ কৰিব।

২৮। ভাৰ পিচতে বনবাসকাল শেষ হোৱাৰ পিচত আপুনি দেখিব, অবিন্দ্য বামচন্দ্ৰই আপোনাৰ সৈতে গৈ অৰোধ্যা নগৰীত বাজপদত অতিবিক্ত হৈছে।

২৯। হে বামৰ, এইদৰে প্ৰগল্ভা বিধিলা, বাজপদবীৰী সীতাদেৱী আপোনাৰ শোকতে ডেনেই কাভৰ হৈ থাকিলেও মই মোৰ যত্নকৰ্ম্ম অতিষ্ঠ কৰাৰ বাবে সাক্ষ্য দি ডেওঁৰ মনত অলপ শান্তি দিব পাৰিলোঁ।"

॥ ইতি বান্দৰকাণ্ডৰ অন্তৰ্গত অষ্টমোঃ সৰ্গ সমাপ্ত ॥

॥ শুক্লকবচকাণ্ড সমাপ্ত ॥